

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

M.EMİN DEĞER

BİR BİLİM ADAMININ SAVUNMASI

TANIILLI DOSYASI

2. BASIM

BİR BİLİM ADAMININ SAVUNMASI ~

— TANILLİ DOSYASI —

Birinci Basım : Eylül 1978

İkinci Basım : Aralık 1978

*Bir Bilim Adamının Savunması - Tanilli Dosyası -
M. Emin DEĞER, Dizgi, Baskı ve Cilt : Çağ Matbaası
Kapak Kompozisyonu, İbrahim Demirel, - Umut Poster -
Yayın Hakkı Yazarındır - İkinci 5000, Aralık 1978*

BİR BİLİM ADAMININ SAVUNMASI
— TANILLİ DOSYASI —

M. Emin DEĞER

*Sokrates'ten günümüze,düşünce savaşçılarının
onurlu anlarına*

İÇİNDEKİLER

BİR ONUR HEYKELİ (Uğur MUMCU) ... :	9
İKİNCİ BASIM İÇİN ÖNSÖZ	13
TANILLİ NEDEN YARGILANDI? :	17
TANILLİ'nin MEKTUPLARI	26 - 29
TANILLİ DAVASI VE HUKUKUN İŞLEVİ :	31
— Bilim Adamı ve Sorumluluk	33
— Bilim Adamı ve Mahkemeler	36
— Devlet - Hukuk ve Halk	36
— Devlet - Hukuk ve Burjuvazi	40
— Adalet - Mülk İlişkisi	44
SINIFLI TOPLUMDA HUKUKUN İŞLEVİ :	49
— 1961 Anayasası ve Egemen Güçler	51
12 MART HUKUKU VE DEVLET GÜ- VENLİK MAHKEMELERİ	59
— Ayaklanma Kuramı ve Çağdaş Akımlar :	60
— DGM, Bir Düzenin Mahkemesidir	66
— Hukuk, Burjuvazinin Silâhıdır	70
— Devrimci Pratik ve Hukukçu	73
SUÇ VE CEZA	77
— Tanilli Tekelci Burjuvazinin Gündemin- de	82
— Bir Hukuk Uygulaması : Kunter'in Raporu	88

— Üniversitenin Sorumluluğu	:	91
— 774 Onurlu Ses ve Son Karar	:	95
— Mahkemenin Kararı	:	97
SONUÇ	:	100
— Suçlamaların Asıl Nedeni	:	101
— Halkı Sindirmek	:	103
— Kaostan Kurtulmak	:	105
SAVUNMA	:	107
— Savunma	:	109
— Bilinen İlk Düşünce Suçlusu(!) Sokrates :		110
— Galile'den Günümüze	:	114
— Savunma Yöntemi	:	116
— Olay	:	117
— Soruşturma	:	119
— DGM Savcısının Savları	:	121
— Duruşma Aşaması	:	126
— Dava Usulsüz Açılmıştır	:	126
— Kamu Tanıkları (!)	:	128
— Savunma	:	132
— Soruşturmacının Raporu	:	139
— Kunter Bilim Dışı Çalışmıştır	:	140
— Kunter'in Parantezi	:	144
— Tanilli ve Bilim	:	145
— Tanilli'yi Suçlayan Emperyalizm'dir ... :		150
— Bilimsel Bir Rapor	:	151
— Tanık İfadeleri	:	151
— Değerlendirme	:	152
— Kapitalizmi Yermek Komünizm Prapa- gandası mıdır ?	:	156

— Kapitalizm Tüketim Toplumu . Yaradır :	157
— Melodi İle Komünizm Propagandası ... :	165
— Dava Konusu Olay ve Türk Ceza Yasası :	163
KENDİ SAVUNMASI	175
SAVUNMA	177
1. Bilimde Objektiflik Ne Demektir ? ... :	178
2. Kime Karşı Sorumluyum ?	180
SAVUNMALAR	185
SAVUNMA (Av. Muvaffak Şeref'in Savun- ması)	187
1. Bilimsel Kavramı	194
2. Bilimsel Metod Kavramı	196
3. Propaganda Kavramı	205
4. Sonuç	209
SAVUNMA, (Av. Gülçin Çaylıgil'in Savun- ması) Bu Dava Nasıl Açıldı	211
1. İddaname ve Dayanağı	212
2. Duruşma Safhası	213
3. İstemlerin Reddi	214
4. Yasa Maddesi	217
5. Cebir Unsuru	219
6. Cebir Unsurunda Değişiklikler	221
7. Maddelerde Cebir Unsuru Vardır	222
8. Tartışma	224
BELGELER	229
1. Karar (Kunter Kararı)	231
2. DGM Savcısının İddianamesi	250
3. Bilimsel Rapor	260
4. İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesinin Kararı	286
5. 774 Aydının Kınama Bildirisi	291

Bir Onur Heykeli ...

Adalet tanrıçasının neden gözleri bağlıdır? Belki bu terazide eşit ağırlıkların tartılmadığını bildiği için! Öyle midir, değil midir, bilmem. Fakat adalet tanrıçası, herhalde, sanki sandalyesine oturtulan bilim adamlarından çok, ama çok utanmıştır.

Ülkemizde son yıllarda, iki bilim adamı. Prof. Mümtaz Soysal ve Doç. Server Tanilli, ders kitabında yazdıklarından ötürü mahkeme önüne çıkarıldılar. Her ikisi de aydın onuru ile bu davaları göğüslemesini bildiler. Soysal, kendisini suçlayan askeri savcıya karşı şunları söylüyordu : “Siyasal suçlar hiçbir dönemde hiçbir iktidara onur vermemiştir. Beni de layık olmadığım bir sandalyeye oturtuyorsunuz!” Server Tanilli ise Devlet Güvenlik Mahkemesi yargıçlarının yüzlerine karşı “Mahkemelere asla hesap vermem” diye haykırıyordu.

Server Tanilli, “milliyetçi - toplumcu” ideolojiyi benimseyen bir öğrenci tarafından ihbar edilmişti.

DGM Savcısı bu ihbarın doğrultusunda iddianame düzenledi. Bir ceza hukuku öğretim üyesi, yazdığı kitabı unutarak, aynı Fakültede ders okutan Tanilli’yi demir parmaklıklar arkasına göndermek için raporlar yazabildi!

Server Tanilli görevini yapıyordu. İhbarcı öğrencisi, iddianame düzenleyen savcısı ve rapor yazan öğretim üyesi, bunların hepsi, ama hepsi görevlerini yapıyorlardı.

Ama bu görev neyin göreviydi?.

Biz sadece Doç. Tanilli'nin görevini biliyorduk : Bıkmadan, usanmadan, egemen sınıfların sardığı bela çemberlerine aldırmadan, halka, işçiye, köylüye gerçekleri anlatabilmek.

Doç. Tanilli'nin suçu buydu!

Üniversitede öğretim üyesi misin? Seçimini yapacaksın : Ya egemen sınıfların yanında yer alacaksın, arabalar, katlar, villalar, paralar içinde yüzeceksin, ya suya da sabuna da dokunmadan sürüngenler gibi yaşayacaksın, ya da Doç. Tanilli gibi inandığın gerçekler uğruna, özgürlüğünü ve günün birinde yaşamamı armağan edeceksin... Yok başka çaresi!

Tanilli yerini seçmişti. Yeri işçi sınıfı ideolojisini savunanların safıydı. Tanilli bu safta yeraldı. Erkekçe, yiğitçe, ama çalımsız, ama gösterişsiz.

Çağımızda kahramanlık kılıçla, tankla, tüfekte olmuyor. Kahramanlık, inandığı ilkeler uğruna katlanılan özveriyle ölçülüyor artık.

Tanilli, sadece DGM denilen olağanüstü mahkemede yargılanmadı. Faşist çeteler, onu, evine giderken, gece karanlığında pusuya düşürerek, kurşunladılar. Ve infaz öyle yapıldı.

Tanilli, "Uygurlık Tarihi" adlı ders kitabından ötürü yargılanmıştı. Şimdi Tanilli, belden aşağısı tutma-

yan vücuduyla dimdik, kendisini yargılayanları ve de kurşunlayanları yargılıyor. Hem de insanlık ve uygarlık adına!

Server TANİLLİ, DGM önüne çıkarıldığında, yanında hukukçu dostlar buldu. Bu dostlardan biri, Avukat M. Emin DEĞER'di. Değer, 12 Mart günlerinde beni de Sıkıyönetim mahkemelerinde savunmuş, eli sten tabancalı askerler önünde savunmalar yapmıştı.

Emin DEĞER, Tanilli ile ilgili dava dosyasını, kamu oyuna sererek, bir takım sorumluları da hesaplasmaya zorlamaktadır. Bu öyle bir hesap ki, bu dosyada, devrimle karşı devrim, aydınlık ile karanlık, işçi sınıfı ideolojisi ile burjuvazinin köhne hukuku çarpışmaktadır.

İşçiler Server Tanilli'yi unutmayın; emekçiler Tanilli'yi unutmayın. O sizin gerçek dostunuz ve avukatınızdır!

İKİNCİ BASIM İÇİN ÖNSÖZ

Bu çalışmaya, Tanilli'nin neden yargılandığı sorusuna yanıt arayarak başlamıştım. Buradan çıkarak okuyucu ile düzeni tartışmak istiyordum. Geri bıraktırılmış bir ülkede dışa bağımlı burjuva düzenine karşı gelen bir aydını, burjuvazinin yargılamayacağı düşünülemezdi elbet... Böylece burjuva hukukunu da gündeme getirmek gerekiyordu. Ayrıca, "Tanilli Davası", ister istemez DGM'ni de anımsatacaktı. DGM'nin işletildiği bir dönemde, DGM Savcısının ağır suçlamaları ile yargılanan Tanilli'nin normal mahkemede beraet edişi, bu mahkemelere karşı gösterilen tepkinin yerinde olduğunu kanıtlamıştır. Avukat Ziya Nur ERÜN, Tanilli Davası'nın İstanbul DGM'sinde yapılan 3 Eylül 1976 günlü duruşmasında, *"Mahkeme niteliği tartışılan bir yerde savunma yapmıyorum. Normal mahkemeler varken, davanın burada görülmesini protesto ediyorum"* diyerek savunma yapmamıştı.

Avukat Ziya Nur ERÜN'ün bu tavrı, olaya DGM önünde yeni boyutlar kazandırmıştı. İkinci basıma ayrıca Avukat Gülçin ÇAYLIGİL ve Avukat Muvaffak ŞEREF'in değerli savunmalarını da ekledim. Böylece yapının belgesel tümlüğü sağlanmış oldu. Ancak, Avukat Ahmet KERSE, savunmasının konulmamasını istedi.

İşçi sınıfı ve emekçi halk yığınlarının kavgasında

öncülü'k eden öteki yiğit ve yürekli savaşçılar gibi, Tanilli'nin de yaşamını ortaya koyduğu evrensel kavgadaki yerini anlatmak ve kavganın aşamalarını emekçi yığınlar göstermek amacıyla, "*Tanilli Dosyası*"nı yayımlamakla yerinde bir görev yaptığımı biliyordum. "*Tanilli Dosyası*"nın iki ay gibi kısa bir sürede ikinci basımına geçilmesi ve Tanilli'nin ki başta olmak üzere aldığım mektuplar, çabamın ayrı bir ödülü oldu. Ama, asıl sevinilecek nokta, halkımızın kavgaya katılanlara verdiği değer ve gösterdiği ilginin ulaştığı boyutlardır. Emegin ve emekçinin kavgasında yer alanlarla halkımız bütünleşiyordu bir yerde.

Bu olgu, kavgada yaşamlarını yitirenlerin anılarına dikilmiş bir anıttır. Bu anıt, kavgada yer alacakları yüreklendirecek ve gerçek yaşamın bir davada inançla yer almak olduğunu anlatacaktır. Bu inanç, yığınlarda yeni bilinç düzeyleri yaratacaktır.

Tanilli olayı bunun somut örneği oldu.

İşçi sınıfının kavgasında inanç ve bilinçle yer alanlar, bu kavgadan kopmazlar. Tanilli bu inanç ve bilinçte olduğu için bacaklarını kaybettiği kavgadaki yerini bırakmıyor. Faşizmin saldırısı O'nu daha da güçlendirdi. Kavgayı hasta yatağında yazdığı şiirleri ve mektuplarıyla sürdürüyor. "*Mutlaka Bir Gün*" adlı şiirinde bakın ne diyor :

.....

"Ve işte şurada

Dost ve düşman

Herkese ilan ederim ki;

ayaklarımı bir savaşta kaybettim

Yine bir savaşta kazanacağım.

Ve mutlaka, ama mutlaka bir gün

*Karanlığın ve zulmün
Sığındığı son kaleyi fethe giden
Kitlelerin içinde olacağım.”*

.....

Evet, Tanilli kavganın içinde olacaktır. Düşünce olarak her zaman içindedir, ama, eylem olarak da içinde olmak isteyecektir.

23 Ekim 1978 tarihli mektubunda diyor ki :

“Ama herhalde 1 Mayıs 1979’da Türkiye’deyim. Emegün ve emekçilerin bayramını, onların davasına inanan aydınlarla beraber, elele kutlayacağız.”

Tanilli mektubunda bu tarihsel davanın kitap olarak yayınlanışını şöyle değerlendiriyor : *“... faşizmi, bu kitap vesilesiyle bugün bir kez daha teşhir etmiş oluyoruz... Böylece başta gelen güncel görevimiz olan faşizme karşı mücadelemizi de sürdürmüş oluyoruz.”*

Geri bıraktırılmış ülke öğretmenlerinin, yazarlarının, san’atçılarının ve aydınlarının görevi, sömürü düzenini, bu düzendeki soygun çarkının emekçiler aleyhine nasıl çalıştığını ve kurtuluş yolların emekçi yığınlarına anlatmak; emperyalizm çağında egemen düşüncenin de emperyalizmden kaynaklandığını, faşizmin gerisinde de çok uluslu şirketlerin bulunduğunu belgeleyerek anlatmak, emperyalizm ve faşizmle sürdürülen kavgayı, emekçi halk yığınları ve işçi sınıfı ile birlikte yürütmektir.

Güncel görevimiz olan emperyalizm ve faşizmle kavgamızı gündemde tutarak, bu yolda atılacak her adımı, emegün ve emekçilerin kuracağı dünya için selamlıyoruz.

30 Aralık 1978

TANILLİ NEDEN YARGILANDI?

Bu çalışma, bir düzenin ve burjuva düzeninde hukukun, hukuk devleti kavramlarının yargılanması dene-
mesidir. Anayasasında “*Sosyal Hukuk Devleti*” olduğu
belirlenen, “*Herkes bilim ve sanatı serbestçe öğretme,
açıklama, yayma ve bu tür alanlarda her türlü çalışma
hakkına sahiptir*” denilen “*Üniversite öğretim üyeleri
ve yardımcıları serbestçe araştırma ve yayında buluna-
bilirler*” denilen bir Sosyal hukuk devleti’nde, bilimsel
bir kitabı, bir yüksek okulda okuttuğu ders kitabı nede-
niyle bir doçentin, bilimsel doğruları öğrettiği için yar-
gılanması, üzerinde önemle durulacak bir konudur.

*Tanilli hakkındaki davayı incelediğim zaman, bur-
juva düzeninde devlet olgusunu ve hukukun yerini da-
ha iyi anladım.* O nedenle, Tanilli’yi savunurken, hayır
Tanilli’yi anlatırken, O’nu suçlayanları, burjuva hukuk
kuralları ile yargılamak istedim. Bunu, bir yandan Ta-
nilli’nin bilimsel doğrulardan sapmadığını, bilimsel ger-
çekleri asla bozmadığını ve nesnel olduğunu anlatırken;
profesör ünvanıyla bilim adına bilimsel gerçekleri bo-
zan, hiçbir yargısında nesnel olmayan Profesör Kunter’i
eleştirerek, gerçekleştirmeye çalıştım. Bunu, Devlet Gü-
venlik Mahkemesi (DGM) savcısının kişiliğinde DGM’le-
rini kuran zihniyeti eleştirerek, 1961 Anayasasında bur-
juvazinin hukuka tanıdığı üstünlüğü, 1971, 12 Mart’-

ında geri alma çabasındaki sosyal ve bilimsel gerçeği anlatarak yapmağa çalıştım. Amacım, egemen güçlerin amaçlarına ulaşmak için “... çok daha kârlı olan, elbette bir takım ustaca hukuki yöntemler kullanarak oyunun kurallarını çiğneyebileceğini” (1) ve bunu yaparken de “bu kuralların içinde kalıyormuşçasına kuralları değiştirebileceğini” (2) ve buna da hukuk denildiğini, Türkiyemiz’in pratiğinde göstermektir.

12 Mart, bu yargının somut örneğidir. *12 Mart faşizmi, herşeyin hukuka uygun biçimde yürüdüğünü göstermek için, dışa bağımlı tekelci burjuvazinin istemleri doğrultusunda, anayasayı değiştirmiştir. Yasalarda bir sınıfın çıkarına karşı gördüğü konularda değişiklikler yapılmış, bu yetmeyince yeni yasalar çıkarılmıştır.* Böylece hukuka uygun görünerek, biçimsel de olsa anayasaya bağlı kalındığı izlenimi verme çabası içinde, sınıfsal sultasını sürdüren egemen güçler, 12 Mart’ın muhtıralı yönetiminden sonra, 12 Mart düzenini, 12 Mart hukuku ile korumağa çalışmışlardır.

Anayasa Hukuku Doçenti Tanilli, temelde burjuva düzenine karşı olduğu için yargılanmıştır. Kitabında burjuva düzeninin yıkılacağını yazdığı, bunu bilimsel doğrular içinde kalarak yazdığı için yargılanmıştır. Ve olağanüstü bir yargı önünde, DGM’nde yargılanmıştır.

Tanilli suçlu olmadığını biliyordu. O’na göre suçlu olmak “*Topluma karşı gelmek, halka karşı olmakla*” başlardı. Bilimi anlatmak suç olamazdı!

(1) Monique - Roland Weyl - Şiar Yalçın - Gerçekte ve Eylemde Hukukun Payı - Konuk yayınları - Sayfa 11

(2) Adı geçen yapıt Sayfa : 11

Bunu savunmasında şöyle vurgular :

“Çağın ve topluma karşı görevini yerine getirmiş bir hocanın huzuru içindeyim şu anda. Yazdıklarım, yazılması gereken şeylerdi. Bugün yazmaya kalksam, - en azından - gene aynı şeyleri yazardım. Hiçbiri hakkında en ufak bir pişmanlık duymuyorum. Kalemimden çıkmış her cümle, - cümle ne demek - her kelimenin ve hecenin altında, entellektüel şeref ve haysiyetim yatmaktadır. İnsanı; hayatta dönebileceğim şeyler olabilir. Ama entellektüel şeref ve haysiyetinden, - ölüm pahasına da olsa - dönemem. Atillâ İlhan'ın o yeni ve unutulmaz şiirlerinden birinin son mısraları geliyor aklıma :

*“O sözler ki, kalbimizin üstünde
dolu bir tabanca gibi
Ölüp ölesiye taşırız.
O sözler ki, bir kez çıkmıştır ağızımızdan
uğrunda asılırız.”*

Tanilli, bilime ve öz kişiliğine saygılı bir hocadır. Suçlanması, ondan da öte, mahkûmiyeti ne demek. **ÖLÜM'ü pahasına bilimden ödün vermez.** Sade kendi değil, O'nun adına konuşanlara da verdirmez!. Biraz sonra belgesiyle aktaracağım sözleri okunduğunda, Tanilli'nin neden boy hedefi olduğu anlaşılacaktır .

Tanilli hakkındaki davayı basından öğrendim. Bir meslekdaşım (Avukat Dr. Ahmet Kerse) İstanbul Hukuk Fakültesi sıralarından arkadaşı olduğu için, Avukat Gülçin Çaylıgil ve Avukat Ziya Nur Erün'le birlikte savunuyorlardı Tanilli'yi. Bu davada, ben de görev almak istediğimi bildirdim. İsteğimi kabul eden Tanilli'nin yazdığı mektubu aşağıda okuyacaksınız.

Başındanberi izleyen meslekdaşlarım, davayı, öylesine güçlü, öylesine yürekli ve bilimsel doğrularla ku-

caklamışlardı ki, benim girmem fazlalık olabilirdi. Ama bir kavgada, faşizme karşı kavgada, hep birlikte olduğumuz için beni de aldılar aralarına. Ve sonucun onurundan bana da pay verdiler. Davaya katıldığımda savunma aşamasına gelinmişti. Benimle birlikte değerli üstad Muvaffak Şeref de katıldı.

Bir bilim adamının, kendine ve bilime, çağına ve halkına karşı saygı ve sorumluluğunu da elleriyle tutarcasına somutlaştırdığı şu satırlarda, bakınız, Tanilli ne diyor :

“13 Temmuz 1976
İstanbul”

“Aziz Kardeşim Emin Bey,

“Mektubunuzu aldım. Çok teşekkür ederim. Hemen cevaplandırıyorum.”

“Savunmanız için önerdiğiniz plana, hiç bir diyeceğim yoktur. En son siz konuşacağınıza göre, savunmayı, “olay, iddia, duruşma aşamaları, genel ve hukuki değerlendirme ve sonuç” olmak üzere bir bütün olarak tekrar sergilemekte fayda bile vardır belki. Ancak, bir çok noktalar sizden önce söylenmiş olacağına göre, onları tafsilatıyla yeniden ele almak, sizi çok uğraştıracağı gibi, ortaya uzun bir metin çıkması sonucunu da doğrabilir. Bence “bütün”ü verirken “olay, iddia ve duruşma aşamalarını” pek kısa tutup, asıl ağırlığı, genel ve hukuksal “değerlendirme”ye kaydırmanız daha doğru olur. Mektubunuzda “değerlendirme” bahsinde söylemeği tasarladığınız noktalar, sizin savunmanızın “orijinal” yanını teşkil edecektir. O noktalarda neler söyleyeceğinize karışmam. Söylenebilecek şeyleri benden daha iyi bildiğinize itimadım tamdır.

“Sonuç” kesimindeki dozu da size bırakıyorum”

Ortaya çok ciddi bir savunma çıkaracağınıza bütün kalbimle inanıyorum. Bu tarihi davada katkınız büyük olacaktır. Ona da inanıyorum. Davanın bugüne kadar olan aşamalarında, eserin genel felsefesinden (yani Marksizm’den) ve onun çeşitli bahislerdeki değerlendirilışlerinden asla ve asla taviz vermedik. Düşünmedik bile böyle bir şeyi; zaten düşünemedik de. Önemli olan “parçayı kurtarmak” değil, eserin temsil ettiğı doğruları savunmak ve kabul etmektir. Bizi yargılayanlar bunları kabul eder veya etmezler. O da önemli değil. Bu tür davalarda - biliyorsunuz - asıl hükmü tarih verir. Bu bilinçle, davanın şerefini koruyarak sonuna yaklaştık. Sizin savunmanız bu şerefli perçinleyen son hamleler olacak. Davayı bir bayrak yarışma benzetiniz : İpi, siz göğüsleyeceksiniz..”

“Duruşma (Üsküdar Adliyesinde bulunan DGM’de) 27 Temmuz sabah saat 10’da. O sabahın erken bir uçağı ile yetişebileceğiniz gibi - tereddütünüz varsa - bir gün öncesinden gelip fakirhanede misafirim olmak zevkini de bana tattırabilirsiniz. Bir gün öncesi, akşam saat 20’den itibaren evde bulunacağım.”

“Benim için katlandığınız ve katlanacağınız zahmetlere tekrar teşekkürlerini ifade eder, gözlerinizden öperim. Bütün dostlara selamımı iletiniz lütfen...”

“Aziz Kardeşim...”

*Kardeşiniz
Server Tanilli*

*Evet, Tanilli işte bu idi ve suçlu değildi. Burjuvazi-
nin yasaları suçlasa bile!... Ben Tanilli'yi savunmadım.
Bilimsel nesnellığe böylesine inanan bir bilim adamını
savunmak değil, anlatmak, onu suçlayanları yargılamak
gerekirdi. Onu denemeye karar verdim ve yöntemimi
bu düşünce altında saptadım. Onu suçlayanlar için ge-
rekçeli bir karar yazdım.*

Tanilli bu çalışmayla ilgili görüşlerini 29.7.1976 ta-
rihli mektubuyla bildirmiştir :

“29 Temmuz 1976”

“İstanbul”

“Aziz Kardeşim Emin Bey”

*“Sizden ayrıldıktan sonra yaptığım ilk iş, kaleme
aldığınız “savunma”yı okumak oldu. İlk sayfasından
son satırına kadar, büyük bir zevk ile okudum. Plan,
muhteva ve üslûp olarak bu kadar tam ve mükemmel
olabilir bir savunma ancak. Duyduğum hazzı hemen ifa-
de edebilmek için bu satırları yazmak istedim. Şimdi,
onu bu mükemmeliyeti içinde bırakınız : Ne bir şey ila-
ve ediniz, ne de bir şey çıkarınız. Acizane kanım bu...”*

*“Size, en samimi teşekkürlerini bir kez daha sunar,
gözlerinizden öperim. Aziz kardeşim.”*

“Kardeşiniz

Server Tanilli”

İstanbul DGM'sinde açılan ve karar aşamasına ge-
len dava, DGM'nin kaldırılması üzerine İstanbul Ağır
Ceza Mahkemesi'ne yollandı. *Tanilli'ye Beraet Kararı*

verme onuru da, İstanbul 5 Ağır Ceza Mahkemesi'nde kaldı. Bu karar, bizim Tanilli'yi suçlayanlarla ilgili yargımızın onanması oldu. Burjuva düzeninde olağan mahkemenin bu kararı, ayrıca DGM'lerini kuran ve savunan zihniyetin de mahkûmiyet hükmüdür. Bu karar, faşist bir uygulamanın mahkûmiyetidir.

Tanilli beraet etti, ama, faşizm peşini bırakmadı. 31.3.1978 günü suçlu olmadığı kanıtlanan Tanilli'yi, faşist kurşunlar, 7 Nisan 1978 gecesi yaraladı. Belki de bir daha ayağa kalkamayacak kadar. Ama, Tanilli'nin faşizm ile savaşan bir yüreği ve onu yargılayan kafası vardı. Faşizm karşısında gerilemeyi ve susmayı düşünmüyordu!...

Tanilli'nin 1 Mayıs 1978 tarihli mesajı onun her zaman işçi sınıfının kavgasında, işçi sınıfının yanında olduğunu kanıtlar.

Tanilli 1 Mayıs 1978'de işçilere şöyle sesleniyordu :

“Emeğin bu büyük bayram gününde, aranızda katılmış olmayı ne kadar isterdim. Ne yazık ki, bu imkanı elimden aldılar. Çünkü, bir kaç hafta önce faşizmin kiralık katillerinden birinin attığı kurşunlarla yatağa mihlanmış yatıyorum. Ama, öyle de olsa ben bir hastane köşesinden sizlerin bu büyük bayramınıza gönülden katılıyorum”.

“Türkiyede sömürücü sınıflar bir yandan hayatı sizlere gitgide çekilmez hale getirirken, bir yandan da devrimci gençleri ve aydınları kiralık katillerine ve ajanlarına kurşunlatmakta ve öldürtmektedir. Bütün bunlar neyi göstermektedir? Onların gücünü mü yoksa korkusunu mu? Hiç kuşkunuz olmasın korkusunu!...”

“Çünkü Türkiye’nin sömürücü sınıfları, bu gitgide yükselen emekçi yığınların iktidara yaklaştığını, bir avuç para babasının saltanatına son vereceği günleri gelip çatıldığını, artık açıkça görmektedir. Onların bütün kudurganlığı ve çılgınlığı işte buradan gelmektedir”.

“Biz devrimcilerin tanımadığımız tek duygu varsa o da ölüm korkusudur. Çünkü devrimciler için ölüm yoktur. Ben bu hasta yatağımdan bir gün elbet doğrulacağım. Emekçi halkımın, Türkiye işçi sınıfının bir aydını olarak daha da bilenmiş bir şekilde görevime kaldığım yerden devam edeceğim, ve bugün de buradan var gücümle haykırıyorum : Yaşasın 1 Mayıs. Yaşasın emekçi halkın devrimci mücadelesi. Yaşasın Sosyalizm. Kahrolsun Emperyalizm ve onun yerli işbirlikçileri. Kahrolsun faşizm.” (3)

Tanilli, faşizmin açtığı yaraları hiçbircesine, faşizmin halkta açtığı yaraları sarmada ve halkın yanında, faşizme karşı verdiği kavgayı sürdürmede kararlı olduğunu, yurdundan ayrılırken şu sözlerle yineledi :

“Önce şunu belirteyim : Hükûmet çevreleri sağlığını tam anlamıyla kazanmam konusunda, daha ilk günden başlayarak - Avrupa’da tedavi edilme yollarını sağlamaya varıncaya kadar - büyük ilgi gösterdiler. Kendilerine teşekkürü bir borç bilirim”.

“Sağlığını kazandıktan sonra, faşizme karşı mücadeleme, kaldığım noktadan başlayarak devam edeceğim”. (4)

(3) 2 Mayıs 1978 günlü Cumhuriyet Gazetesinden

(4) 5 Mayıs 1978 günlü Cumhuriyet Gazetesinden

Tanilli bugün yurt dışında. İşçi sınıfının bu yılmaz dostu, halkı için verdiği kavgada, faşizmin açtığı yaralarını bir hastanede tıp biliminin eline bırakmış...

Bu yapıt, Tanilli'nin neden yargılandığını anlatma çabasının ürünüdür. Amaç, Tanilli ve onun gibi, işçi sınıfının kavgasında yer alanların unutulmayacağını belgelemektedir. Amaç, işçi sınıfının kavgasına tüm emekçileri ve dostlarını katabilmektir.

Evet, kavgaya katılmak için, Tanilli'lerin yargılanmayacağı bir düzeni kurmak için, soralım ve yanıt arayalım. Tanilli neden yargılandı?...

13 Temmuz 1976
İstanbul

Akiz Kardeşim Emin Bey,

Mektubunuza aldım. Çok teşekkür ederim. Hevvanı sevdiğimdir.

Savunmanız için önerdiğiniz plan, hiç bir duyacağım yoktur. En son siz, konuşacağınıza göre, savunmaya, "olay, iddia, savunma aşamaları, genel ve hukuki" değerlendirme ve soru" olarak üzere bir bütün olarak tek bir süzgeçten geçilebilir. Ancak, bu çok noktalar sizden önce söylenmiş olacağına göre, onları toparlayarak yeniden ele almak, sizi çok uğraştıracağı gibi, ortaya uzun bir metin çıkması sonucu da doğurabilir. Bence, "bütün" i verirken, "olay, iddia ve savunma aşamaları" ve pek kısa tutup, soru ağırlığı, genel

ve hukuken "değerlendirme" ye kaybet-
mekteyken doğru olur. Mehtabımızda
"değerlendirme" bahsinde söylenişi tosar.
Kadığınız notları, sizin vermenizden
"original" yanını tespit edecektir. O not.
tutanda neler söyleyeceğinize karar vermeniz.
Söylenecek şeyler benzer daha iyi bil-
diğinizize itirazdan kurtulur.

"Sence" kavramındaki değeri de size
bırakıyorum.

Önteye çok ciddi bir davranış
beklediğinize bütün kalbimle inanıyorum.
Bu tarzda davranış beklenir. Büyük olasılıkla
ona da inanıyorum. Davranış bizi ne kadar
olan davranışlarında, eserin genel felse-
fesinden (yani Marksizm'den) ve onun
çesitli belgelerdeki değerlendirmelerinden
dola ve dola tarzı vermedik. Düşünmedik.
Bile böyle bir şey; zaten düşünemedik de.
"İnanlı" olan "pazaryı kurtarmak" değil,

eserin temsil ettiği doğrusunu savunmuş
ve kabul ettirmişti. Biz yargılayanlar bunları
Kabul eden ve etmeyenler E' de orandı de.
Ölümün tür davalarında - bilirsiniz - oral
hukukun farkı var. Bu itibarla, davaya
şerefini koyarak somna yalldık. Siz
savcılarınız, bu şerefi parçnlayan son hamleler
olacak. Davayı bu boyda yemına benze-
tiniz: ipi, siz göğüsleyeceksiniz.

Duruşma, 17 Temmuz sabah saat
10 da. O sabah erken bu uçağı ile ye-
tişileceğimizi gördük, - taredüddünüz varsa - bu
gün önceden gelip fakirhanede misafirim
olmak zartını de bana taltırabiliziniz.
Bu gün önceki, akşam saat 20'den itibaren
evde bulunacağız.

Bunun için katlandığımız ve katlan-
acağımız zahmetlere taltır taltır taltırıldığımızı Hale-
de, gözlerinizden ifarın. Zartın hakları
atılmaları. Etiniz kutken.
Oğuz Kardeşim.

Kardemiz
Savcı ANTİLİ
A. G.

1 Temmuz 1976

İstanbul

Pazı Kardeşim Emin Sey,

Sizden duyduğuktan sonra yaptığım
ilk ve, kelime aldığımız "edim"i
okunak oldu. İlk yaptığımız son söz
na kadar, birisi bir işi ile okudum.
Plan, mükemmelleştirme ve işleri okudum.
Tam ve mükemmelleştirme okudum.
Ancak. Duyduğum birisi her işi ile
okunak için bu sözleri yazdım.
istedim. Sanki, son bu mükemmelleştirme.
Kardeşim: Ne bu işi ile okunak.
ne de bu işi okunak. Bizim kardeşim bu.

Sizi, en son mükemmelleştirme.
Bu işi ile okunak, işleri okunak.
İzmir. İşleri okunak.

Kardeşim,
Sorum TAYHAN
Kardeşim

TANILLİ DAVASI VE HUKUKUN İŞLEVİ

12 Mart'tan bu yana bilimsel öğretisi nedeniyle iki üniversite öğretim görevlisi, iki hoca yargılanmıştır : Prof. Dr. Mümtaz Soysal ve Doç. Dr. Server Tanilli. El-libeş yıllık Cumhuriyet tarihinde koskoca iki kara leke-dir bu davalar.

Prof. Soysal da, Doç. Tanilli de öğretim görevleri sırasında, yani bilim öğretirken, bilimsel doğruları anlatırken “*sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü kurma yolunda propaganda yapmak*”la suçlanmışlardır. Soysal için, 12 Mart'ın Sıkıyönetim savcısı; Tanilli için, Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısı “Bilimi yanlış öğretiyorlardı, bilimsel gerçekleri bozarak anlatıyorlardı” demezler!... Bilirkişi kılığındaki bilim saygısızları da demezler böyle birşey. Bir başka deyimle, her iki hocanın da, öğretileri bilimseldir. Bilime aykırı, bilimi bozan bir olgu yoktur.

Eğer savcılar, eğer bilirkişi olan ve bilimsel kılıkla bilim adına bilimi çığneyenler deseler ki; “Tanilli'nin Ders Notları'nda şu satırlar bilime aykırı, bilimsel gerçekleri bozucudur. Böylesi ters yorumla propaganda yap-

maktadır. Soysal, “*Dinamik Anayasa*” adlı ders kitabında, Marksizmin ana ilkelerini yanlış yorumlayarak anayasal düzene ters şeyler yazmıştır. Türkiye’deki sistemi bu bozuk bilimsel yargı ile kötölemiştir. Bu nedenle suçludurlar!...”

O zaman susardık. O zaman bilimi bozanların karşısında olurduk. Tıpkı, bilimi çiğneyen Prof. Kunter’in, DGM savcısının ve onları yöneten zihniyetin karşısında olduğumuz gibi!...

Anayasasında “*Herkes bilim ve sanatı serbestçe öğretme, açıklama, yayma ve bu tür alanlarda her türlü çalışma hakkına sahiptir*”; “*Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcıları serbestçe araştırma ve yayında bulunabilirler*” (1) denilen bir sosyal hukuk devletinde, bilimsel eserlerinden ötürü, bilim adamları acaba neden yargılanıyorlar!...

Bu davayı anlayabilmek, ve Türkiye’mizin içinden geçtiği darboğazı görebilmek için, bu sorunun yanıtı verilmelidir.

Çünkü, başka türlü, bu anayasa ile Tanilli’nin, Soysal’ın yargılanması arasındaki çelişki açıklanamaz. Sokrates’i yargılayanları suçlayan insanların kurdukları özgür, eşitlikçi, erdemli, bireylerine sosyal haklar tanıdığı için üstünlüğü üzerine demeçler verilen düzenin ve kendilerini çağdaş ve ileri toplumun bireyleri olarak gören insanların, içine düştüğü çelişkiyi saptamak ayrıca bir görev olmaktadır.

Ya bireyler yanılığ içindedir, ya sistem yanlıştır, ya da sistem doğru işlememektedir. Ya hukuk yanlış uygulanmaktadır ya da hukukun gerçek niteliği başkadır.

(1) T. C. Anayasası Madde : 20/21, 120.

Şu halde “Devlet, Hukuk, Sosyal Hukuk Devleti, Yargı” gibi kavramları gerçek nitelikleriyle yerli yerine oturtmak gerekecektir, bir yerde... Daha doğrusu yargılamak gerekecektir. Bu yargılamayı, Tanilli hakkındaki dava ve olayı değerlendirerek yapacağız. Bir bilim adamını, anayasa ve yasalarla belirlenen görevini yaptığı için sorumlu tutmak ve O’nu yargılamak, nasıl bir eylemdir, bunu araştıracağız. Bilim adamı, bilimsel görevini yaparken kime karşı sorumludur? Nereye hesap verecektir? Bu sorulara yanıt arayacağız, ve bu arada da burjuva düzeninde hukukun işlevini göreceğiz.

BİLİM ADAMI VE SORUMLULUK

“Doğrudur veya yanlıştır, taraftar olunur veya olunmaz, bir bilim adamı olarak kabul ettiğim metod, görüş ve düşüncelerimden dolayı kime karşı sorumluyum?”

Bu soruyu, 1976 yılı Eylül ayının son günü Doç. Dr. Server Tanilli soruyordu. Sorunun sorulduğu yer Üniversite değildi... Bir dersane, bir konferans salonu da değildi. Ve Tanilli ders vermiyordu. Konferans vermiyordu. Dinleyenlerin de bilimle ilgileri yoktu. Bu sözler mahkeme salonunda söyleniyordu. İstanbul Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulunda okuttuğu “Uygarlık Tarihi” dersinin notları, okutulması ve hatta sınav soruları ile “Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıfları üzerinde tahakkümünü tesis için propaganda yapmak — kısaca KOMÜNİZM PROPAGANDASI YAPMAK” — tan sanık olarak yargılanan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku Doçenti Dr. Server Tanilli, bu soruyu, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde soruyordu. Bu soruyu ilk kez soran Tanilli de değildi. Bu soru çağ-

lar boyunca sorulmuştur. Sorulacaktır da! *Bilimsel öğretisinden dolayı, bir bilim adamı kime karşı sorumludur?*

Tanilli bu soruyu, *doğruyu, gerçeği, daha doğrusu, gerçek olan doğruyu* vurgulayarak soruyor ve yanıtlıyor. *“Kime karşı sorumluyum. Yaşadığım çağa ve topluma karşı...”* Bir an susuyor ve aynı yüreklilikle kendini buraya getiren güçleri, daha o anda mahkûm eden bir başka soruyla yanıtlayarak sürdürüyor konuşmasını:

“Ya Mahkemelere?... Asla...”

Evet! Bilim adamının bilimi öğrettiği için mahkemelere karşı sorumlu olduğu, olacağı, yargılanma kuşkusu içinde olduğu bir sisteme ne denilir, ne ad verilir? Bu sistemin anayasasında isterse *“Hukuk devleti”* olduğu yazılı olsun... Gelecek kuşaklar bu sorunun yanıtını ararken, egemenleri ayrıca suçlayacaklar ve *“kendi sistemlerine, “Demokratik Hukuk Devleti adını verdikleri sisteme kendileri saygı duymuyorlardı”* diyeceklerdir. Bu nedenle, Tanilli'nin sözlerini iyi değerlendirmeliyiz.

Tanilli bu sözleriyle kendini değil, tarihe karşı, Türkiye'yi savunmaktadır. Türkiye'nin geleceğini kuracak gençlere, çağdaşlığı, bilimin çağdaş gerçeğini öğrettiği için kendisini yargılayan sistemi ve insanları savunmaktadır! Çünkü, bilim adamını yargılayan tutumu, tarih ve gelecek kuşaklar affetmeyecektir. Sokrates'i, Galile'yi yargılayanların affedilmediği gibi!...

Tanilli'nin, bu tarihsel bilinç içindeki sözlerini izleyelim :

“Bilim adamı, seçtiği metod'tan dolayı, başta çağına karşı sorumludur. Bir bilim adamı, metodunu seçer-

ken, çağının metod konusundaki gelişmelerini çok iyi bilecektir. Çağının terkettiği, nihayet mahkûm ettiği bir metodu seçmemekle yükümlüdür. Aksi takdirde yanlışlar yapar, giderek bilim adamı niteliğini yitirebileceği gibi, çağına ve halkına karşı zararlı bir kişi olur.”

Tanilli'nin, bilimin niçin okutulduğunu, bilim adamının niteliğini belirleyen ve çağdaş bilgeliği anlatan tümce-leri arasında, bir gerçek, yinelenerek tüm açıklığıyla vurgulanıyor. Bu, bilim adamının kime karşı sorumlu olduğu gerçeğidir.

Tanilli, üzerine basa basa anlatıyor, hayır anlatmıyor, öğretiyor :

“Bilim adamı, seçtiği metod'tan dolayı yaşadığı toplumla karşı da sorumludur. Toplumda “akademik çevreler”den başlayarak halk kitlelerine varıncaya dek çeşitli kesimlerle yüzyüzedir. Yanlış bir metod seçmişse bu kesimlerin eleştirisine uğrar. Yanlış bir metod seçmişse, toplumda gerçeklerin, doğruların ortaya çıkmasından yana olmayan güçlerin - bilerek veya bilmeye- rek - oynacağı olur; gerçeklerin, doğruların ortaya çıkmasından yana olan güçlere, giderek halka karşı bir duruma düşer.”

Bilim adamının halkına karşı sorumlu olduğunu anlatan Tanilli, bir “Kunter raporuyla”, bir “Devlet Güvenlik Mahkemesi” savcısı iddianamesiyle suçlanmıştır, ama, yargılama tersine işlemiş, bilimsel doğruları dile getiren bilim adamı, kendisini suçlayanları mahkûm etmiştir. Hem de, olaylar tarih olmadan!.. Bakınız nasıl?

Bilim adamının yeri, bilimi öğrettiği için mahkeme olmamalıdır. Bilim öğretmek ve öğrenmek anayasal güvence altındadır. Bilim adamı, ancak bilimi öğretmiyorsa sorumludur? O da halkına karşı, topluma karşı!... Şu halde, hangi kafa, hangi mantık bir bilim adamını mahkeme önüne çıkarmıştır? Tanilli bunu sorarken ve verdiği yanıtla, kendisini suçlayanları mahkûm ediyor!...

Soruyor Tanilli :

“Bilim adamının mahkemelere karşı sorumluluğu var mıdır?” Bu sorunun yanıtı, akılcı ve gerçek yanıtı tektir ve bellidir : *“HAYIR! ...”* Daha gür çıkıyor sesi, bu sorunun bilinen yanıtını verirken.

“Hayır!... Bilim adamı, bilimsel görevini yerine getirirken, mahkemelere karşı hesap vermez...”

Bilim adamını yargulamaya kalkışmak ancak faşizmin işidir! Faşizm, halkın gerçekleri öğrenmesinden korktuğundan, halka gerçekleri öğreten bilim adamlarını susturmak için satın almak ister, satın alamadıklarını da eziyet, işkence ve zulüm çemberinden geçirir, daha da ileri giderek 12 Mart’lar yaratır!..

Tanilli olayı da, 12 Mart’ın düzen ve hukuk anlayışının eseridir. 12 Mart’la girdiğimiz dehliz, tüm karartmalara karşın, bazı kurum ve gerçeklerin daha iyi görülmesini sağlamıştır bir bakıma.

DEVLET — HUKUK VE HALK

12 Mart, halkın *devlet* olgusunu gerçek boyutlarıyla görmesini sağlamıştır. *Burjuva hukukunun* gerçek ni-

teliğini, kimlerin elinde ve kimlere hizmet ettiğini göstermiştir. Düzenin gerçek niteliğini aydınlatmıştır. Anlaşılmıştır ki, *burjuva demokrasilerinde* bir dönem verilenler, bir başka dönem geri alınabilirler. *Anayasalar* ve *anayasal haklar* “lüks” sayılabilir. 27 Mayıs Anayasasının ve getirdiği düzenin 12 Mart’larda ters yüz edilmek istenmesi bundandır. Bu anayasaya arka çıkan güçlerin, genci, aydını, işçisi ve bürokratiyle yargılanması bundandır. Ve yine bilimi, yarınları kuracak gençlere, toplumsal çelişkiyi göstererek, daha ileri bir toplum olma özlemini yeşertecek ölçüde öğretmeyi deneyen Tanilli’nin yargılanması da bundandır. *Kim ki, düzenin emekçi yararına değişmesini ister, suçludur!...* Yasalar suçlanmasına elvermiyorsa, değiştirilir, yenileri çıkarabilir. Mahkemelere yeterince güvenilmiyorsa yeni mahkemeler kurulur.

Ve düzeni değiştirmek isteyenlere yaşam hakkı tanınmaz.

Burjuva düzeni kendisini korumaktadır!

Tanilli olayına bu açıdan bakarak, 12 Mart olgusunun ve genelde burjuva düzeninde egemenlerin hukuka bakış açısının, bir örneği, bir bölümü olarak incelersek gerçeği yakalayabiliriz.

Bu nedenle Tanilli davasını anlayabilmek için, genelde burjuva düzeninde *devletin*, *bilimin* ve *hukukun*, *yargının*, yerini saptamamız ve özel olarak, *12 Mart hukuku* ve düzenini kaba çizgileriyle ele alıp yargılamamız gerekecektir.

Devlet ve *hukuk* olgusuna idealist felsefeci görüşle yaklaşıldığında, “*Devlet Baba*”, “*Adalet mülkün temelidir*” deyişleri ve imajlarıyla karşılaşılır. Yüzyıllar

boyu, halk, güvenlik şemsiyesini elinde tutan olguya öyle bakmıştır. Bazı dara geldiğinde, sıkıntıya düştüğünde, başvuracağı bir -melce- sığınak, koruyucu olarak görmüştür. Anlaşmazlıkların çözümünde, o'nun kurduğu mahkemelere sığınmıştır. Ama, hep bir burukluk vardır halkın içinde. Halk ozanlarının dilinde, halk bilgelerinin fıkralarında, devlete atılan taşlar, yargıya duyulan küskünlükler, bu buruk acının eseridir. “Zengin araba dağdan aşar, fakirinki düz yolda şaşar” diyen halk, devlet gerçeğini, hukuk gerçeğini görmemiş midir? Ama savaşım gücü yoktur. Çünkü örgütlü değildir!...

Pir Sultan Abdal’ın şu dizeleri, yargının acımasızca, ama gerçekçi bir dil ile yargılanması değil midir?

*Kadılar, müftüler fetva yazarsa
İşte kement, işte boynum asarsa
İşte hançer, işte kellem keserse
Dönen dönsün ben dönmezem yolumdan*

Ya Yunus’un şu dördlüğü... Egemenlerin işlerini ne güzel anlatır!

*Geçti beyler mürüvveti
Binmişler birer ata
Yedikleri yoksul eti
İçtikleri kan olmuştur.*

Halk, her iki olguya da sınıfsal açıdan bakmadığı, bakamadığı için gerçeği yakalayamamıştır, belki bu nedenle de örgütlenmemiştir. Ama, zaman zaman “Devlet Baba”ya (!) küsmüştür. Devlet Baba’nın (!) kimilerini kollayıp korurken, emekçilerden, malı mülkü olmayanlardan oluşan çoğunluğu sadece çalıştırdığını gör-

müştür, yine de çözüme yaklaşacak ölçüde anlam verememiştir. Tepkisini küserek göstermiştir.

Dadaloğlu'nun şu dizeleri halkla otoritenin ilişkisini ne güzel anlatır!...

*“Hakkımızda devlet vermiş fermanı
Ferman padişahın, dağlar bizimdir”*

Ve halk, kendisinin duygu ve düşüncelerini de yansıtarak otoriteye böylesine kafa tutanları bağrında saklamıştır. Onları devlete teslim etmemiştir. Otoriteye kafa tutanlar, halkla kaynaşmış, padişah halktan uzak, *“fermanı”* ve *“devletiyle”* başbaşa kalmıştır...

Türkiye Cumhuriyeti, Türkiye halkı için bir umut ışığı olarak doğdu!.. Cumhuriyet halkın devletini kuracaktı. Türkiye halkı, emperyalist devletlerle işbirliği ederek kendini sömüren padişahattan kurtuldu. Cumhuriyet, yeryüzünde emperyalizme karşı verilen ilk *ulusal kurtuluş savaşının* zaferi üzerine kuruldu. Halk yeni bir yönetime kavuşmuştu. Ancak, üretim biçiminde ve ilişkilerinde değişiklik yapılmadığı için, yeniden emperyalizmin, bu kez ABD emperyalizminin tuzağına düşüldü... Halkın devletini kurma amacı saptırıldı, başka sistemlere özenildi.

Bir konu, devleti belirleyen olgu, hep, gözden uzak tutuldu ve halk, işte bu nedenle gerçeği yakalayamadı.

Gerçekte devlet de, hukuk da ekonomik yapı ve ilişkilerin (üretim biçim ve ilişkilerinin) nesnel ögesi değil midir? Oysaki, devlet ve hukuk kavram olarak hep yanlış belletilmektedir. Hukukun herşeye üstün olduğu

inancı yerleşmiştir, burjuvazinin egemen olduğu toplumlarda. (2)

DEVLET — HUKUK VE BURJUVAZİ

Burjuva felsefesine göre *devlet, toplumun ortak çıkarlarının savunucusudur*. Toplumu ve ortak çıkarlarını iç ve dış saldırılara karşı savunur. Yansız ve uzlaştıracıdır. Burada “*toplumun ortak çıkarları nedir?*” sorusunu sormak ve yanıtlamak gerekiyor. Bunun yanıtı, kuşkusuz, *ekonomik çıkarlar* olacaktır. Dolayısıyla son çözümde, devlet, ekonomiye egemen olanların belirlediği bir olgu olarak çıkmaktadır karşımıza. Demek ki, devleti egemen sınıflar belirler, ancak bir yerde, devlet

(2) a. Engels (Ludwig Feurbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu) (Meas II, Sayfa : 362) şöyle der :

(Ne var ki devlet, toplum karşısında bağımsız bir güç katına çıkınca, bu kez kendisi yeni bir ideoloji yaratır. Gerçekten de meslekten politikacılar, kamu hukuku teorisyenleri ve özel hukuk alanındaki yazarlar, ekonomik olguları ve ekonomik ilişkileri el çabukluğu ile hasıraltı ederler. Her özel durumda, yasalar eliyle kurallaştırılmak üzere, ekonomik olgular, hukuki güdüler kılığına girmek zorunda olduklarından ve evvelce yürürlükte bulunan bütün hukuk sistemini de hiç kuşkusuz hesaba katmak gerektiğinden, hukuki biçim her şey sayılır da, ekonomik öz bir hiç sayılır. Kamu hukuku ve özel hukuk, bağımsız bir tarihsel evrim geçirmiş, kendi başlarına sistemli olarak açıklanmaya elverişli ve bütün iç çelişkilerinden tutarlı bir biçimde arıtılmış oldukları için de, böylesine bir açıklamadan vazgeçilmeyecek, bağımsız alanlar olarak incelenir.

Daha yüksek, yani maddi, ekonomik temelden daha da uzak ideolojiler ise, felsefe ve din biçimine bürünürler). Marks - Engels Devlet ve Hukuk üzerine - Rona SEROZAN, May yayınları S. 69/70

b. Marx (Ekonomi Politikin Eleştirisine Önsöz) (Meas I. Sayfa : 335/336) şöyle der :

(Üretim ilişkilerinin bütünü, toplumun ekonomik yapısını, somut, gerçek temelini oluşturur. Bu temel üzerinde bir hukuki ve siyasi üstyapı yükselir. Üstyapıya da belirli toplumsal bilinç biçimleri denk düşer. Maddi yaşamın üretim biçimi, genellikle toplumsal, siyasal ve düşünsel hayat süreçlerini belirler. İnsanların varlıklarını belirleyen, onların bilinçleri olmayıp, tam tersine, insanların bilinçlerini belirleyen onların varlıklarıdır) Adı geçen yapıt S. 39.

bu sınıflar karşısında, bir tür bağımsızlık kazanır. (3) Emekçiyi yanıltan da bu bağımsız görünüş olmalı. Çünkü, Marks'a göre, bu bağımsızlık görecelidir.

Şimdi bir başka soruya yanıt arayalım : Ezilen, sömürülen ve emeğinden başka ekonomik varlığı olmayanların *ortak çıkardaki* (toplumun ortak çıkarındaki) payı ne olabilir? Bu sorunun yanıtı, emekçinin bu olguya bir başka açıdan bakması sonucunu getirmektedir. Emekçi, giderek idealist felsefenin safsatalarına inanmayacaktır. Çünkü devletin ve hukukun, denge sağlamaya çalıştığında bile, kimin çıkarlarını koruduğunun ve burjuva hukukunun hangi amaçlara hizmet ettiğinin somut örneklerini görmektedir. (4) Hele, dengenin emekçi yararına bozulma eğilimi gösterdiği dönemlerde... Devletin gerçek niteliği ile görülebildiği dönemlerde... Bu koşullar altında, *devletin güçlü alanlardan, egemen sınıflardan yana olması, onların çıkarlarını koruması*

(3) Engels (Ludwig Feurbach ve Klasik Felsefenin Sonu)

(Meas II, Sayfa : 362) şöyle der :

(İnsana egemen olan ilk ideolojik güç olarak karşımıza çıkan devlet, toplumun kendi ortak çıkarlarını iç ve dış saldırılara karşı savunmak üzere yarattığı bir örgüttür. Bu iktidar örgütü, doğar doğmaz toplumdan bağımsızlaşır ve bu bağımsızlık, belli bir sınıfın örgütlü olduğu, bu sınıfın egemenliğini ezilen sınıfa doğru dan doğruya dayattığı ölçüde daha da artar. Ezilen sınıfın egemen sınıfa karşı mücadelesi, zorunlu olarak siyasal bir mücadele, her şeyden önce, bu sınıfın siyasal egemenliğine karşı yürütülen bir mücadele haline gelir). Adı geçen yapıt S. 69.

(4) Marx (Kapital Cilt I, Sayfa : 609) şöyle der :

(Şu kapitalist hukukçuluğa şaşmamak elden gelmiyor! Bir taşınmaz maliki, bir ev sahibi ya da bir iş adamı, demiryolları ya da yeni caddeler açılması gibi yenileştirmeler yüzünden malından, mülkünden edildiğinde, yalnızca tam tazminat elde etmekle kalmıyor. Fakat o, fedakârlığından ötürü, Tanrı ve hukuk adına bir de yeterli kazançla avutuluyor. Emekçi ise, karısı, çocuğu, çocuğu ve varı yoğu ile sokağa atılıyor ve yığınlar halinde şehir erkânının ahlâk ve kibarlığına önem verdiği şehir bölgelerine gelip dayandığında, sağlık mevzuatı çerçevesinde polisçe koğuşturuluyor) Adı geçen yapıt S. 148.

rastlantı olabilir mi? Hukuk ve yargı da öyledir. Ayrıca hukuk bu olguda (*Devlet olgusunda*), ayrı bir belirleyici öge olmaktadır. Bağımsızlığı ve yansızlığı yasalarda yer alan yargısı, yargıcı ve nesnel (!) kurallarıyla..

Anayasaya göre, “*Herkes meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde, davacı ve davalı olarak, iddia ve savunma hakkına sahiptir. Herkes yasalar önündede eşittir*” (5) de!...

Marksistler konuya şöyle bakarlar : Halk yığınları bu kurumların ve kavramların erdemliliğine inandırılır. Bağımsız yargı, tarafsız yargıç, haksızlıkları onarır. Uygulamada ise, egemenlerin saptadığı kurallara göre işleyen yargıyla karşılaşılır. Eğer, bu kurallar egemenlerin çıkarlarını korumaya yetmiyorsa (12 Mart’da olduğu gibi), yasalar lüks sayılır, (6) yeni kurallar konulur, burjuvazi daha önce koyduğu kuralları değiştirir. Anayasanın kurmak istediği emekçi yararına işleyebilecek düzenin kurulmaması için engeller yaratır. Kurulu dü-

-
- (5) Engels (Ludwig Feurbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu) (Meas II, 351/352)

(Burjuvazi, feodaliteye karşı yürüttüğü savaştan ve kapitalist üretimin olgunlaştırılmasından sonra, bütün kast ayrıcalıklarını yani kişisel ayrıcalıkları ortadan kaldırmak zorunda kalmış ve ilkin özel hukuk alanında, daha sonra da yavaş yavaş kamu hukuku alanında, kişinin hukuken eşitliğini kabul etmek gerekliliğini duymuştur. Gelgelelim, hak eşitliğini oldum olası salt lafta ve kağıt üstünde tanımıştır. Mutluluk eğilimi, küçük ölçüde manevi haklarla ama asıl büyük ölçüde maddi araçlarla körüklenir. Oysa kapitalist üretim, hak eşitliğine sahip kimselerin düşük çoğunluğuna, yaşamak için gerekli olandan fazlası düşmesin diye dikkat kesilmiştir. Bu nedenle, mutluluk eğiliminde, çoğunluğun eşit hakkına gösterdiği saygı da (eğer onu göstereceği farzedilebilirse) aslında evvelce köleciler veya feodal toplumun göstermiş olduğu saygıdan fazlası değildir). Adı geçen yapıt S. 143

- (6) Engels (MEW. XVIII, Sayfa : 233) şöyle der :

(Kapitalist egemenliği, işçi sınıfı içine bulaşıcı hastalıkların mikrobunu saçmak lüksünü göze alamaz. Böyle bir davranışın sonuçları kapitalistlere çok pahalıya patlar) Adı geçen yapıt S. 148

zeni, tüm çelişkileriyle sürdürür... Doğal ki, çelişkileri giderek artan ve keskinleşen bir olgu olarak... Bu durumda emekçiden yana olanların görevi, gerçekleri, bu olgunun temelinde yatan ekonomik ve sosyo - ekonomik gerçekleri, hukuk kuralının “... *yasalar eliyle kurallaştırılmış ekonomik olgular*” olduğu gerçeğini anlatmaktır. Hakkını, ekonomik gücü ellerinde tutanlardan almasının çok güç, çok zor bir iş olduğunu, ama olanaksız olmadığını emekçiye anlatmaktır. (7) Kısaca, hukukun da, yargının ve adaletin de belirleyici ögesinin son çözümde egemenler olduğunu anlatmak!..

Egemenlerin koydukları kuralların, onların çıkarlarına ters düşmedikçe - ve çoğu kez, emekçilerin kendi aralarındaki uyumsuzluklarda - işleyeceğini, ekonomik gücünün, adaleti de etkilediğini anlatmak... Örneğin, sanık olarak ya da ağa, patron gibi egemenlerden birinin gasbettiği hakkını aramak için, hak sahibi olarak, yargıç önüne çıkan emekçinin, ekonomik gücü avukat tutmaya yetmiyorsa, kendini avukatla savunan egemen-den hakkını alıp alamayacağını somut örnekleriyle göstermek...

Halkın bu olguyu eleştiren, yeren değişik deyimleri vardır, örneğin “*Zenginin arabası dağdan aşar, fakirinki düz yolda şaşar.*”

Bu deyimlerle olayların ardında bir şeylerin bulunduğunu anlatmak ister, ama, gerçeği yakalayamaz yine de!..

(7) Enge's (F. A. Lange'ye 29.3.1865 tarihli mektup) şöyle der :
(Bütün tarih boyunca, günümüze dek, şu ya da bu ölçüde yürürlükte kalmış olan yasalar, yalnızca sınıf egemenliğine ve sınıf sömürüsüne dayalı toplumsal ilişkileri korumuşlardır) Adı geçen yapıt S. 75.

Şu halde, olayların gerçekçi bir çözümünü ve ardında yatan gerçeğin saptanması için, devleti, hukuku, yargıyı ve adaleti yerli yerine oturtmak, bu olguları bilimdeki gerçek yerine göre ele almak gerekir.

ADALET — MÜLK İLİŞKİSİ

Bu amaçla hemen soralım ve araştıralım! Adalet gerçekten haksızlıkları onarır mı, bağımsız ve yansız mıdır, yoksa bir sınıfın denetiminde midir? Hukuk nedir? Hukuk kuralları niçin konulmuştur?

Bu sorulara bulunan yanıtlarla birlikte, devletin bilimsel yeri de halka anlatılmalı ve *halkın iktidarında* “adalet” sadece mülkün değil, *halkın emeğin, barışın, tüm haksızlıkları kaldıran bir düzenin de temeli olacağı belirlenmelidir*. Sınıfsal açıdan baktığında emekçi - burjuva düzeninde - adaletten ne bekleyebileceğini bilerek, hukuka ve yargıya ne ölçüde güvenebileceğini düşünerek, toplumdaki yerini saptayacaktır. Ayrıca burjuvazinin bu gizli silahını, hukuku, burjuvaziye karşı kullanabilme bilincine ulaşacaktır.

Bu bilince ulaşmamış olan emekçi, hakkını tam olarak, hiçbir zaman alamayacaktır. Emeği çalındığında, haksızlığa zulme ve gadra uğradığında, doğal olarak hukuka, yargıya ve adalete sığınır. Bu kurumlardan hakkının verilmesini ister. Çırpınır ve yargının, yargıcın, yasanın hakkını vereceğine inanır... Öyle inandırılmıştır. O kadar ki, “*Berlin’de yargıçlar var*” sözünü krala söyleyebilen insanların bulunduğu toplumlara özendirilmiştir. Hem, yargı bağımsız, yargıç bağımsız ve yansız değil midir? Fakat, nedense şu soruları sormaz çoğu kez ve hep umutla, bağımsız yargıya sığınır!... Öyleyse, şu köylü neden bir türlü ağadan, tüccardan hakkını ala-

maz. Şu işçi, küçük memur, patrondan ve devletten... Neden mahkeme kapılarındaki kalabalıklar hep emekçilerden oluşur, ve çoğu da haksız çıkar, egemenler karşısında? Sormaz, belki sorar, sorar da olaylara sınıfsal açıdan bakamadığı için çözüme gidemez.

Bu haksızlığı eleştirir, sızlanır, söyler durur..

*“Kadı ola davacı muhsır dahi şahit
Ol mahkemenin hükmüne derler mi adalet”*

Ziya Paşanın bu dizelerini söyler, haksızlığa uğradığı her olguda yineler, ama, özüne inemediği için gerçeği yakalayamaz.

Gerçekte, hukukun ana işlevi, kurulu düzen içinde egemen sınıfların mülkiyet haklarını güvenceye almak, üretim ilişkilerini düzenlemek, egemenler yararına geliştirmektir. *Hukuk kuralları bu işlevin nesnel ögesidir ve sosyo - ekonomik yapıyı, kurulu düzeni korumak amacıyla konulmuşlardır.* Kuralı koyanın - derebeyi, kral ya da parlamento oluşu, bu belirleyici niteliği değiştirmez. Dikkat edilirse egemen sınıfların - üretim araçlarını ellerinde tutanların - derebeyi, kral ya da burjuvazi - azınlıkta oldukları halde, çoğunluk üzerine egemen oldukları görülür. Amaç bu egemenliğin sürdürülmesidir. Önceleri bu amaç için zor kullanılıyordu. Zamanla sosyal uyanış, özellikle 1789 *Fransız burjuva demokratik devrimi*, çoğunluğun bu zor ögesini kırabileceğini gösterdi. Egemenlerin amacı değişmediği için, taktik değişiklikleri yapıldı. Çünkü, egemenliğin sürdürülmesi için zor yeterli gelmemeye başlamıştı. Oysaki sömürünün sürmesi için egemenliğin sürekliliği gerekliydi. Çoğunluğun iradesine boyun eğmek, egemenliklerinin sonu olacağı için de yeni kavramlar yarattılar : *güçler ayrılığı, yasa önünde eşitlik, hukuk devletin güvence sağladığı*

mit'i, *yöneticilerin seçimle iş başına getirilmeleri* vb.. taktiklerle kutsal kavram ve kurumlar kargaşası içinde, emekçiyi, halk yığınlarını kandırmanın yolunu buldular. "*Milli irade*" kavramı da bunlardandır. Ve böylece *devlet, hukuk, eşitlik* gibi kavram ve olgulara diyaletik yöntemle bakamayanların sömürüye gönüllü olarak katılmaları sağlandı. İdealist felsefenin koşullandırdığı kafalar, bu yolla azınlığın kendi üzerindeki egemenliğini haklı bulur oldu. Oysaki üretim araçlarının sahipleri değişmemiştir, değişmemiştir de. Değiştirilmesine de karşı çıkarlar. Örneğin kooperatifçiliğe karşı çıkışları, bu düzende bile, halkın üretim araçlarını denetlemesini istemeyişlerindendir. Şu nedenle ki, kooperatifler yoluyla üretim araçlarını denetleyen halkın iktidara adım atacağından korkmaktadırlar. Amaç hep aynıdır. Düzeni korumak!. Yine soralım hangi düzeni? Elbet üretim araçlarını ellerinde tutanların düzenini!..

Türk Ceza Yasası'ndaki 141 ve 142. maddeler, benzeri yasa hükümleri ve yasalar işte bu amaçla, kurulu düzenin korunması amacıyla konulmuştur. Bu yasalar daha ileri ve üstün bir kuralla, örneğin 1961 Anayasası gibi bir üstün hukuk kuralıyla çelişiyorsa, o üstün hukuk kuralı değiştirilir... Hep düzeni, düzenden çıkarı olanları korumak için...

"*Adalet mülkün temelidir*" sözü yaygındır halk arasında ve boşuna söylenmiş değildir. Bu sözle devletin temelini adalete dayandığı anlatılmak istenir. Halka güven verilir bir yerde!. Şundan ki, devlet toplumdaki haksızlıkları önlemelidir. Haksızlık nereden gelirse gelsin, devletin bir kurumu olan bağımsız yargı, haksızlığa uğrayanın yanında olacaktır, bu idealist felsefe ürünü düşünceye göre.

Hemen soralım ve yanıt arayalım : “*Adalet devletin temelidir*”, ama, hangi devletin? Halkın devletin mi? Egemenlerin, ekonomiye komuta edenlerin belirlediği devletin mi? Sorunun yanıtı yalın ve kısadır, Elbet ekonomiye egemen olanların belirlediği devletin! Bu noktada *adaletin hangi mülke temel* olduğu anlaşılmıyor mu? Bu gerçeği bilmediği için toprağı elinden alınan köylü, ağayı şikayet için yargıca koşar. İşten çıkarılan işçi, patronu aleyhine dava açar. İşsiz kalan, çocuklarını doyurmak zorunda olan emekçi, kredi bulamayan küçük esnaf, burjuvazinin biçimlediği örgütlere sığınır.

Davası yıllarca süren, toprağını ağaya kaptıran işçi ve köylü, aradığı işi bulamıyan emekçi, hep adalete sığınır. Sosyal hukuk devletin mahkemelerinde yargıcın arkasındaki duvarda asılı “*Adalet mülkün temeli*dir” yazısından inдет umar... sonucu alınakta geciktikçe, ya da sonuç patron ve ağa yararına geliştikçe, kusura yargıçta arar. Kendini iyi savunamadığını düşünür, kendini savunmak için avukat tutamaz, ama ağa, ama patron avukat tutar ve usul hukukun inceliklerini, avukat eliyle, silah olarak kullanır. Sömürü çarkı böylece döner durur! *Hakkını alma umuduyla geldiği bu noktada çelişki yeni boyutlar kazanmış, üst düzeye ulaşmıştır. Düzenin sömürüyü arttırdığı oranda çelişki de artar ve keskinleşir.* Emekçi çelişkiyi bir türlü yakalayamaz . Çözüm bu nedenle gecikir. Şundan ki, çelişkinin artışı her zaman çözüm getirmez. *İşte burada, bu sınıfsal çelişkiyi emekçiye anlatmak, adaletiyle, hukukuyla yargısıyla devletin niteliğini anlatmak görevi, öğretmeni, bürokrat ve gençliği ile aydına düşmektedir.* İşçi sınıfına bu çelişkiyi anlatmak, geri bıraktırlmış ülkelerde halk yararına düşünen herkes gibi aydının da görevidir.

Bu çelişkiyi, bu çarpıklığı anlatmak devrimcinin birincil görevidir!..

Çünkü, *yargı, hukuk ve sosyal hukuk devleti* gibi; halkın, zulme uğrayan, gadra uğrayanların, haksızlığa uğradığında hakkını alabilmek için sığındıkları kurumların, gerçekte, emeğin, emekçinin kısaca halkın ve hakkın ne ölçüde yanında olduğu bilinmeden çözüme gidilemez.

SINIFLI TOPLUMDA HUKUKUN İŞLEVİ

Burjuva düzeninde ve gerçekte, hukukun yeri nedir? *Hukuk* nedir? *Yargı*, o kutsallığı, o kararları ulus adına verildiği kabul edilen ve toplumdaki üstün yeri tartışılmaz olan, yargıya, yargıca, egemen sınıfların nasıl el attıkları, sınıfsal çıkarları doğrultusunda nasıl yönlendirdikleri bilinmedikçe, *Soysal*'ların, *Tanilli*'lerin, işçi sınıfı dostlarının ve emeğinin karşılığını isteyen emekçinin, neden yargılandığı anlaşılamaz. Şu halde soralım : *Hukuk nedir?*

Uygulamaya, egemen sınıfların hukuka yaklaşımları ve yargı alanına karışmalarına bakıldığında, *hukukun, gerçek anlamda, topluma egemen sınıfların çıkarlarını koruyan bir kurum olduğu görülür.*

Bu nedenle, işçi sınıfı bilimine göre, hukuka ve kurumlarına sınıfsal açıdan bakılmadığı sürece, burjuvazinin aldatmacaları ile avunmak ve konuya gerçek boyutlarıyla girememek durumunda kalınır.

Sınıflı toplumlarda, yönetime egemen olanlar (burada hemen belirtelim ki bu egemen derebeyi olabilir, kral olabilir, genel oyla, halkın işçinin ve emekçinin de oylarıyla seçilmiş burjuvazinin temsilcileri de olabilir. Sistemin adı krallık ya da Cumhuriyet olabilir) her za-

man yasama, yürütme ve yargı güçlerini ellerine geçirmişlerdir.

Bu gücü eline geçiren, tek başına eline geçiren kral, müstebit olmuştur, emekçiyi acımasızca sömürmüştür. Yalnız kendi emekçisini sömürmekle de kalmamıştır. Sömürge siyasası ile tüm geri bırakılmış ülkelerin emekçilerini, o ülkelerde yarattığı işbirlikçi sınıfla, işbirlikçi sınıf eliyle sömürmüştür. Aynı sömürüyü tekeli burjuvazi ve işbirlikçileri daha uygar biçimde sürdürmektedir!...

Kralın, derebeyin bu amaçla kullandığı askerin yerini, burjuva düzeninde hak, hukuk ve giderek sosyal hukuk devleti gibi kavramlar almıştır. Müstebit yerini burjuvazinin yönlendirdiği (milli) ulusal iradeye bırakmıştır. (Milli) ulusal irade gibi bilimdeki yeri tartışmalı, çoğu kez egemen sınıfların sultalarını sürdürmek için kullandıkları soyut bir kavrama!...

1789 burjuva demokratik devrimi'nden sonra, Ulusal Meclis'in yayımladığı "*İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi*"yle aklın egemenliği herşeyin ölçüsü olmuş ve "*güçler ayrılığı*" ilkesinin anayasalarda yer almasıyla da, hukukun ve yargının bağımsızlığa kavuşacağı ve toplumdaki her kesimin, sınıfın ve insanın hak ve çıkarlarının güven altına alınacağı sanılmıştır.

Güçler ayrılığı ilkesinin uygulanması sonucu;

— Mahkemelerin bağımsızlığı,

— Yargıçların da bağımsız oldukları ve her yönden güvence altında bulunmaları, göreceli de olsa sağlanabilmiştir.

İnsanoğlu, haksızlığa uğradığında, sığınacağı, başvurabileceği bir yer, bir sığınak bulduğu inancına, hak-

larının bu yolla güvenliğe alındığı duygusuna girmiş-
tir. (8)

*Bir başka deyimle, gerek mahkemelerin, gerekse yargıçların her türlü etkiden uzak, yürütme ve yasama-ya karşı bağımsızlığa sahip oldukları yasa maâdele-
rinde gösterilerek, halka güvence verilmiştir. Elbet bur-juvazinin izin verdiği ölçüde ve onun denetimi altında. Onun uygulamasına izin verdiği yasalar içinde. (9)*

Ancak, belirtmek zorundayız ki, bu da insanlık ya-
şamında bir ileri nokta, bir ileri mevzi idi. Elbet, bu
mevzi de, emekçinin uzun ve kanlı savaşmaları sonunda
kazanıldı.

1961 ANAYASASI VE EGEMEN GÜÇLER

Bizde yargıç ve mahkeme bağımsızlığı, Cumhuriye-
tin kuruluşuyla yaşama geçmiş, hukuk ve sosyal bilim-
ler alanında yetişen bilim adamlarının yazıları, yargı
organlarının verdiği kararlar, hukukun öneminin kavran-
masını sağlamış, 27 Mayıs Devrimi sonucu, "Hukuk
Devleti", "Hukukun Üstünlüğü" gibi kavramlar ana-

(8) Engels (Sosyalizmin Ütopyadan Bilime Dönüşmesi) (Meas II, 103/104)

(Şimdi artık çok iyi biliyoruz ki, o akıl evreni, burjuvazinin ül-keselleştirilmiş evreninden başkaca bir şey olmamış, o ebedi ada-let, burjuva hukukçuluğunda billurlaşmış, o görkemli eşitlik, ya-sa karşısında burjuva eşitliğine dönüşmüş, o burjuva mülkiyeti, en köklü insan haklarından biri diye ilan edilmiş ve o akıl dev-leti, o Rousseau'cu "sosyal mukavele"de burjuva demokratik cum-huriyeti olarak yaşamamıza girmiştir) Adı geçen yapıt S. 134.

(9) Marx/Engels (Komünist Partisi Manifestosu) (Meas I, 28/29)
(Burjuvazi, o güne değin el üstünde tutulup baştacı edilmiş ne kadar meslek varsa, hepsinin kutsal halesini yolup atmış, heki-mi, hukukçuyu, rahibi, şairi, bilim adamını kendisinin ücretli işçisi yapmıştır) Adı geçen yapıt S. 133.

yasaya girmiştir. 27 Mayıs Anayasası, Türk devrim ey-
lemi içinde, ileri ve Türk toplumuna yeni ufuklar açan,
sosyal haklar ve güvencelerle emekçi halka, burjuvazi-
nin tasallutundan kurtulma yolunda olanaklar sağlayan
bir belge idi. Kuşkusuz ulaşılan bu noktaya, uyanan sos-
yal muhalefetin başarılı çabalarıyla gelinmiştir.

Çok uluslu şirketlerle işbirliği içindeki Türkiye bur-
juvazisi, böylece, gelişen sosyal muhalefeti, hiç olmaz-
sa, bir süre avutmak istemiştir!..

Siyasal yaşamımızda ilk kez bir siyasal belgede,
1961 Anayasası'nda, Cumhuriyet, hukukun üstünlüğü il-
kesine dayalı, sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlan-
mıştır. Bu nedenle bu noktayı, Türkiye emekçisi için çok
ileri bir aşama olarak görüyoruz.

*Burjuvazi o güne kadar sığındığı (milli irade) kav-
ramı yerine, meclisin üstün iradesi yerine, egemenliğin
hukuk denetiminde, belli organlarca paylaşılarak kulla-
nılmasını benimsemiştir ya da benimsemek zorunda kal-
mıştır!..*

27 Mayıs Anayasası'nın bu dengeci yapısı, burjuva-
zinin sınıflar arası barışı sağlamak, ya da başka deyim-
le, çatışmayı önleme amacından kaynaklanır. Egemen
güçler ile, emekçi halk kesimi arasında bir anlaşma
sağlamayı, haklarını alamayanların yargı yoluyla, hak-
sızlığa uğrayanların bağımsız mahkemeler yoluyla hak-
larını alabilecekleri inancını topluma yerleştirmeyi
amaçlamıştır burjuvazi!..

Meclislerin çıkardıkları yasaların bile, Anayasa
Mahkemesi'nde iptal edilebildiği bir sistemde sıradan
yurttaş'ın haksızlığa uğramayacağı, uğradığında, mah-
kemeye başvurursa hakkını kesin olarak alabilece-

ği inancı yerleştirilmek istenmiştir topluma. Ancak, anayasanın bir başka niteliği, diyalektiğin işlerliğini sağlamış ve emekçiler, sosyal haklarının bilinci içinde, kavgada yer almışlardır.

Egemen güçler bu noktaya gönül hoşluğuyla gelmiş değillerdir. 1961 Anayasası, 27 Mayıs hareketinde bir süre yansız hakem rolünü oynayan ordunun gözetiminde, değişik güçlerin temsil edildiği bir kurucu mecliste hazırlanmış ve kamu oylaması ile kabul edilmiştir. Yani egemen güçler, hukukun, bu kendilerinden ayrı, iradelelerine üstün gösterilen yerini ve denetimini istemedn kabul etmişlerdir. Burjuvazi ve Türk siyasal yaşamında 27 Mayıs'a dek halktan yana ağırlık koyan ordu, belki de, uyanan sosyal muhalefetin böylece susturulabileceğini hesaplamış olmalıdır. Bu uyanış durmamış, Türkiye halkı, yeni anayasanın tanıdığı haklarını kullanmış, uyanışın gelişmesine, yargının da dialektik işleyiş doğrultusunda katkıları olmuş ve yargı, sosyal muhalefetin isteklerini geri evirmemiştir. Özellikle Anayasa Mahkemesi ve Danıştay, egemen güçlerin, anayasanın sosyal özüne aykırı yasa ve işlemlerini iptal etmişler ve egemen güçlerin iradesini sınırlamışlardır.

Bu nedenlerledir ki, yargının ve hukukun bu işleyişinin, bu tür işleyişin, giderek halkı kendi hak ve çıkarlarına sahip çıkacak yolda bilinlendireceğinden korkan egemenler, mahkemelerden yakınmaya başlamışlardır. 1965'lerden sonra, giderek artan bir yoğunlukla :

- Danıştay kararlarının tartışma konusu edilmesi,
- Anayasa mahkemesine saldırılması,

boşuna değildir. Bu saldırılar 1971'lere, hatta günümüze dek süregelmiştir. Adalet Partisi ve onun gibi d-

şünenlerin bu kurumlara saldırıları, yargının bir yerde çağdaş ve dialektik işleyişine karşıdır. Hukuku, ara sıra da olsa, kendi sınıfsal çıkarları doğrultusunda kullanamayışlarındanadır.

Ve hukuku kendi çıkarları doğrultusunda kullanma amacıyla, burjuvazi, 1971 faşist darbesiyle eline geçirdiği, daha doğrusu denetimini yoğunlaştırdığı iktidarında, sıkıyönetim ve muhtıralı bir tehdit altında, anayasanın en çok yargıyla ilgili hükümlerini tahrip etmiştir.

Örneğin :

- Tabii hakim (doğal yargıç) ilkesini tahrip etmiştir.
- İdari yargı alanını parçalamış, idari yargıya sınırlar getirmiştir.
- Bağımsız mahkemelere güvensizliğin simgesi olan ve siyasal organın etkisi ve denetiminde bulunan DGM'lerini kurmuştur.
- Ceza, Askeri Ceza ve usul yasalarında savunma hakkını kısıtlayıcı değişiklikler yapmıştır.
- Anayasa mahkemesinin, anayasa değişikliklerinde, değişikliğin özüne ilişkin inceleme yapamayacağını kabul etmiştir.

Kısaca, 1961 Anayasasının, hukuka ve yargıya verdiği, burjuva demokrasilerindeki üstün yeri yıkmış ve kendi denetiminde olmayan hiç bir şeyi, uyanan sınıf bilincinin doğal sonucu olarak, kabul edemeyeceği gerçeğini göstermiştir. 1961 Anayasasıyla paylaştığı denetimini, yeniden kurmayı amaçlamıştır. Anayasanın dengesi yapısı işine gelmemiştir.

Bu nedenle, Tanilli davasına ve genelde benzeri konulara, sınıfsal açıdan bakmadığımız sürece, gerçekçi bir yaklaşıma ulaşamayacağı gerçeğini belirtmiştik!...

Görülüyor ki, *sınıflı toplumlarda, bir üst yapı kurumu olan hukuk da, egemen güçlerin bir silahı, gizli bir silahı olarak karşımıza çıkmaktadır*. Bu silah, egemen sınıfın çıkarı tehlikeye girmediği sürece kullanılmaz, daha doğrusu gizlice kullanılır ve her şeyin adalet ölçüleri içinde geçtiği ve geliştiği izlenimi verilir. Hukuka, yargıya saygı gösterisinde bulunulur. Ne zamana değin!... *Hukuk ve yargı, dialektiğe uygun işleyişe girene, artı değerini nasıl sömürüldüğünü anlayan emekçinin, burjuvaziye karşı, hukuku silah olarak kullanmasına, hukukun dialektik işleyişine değin...* Hukuk ve yargı emekçiye hak verdiğinde ve emekçi, emeğini sömüren den bunun hesabını sorduğunda, hukuk, emekçinin yanında yer aldığı zaman; ya da gerçek deyimiyle, emekçi hukuku bir silah olarak kullanmağa başladığında, durum değişir. İşte o zaman, burjuvazi hukuk ve yargı silahını açıkca kullanır. Tıpkı ortaçağ derebeylerinin tarlalarında çalışan emekçiye karşı askerlerini kullandığı gibi... Aslında, o zamanki askerin işlevi ne ise, zaman zaman burjuva düzeninde de, hukukun ve yargıcın işlevi odur. Değişen sadece kavramlardır. Hukuku silah olarak kullanmaya başlayan emekçi, artık hukuka sığınamaz. *Hukuk devleti* onun için, onun sığınağı değildir artık.

Hakkını arayan emekçi, emekçilerin yanında yer alan aydın, burjuvazinin yönlendirdiği bu çağdaş silahın - hukukun - hedefidir.

İşler bu aşamaya geldiğinde;

— Bilim öğretirsiniz, yakalarlar!...

- Düşünce suçu derler, yakalarlar!...
- Hakkınızı aramak için dernek kurarsınız, gizli örgüt derler yakalarlar!...
- İktidarın gerçek niteliğini ortaya çıkarırsınız, gerçek güçlerin, ekonomiyi ellerinde tutanların siyasal iktidarları nasıl etkilediğini söylersiniz, hükûmete hakaret ettiniz derler, yakalarlar!...
- Bağımsızlık istersiniz, yakalarlar,
- Emperyalizmin oyunlarını, emperyalizmin yerli işbirlikçileriyle el ele nasıl oyunlar sahnelediğini söylersiniz, yakalarlar!...

Yakalarlar ve hapsederler. Hayır, daha önce işkenceden geçirirler. Ortaçağ egemenlerinin, egemenliklerini işkencelerle sürdürdüklerini okuruz tarih kitaplarında. Çağdaş egemenler de çağdaş işkence yöntemi geliştirmişlerdir.

Her eyleminiz suçtur artık. Böylesi günler çelişkinin keskinleştiği süreçlerdir. İşte bu süreçlerde, bu tür suçlamaları bağımsız mahkemelere götürdüklerinde, suçlamalarında haksız çıkacakları anlaşılacağı için de, yeni yasalar çıkarırlar, yeni mahkemeler kurarlar. Çünkü, idealist felsefenin koşullandırdığı yansız ve tutarlı yargıçlardan da istedikleri kararı alamazlar.

İşte bu noktada, yargıç ve mahkemelerin bağımsızlığı ilkesi biter. Egemen sınıflar, sınıf çıkarmı koruyacak kurumlar geliştirirler.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri bu aşamanın ürünüdür.

Bu durumda, emekçinin de hukuku silah olarak kullanması gerekir. Çünkü savaş, en az aynı güçte silahla yapılır ve bu silah ustalıkla kullanılırsa kazanılır. Şu

halde, burjuvazinin kendi sınıfsal çıkarı için kullandığı silahı, emekçiler daha ustalıklı kullanmak zorundadırlar. (10) Bu yolla, sosyal uyanışın hızlandığı ve sosyal muhalefetin yeni boyutlar kazandığı dönemlerde, emek-

(10) Engels (Kautsky ile birlikte) (Hukukçu Sosyalizmi) MEW XX, 491 i. s)

(Gelgelelim, burjuvazi, olumsuz anlamda bir benzerini, proleter-yayı ve proleterya ile birlikte yeni bir sınıf kavgasının da tohum-larını serpti. Bu sınıf kavgası, burjuvazi daha siyasal iktidarı tū-mūyle eline geçirmeden önce patlak verdi. Nasıl zamanında, bur-juvazi, soyluluğa karşı yürüttüğü savaşta teolojik dünya görüşünü belirli bir süre benimsemeyi sürdürdüyse, şimdi de proleterya, hasmından onun hukuki anlayış tarzını devraldı ve bu hukuki anlayışta da burjuvaziye karşı silahlar aradı. İlk proleter parti-ler ve onların teorik temsilcileri hukuki tabana saplanıp kaldılar. Şu var ki, onlar, burjuvazinininkinden apayrı bir taban oluşturdular. Bir yandan, eşitlik talebine, hukuki eşitliğin sosyal eşitlikle tamamlanması zorunluluğunu vurgulayarak yeni boyutlar kazan-dırırken, öte yandan, Adam Smith'in, bütün zenginliklerin tek kaynağının emek olduğu, ama emeğin ürününün emekçiler tara-fından toprak sahipleri ve kapitalistler arasında bölüşülmesi ge-rektiği yolundaki görüşlerinden kalkarak, bu bölüşümün adaletsiz olduğu ve ortadan kaldırılması, hiç değilse emekçiler yararına de-ğiştirilmesi gerektiği sonucuna vardılar. Ne var ki, sorunun salt hukuki düzeyde bırakılmasının burjuva - kapitalist üretim biçimi ve özel olarak modern büyük sanayi çerçevesindeki üretim biç-i-mi eliyle yaratılan felaketlerin giderilmesini olanaklı kılamıya-cağı sezgisi, ilk sosyalistlerin (Saint - Simon'un, Fourier'nin ve Owen'in) hukuki -siyasi alanı büsbütün terketmelerine ve her çeşit politik mücadeleyi verimsiz saymalarına yol açtı)

.....

(Aktif bir sosyalist parti. bütün siyasal partiler gibi, bu soy hu-kuki talepler var olmaksızın düşünülemez. Bir sınıfın ortak ya-rarlarından çıkan talepler, ancak bu sınıfın siyasal iktidarı fet-hetmesi ve taleplerine yasalar kılığında gelen bir yürürlük sağ-lanması sayesinde gerçekleştirilebilirler. Şimdi, mücadele eden her sınıf, programında taleplerini hukuki talepler kılığında formüle etmek zorundadır. Şu var ki, her sınıfın talepleri toplumsal ve siyasal değişimlerin süreci içinde değişirler. Ülkeden ülkeye, o ülkenin özelliklerine ve sosyal gelişmesinin aşamasına göre ay-rınlar gösterirler. Bu yüzden de her bir partinin hukuki taleple-ri, amaçları aynı olsa bile, her dönemde ve her toplumda birbi-rine tıpatıp uymaz. Söz konusu talepler, çeşitli ülkelerin sosyalist partilerinde de gözlenebileceği gibi, değişken olup, zaman zaman yenilenirler. Bu gibi yenilemelerde, fiili ilişkiler temel diye al-nır. Yoksa hiçbir sosyalist partinin aklına, programıyla yepyeni bir hukuk felsefesi yaratmak gelmez.)

çinin sınıfsal kazanımlar sağladığı görülmüştür. Ancak, teorik olarak, hukuksal tabana saplanıp kalmanın da, burjuvazinin tuzaklarına düşmek olduğu unutulmamalıdır.

Emekçinin bu yolla kazanımlarını ve bunun kendi çıkarlarını tehlikeye düşürdüğünü gören burjuvazi, sınırlarını kendi çizdiği hukuk alanı içinde savaşını sürdüren, savaşımı hukuksal ilkelere göre yürüten emekçiyi, bu sınırları yeniden düzenleyerek suçlu duruma düşürebilir. 12 Mart ve hukuku bunun somut örneğidir.

12 MART HUKUKU VE DEVLET GÜVENLİK MAHKEMELERİ

12 Mart faşizmi, Türk kamu hukukunun çağdaş gelişmesini engelliyen ve “*anayasal irtica*” diyebileğimiz bir çaba sonunda, yeni bir düzen ve hukuk anlayışı (*Hukuku açık bir silah gibi kullanma yöntemi*) getirmiştir. 12 Mart hukuku olarak adlandırdığımız bu sistem, 1961 Anayasasına karşı, bir tepki sonucu oluşturulmuştur. Bu tepki, Türk toplumunun, anayasayı savunan aydın, öğrenci ve emekçi halktan oluşan dinamik güçlerine karşı, ABD emperyalizminin yönlendirdiği, 27 Mayıs’a da düşman, işbirlikçi tekелci burjuvazinin istemleri doğrultusunda oluşmuştur.

Geri bıraktırılmış ülke halklarının sosyo - ekonomik ve sosyo - politik bilinçlenmesini, bu bilincin, ortadaki örneklerine göre, “*Finans - Kapitale*” karşı olacağını bildiği için istemiyen ABD, 1961 Anayasasına, toplumun iç dinamizmini eyleme geçirecek bir yapıt, bir hukuk kaynağı olduğu için karşı idi. Bu karşı oluş “*Dickson Raporunda*” “*27 Mayıs getirdiği anayasanın bazı maddeleri değiştirilmeli ve hukuki sistemin kanuni aykırılıkları rejimin gelecekteki güvenliği için giderilme-lidir*” yargısı ile açıklanmıştır. İrdelendiğinde görülmektedir ki, olaylar, 12 Marta gelinceye dek ve ondan sonra, Tabii Senatör Haydar Tunçkanat’ın 1966’da açıkladığı bu belgenin saptadığı doğrultuda gelişmiştir.

1961 Anayasasının sağladığı özgürlükçü ortamda 1964'lerden başlayarak *"Ulusal Petrol" sloganı ile yer-altı ve yerüstü kaynaklarına sahip çıkmak, "NATO'ya hayır" demek, parlamentoya sosyalist bir partiyi sokmak yoluyla başlayan* sosyal tepki ve CHP'nin adına ve doğuş koşullarına uygun olarak, orta sol bir program oluşturma çabasıyla, *anayasanın amaçladığı, devingen ve sosyal haklarını isteyen yeni Türk toplumu doğmaya başlamıştı.* 12 Martın mimarlarından Orgeneral Tağmaç'ın ünlü deyişiyle *"sosyal olaylar ekonomiyi aşma"* eğilimi gösteriyordu.

"Dickson Raporu" işte bu doğuştan duyulan kuşku-
kuları ve alınacak önlemleri simgeler.

AYAKLANMA KURAMI VE ÇAĞDAŞ AKIMLAR

İkinci paylaşım savaşı sonrası dünyanın yeni kurulan düzeninde, ABD, sosyalizmin giderek kapitalizme - emperyalizme karşı güçlendiğini görmüş, geri bıraktı-
rılmış ülkelerdeki uyanışı önlemenin yöntemlerini araştır-
mış ve değişik kurallar geliştirmiş, uygulamalar sahne-
lenmiştir. (11)

(11) M. Fahri - Amerikan Harp Doktrinleri - Yön yayınları - 1965 -

- a) S. 316 (... Azgelişmiş ülkelerin sanayileşmesi ve toprak reformunu gerçekleştirmeleri, gerçi Birleşik Amerika için bir perspektif açmaktadır (Bu perspektif sözüyle Amerikanın bu ülkelere sanayi malları ve yatırım sermayeleri ihraç edebileceği kastedilmektedir /M. Fahri) Fakat buna rağmen Amerika'nın razı olması gene de mümkün değildir. Çünkü bu reformlarla birlikte Birleşik Amerika, eski yatırımları yanında bir sıra imtiyazlarını kaybetmek durumu ile karşılaşacaktır... Az gelişmiş ülkelerdeki sefalet ve geriliği gerçekten ortadan kaldırmaya niyet etsek bile, bu alanda kapitalizmin sosyalizm ile başa çıkacağı çok şüphelidir. Ayrıca, Birleşik Amerika, komünistler gibi radikal reformlara girilemez, bunları yapamaz... Azgelişmiş ülkelerde Amerikan ideolojisinin yayılması meselesi de önemlidir. Fakat kendiliğinden gene şu soru çıkıyor karşımıza : Bu ülke-

“Dolaylı Saldırı” ve “Ayaklanma Kuramı” ile “Geri Bıraktırılmış Ülkelerdeki Askeri Darbeler” ve “Özel Savaş” kavramı bu çalışmaların ürünüdür.

Türkiye’nin 1961 Anayasasıyla girdiği yeni dönemde işçisi, köylüsü ve esnafıyla halkın, ulusal gelirden giderek daha çok pay isteme, ulusal gelire katkılarının karşılığını isteme, Anayasanın tanıdığı hakları kullanma girişimleri, tekelci burjuvaziyi ve işbirlikçileri elbet tedirgin etti.

lerde böyle bir ideolojiyi yaşatmaya ve tutundurmaya imkan var mıdır? Bize göre bu sorunun kısa cevabı şöyledir. Hayır!...” (Paret ve Shy : Guerillas in the 1960, Sayfa : 50 - 51, 61)

- b) S. 295/296 (Eğer hür dünya yavaş, fakat sürekli bir erozyondan kurtulmak istiyorsa, Lokal - Savunma harplerine hazırlanmalı ve bu harpler için gerekli tedbirleri alıp, gerekli orduyu kurmalıdır. Sömürgecilığe karşı ayaklanma hareketinin hemen her tarafı sardığı bir dönemde, Pentagon’daki bazı otoriteler hala toptan - red ve yıldırma stratejisinde inatla ayak diriyorlar. Bir taraftan, hür dünyanın sosyalist devletlere karşı konvansiyonel kuvvetlerde bir denge kuramayacağını söylerken, diğer yanda yıldırma stratejisinde ayak diremek, anlaşılmasa bir tutumdur.) (H. Kissinger : The Necessity for Choice. Lokal-Savunmanın gerekli bölümü. Sayfa : 72 - 75).
- c) S. 196/297 (Önümüzdeki on yıl içinde, doğrudan doğruya saldırılarla devletlerin sınırlarına tecavüz etme imkanları gittikçe azalmaktadır. Bu cinsten saldırıların yerini, devletlerin kendi sınırları içindeki hükümet darbeleri, gerilla hareketleri ve iç harplerin alması imkanları artmaktadır. Böyle bir durumda Amerikan Silahlı Kuvvetlerinin, Amerikan dostu olan hükümetlere veya hareketlere yardım etmek maksadıyla kullanılması ister istemez bu devletlerin iç işlerine karışma ve müdahale etme sonucunu verecektir. Bu kaçınılmaz zorunlu müdahaleler, kullanılacak silahlı kuvvetlerle, diplomatik amaçların iyice incelenmesini, değerlendirilmesini ve bunlar arasındaki sıkı ilişkilerin daima göz önünde tutulmasını gerektirmektedir. Bu bakımdan yeni bir stratejik kavrama ihtiyaç vardır. Kullanılacak silah ve taktiklerden, yapılacak siyasi ve askeri işbirliği için gerekli olan araçlara kadar her şeyi hesaplayan bir stratejinin tesbiti zorunlu olmuştur. (Samuel P. Huntington : National Defense and the Campaign. 12 Haziran 1960 tarihli. The New Leader S. 18).
- d) S. 309/310 (İşte bu gayet önemli sebeplerden dolayı, Birleşik Amerika geri kalmış ülkelerdeki ihtilalci hareketleri, partizan sa-

ABD emperyalizminin kuramcıları, bir ülkede, halkın, emekçinin bilinçlenmesine yönelik her düşünce ve eylemi ayaklanma olarak nitelenmektedir. Harward Üniversitesi (*Kissinger'in de ilgili bulunduğu*) Uluslararası İşler Merkezinin yayımladığı ve Genel Kurmay Başkanlığınca 1965 yılında Türkçeye çevrilerek Silahlı Kuvvetlerimize dağıtılan “*Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri - Teori ve Pratik*” adlı kitaptaki açıklamaya göre “*Ayaklanma, Siyasal muhalefete izin verilen ülkelerde bir partinin politikasını her manada takip etmekle başlar ve gelişir... Kurulu düzeni değiştirmeyi amaçlıyan her fikir, eylem ve program ayaklanmaya gider*” (12)

1961 Anayasasının temel hak ve özgürlükler, örgütlenme, halkta bu anayasayla sağlanan sosyal ve ekonomik haklara kavuşma özlemi ve bilincini yaratma doğrultusundaki ilkeleri ve çağdaş anlamda “*Sosyal Hukuk Devleti*” - elbet Batı tipi burjuva demokrasisi - kurmayı amaçlıyan yapısı, bu emperyalist ilkelere aykırı idi. Endonezya, Latin Amerika ülkeleri ve Yunanis-

vaşlarını başarılı şekilde sona erdirmek istiyorsa, bu ülke halklarının karşısına gayet câzip programlarla çıkmalı ve bir an bile inisiyatifini elde bırakmıyan solculara karşı nefes aldırımıyan partizanların peşini bir an bile bırakmamalıdır. Partizan hareketlerinin olduğu bölgelerde, özel askeri birliklerin başarısını inceleyecek politik örgütler kurulmalıdır. Küçük veya büyük her köyde bu cins örgütler bulunmalıdır. Köylerdeki bu örgütlerin tam yetkili kişileri, o köyün hem gözü, hem de kulağı olmalı, köydeki her aileyi, her insanı iyice tanımalı, partizanların köylerle olan her türlü bağıni kesebilecek uyanıklığı gösterebilmeli. Politik örgütlerin köylerdeki temsilcilerinin seçimi işi bu bakımdan önemli bir meseledir...) (Franklin A. Lindsay : Unconventional Warfare, Ocak 1962. Foreign Affairs. S. 264 - 274)

- (20) David GALULA - Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri - Teori ve Pratik. Çeviren, Hasan Lombet - Genel Kurmay Başkanlığı Yayınları 1965, s. 6.

tan örnekleri göstermiştir ki, emperyalizm yerli işbirlikçileriyle, her ülkedeki ileri atılımları, toplumun devrimci dinamizmini önleyici oluşumları, belli odaklarda geliştirip uygulamakta ve sonunda, askeri darbelerle kendi amacı doğrultusunda sonuç almayı başarmaktadır.

Geri bıraktırılmış ülkelerde bu çalışmalar, kendi dünya görüşüne uygun kamu oyu yaratılarak, kadroları CIA bürokrasisiyle doldurularak başlatılmaktadır. Geri bıraktırılmış ülkelerin tümünde, eğitim ve öğretimden eğlenceye kadar, her şey ABD’ce yönlendirilir. *Ve toplumlar farkına varmadan kendi dinamiklerine ters bir doğrultuda programlanırlar. Kitaplarla, filmlerle, çağın en etkin kitle iletişim aracı olan TV ile, sözde bilimsel, ama, özel amaçlar için hazırlanmış ya da çarpıtılmış kuramlarla... (12/a)*

İşte, 12 Marta giden yolda, askeriyle, sivilile, politikacısı ve öğrencisiyle Türkiye, 1947’lerden bu yana girdiği ABD dostluğunun tuzağında yürümüştür. Ulusal Kurtuluş Savaşını bile ayaklanma sayan ve Silahlı Kuvvetlere dağıtılan Galula’nın kitabı doğrultusundaki oluşum; ABD’den alınan çeviri talimnameler, ABD’nin açtığı “ayaklanmayı bastırma ve önleme” kurslarında öğretilenler ve değişik öneriler sonunda, bir başka görüş oluşturulmuş olmalı ki; Devlet Güvenlik Mahkemeleri de içinde olduğu halde, 1961 Anayasası değişiklikleri, 12 Mart’ın muhtıralı döneminde, Org. Tağmaç tarafından

(12/a) S. 309 (Konvansiyonel olmayan harplerde ise, öncelikle, toplumun desteğini kazanmak gerekmektedir. Toplumun desteği sağlandığı ölçüde, o topluma kendi görüş ve ideolojimizi empoze edebiliriz. Ancak bundan sonra, o ülkedeki partizan hareketlerini ve birliklerini kolaylıkla bastırmak, ezmek mümkün olur.)

önerildi. (12/b) Evet, Org. Tağmaç değişiklik önerilerinin ordunun genel istemi olduğunu söyledi, direndi ve sonucu aldı. *İlginç olan, bu oluşumda bir hukuk profesörünün de kullanılmasıdır* : Profesör Nihat Erim. Görülüyor ki kimi hukuk profesörleri, örneğin Kunter gibi, bilimi çiğneyen raporları, hem de, «karar» adıyla düzenlerken, kimileri de *anayasaları tebdil - tagyir ve ilga etmeye yardımcı olmaktadır*.

Tekelci burjuvazinin bilimi çiğneyen profesörler ve düzenin kurumlarıyla birlikte yürüttükleri çabaları, bilimin bile, egemenlere ters düşmeyerek kişilerin elinde ve onların uğraşlarıyla, bir sınıfın çıkarları doğrultusunda kullandığını göstermektedir.

Şu halde diyelim ki;

Sosyal'lar ve Tanilli'ler bilimi egemen sınıfın emrine vermedikleri için yargılanmışlardır.

Tekelci burjuvazinin 12 Mart oyunu, kurumların düzen içindeki yerini de göstermişti.

Oysa ki, Silahlı Kuvvetler 1961 Anayasasına, yıllarca hep kendi eseri olarak bakmış ve öyle korumuştur. 12 Mart'da ise bazı komutanlar, anayasadaki, özgürlükleri ve yargı ilkelerini lüks sayan görüşün yanında olmuşlardır. Bu sonuca nasıl ulaşıldığı incelenmeye değerdir. Kurulu düzen yanlıları, polisiyle, savcısıyla, yargısıyla, düzeni savunmanın yollarını aramışlardır. Sos-

(12/b) 12 Mart'ın "Kuvvetli ve İnandırıcı" Erim Hükûmetinin Başbakan Yardımcısı Sadi Koçaş, "Atatürk'ten 12 Mart'a" adlı yapıtının 1 nci Cilt 17/2 sayfasında, Anayasa değişikliği'nin Tağmaç'ın etkisiyle sağlandığını yazar.

12 Mart'ın Başbakanlarından Erim, Fransız TV'na verdiği bir demecinde, Tağmaç'tan söz ederek "Yüksek Komutanın bir bas-kısı varsa, o da Anayasanın değiştirilmesi ile ilgilidir" dediği, 7 Haziran 1971 günlü Cumhuriyet Gazetesinde yazıldığı,

yal olayların patlama noktasına geldiği ya da getirildiği yer ve dönemlerde polis - yargı dialogu kurulmalıdır, düzenden pay isteyenler, düzenin kurumlarınca susturulmalıdır ki; düzen sürdürülsün. Emperyalizmin "Ayaklanma Kuramı" bu amaç için hazırlanmıştır.

Galula'nın sözü geçen yapıtında, 12 Mart'ların nasıl yaratılacağı ve kurulu düzenin nasıl korunacağı örnekleriyle gösterilmektedir (12/c).

"Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri" adlı kitapta şöyle deniliyor : "Eğer asi, teşhis edilip, polis tarafından tevkif edilse bile, sistem içinde bulunan boşluklardan yararlanır ve bırakılırsa, bu hususta yapılabilecek şey gayet azdır." (13)

"Adli sistemin bir ayaklanma olayının olağanüstü durumuna hemen uygulanabilmesi bir ihtiyaçtır." (14)

İşte DGM, bu tür düşünce ve öneriler doğrultusunda doğmuştur. *Adli sistemde polis uygulamalarını kolaylaştırıcı değişiklikler yapılmış, Sıkıyönetimsiz Sıkıyönetim Rejimi uygulanmak, 12 Martın getirdiği yeni düzen anlayışına uygun bir yargı sistemi kurulmak istenmiştir.*

Bugün bunalımlarını artırarak sürdüren "12 Mart düzeni", ne Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyettir, ne de 1961 Anayasasının kurmayı amaçladığı düzendir. Emekçinin ve dostlarının kavgası önce bu düzendir. Çünkü normal burjuva düzenini bile, sömürü için yeterli bulmayan emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerinin kurduğu bu düzen durdukça, yeni ve daha ileri bir düzene geçilemez.

(12/c) Bu konuda ayrıntılı bilgi, "CIA, Kontr - Gerilla ve Türkiye" adlı kitabımızda verilmiştir.

(13) 12 numaralı Dipnotta adıgeçen yapıt s. 29 - 30

(14) » » » » s. 30

Emperyalizm yerli işbirlikçileriyle, işte, bu düzenin koruyuculuğunu yapmaktadır.

Bu nedenle 12 Mart'ın, 12 Mart düzeni ve hukukunun ardında emperyalizmin kanlı ellerini arıyoruz.

DGM, BİR DÜZENİN MAHKEMESİDİR

Tekelci burjuvazi sömürü düzenini, emekçinin sosyal uyanışını yeni yöntemlerle bastırarak sürdürmeyi istemektedir.

DGM, 12 Mart düzeni ve hukuku, bu amaç içindir. Tekelci burjuvazinin ve emperyalizmin, sömürü düzenini sürdürmek ve halkların uyanışını durdurabilmek için bir yöntem denemesidir.

Ancak bu mahkemelerin de, Dickson raporundaki işaret doğrultusunda “... *Hukuki sistemin kanuni aykırılıkları giderilmeden*” (15) istenilen verimde çalışamayacağı anlaşıldığından, o dönemde, 1696 sayılı Yasayla Ceza Yargılama Usulü Yasasına üç madde eklenmiş (Ek; 2 Madde'yle) “*gizli örgüt kurma ya da bir örgütü gizli amaçlara alet etme*” savları karşısında, sanığın masumluluğu ilkesi bir yana itilmiştir. Sanık, örgütle ilişkili olmadığını kanıtlamak gibi, burjuva hukukunun bile benimsemediği bir usul hükmü ile, daha başlangıçta

(15) Tabii Senatör Haydar Tunçkanat'ın 1966 yılında açıkladığı raporun 3 ncü maddesinde, 1961 Anayasası ve Hukuk Sistemimiz üzerinde şunlar denilmiştir :

“3. 27 Mayıs'ın getirdiği Anayasanın bazı maddeleri, Tabii Senatörlük müessesesi ve benzeri diğer problemler gibi kanuni sistemin bazı hukuki ayrılıklarının düzeltilmesi usul ve imkânları da, rejimin gelecekteki emniyetini garanti edecek bir tedbir olarak düşünülmektedir.”

(CIA Kontr - Gerilla ve Türkiye, M. Emin Değer, 4 ncü Basım S. 189)

mahkûm edilmek istenmiştir. Ayrıca, yeni *Dernekler Yasası*'yla örgütlenmeler kısıtlanmış, askerler için ayrı bir idari yargı organı kurulmuş, Danıştay yasasına savunmayı engelliyen hükümler getirilmiş, genel anlamda savunma hakkı kısıtlanmış, MİT raporuyla kamu görevlilerinin siyasal tutumları saptanmaya başlanmış ve *öteki yasal çalışmalarla yeni bir düzen ve hukuk, 12 Mart düzeni ve hukuku yaratılmıştır*. Hukuk, açık bir silah gibi kullanılmağa başlanmıştır.

Böylece, hukuk, adalet gibi kavramların da, ege-menlerce ve onların çıkarları doğrultusunda kullanıldığıнын somut örnekleri görülmüştür. *12 Mart, bir bakıma, hukukun gerçek yerine, burjuva düzenindeki yerine oturmasını, daha doğrusu halkın, bu gerçeği görmesini sağlamıştır*. “Mülkün temeli adalettir” sözünün de gerçek anlamını kavramıştır emekçiler.

Bilindiği gibi hukuk, insanoğlunun topluluk halinde yaşamağa başladığından bu yana, uygarlığın ve insanlığın gelişmesiyle doğru orantılı olarak, toplumun her kesimini ve bireyleri ilgilendiren bir kurum olmuştur.

İnsanoğlunun toplumsal yaşama, haklarının daha çok güvence altına alındığı inancıyla katıldığına ilişkin kuram gibi, hukukun, topluma egemen olması oranında, kişinin haklarının güvence altına, hukuksal güvence altına alındığı savı da, uygulanan yasaların ve devletin diyalektik görüşle saptanan gerçek niteliği karşısında, yeni boyutlar kazanmıştır. Marksçı görüşe göre; “insanoğlu toplumsal yaşama geçtikten sonra toplumun üstünde, ama, toplumdan çıkmış, toplum ilişkilerini bir kesimin istemlerine göre düzenleyen bir otorite ile karşılaşmıştır. İşte bu otorite toplumda özel mülkiyetin ve buna bağlı olarak sınıflaşmanın başlamasıy-

la doğmuş ve devlet'i oluşturmıştır. Şu halde, hukuku otoriteden, devlet'ten ayrı düşünemeyiz. Çünkü hukuk kuralı, yaptırım gücünü, otoriteden, devlet'ten alır. Ve hukuk kuralını öteki kurallardan ayıran da, bu yaptırım gücüdür. *Bir başka deyimle, iktidarlar hukuka muhtaçtır.* Bu bakımdan hukuk, egemen sınıfların, kendi sınıfsal çıkarlarını korumak için koydukları kurallar olarak karşımıza çıkmaktadır. *Egemen sınıflar, böylece hukuku çıkarlarının koruyucusu yapmışlardır.* Toplumdaki çelişkilerin kaynağı da işte bu gerçektir. Toplumun öteki sınıf ve tabakalarının, zaman zaman haksızlık, baskı ve zulme karşı çıkmaları, çelişkinin, belirli bir planda geçici de olsa, hafifletilmesiyle ezilen sınıf ve kitlelerin bazı hakları elde etmesiyle sonuçlanmış, ancak, egemen güçler ilk fırsatta, bunları geri almaya çalışmışlardır."

Bu kavga, başından beri, ezilen ve sömürülen halkların bilinçlenmesi doğrultusunda başarı sağlamıştır ve sağlamaktadır. Kitleler, egemen sınıfların kendilerini nasıl sömürdüklerini gördükleri oranda ve giderek emeğin değerini anlamakta, yeni bilinç düzeylerine ulaşmaktadırlar. İşte, günümüzde tekelci burjuvazinin istemediği de budur. *Burjuva demokrasilerinde, anayasalara yeni giren sosyal hak ve giderek devlete verilen, "sosyal hukuk devleti" görevi, dikkat edilirse "çiçek aşısı gibidir" (16)* Nasıl, çiçek aşısının bulunuşu, çiçek hastalığını, daha sonra bulunan aşılar da bir çok hastalığı önlemişse, *burjuvazi "sosyal haklara" ve "sosyal hu-*

(16) Doç. Dr. Bülent TANÖR, "Anayasa'da Sosyal Haklar" adlı kitabında (May Yayınları, Sayfa 108) bu konuda batılı kaynaklara da dayanarak şunları yazar :

Deniyor ki, sosyal devletten anlaşılması gereken, sosyal adalet ilkesine dayalı devlettir. Sosyal adalet ise her sosyal tabaka ve gruba haklar tanıyan bir dağıtım ilkesidir. Sosyal devletin sağladığı olumlu

kuk devletine" aynı umutla bakmaktadır. Ancak, emekçiler kendilerine karşı kullanılan bu gizli silahı bilinçli bir işlevle, burjuvaya karşı kullanılabilir. Sosyal muhalefetin, Türk toplumunda, 12 Mart öncesi hukuk ve yargıyı burjuvaziye karşı silah olarak kullandığını görürüz. 12 Mart'lar işte burjuvazinin, bu ters tepeden silaha karşı yeni oyunlarını sergileme çabalarından doğmaktadır. Ve en çok da, yargı - hukuk - alanı ile düşünce ve örgütlenmelere saldırılmıştır. Tekelci burjuvazinin istediği, çiçek aşısının gösterdiği mucize gibi, emekçiye kendisinin ihsan ettiğine inandığı haklarla, emekçinin yetinmesi ve daha fazlasını isteme girişimlerinin önlenmesidir. Diyalektiği inkar eden mantığı, sosyal hakların yeni bilinç düzeyleri yaratacağını düşünebiliyor. Diyalektik düşünceyi yasaklamakla, diyalektiğin yaşama geçişini önleyeceğini sanıyor. İsteddiği bellidir! Emekçi sömürüldüğünü anlamasın. Emekçiye sömürüldüğünü anlatan düşünceler susturulsun.

edim ve hizmetlerin amacı da, bu "dağıtıcı adalet anlamındaki eşitliğin" gerçekleştirilmesidir."

"Bu görüşlerin bir kısmı, sosyal devlet kavramının anlaşılmasına ışık tutuyorlar. Ancak bunlardan, "sınıflar arası eşitlik ya da dengeyi sağlamak" ya da "Maddi eşitsizlikleri ortadan kaldırmak", "kişinin bütün baskılardan kurtulması ve gerçek bir özgürlüğe kavuşturulması" şeklinde anlatılanlara katılabilmeye olanak yoktur. Çünkü bunlar, sosyal devlet kavramını aşan programlardır. Esas olarak kapitalist toplumun ürünü ve kurumu olan sosyal devletin böyle bir amacı yoktur."

"Bir kavram ve kurum olarak sosyal devlet, bir yandan, sosyal eşitsizliklere karşı halk sınıflarından gelen bir tepkinin ürünüdür ve bunun izlerini taşır. Sosyal devleti yaratan, genellikle ileri sürüldüğü gibi, endüstri devrimi ya da devlet ile soyut bir "endüstri toplumu" arasındaki zıtlık değildir. Sosyal devlet, sınıflararası zıtlığın belli tarihi şartlarda, egemen sınıfların devletini aktif ve koruyucu bir tavır alması zorlaması sonucu doğmuştur."

"Sosyal devlet, öbür yandan da, burjuvazinin daha köklü ve ihtilalci değişimleri önlemek için benimsediği bir formüldür. Tam bir sosyalizme karşı duyulan korku, bu tür bir sosyalizm düşmanlarının enerjik bir sosyal devletçilik politikasını benimsemelerine yol açmıştır."

Doç. Dr. Tanör bu konudaki görüşlerini, E. Huber, Murat Sarıca, Adil İzveren, W. Rappard, Achinstein ve S. Tanilli'ye dayandırmaktadır.

Düşünce suçu bu çabanın ürünüdür. Sömürünün farkına varan emekçi, bu çarkı, ancak örgütlenerek durdurabileceği için de, örgütlenmek ayrı bir suçtur. Ve devlet'i eleştirmek de suçtur bir yerde. İşte bu suçlar devlet güvenliğine karşı sayıldığı için Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmuştur. Devlet Güvenlik Mahkemelerinin, bir usul eksikliği saptanarak, kuruluş yasasının iptalinden sonra; *halkta gelişen sosyal muhalefeti değerlendiren CHP'nin siyasal; işçi sınıfı başta, aydını, genci ve esnafıyla halkın sosyal girişimleriyle yeniden kurulamamış olması DGM'lerin tümünden kaldırılması demek değildir* Şundan ki, DGM anayasada yer almıştır. Ancak, anayasada yer alışı, bu mahkemelerin hukuk devleti ve demokrasi ilkelerine uygunluğu demek değildir. Bununla birlikte, 12 Mart benzeri ya da MC benzeri bir faşist görüş, onları yeniden kurabilir. *Çünkü uluslararası tekelleşen kapitalizmin uzantısı işbirlikçi burjuvazi, kendi sınıfsal çıkarları için kurmuştur Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ni...*

HUKUK, BURJUVAZİNİN SİLAHIDIR

Hukuk otoritenin emrinde bir silahtır. Ancak zamanla, otorite karşısında, topluluk bireylerinin hak ve özgürlüklerinin koruyucusu, kişinin devlete karşı sığınağı olduğu kanısı yaratılmıştır. Bu noktaya da, emekçinin çabaları ile adım adım, mevzi mevzi, can ve kan vererek gelinmiştir. Hukuk devleti kavramı bu çabaların son aşamasıdır. Devlet, o sonsuz gücünü toplumsal gelişmeler, daha doğrusu ezilen sınıfların direnişi karşısında, bu direnişin gücünü kırmak için, hukukla sınırlamayı kabul etmiş görünmektedir.

Devlet'i, egemen sınıfların bir aracı olarak niteleyen bilime göre, "Hukuk Devleti" egemen güçlerin çıkarlarını, bir süre daha, ama bu kez, hukuk gibi üstün bir kavrama sığınarak sürdürmek için yaratılan bir olgudur. Tekelci kapitalizm sınıfsal egemenliğini, ezdiği ve sömürdüğü emekçinin yüzüne gülerek sürdürmek yolunu bulmuştur, böylece. Eskiden, feodalitenin askerlerine beklettiği topraklar üzerinde kurulan fabrikalarda çalışan işçilere hakkını vermemek için, bu kez, eline silah olarak kendi koyduğu kuralları vererek, hukukçuyu kullanmaktadır.

Çağımız hukukçusu, eğer dikkat ederse, burjuvazinin kendisini ortaçağ derebeyinin emrindeki askerden farklı görmediğini anlayacaktır. ()*

Bugün, ortaçağı lanetle anarken, derebeylerin zulüm aracı olan askerleri de aynı lanet çukurunun içine atıyoruz. Çünkü askerler, derebeylerin emrinde, içinden çıktıkları halka karşı, kendi sınıflarına karşı sö-

(*) Yapıtın ikinci basımı yapılırken, Cumhuriyet Gazetesinin 16 Aralık 1978 günlü sayısında çıkan, Yargıç Şerafettin Polat'ın "Yargıcın Etkinliği" adlı yazısından bir bölümü alıyoruz. Yargıç Şerafettin Polat'ın yazdıkları, "Türk Ulusu" adına karar veren organa ve yargıçlara, egemenlerin nasıl baktıklarını somut biçimde anlatmaktadır :

".....,,

"Yargı görevlileri sözü edilen hak ve sosyal güvenceleri de içerik olan, kendi yasalarına kavuşmadıkları için, çalışanlar arasında en güvencesiz durumda kalmışlardır....."

".....,,

".....Mahkemelerin bağımsızlığı esasına uygun bir maaş yasasına kavuşmadıklarından, sürekli "isteyen" durumunda bırakılmış ve saygınlıklarından çok şeyin yitirilmesine neden olunmuştur. Bunun sonucudur ki, yargı hizmetini, yol yapımı ve nüfus yazım işiyle bir tutan Devlet yetkilileri çıkabilmiştir. Bunun gibi, Devleti oluşturan güçlerden biri olan Yargı Organı hafife alınmış, gerek genel mahkemelerin, gerekse yüksek mahkemelerin kararları uluorta eleştirilerek yerilebilmiştir. Böylece toplumda yargıya karşı saygının azalmasına neden olunmuştur....."

mürü ve zulüm ögesi olmuşlardır. Yarının kuşakları, bugünün gerçeği göremeyen, gerçeği göstermek isteyenleri dinlemeyen, ne demek, onları suçlayan hukukçularını daha da artan bir şiddetle lanetleyecektir.

Çünkü, halkın, egemenlerin koşullandırması sonucu, yüzyıllarca saygıyla bağlandığı ve sığındığı hukukun, silah olarak ve hukukçu eliyle kullanılması, zulüm ve sömürüye alet edilmesi, gerçekleri görmeyenler için korkunç bir claydır ve burjuvazinin bu son silahı öteki silahlarından daha tehlikelidir.

Bu silah, emeğin sömürüsünü emekçiden saklamayı amaçladığı için tehlikelidir, korkunçtur... Çünkü, bu silaha karşı çıkış hukuka karşı çıkış olarak nitelenmekte ve emekçi sürekli çelişkiler içine itilmektedir. Hukuka karşı geliş suçlaması, işin iç yüzünü, gerçeği, özü görmesini bilemeyen bilinçlenmemiş yığınlar için geçerli bir suçlamadır ve egemen güçlerin böylece toplumun bir kesiminde, uyuttukları kesiminde kendilerine yandaş bulmalarını sağlamaktadır.

DGM'nin tartışıldığı 1976 yılında, Demirel "DGM'ne karşı çıkmak anayasaya karşı çıkmaktır" sözleriyle bir gerçeği, DGM'lerin tekelci kapitalizme dayalı işbirlikçi burjuvazinin mahkemeleri olduğu; onların emekçi halk kitlelerine ve emekçinin hakkını savunan, emeği, işçi sınıfını savunanlara karşı kurulmuş bir silah olduğu gerçeğini anlatmaktadır. 12 Mart faşizmi, hukuku, gerçekleri göremeyen halkın gözündeki o erdemli yerinden indirerek, burjuvazinin elinde, "halkın çıkarlarını da yanıtlayan en azından emekçi ile egemenler arasındaki dengeyi sağlayan, kişiyi, devlet, kapital ve egemenler karşısında bir ölçüde güçlü kılan öge olmaktan çıkarmış", burjuvazinin halka çevirdiği "kurulmuş bir silah" haline getirmiştir.

Tanilli gibi, işçi sınıfı dostları ve emekçiler, o nedenle DGM'lerinde yargılanmışlardır.

DGM'lere karşı çıkışın, güçlü bir sosyal muhalefet olarak yoğunlaşması, yurtsever gençliğin, işçilerin, aydınların ve giderek emekçinin, tüm emekçi halkın bu silahın kendilerine çevrildiğini görmeleri sonucudur. Gövrülmüştür ki; *hepsini de burjuvazi biçimlendirdiği halde, hiçbir yargı organı DGM'ler kadar eleştirilmemiş, ve hiçbir yargı organı yargıçları, DGM yargıçları kadar güç durumda kalmamışlardır. Çünkü, çağımızda hiçbir yargı organı, DGM'leri kadar, siyasal kavganın içine itilmemiştir. Bir sınıfın kavgasında, DGM'leri kadar, açıkça, burjuvazinin yanında yer almamıştır.*

Türkiye Barolar Birliği Başkanı Prof. Faruk Erem'in DGM'ler ve yargıçları için *"savunma olanağı tanımayan, hakim, savunmayı değerlendirmeyene de mahkeme hükmü denilemez. Mahkeme olarak topluma kabul ettirilmesi olanaksızdır."* sözleri bu eleştirilerin hangi noktaya vardığını gösterir.

Yargı ve yargıca gösterilen saygınlığın, toplum katında böylesine yitirildiğini görmek çok düşündürücü olduğu kadar, diyalektik sonucudur da...

DEVRİMCİ PRATİK ve HUKUKÇU

Demek, burjuvazinin silahı geri tepmek üzeredir. Hukuku, silah olarak kullanma gibi bir oyunu, emekçi görmüş ve o silahı, kullanana karşı çevirmiştir; elbet toplumdaki sağlıklı ittifaklarıyla...

DGM'leriyle, burjuvazinin aldatıcı oyunlarından bir bölümü, yargı birliği, yargının bağımsızlığı, yargıç güvencesi gibi, emekçiyi avutan gerçekler su yüzüne çıkmıştır. DGM'lerine karşı çıkanlar, aslında burjuva hu-

kuk düzeninde de olsa, bağımsız mahkemelere, genel yargı yerlerine, doğal yargıç kavramına olan güvenlerini göstermekte ve burjuva hukukunun, bugün bulunduğu noktadan geri götürülmemesinin, faşist uygulamaya alet edilmemesinin kavgasını vermektedirler.

Türkiye emekçileri, yarattıkları kamu oyu ile kendisine çevrilen silaha aynı tür bir silahla, hem de, bu silahı yerinde ve bilinçle kullanarak karşı koymaktadır böylece...

Emeğin, emekçinin yanında yer alan hukukçu, halkının yanında, halkının çıkarlarını egemen sınıflara karşı koruyan ve savunan, bu çıkarlar için kavga veren kişidir. Ancak, hukukçunun devrimci işlevi burada bitmez. Bu görev süreklidir. Hukukçu, bu görevini, devrimci bir bilinçle sürdürmek zorundadır.

Yargıç olarak, yargılarken ve karar verirken, avukat olarak, savunurken ve hak ararken, bilim adamı olarak, toplumu ve olayları incelerken emeğin ve emekçinin yanında yer alan hukukçu, hukukun, emekçiye karşı kullanarak, yalnız etkisiz bırakmakla kalmamalı, da öte, hukukun bir silah olarak, emekçinin silahı olarak kullanılmasını sağlayabilir.

Hukukun, genelde ve amacına göre, burjuvazinin çıkarlarını koruduğunu ileri sürerek, savaşımı bırakmak ve başka alana saptırmak oyuna gelmektir. Emekçi, burjuvazinin kendine karşı kullandığı bu silahı, ona karşı kullanarak, yalnız etkisiz bırakmakla kalmamalı, o silahı, yeni mevziler elde etmek için kullanabilmelidir. Kuşkusuz bir gerçeği, savaşımın sınıfsal niteliğini ve burjuvazinin karşı mevzilerini gözönünde tutarak.

Türk hukukçularından bir bölümünün, DGM'ne karşı çıkışı, 141 ve 142 nci maddelerle savaşimleri, bu bilinçli davranışın simgesidir; ama, *savaşım bu noktada*

kalırsa yeterli olmayacaktır. Hukukçu, işçi sınıfının yanında yeni mevziler elde ederek çabalarını sürdürmelidir. Burjuvaziden sürekli ve işçi sınıfı yararına ödümler koparılmalıdır. Her ödünün yeni bir mevzi olduğu bilinci içinde... Örneğin, emeğin sömürülmesine emekçi halkın özgürlük ve haklarının güvenliğine karşı saldırılara neden olan, ülkemizde dışa bağımlı olarak yeni palazlanan burjuvazinin sınıfsal amaçlarına uygun bir yönetim kurulmasını sağlamak amacıyla, 1961 Anayasasında yapılan değişikliklerin kaldırılması, daha ileri kurallara ulaşılması ve yasa önündeki eşitliğin “sosyal eşitlikle tamamlanması” gibi! Ancak, Engels’in deyişiyle “hukuksal temele saplanıp kalmadan” yeni savaşım boyutları kazanılmasının kavgası verilmelidir.

Mahkemelerin bağımsızlığı, doğal yargıç, yargıç güvenliği, savunma hakkının dokunulmazlığı, örgütlenme, tepki ve direnme hakkına getirilen kısıtlamaların kaldırılması, lokavtın yasalardan çıkarılması gibi, burjuva hukuk düzeninde, adaletin göreceli de olsa gerçekleşmesinin vazgeçilmez ilkeleri savunulmalı, *DGM ya da benzeri, olağan dışı özel yargı yerlerinin kurulması girişimleri önlenmelidir.*

Hukukçu, emekçinin, işçi sınıfının yanında yer alarak, burjuva hukukunun emekçiye karşı bir tuzak, bir silah olarak kullanılan kurallarıyla savaşmayı bir an bile bırakmamalıdır.

Düşüncenin izne bağlı olduğu bir toplumda, düşüncenin yasaklandığı, düşüncesinden dolayı bilim adamlarının bile yargılandığı bir toplumda, düşünceye karşı çıkarılan her engeli aşmanın kavgasını vermek, her aydının, her düşünürün *birincil görevi olmalı ve bu kavgada, kavganın gerçek sahibi olan emekçinin yer almasını sağlamalıdır.*

Tanilli, işte, kavgayı bu boyutlarda kucaklıyarak, kavganın içinde yer aldığı için hedef seçildi.

12 Mart faşizminin muhtıralı döneminde, Profesör Soysal'ı bilimsel öğretisinden dolayı yargılayan kafa ile, Tanilli'yi yargılayan kafa aynıdır. Amaç, emeğin ve işçi sınıfının kavgasında, yeni açılan mevzileri kapatmak, işçi sınıfını, kavgasında yalnız bırakmak ve işçi sınıfı bilimini yasaklamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için de, yargıyı, yargıcı yönlendirir. Hukuk Fakültesinde bilim okutma görevini verdiği bir profesörü, hukuk profesörü Kunter'i, amacı doğrultusunda değerlendirir!...

Bu olgu burjuvazinin becerisidir.

Gerçek bilim adamı, burjuvazinin bilim adamı payesi verdiği bir başkasının raporuyla, bilime ve akla aykırı, ondan da öte, burjuva hukuk kurallarına bile uymayan, *“Kunter'in kendi kitabında yazdıklarıyla bile çelişen”* raporuyla suçlamak, bu becerinin eseridir. Ama olaylar burjuvazinin istediği doğrultuda gelişmemiş, dava, Tanilli'nin bilimsel kişiliğinde, Kunter'in yargılanması ve mahkûmiyeti ile sonuçlanmıştır.

Bu sonuç, hukukun ve hukukçunun diyalektiğe ve devrimci pratiğine uygun bir olgudur. Kamu oyu ile, bilimsel çevreleri ile ve en sonunda yargı organıyla, Tanilli aklanırken, Kunter mahkûm edilmiştir!

Şimdi, bu tarihi davanın aşamalarını birlikte izlielim.

SUÇ VE CEZA

“Sayın Başkan, Sayın Üyeler,”

“18 Aralık 1975 tarihinden başlayarak, bu salonda, çok önemli bir davaya bakıldı. “Çok önemli” dedim: gerçekten daha şimdiden, bu dava Türk Kültür tarihinin malı olmuştur. İlerde, ülkemizin kültür tarihini yazacak olanlar, bu davadan da bahsedeceklerdir, ama mutlaka bahsedeceklerdir. Şimdi sizlerin kararınıza iktiran etmeden önce, değerli avukat arkadaşlarımın savunma sadedinde söylediklerine benim ilâve edeceğim pek bir şey kalmamış gibidir. Yine de, - çok genel planda da olsa -, önemli bulduğum bir iki noktaya değinmek isterim.”

“Biliyorsunuz, “sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye matuf propaganda” yapmakla itham ediliyorum. Sayın Savcı, bu ithama gerekçe olarak, “Uygarlık Tarihi” adlı kitabımı, tarafsız bir bilim adamı gözü ile değil, marksist görüşle yazdığımı, marksizm - leninizmi övdüğümü, ona karşı olan görüşleri kötülediğimi, kültürün her dalının komünizm propagandası yapması gerektiğini telkin ettiğimi, bilimsel tarafsızlığa uymadığım için de “lise-den kopup gelen öğrencileri tek yönlü şartlandırdığımı” ileri sürmektedir.”

Tanilli bu sözleri, 30 Eylül 1976 günü, savunmasında, hayır, öğretisinde söylüyordu. 18 Aralık 1975 tarihinde İstanbul DGM’de başlayan davada, avukatlarından sonra konuşurken söyledikleri, bir sanığın savunması değil idi... Bir bilim adamının çağdaş dünyadaki yerini, görevinin kapsam ve içeriğini, sorumluluğunu anlatan öğretisi idi. Düşüncenin batı tipi demokrasideki yerini de anlatarak diyordu ki;

“Bir bilim adamı olarak, beni, bu genel tarihi ve sosyal doğrular açısından olduğu gibi, Türkiye’de - bugün eğer kalmışsa -, demokrasi ilkeleri ve hukuk açısından da suçlandırmak, giderek cezalandırmak imkânsızdır.”

“Gerçekten, Türkiye’de ideal sayılan ve gerçekleştirilmek istenen demokrasi, “Batılı” tipte bir demokrasidir.”

“Peki, nedir Batı demokrasisinin başta gelen özelliği?”

“Batı demokrasisinin - o demokrasi tipine taraftar olanların ısrarla işaret ettikleri - en büyük özelliği, toplumda değişik görüşlerin varlığını ve yaşama hakkını tanımasıdır : Değişik sosyal çıkarların barış içinde mücadele edebilmesi, bir taraf için “zararlı” gözükenin öteki taraf için - tam tersine - “yararlı” olabileceği gerçeğinin kabulüdür Batı demokrasisi.

“Bu demokraside hiç bir doktrinin imtiyazı yoktur. Hürriyete saygılı oldukça, her düşünce serbesttir : Serbestçe açıklanır, serbestçe teşkilatlanır serbestçe yarışır. Ve her düşüncenin siyasi iktidara gelme hakkı vardır.”

Konuşan, gerçek bir bilim adamıdır. Adına “demokrasi” dediğimiz, “sosyal hukuk devlet”inde, bilimsel eseri nedeniyle yargılanan Tanilli, başta profesör unvanlı Kunter olmak üzere O’nun raporunu bilimsel bir inceleme olarak sunan DGM Savcısı ve mahkemeye, demokrasinin ne olduğunu anlatmaktadır. Bir sanık olarak çıktığı mahkemede, bir bilim adamı olarak konuşmaktadır. O’nu dinleyenler, O’na asla sanık diyemezler.

Konuşan bilimin onurlu bir temsilcisidir.

“Düşünceler serbestçe açıklanacak, serbestçe teşkilatlanacak ve serbestçe yarışacaktır. Ancak, “demokrasi, kendini korumayacak” demek midir bu? Hayır. Her rejim gibi, demokratik rejim de varlığına yönelecek tehlikeler karşısında kendini koruma hakkına sahiptir.”

“Ne zaman vardır o tehlikeler?”

“O tehlikeler, - Batı demokrasisine taraftar olanların belirttikleri gibi - düşüncelerin “şiddet hareketleri” halini aldığı anda vardır. Devlete karşı girişilmiş şiddet eylemleri, sabotajlar, silahlı çalışmalar vb. Bunlar maddî olaylardır, suçtur ve cezalandırılırlar. Ne var ki, o maddî olaylara ilham veren düşünceler yasaklanamaz ve cezalandırılmaz. Çünkü, Batı demokrasisine göre, “düşünce suçu olmaz.” Örneğin, “anarşik tipte” olaylar cezalandırılacak; ama “anarşizm” hakkındaki görüşler ve eserler yasaklanamayacak ve cezalandırılmayacaktır.”

Görülüyor ki, Tanilli, kendini savunmuyor. Batı demokrasisi içinde olduğunu söyleyen bir düzende, demokrasinin vazgeçilmez ilkelerini anlatıyor!... O ne

denle kendi savunmasına, Tanilli'nin öğretisi adını verdim.

Peki suçu neydi Tanilli'nin? Şiddet hareketlerine mi katılmıştı... Elbette hayır. Tanilli'nin suçu *“liselerden kopup gelen öğrencileri tek yönlü koşullandırmak”* idi. Savcı ve Kunter öyle diyorlar. Bir de Tanilli'yi izleyelim : Bilim adamının sorumluluğu, çağdaş görev anlayışı ve çağdaşlık bilinci nedir? Öğrencileri tek yönde mi koşullandırıyor, yoksa onlara çok yönlü bir düşünce sisteminin kapılarını mı açıyor?

Tanilli, bilim adamının çağına ve topluma nasıl bakması gerektiğini, hangi bakışın ve görüşün objektif olduğunu, tarafsızlığın ne olduğunu anlattıktan sonra, dünya görüşünü ödün vermeden açıklıyor. Tanilli düzene karşıdır ve doğal olarak da, *“Emperyalizme”* *“Faşizme”* ve *“Kapitalizme”* de karşıdır. Dünya görüşünü o'nu suçlayanların yüzüne karşı çekinmeden gururla haykırır.

“Şimdi, iddianamesinde, beni “tarafsızlığa hiçbir şekilde riayet etmemek, bir bilim adamından çok bir görüşün insanı olarak öğrencilerine tek yönlü bir öğretim yapmakla” (iddianame, s. 4) itham eden Sayın Savcıya, yukarıdaki açıklamalarımın ışığında hemen cevabını vereyim : Kitabımı yazarken, içinde yaşadığımız çağa ve topluma, bir bilim adamı gözüyle, yani objektif olarak baktım. Öyle olduğu için de tarafsız kalmadım, kalamazdım. Evet, bir görüşün insanıyım. Bir bilim adamı olarak zaten böyle bir görüş sahibi olmam gerekir. Görüşüm, bütün açıklığı ile şudur :

“Kapitalist dünya, sosyalist dünya, geri kalmış ülkeler dünyası diye üç ayrı gerçekliğin yaşandığı bir dünyada, ben, geri kalmış bir toplumun aydınıyım. Ül-

kemi, emperyalist kapitalizm, içerdeki ortakları ile işbirliği halinde sömürmektedir. Bu sömürü, ona karşı çıkanlara, zaman zaman “zor”a başvurarak sürdürülmektedir. Böylesine acı bir gerçeği yaşayan bir toplumun aydını olarak :”

— “Emperyalizm”e ve “Faşizm”e karşıyım. Tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir Türkiye’den ya-mayım;”

— “Kapitalizm”e karşıyım. İnsanların insanlıklarını bütün boyutlarıyla dyarak ve tadarak yaşayacakları, sömürüsü, nihayet yabancılaşması olmayan bir düzenden yanayım;”

— “Bugünkü” geri ve bağımlı “bir kapitalizmin” devamında yarar gören glere karşıyım. Tam bağımsız, gerçekten demokratik, sömürüsü olmayan, ileri ve uygar bir Türkiye’yi yaratacak olan glerden yanayım.”

“Tarihe, içinde yaşadığımız çağa ve topluma bu görüş açısından bakıyorum. Böyle bir görüşe sahip olduğum için de, öğrencilerime yaptığım ğretim “tek yön-l” değil, “ok yönlü”dr.”

Konuşan, bilimin onurlu bir temsilcisidir demiştik. Yazdıklarından ve sınıfta söylediklerinden kuşkusu olmayan bir bilim adamıdır. Geleceğin sorumluluklarını yüklenecek gençlerin kafalarına yerleştirilmek istenen karanlık noktaları aydınlatma amacı ile çağına, topluma ve halkına karşı sorumluluğunun bilincinde olan bir bilim adamı...

Tanilli öğretisini şu sözlerle bitirir :

“Ben, içinde yaşadığım çağa ve topluma karşı, bir bilim adamı olarak sorumluluğumu yerine getirdim. şimdi sorumluluk sırası sizde. Yalnız, unutmayınız ki

siz de çağımıza ve topluma karşı sorumlusunuz. Çünkü, her mahkeme kararı, onu verenlerin yalnız hayatları boyunca değil, onu verenler hayattan çekildikten sonra da anılır; iyi anılır, kötü anılır, ama anılır. İsterim ki, sizin kararınız, - ilerde kültür tarihinin mutlaka bahsedeceği bu dava dolayısıyla - iyi anılsın, takdirle anılsın.”

“Sizleri tarihin huzurunda, toplumun huzurunda sorumluluklarınızla başbaşa bırakıyorum.”

“Hoşca kalınız.”

Dikkat ederseniz, Tanilli, mahkemeden beraet kararı istemiyor. İstedığı, mahkemenin gelecekte saygıyla anılacak bir karar vermesidir.

Bu sözleri dinleyen yargıçlar, DGM yargıçları () DGM Savcısı ne düşündüler o anda, bilemem, ama, bu sözler, onun cezalanmasını isteyen savcının, savcıdan da önce, Prof. Kunter’in, bilim adına verilmiş hükümlülük gerekçesiydi.

TANILLİ TEKELCİ BURJUVAZİNİN GÜNDEMİNDE

Gerçek bir bilim adamı, bilimi doğrulardan saptırarak burjuvazinin emrine veren, burjuvazinin bilim adamı payesiyle çalışan, Kunter’i suçluyordu.

Tanilli, savunmasına, davanın 18 Aralık 1975 tarihinde başladığını belirterek girer. Oysa “Tanilli Dosyası” 1973’de açılmıştır. 7 Nisan 1973 tarihinde “Uygarlık Tarihi” ders notlarının ilk basımı yapılmış, 7 Mayıs 1973 tarih ve 7275 - 73 sayılı yazı ile, “İstanbul İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi Şişli İktisadî ve Ticarî

İlimler Yüksek Okulu Müdürlüğünce” Ord. Prof. Reşat Kaynar’ın başkanlığında, Prof. Dr. Süleyman Barda ve Prof. Dr. Vakur Versan’ın üye oldukları kurula, Ders Notları’nda suç ögesi bulunup bulunmadığının araştırılması görevi verilmiştir.

Dosyadaki, 25 Nisan 1973 tarihli ve İstanbul İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi Başkanı Ord. Prof. Dr. Necdet Sayar imzalı yazıdan öğrendiğimize göre, gizli eller eyleme geçmiş, tarihsiz ve imzasız bir mektupla, Tanilli’nin, Ders Notları ile Komünizm propagandaı yaptığı ihbar edilmiştir. Uygarlık Tarihi dersi 1972 - 1973 öğretim yılında okutulmuş, ancak notlar, 7 Nisan 1973’de basılmıştır. Basılır basılmaz da egemenlerin dikkatini çekmiştir.

Kanımızca bu dikkatin nedeni, ders notlarına yazılan önsözden çıkarılabilir. Daha doğrusu, Tanilli’nin amacını vurgulayan şu tümceler, bu olguyu açıklamaya yeter :

“Üniversite ve yüksek okullarda ders verenler, öğrencilerin liselerden nasıl bir “kültür açığı” ile geldiklerini iyi bilirler. Bu açık, özellikle son yıllarda çok daha yoğunlaşmıştır. Hele tarih, felsefe, sosyoloji, sanat gibi kültürün temel bahislerinde, seviye, dehşete düşürmektedir insanı. Öğrenciler, bu konuda ya hiç bir şey bilmemekte veya yanlış - en azından eksik - bilmektedirler. Hele, içinde yaşadığımız dünyanın kaynakları ve sorunları hakkında bütünlüğüne bir görüş sahibi tek bir lise mezununa dahi, bu satırların yazarı yıllardan beri rastlayamamıştır.”

“Liselerden böyle bir kültür açığı ile Üniversite ve yüksek okullara girenler, pek tabii öğretimi ciddi olarak izleyememekte, hocalar da vereceklerini lâıykıyla verememektedir. Çünkü öğrenci ile öğretici arasında

bir “kültürel diyalog” kurulamamaktadır. Hülâsa, bir kör doğuşudur gitmektedir.”

“Bu acı tabloyu ortaya çıkaran sebepler çeşitlidir. Bu sebeplerin üzerinde durmanın yeri burası değildir. Ama, Millî Eğitim Bakanlığı’nın, liseler için, tam bir “obskürantizm” yani “kafaları karanlıkta bırakma” politikası uyguladığı ve bunu yıllardan beri - hem de büyük bir maharetle - yürüttüğü bir gerçektir.”

Evet, Tanilli bir gerçeği, yeni yetişen kuşağın “kafaları karanlıkta bırakma” siyasası sonucu, gençliğin “içinde yaşadığı, dünyanın kaynakları ve sorunlarını” kavrayacak ve sorunlara çözüm arayacak bir kültürle yetişmedikleri gerçeğini görmüş ve bu amaçla da, bu “kültür açığını” giderecek önlemler alınmasını istemiştir. Bu önlemler arasında, yüksek okulların, fakültelerin bu hareketi örnek alıp, programlarında gerekli değişikliklere gitmeleri, bu konudaki uygulamanın çabuklaşması dileği de vardır.

Kanımızca bu sözler, Tanilli’nin suçlanması için yeterlidir. Bilimi, burjuva ideolojisinin emrinden çıkarıp, gençlerin kafalarını aydınlatmak, onları içinde yaşadığımız dünyanın kaynaklarını anlayıp, sorunlarını çözecek düzeyde yetiştirmek için kullanan Tanilli’nin suçu buradadır. Tanilli, korkunç bir gerçeği görmüş, eğitime egemen olan karşı devrimci güçlerin, çağa, topluma ve emekçi halk yığınlarına karşı işlediği, “obskürantizm”i ortaya çıkarmıştır. Çağına ve topluma karşı sorumlu bir bilim adamı olarak!... Elbet, egemen güçler bunun hesabını soracaklardır!..

Bu hesap, ilk kez, 1973’de sorulur.

İstanbul İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi Başkanlığı’nın 25 Nisan 1973 günlü yazısı üzerine, Şişli İk-

tisadî ve Ticarî İlimler Yüksek Okulu Müdürü Doç. Dr. Kıvanç Ertop, 7 Mayıs 1973 tarihli bir yazı ile üç bilim adamını görevlendirir ve “... *Ders Notlarının incelenerek notlarda bilimsel gerçeklerin dışına çıkılıp, herhangi bir ideoloji propagandası yapıp yapılmadığının bir raporla bildirilmesi*”ni ister.

Üç bilim adamı, aşağıdaki görüşleri kapsayan 22 Mayıs 1973 tarihli bir raporla “*eserin tamamıyla konuyu kapsayan bilgileri ihtiva etmekte olduğu, bilimsel gerçeklerin dışına çıkılmadığı ve herhangi bir ideoloji propagandası yapılmadığı*”nı belirtirler.

Şimdi bu raporu okuyalım :

*İstanbul İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi
Şişli İktisadî ve Ticarî İlimler Yüksek Okulu
Müdürlüğüne*

22 Mayıs 1973

7 Mayıs 1973 tarihli ve 7275 - 73 sayılı yazınızla Doç. Dr. Server Tanilli'nin “Uygurlık Tarihi” isimli ders kitabını incelemek maksadiyle teşkil edilmiş olan heyetimiz adı geçen ders kitabını tetkik etmiş ve aşağıdaki sonuçlara varmıştır :

1. Son yıllarda liselerimizden gelen öğrencilerin sosyal bilimler dallarında yapacakları öğrenimlerini hakkıyla takip edebilmekte maruz kaldıkları güçlükler göz önünde bulundurularak bu noksanı bir dereceye kadar telafi etmek maksadile birinci sınıfta “Medeniyet Tarihi” ismi altında hazırlayacağı bir dersin okutulması zarurî görülmüş, bu yolda bir karar alınarak 1972 -

1973 ders yılında uygulanmaya başlanmış ve bu dersin okutulması İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Doçentlerinden Dr. Server Tanilli'ye tevdi edilmiştir.

2. Doç. Dr. Server Tanilli tarafından ders kitabı olarak yazılan eserin tamamile konuyu kapsayan bilgileri ihtiva etmekte olduğu, bilimsel gerçeklerin dışına çıkılmadığı ve her hangi bir ideoloji propagandası yapılmadığı görülmüştür.

Keyfiyet saygı ile arz olunur.

Ord. Prof. Reşat Kaynar... Prof. Dr. Süleyman Barda

Prof. Dr. Vakur Versan

Konu o gün için kapanmıştır, ama, Tanilli'yi gündeme alan egemen güçler, peşini bırakmıyacaklardır.

1975 yılında bir kez daha güncelleşir, Tanilli'nin "Uygurlık Tarihi Ders Notları". Öylesine güncelleşir ki, bu kez egemen güçler, oyunu daha ustalıkla oynarlar. Raporu güven duyulan biri verecektir. Rektör Prof. Dr. Haluk Alp, 14 Nisan 1975 günlü ve Zat İşleri Müdürlüğü başlıklı "Zata Mahsus" işaretli bir yazı ile "Sayın Prof. Dr. Nurullah Kunter"e verir rapor düzenleme görevini.

Görevin Kunter'e verilisinin bir rastlantı olmadığını göreceğiz. Kunter İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Ceza Yargılamaları Usulü dersini okutmaktadır, Profesördür. Raporunu bu niteliklerine dayanarak hazırlayacaktır..

Kunter'e bu görevi veren yazı şöyledir :

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ

Özü :

Zatışleri Müdürlüğü
No. 13450

Zata Mahsus
14 Nisan 1975

“Sayın Prof. Dr. Nurullah Kunter”

İstanbul Cumhuriyet Savcılığı 3.4.1975 tarih, 1975/88 Mv. sayılı yazısı ile Üniversitemiz Hukuk Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Server Bedî Tanilli'nin İ.İ.T.İ.A. Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulu'nda okunan Uygarlık Tarihi isimli ders notlarında komünizm propagandası yaptığı, öğrencileri marksist eylemlere teşvik ve tahrik ettiği ihbar ve iddia edildiğinden ve bu iddialar adı geçen görevi ve görevinin ifası ile ilgili bulunduğundan hakkında 1750 sayılı kanunun 65 inci maddesi uyarınca işlem yapılması istenmektedir.

1750 sayılı kanunun 65 inci maddesi uyarınca bu iddiaların bir soruşturmasını yapmak üzere tarafımdan, soruşturman olarak tayin edilmiş bulunuyorsunuz.

Bu iş ile ilgili evrak ilişkide sunulmuştur. Gereğinin ifasını saygılarımla rica ederim.

U. 11. 4. 1975

Prof. Dr. Halûk Alp

H/A

Rektör

İliş :

BİR HUKUK UYGULAMASI : KUNTER'İN RAPORU

Kunter, 5 Mayıs 1975 tarihinde başlar soruşturmayla. Büyük bir zevkle ve özenle, Tanilli'yi suçlamak için gösterdiği ciddi (!) uğraşlar sonunda hazırladığı 15 sayfalık raporunu 27.9.1975 tarihinde bitirir.

Kunter'in bu çalışması, başından sonuna dek, belli bir amaca yöneliktir ve ne bilim adamı, ne de soruşturmacı yansızlığı ve nesnelliği ile bağdaşmaz. O kadar ki, Kunter bir Ceza Usulü Profesörü olarak, kitabında yazdıklarını bile inkâr edercesine, önceden saptadığı amacına doğru, adım adım yürür.

Kunter, 1750 sayılı Yasanın 65. maddesine göre soruşturmacı seçilmişti. Yasada, yapılacak işin ilk soruşturma olduğu yazılıdır, ama, soruşturmacının, hakkında soruşturma yaptığı kişiyi "SANIK" olarak çağırması ve o'na sanık'lık niteliği vermesini haklı gösterecek bir hüküm yoktur. Oysa ki Kunter, Tanilli'yi hukuksal bir saptırma ile sanık sandalyesine oturtmuştur. Soruşturma tutanağının 13. sayfasında der ki : "*Çağrılan günde sanık geldi*". Karar adını verdiği raporunda da Tanilli'ye "*sanık*" demektedir. (16)

Kunter'in düzenlediği soruşturma tutanağı da, ayrıca ilginçtir. Bu tutanaktan, ihbar dilekçesini yazan Sıddık Akaryıldız'ın, *Milliyetçi Hareket Partisi Şişli Gençlik Kolu üyesi* olduğu anlaşılıyor. Tanık olarak ifade veren Kâmil Yılmaz da öyledir. Ve işin ilginç yönü, Sıd-

(16) *Sanık kimdir?* Kişiye ne zaman sanık denilir. Prof. Dr. Faruk EREM'in Ceza Usulü Hukuku adlı kitabından okuyalım :

"Dava münasebetiyle pasif süje sanıktır. Aleyhine dava açılmış olması onu diğer süjelerden farklı kılar. "Dava açılmadan önce" sanık sıfatının bir şahsa tahmili için, hakimlin o kimseyi böyle kabul ettiği manasına gelebilen kararına ihtiyaç vardır." (Tutuklama kararı gibi).

(Prof. Dr. Faruk Erem, Ceza Usulü Hukuku, 3 Basım s. 150/151)

dık Akaryıldız'ın ifadesine göre, Tanilli “..*kapalı ifa delerle propaganda yapmaktadır, Marksizmi anlatırken hoca, övgü teşkil edecek tavırlara girmektedir. Çaykovski'den Rus Millî Marşı gibi millî bütünlüğümüzü zedeleyici mahiyette plak ve müzik örnekleri dinletmektedir.*”

Sadece bu ifadeler bile, Tanilli'nin değindiği “*kültür açığımı*” ortaya koyuyor.

Bu kişilerdir ve benzerleridir işte, halka kök söktürenler, ismarlama ders kitaplarıyla eğitim ve öğretimi yozlaştıranlar. Emperyalizmin aradığı kafalardır bunlar.

Tanilli'yi suçlayan Mustafa Demir ve Kâmil Yılmaz'ın ifadeleri de bu yoldadır ve hepsinin ortak deyişlerine göre, *Tanilli, plak dinleterek propaganda yapmaktadır (!)*. Mahzuni'den, Çaykovski'den melodi dinleterek propaganda yapmaktadır (!). Öteki tanıklar (ki isimlerini Sıddık Akaryıldız vermiştir) propaganda yapıldığı izlenimi almadıklarını söylerler...

Kunter'in saptadığı 15 sayfalık ifade tutanağında, Tanilli aleyhindeki ifadelerin özeti şudur : “*Kapalı ifadeler, övgü teşkil edecek tavırlar ve melodi ile komünizm propagandası yapmak...*”

Tutanaktaki ifadelerle, Kunter'in raporu, cehalet ile bilim adamı kompozisyonunun ilginç örneklerindendir.

İlginç olan, Kunter'in, dinlediği onbir tanığın ifadelerini raporunda değerlendirmeyiştir. Soruşturmacı, soruşturma yapmıştır, ama, bu ifadeleri değerlendirmemiştir. Raporunu bir bilirkşi tutumuyla, sadece “*Ders Notları'nı*” inceleyerek vermiştir.

Kunter, amacı doğrultusunda sonuç alabilmek için, karar adını verdiği raporuna başlarken, Ord. Prof. Reşat Kaynar başkanlığındaki kurulun verdiği ilk rapordan da söz eder : “... kurulun, ders notu kitabının tamamıyla konuyu kapsadığı, bilimsel gerçekler dışına çıkılmadığı, herhangi bir ideoloji propagandası yapılmadığı yolunda 22.5.1973 tarihli bir rapor verdikleri görülmüş ise de; üç kişi bilirkişi olarak yetkili mercice seçilmiş ve yemin ettirilmiş olmadıklarından” raporun geçerli olmayacağına da karar verir. Evet, karar verir.. Çünkü onbeş sayfalık raporunu “... dosyanın İstanbul DGM Mahkemesi Savcılığına gönderilmesine karar verildi” tümcesi ile bitirir. Ve altına “Üniversiteler Kanunu’nun 65. maddesi uyarınca İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü’nce ilk soruşturma yapmakla görevlendirilen soruşturmacı Prof. Nurullah Kunter” diye yazar ve imzalar.

Koskoca Ceza Usulü Hukuku Profesörü, kitap sahibi Kunter, bu incelemesine “Karar” adını nasıl verdiğini, karar verme yetkisini nereden aldığını elbet bilimsel yollarla açıklayacaktır.

Kunter, önceki kurulun raporunu, yemin ettirilmeden görev yaptığı için geçerli saymaz, ama, kendisi de yemin etmiş değildir. Şu halde, raporun, bilimsel tartışma dışında, bu yönden de geçersiz olduğu Kunter’in kararıyla kanıtlamıştır. Soruşturmacı, bu olayda tam bir sapma ve saptırma içindedir. Bazı yan öğeleri çok iyi kullanarak, bilimi ve unvanını egemen sınıflar emrine vermiştir. Çünkü Tanilli gibi, gençleri “çağının sorunlarını çözecek aydın insan yetiştirme” amacıyla olan kişi, bir de egemenlerin saptadığı eğitim politikasının iç yüzünü “kafaları karanlıkta bırakma politikası” açıklarsa, elbet burjuvazinin gündeminden düşmez. Ve elbet böyle bir bilim adamı, yine ünvanca O’ndan

üstün bir başkasının kararına bırakılır. Burjuvazinin bu taktiği, sınıf kavgası kadar eskidir.

Kunter, bu olayda, bilinerek seçilmiştir. O'nun *Ceza Usulü Hukuku Profesörlüğü* olması, yaptığı işi bilerek yaptığı, yapacağı inancının etkisinden yararlanılmak istenilmiştir.

ÜNİVERSİTENİN SORUMLULUĞU

Kunter'in, adının başında, Profesör ünvanı vardır. Ceza Usulü Hukuku okutur. Böylesine ünü olan bir kişinin vereceği rapora, eğer, *bu kişi karar adını takmış ve bir de gönderileceği yeri kararında belirtmiş ise, Üniversite Rektörü ne yapsın?* Bir an için böyle düşünebilir, ama, Rektör'ün ne yapacağı yasalarda yazılıdır. Prof. Kunter'in kitabında yazılıdır. (17) Elbet sonuçları, önceden saptanmış bir oyun oynanmıyorsa! Eğer işin içinde bir oyun varsa, rektörün yapacağı bei-

(17) Tanilli'nin öteki vekilleri (Av. Gülçin Çaylıgil ve Av. Ziya Nur Erün) DGM'ne verdikleri bir dilekçede konuyu şöyle vurgularlar : "İdari muhakeme söz konusu olan durumlarda soruşturmacı tayin edildiğinde, bu soruşturmacı dosyasını düzenler, fakat kararı kendisi vermez; kurullar verir. Her ne kadar, soruşturmacının durumu ilk soruşturma yapan sorgu hakimine benzerse de, bu işlerde ilk soruşturma iki bölüm biçimindedir. İlk bölümde yani hazırlık soruşturmasında deliller toplanır; bunu soruşturmacı yapar; ikinci bölümde karar verilir; bunu soruşturmacı yapmaz, Üniversiteler Kanununun 65. maddesine göre Danıştay yapar.

"Nitekim, bizzat Sayın Prof. Dr. Nurullah Kunter de kitabında bunu böyle yazmaktadır : "Soruşturmacı fezlekesini hazırlar ve dosya "İdari tetkikat" yapacak idari kurula sunulur. İdari tetkikat, yani soruşturma üzerine sonuç çıkarıp karar verme faaliyeti daima bir kurul tarafından yapılır. Bu kurul sanık memura göre değişir. Ya ilçe veya İl Yönetim Kurulu'dur. ya Danıştay'ın İkinci Dairesidir, yahut Merkez Daireleri erkânında mürekkep kurullardır. İdari tetkikat sonunda memur hakkında soruşturma açılması (lüzumu muhakeme) veya açılması (meni muhakeme) kararı verileceği kanunda yazılıdır." (KUNTER Nurullah : Ceza Muhakemesi Hukuku. İst. 1975, s. 96)

lidir ve olaylar o yönde gelişir. Rektör yardımcısı - bir başka - Prof. Dr. Ergin Nomer, Kunter'in kararına uyar ve 29 Eylül 1975 günlü yazı ile, konuyu İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığı'na iletir.

Üniversite, kendine verilen görevi yapmıştır. Ege-menlerin kurbanı hazırdır artık. Ancak, tarihe karşı sorumluluk taşıyanlar açısından incelendiğinde, bu ol-gunun, bazı yetkililerin yasalara ne ölçüde uyduklarını göstermesi yönünden ilginç olduğu görülür. Rektör Yar-dımcısı'nın imzaladığı yazıyı okuyalım :

T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜĞÜ

Zatışleri Müdürlüğü

Özü :

*No. 4107 - 97
19196*

20 Eylül 1975

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığına

Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Ser-ver Tanilli'nin Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulu'nda okuttuğu Uygarlık Tarihi dersinde komünizm propagan-da yaptığı, öğrencileri marksist eylemlere teşvik ve tahrik ettiği ihbarı üzerine Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Nurullah Kunter soruşturmacı olarak atanmış ve adı geçenden alınan benzeri ilişik 22.9.1975 tarihli yazıda söz konusu olayın Başkanlığınızı ilgilendirdiği belirtilmiştir.

*Bu itibarla ilgili evrak ilişki olarak gönderilmiştir.
Keyfiyeti saygılarımla bildiririm.*

İstanbul Üniversitesi

Rektörü

Yardımcısı

T. C.

İ S T A N B U L

Prof. Dr. Ergin Nomer

Devlet Güvenlik Mahkemesi

21/1

Cumhuriyet Savcılığı

Sayı : 1975/374 Hz.

İliş : 21 parça evrak

T. 23.9.1975

aidiyeti hasebiyle

aynen sunulur. İst. Devlet Güvenlik

Mahk. C. Savcılığına, 30.9.1975

Başkan

(Resmi Mühür ve İmza)

Dikkat edilirse, rektör, Kunter'in "karar"ından "yazı" diye sözetmektedir. Rektör, "kararı" ciddi bulmamış olmalı anlaşılan. Ama, gereğini de yapmaktan geri kalmadığına göre, tutumuna nasıl bir anlam verilecektir? Hele, konunun DGM Başkanlığını ilgilendirdiğini belirtip, olaya, sorumluluğunu bir yana iterek eğilmesmesi nasıl değerlendirilmeli? Bilemiyoruz!.

Şimdi, düşünelim, bu yazıyı ve imzalayanı yargıyalım. Rektör yardımcısı yasaya aykırı bir işlemi neden yürütmüştür? Bir üniversitede rektör, yasaları bir yana iterek, imzaladığı yazının sonuçlarını düşünmemiş olabilir mi? Ya yasaları bilmiyor, ya da yasalara karşın yansız değildir, bilimi, bilim adamlığı niteliğini egemenlerin emrine vermiştir.

İki durumda da, bilim adına, bilim adamı ünvanı adına, üzerinde dikkat ve önemle durulacak bir nokta-

dayız demektir. Soralım, “bilim adamı eğer, topluma ve halkına karşı bir sorumluluk taşımıyorsa bilimi de kendini de, egemen sınıfların emrine verir” diyen Markçılar haksız mıdır acaba?

Dosyayı, bir de bu açıdan incelediğimizde, Tanilli olayında, İstanbul Üniversitesi Rektör’ünün, Ceza Usulü Profesör’ünün, Rektör Yardımcısı ve DGM Savcısının, işlevlerini, sınıf bilinci içinde ve egemenlerin iradeleri doğrultusunda yaptıklarını görürüz.

Başka türlü ne yapabilirlerdi? Bu kişilerin sınıfsal ilişkilerine ve düşünce yapılarına bakarak, bu soruyu başka birşey “YAPAMAZLARDI” diye yanıtlıyoruz. *Çünkü emperyalizm çağında dışa bağımlı egemen sınıfların düşünceleri, toplumun egemen düşüncelerini oluşturur.* Değil mi ki, bu çağda, kapitalizme ve emperyalizme karşı oluş, tam bağımsızlık isteyiş, ABD ideolojisine göre yasaktır. Değil mi ki, geri bıraktırılmış ülkemizde ABD ile yapılan “Dostluk ve Yardım Antlaşma ve Anlaşmaları”yla ABD ideolojisinin yayılması devletin yasal bir yükümlülüğüdür. (18) Şu halde, yalnız yerli egemenlere değil, onların da bağımlı oldukları emperyalizme karşı olan, karşı olma niteliğini içinde taşıyan her düşünce suçtur.

-
- (18) 12 Temmuz 1947 tarihli, Türkiye ABD Yardım Anlaşmasının (Truman Doktrininin kabulü anlaşmasının) 3 ncü maddesi hükmü : “Madde : 3 - Türkiye Hükûmeti ile Birleşik Devletler Hükûmeti Türk ve Birleşik Devletler Milletlerine bu anlaşma gereğince yapılan yardım hususunda tam bilgi temini için işbirliği yapacaklardır.

Bu maksatla ve iki memleketin güvenliği ile kabili telif olduğu nispette :

1 — Birleşik Devletler basın ve radyo temsilcilerine, bu yardımın kullanılmasını serbestçe müşahade etmelerine ve bu müşahadelerini tam olarak bildirmelerine müsaade edilecektir, ve

2 — Türkiye Hükûmeti bu yardımın amacı, kaynağı, mahiyeti, genişliği, miktarı ve ilerleyişi hakkında Türkiye’de tam ve devamlı yayın yapacaktır”.

O nedenle de, Tanilli'yi suçlayan beyni, dili ve kalem tutan eli, kimlerin yönlendirdiğini bilmek zorundayız. Bu bilgi ,herşeyden önce halkın gerçek dostlarını tanıması için gereklidir.

Bir yanda, çağına, topluma ve halkına karşı sorumluluğun bilincini, DGM'nde bile, omuzlarında taşıyan bir bilim adamı; öte yanda, sorumluluğunu düzenden yana kullanan Üniversite!... Tarih, bu olguyu herhalde, böyle değerlendirecektir.

774 ONURLU SES VE SON KARAR

DGM Savcısı *Hak. Kd. Bnb. Taylan Erimer*, başka bir soruşturma yapmaz. Sadece, Tanilli'nin ifadesini alır ve 3.11.1975 tarihinde düzenlediği *İDDİANAMESİ-Nİ*, Kunter'in raporuna dayandırır. DGM Savcısı Taylan Erimer, İddianamesinde der ki : *“Ders notlarını bütünüyle inceleyen, tetkikle görevli Nurullah Kunter'in raporu ise, ilmi açıdan doyurucu ve detaylı görülmüş olup, ilmi değeri olduğunda şüphe götürmeyen bu rapordan sonra bir bilirkişi tetkikatına dahi lüzum görülmemiştir.”*

Kunter raporunun, bilimsel ve nesnel niteliği üzerinde düşünürken, deliller arasında bulunan, *Tüm Öğretim Üyeleri Derneği'nin, Prof. Macit Gökberk başkanlığında, Prof. Dr. C.O. Tütengil, Prof. Dr. Berna Moran, Prof. Dr. Nuri Karacan ve Prof. Dr. Öztekin Tosun'dan* oluşan bir kurula düzenlettiği raporu da gözönüne almak gerekir. Bu rapor, ayrıca bilimsel bir incelemenin en güzel örneklerindendir (*).

(*) Bu rapor'un tam metni belgeler bölümündedir.

Duruşma sürerken, Türkiye’de bilimin onurunu koruyan, Türkiye’de özgür düşüncüyü savunan, çağın, topluma ve halkına karşı sorumlu aydınlar, (parlamentarler, yazar, ozan ve çevirmeler, gazeteciler, tiyatro - TV san’atçıları, ressam, karikatürist ve heykeltıraşlar, müzisyenler, avukatlar, DPT uzmanları, profesör, doçent ve asistanlar ve demokratik örgütlerle emekçi halk temsilcilerinden 774 aydın) aşağıdaki bildiriyle, Tanilli hakkındaki davayı kınamışlar ve “... bu bilimsel eseri kendi eserlerimizcesine imzalamayı, demokrasinin düşünce ve bilim özgürlüklerinin ve akademik özgürlüklerin savunulması adına görev biliriz” demişlerdir.

Bildiriyi, bu ülkede gerçek bilim adamlarının onurlu çabalarının yanında olduklarını söyleyenlerin bildirisini, okuyalım :

“Biz aşağıda imzaları bulunan kişiler, demokrasi- nin ve özgürlüklerin savunulmasında ortak sorumluluğumuz olduğu inancıyla.”

“— Anayasamızın demokrasiyi ve özgürlükleri vatandaşların uyanık bekçiliğine emanet eden hükmünden ilham alarak,”

“— Ülkemizde demokrasi düşmanı çevrelerce öteden beri düşünce ve bilim özgürlüklerine ve demokratik düşünceye karşı yürütülen ve gittikçe yoğunlaşan saldırıları protesto etmek amacıyla,”

“— Server Tanilli’nin “Uygarlık Tarihi” ders notlarında ileri sürülen bütün düşünce ve tahlilleri aynen paylaşp paylaşmadığımız meselesinden ayrı olarak, bu bilimsel eseri kendi eserimizcesine imzalamayı demokrasinin düşünce ve bilim özgürlüklerinin ve akademik özgürlüklerin savunulması adına görev biliriz.” (19)

(19) Bu bildirinin tam metni ve imzalayanların adları belgeler kısmındadır.

Evet, Kunter'in adının başında, Profesör unvanı olduğunu görerek bilim adamlığından kuşku duyulamazdı! Ancak, bir hukuk pratisyeni olan savcı'nın Kunter'in bilimselliğine mahkemeyi de inandırmak için çaba harcaması, bir kuşkunun eseri değil midir? Savcı, raporu, "... İlmi açıdan doyurucu, ilmi değeri olduğundan şüphe götürmez" görmüş... Ama bu raporun, bilimsel değerini, yargıç Naci Tanrıverdi Başkanlığında, yargıç Lâmia Onat ve A. Nuran Tosun'dan kurulu İstanbul 5 inci Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararından izleyelim. Bu düzenin normal bir yargı organının kararında, bakalım, Kunter'in raporu nasıl değerlendirilmiş?

MAHKEMENİN KARARI

"Bilirkişi Nurullah Kunter imzalı 16 sayfalık raporda kitaptan bazı pasajlar alınıp bunlardan sonuç çıkarıldıktan sonra, kanaat olarak sanığın ders kitabında bulunanları derste okuttuğu kabul edileceğine, kitaptaki sözlerin bir bütün olarak incelenmesi sonunda ilerde mahkemece "proleterya sınıfının diğer sınıflar üzerinde hakimiyetini zorla kurması ve burjuva sınıfının ortadan kaldırılması gerektiği fikrinin öğrencilere propagandasını yapmak veya övmek" şeklinde tavsifi mümkün bulunduğuna göre 142. nci maddede öngörülen suç unsurunun bulunduğu belirtilmiş ise de, görüldüğü gibi bu mütalea dahi şarta muallak bir beyan olup suç unsurunun mevcudiyetinden kesin olarak bahsedilmemektedir. Kaldı ki 22.5.1973 tarihli Prof. Reşat Kaynar, Süleyman Barda ve Vakur Versan imzalı raporda "Server Tanilli tarafından yazılan eserin tamamıyla konuyu kapsayan bilgileri ihtiva etmekte olduğu, bilimsel gerçeklerin dışına çıkılmadığı ve herhangi bir ideoloji propagandası yapılmadığı görülmüştür" demek suretiyle kesinlikle bu kitabın bir ders kitabı olduğu açıklanmıştır."

“Şikâyetçilerin sanık aleyhine ve tarafgirane ithamlarına rağmen diğer şahitlerin kesinlikle derslerde, ders saatlerinde sanığın komünizm propagandası yaptığına şahit olmadıkları yolundaki beyanları, kitap hakkındaki üç kişilik profesörler heyetinin “ilmi bir eser olup okutturulmasında mahzur olmadığını” bildirmiş bulunmaları ve tüm dosyanın tetkikiyle test sualleri ve Uygarlık Tarihi isimli ders notları kitabının incelenmesinde, sanığın anayasanın 20. ve 21. maddelerinin sarahatine uygun şekilde bir ilmi eser hazırlayıp, sıfatı ve üniversitenin müsaadesi ile bu kitabını derslerinde okuttuğu anlaşılmakta ve ilmi bir eserden dolayı bir üniversite öğretim görevlisinin kınanmasını icap ettirecek bir husus teşkil ettiği anlaşılmadığı gibi komünizm propagandası veya komünizmi övmek kastıyla hareket ettiği de anlaşılmadığından heyetimizce sanığın beraetine karar verilmesi icap etmiştir.”

Karar, “Uygarlık Tarihi Ders Notları”nın bilimsel olduğunu kuşkusuz bir dille ve kesinlikle anlatmaktadır.

Böylece, DGM Savcısı Taylan Erimer’in bilimselliğine inandığı raporun, bilimsel olmadığı, kesin bir yargı kararına bağlanmıştır. Karara göre, Tanilli’nin “Uygarlık Tarihi Ders Notları” **BİLİMSEL**’dir ve **BİR ÜNİVERSİTE HOCASI BİLİMSEL BİR ESERİNDEN DOLAYI KINANAMAZ**. Evet, mahkeme, bırakalım yargımayı, bir bilim adamı’nın, bilimsel bir eserinden dolayı kınanmasını bile hoş görmemektedir.

Bu karar, kararı verenler için bir onur ve kıvanç kaynağıdır.

Bu satırlar yalnız Kunter’i yargılamıyor. Bu satırlar, bir bakıma 12 Mart düzenini de yargılıyor. 12 Mart’ın, emeğe ve emekçiye karşı kafalarını, başta

DGM olmak üzere, 12 Mart'ın hukuk anlayışını (şundan ki, 12 Mart burjuvazinin devlet ve hukuk anlayışında bir geriye dönüş, bir irticadır), bilimi, böyle bir anlayışın emrine veren bilim adamı ünvanlıları yargılıyor ve mahkûm ediyor.

Bir noktayı daha aydınlatıyor bu karar. Kunter'in kendi kendine, bir bilim adanını sanık olarak niteleyen, karar veren organ durumuna çıkaran eyleminin, yasa dışı bir olay, bir hiç olduğunu!... Karar adlı nesne'nin, olsa olsa, bilirkşi raporu olabileceğini gösteriyor. Bu durumda, yeminsiz Kunter'in raporunun bilimsel olmadığı da anlaşılıyor.

SONUÇ

Bu çalışmaya bir soruyla başlamış ve yanıt aramıştık : “*Tanilli neden yargılandı?*” Soru bu idi, yanıtını birlikte aradık. Tanilli’nin *temelde, burjuva düzenine karşı olduğunu*, yargılanan “*Ders Notları’ndan*” ve mahkemedeki, savunmasından öğrendik. Ancak, Tanilli sadece bundan mı yargılandı? Suçlamaya temel olan “*Kunter Kararı*” (!) ve DGM Savcısının savları arasında bu nedene de yer verilmişti, ama, Tanilli’nin yargılanmasının asıl nedeni; O’nun düzene karşı olmakla yetinmeyip, bu karşı oluşu bilimsel nedenleriyle yazması, kendi deyimiyle “*Liselerden kültür açığıyla gelen gençleri*” özellikle, son yıllarda uygulanan çağ dışı eğitim programları sonucu “*obskürantizm*” kafaları karanlıkta bırakma metodu ile yetişen gençleri, dünyanın kaynakları ve çağımızın sorunları hakkında bilgi sahibi etmek” (19) gibi bir program uygulamasıdır.

Kısaca, Tanilli, geleceğin mimarları olan gençlere, çevrelere ve dünyaya çağdaş bir bakış açısı kazandırmak çabasıındadır ve suçu da buradadır. Prof. Sosyal’ın da suçu burada idi.

İlginç olan, Meletos da Sokrates’i “*gençleri doğru yoldan ayırmakla ve devletin tanrılarına inanmamakla, bunların yerine yeni yeni tanrılar koymakla*” suçlar.

Suçlanan olay, Sokrates’in Atinalılara yeni sosyal hedefler göstermesi idi.

(19) Server Tanilli - Uygarlık Tarihi Ders Notları’nın Önsöz’ünden

vet, Sokrates, Atina'nın köhne değer yargılarını cleştiriliyor ve gençlere yeni sosyal hedefler gösteriyordu. Konuşmaları ile Atina halkına, düzenin ardında yatan gerçekleri anlattığı ve *“yeni bir toplumsal sarsıntıyı haber verdiği”* (20) ondan da öte, *“çarşıda, pazarda gençleri”* yaptığı konuşmaları ile *“bir sosyal değişime hazırladığı”* için yargılandı Atina'nın egemenleri, Atina'daki sosyal düzenin değişmesini istemiyorlardı.

Dikkat edilirse, Tanilli de, Soysal da bilimi burjuvazinin emrinden çıkarıp, halkın ve emekçinin çıkarları doğrultusunda işlemekte ve *“gençlere çağın sorunlarına bakış açısı vermek, karanlıkta bırakılmış kafaları çağdaş bilimin ışığı ile aydınlatmak”*, kısaca, toplumu sosyal değişikliğe hazırlamak çabasındadırlar.

SUÇLAMALARIN ASIL NEDENİ

İşte, suçlanmalarının asıl nedeni buradadır. Egemenler yanında, bundan büyük suç olamaz. Kapitalizmin egemen olduğu geri bıraktırlmış toplumlarda, bilim, san'at kısaca kültür ve uygarlığın ürünleri'nin burjuvazinin, çağımızda emperyalizm ve işbirlikçilerinin düşünce ve yönsemelerine göre oluşması istenir.. Marks, Alman İdeolojisi'nde şöyle der : *“Egemen sınıfın düşünceleri her çağda, toplumun egemen düşüncelerini oluşturur.”* Değil mi ki egemenler, her çağda sömrgendir ve bunu üretim araçlarını ellerinde tutarak yaparlar, düzen, onlar için çalışır; ş halde, düzenin değişmesini istemek ve bu amaçla çalışmak en büyük suçtur.

*“Kunter Raporu”*nu, suçlamasına esas alan DGM Savcısı, iddianamesinde, yer yer, Tanilli'nin, ğrencile-

(20) Eflatun - Sokrates'in Müdafaası. Niyazi Berkes'in çevirisinde Berkes'in yazdığı nszden

rine kapitalizmi verdiğini, sistemler hakkında bilgi verirken ve “*marksizmin tüm doğa ve insanla ilgili her sorunun karşılığını veren eksiksiz bir dünya görüşü*” olduğunu söylerken, komünizm propagandası yaptığını, öğrencileri, tek yönlü koşullandırdığını ileri sürmektedir.

Sokrates’in, Meletos gibi kurulu düzenin üzerine çöreklenen pis bir sinek tarafından “*gençleri doğru yoldan ayırmakla*” suçlandığını anımsayalım. Demek ki, kurulu düzen üzerinde çöreklenenlerin yöntemleri değişmiyor. Tanilli de, gençlere çağdaş bir bakış açısı verme çabası nedeniyle yargılandı. Sokrates hakkındaki kararı, o günün egemenleri, yargıç yerine geçerek vermişlerdi. Aslında, bu tür olaylarda karar önceden verilir. Yargılama ve infaz, bir formalitedir çoğu kez. Sokrates karardan sonra şöyle seslenir : “*Atina’lılar benim için verdiğiniz mahkûmluk kararına üzülmemişimin pek çok sebepleri var. Bir kez, bunun böyle olacağımı biliyordum!...*” Sokrates’in dediği gibi, egemenler kararı çoktan vermişlerse, yargı aşaması, infaz için bir formalite olur.

Egemenler, hukuku da, yargıyı da gerektiğinde açıkça olmak üzere, işçi sınıfı ve onun dostlarına karşı silah olarak kullanırlar. Aslında hükmü veren kendileridir.

Tanilli de, egemenlerin verdiği hükümden sonra, DGM’de suçlandı ve yargılandı, ama olağan yargı yerinde *beraet* etti. DGM’lerin kalkışı oyunu bozmuştu, ancak, kararın kesin olduğu 7 Nisan gecesi yapılan infazla anlaşıldı.

Kurulu düzenin sinekleri affetmiyordu! Tanilli bir burjuva aydını olarak sınıfına ihanet etmişti. İhanetin cezası, çağlar boyu değişmemiştir.

Kararı, çağdaş tekелci kapitalizmin infaz çeteleri uyguladı.

Çağdaş tekелci kapitalizmin *faşist - komando çeteleri*, Cumhuriyetin ellibeşinci yılında, ülkeyi emperyalizmin ve işbirlikçilerinin soktukları kaostan çıkaracak öğelere kıyıyor, karanlığı aydınlatan ışıkları söndürüyor, Tanilli gibi, topluma, yaktığı ışıkla yol gösterenler kalamazdı. Halka mutluluğu, ülkeye esenlik ve güvenliği çok gören emperyalizm ve işbirlikçilerinin uşağı *faşist - komando çeteleri*, “*bilim adamı mahkemelere asla hesap vermez*” diyen Tanilli’yi kurşunladılar. O günden bu yana, aylar geçti, faşizm her gün biraz daha artan şiddetini, bireysel kısımlardan kitlesel katliâma çevirdi.

HALKI SİNDİRMEK

Amaç, Türkiye halkını sindirmek ve uyanışı durdurmak! Amaç, emperyalizmin denetimindeki tekелci burjuvazinin çıkarlarını korumak için, halkta, emperyalizme ve faşizme karşı doğan direnci kırmak. Amaç, Cumhuriyet’in “*mutlu, başarılı ve utkulu*” olmasını önlemek...

Birkaç ay sonra Cumhuriyetin ellibeşinci yılını kutlayacağız. Cumhuriyetin kurulduğu gün, Mustafa Kemal, ulusuna ve dünyaya şöyle sesleniyordu : “*Yüzyıllardan beri Doğu’da kıyım ve haksızlık görmüş olan ulusumuz, Türk ulusu, yaradılışındaki gerçek niteliklerden yoksun sayılıyordu... Her zaman ulusumuzun sevgisine dayanarak hep birlikte ileri gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mutlu, başarılı ve utkulu olacaktır.*” (21)

(21) M. Kemal Atatürk - Söylev, Çağdaş Yayınları - Hazırlayan Ord. Prof. H. V. Velidedeoğlu S. 384.

Bu sözler, ulusa duyulan güveni ve gösterilen amacı vurgulamaktadır.

Cumhuriyetin ellibeşinci yılını tamamlarken, şöyle bir çevremize bakıp, Mustafa Kemal'in işaretine uygun bir yolda olup olmadığımızı düşünelim!

Mustafa Kemal'in, Cumhuriyeti kurarken ve onun *"mutlu, başarılı ve utkulu"* olacağını söylerken duyduğu ve halkıyla paylaştığı coşku ve mutluluğun, ellibeşinci yılda, kuşku ve korkuya dönüştüğünü görüyoruz. Ellibeş yıl önce, *anti - emperyalist* bir savaştan sonra kurulan, *tam bağımsız Cumhuriyetin*; bugün maliyesi, alım ve satım gücü, kalkınma plan ve programlarına değin tüm ekonomik yapısı, emperyalizmin örgütlerince düzenlenmekte ve denetlenmektedir.

Yalnız o mu? *"Tam bağımsızlık benim karakterimdir"* diyen Mustafa Kemal Türkiyesi'nin, *ulusal güvenlik sorunları - Kurtuluş Savaşı ordusunun - Cumhuriyet Ordusunun, silah araç ve gereçlerini veren emperyalizmin parlamentosunda tartışılmakta!...*

"Duyun-u Umumiye" belâsından, IMF çukuru'na düştük. *"Ulusal kurtuluş savaşı"* ile emperyalizmi topraklarından kovan ve kapitülasyonları yırtan bir ulusun çocukları, yardım ve dostluk maskesi ardındaki tuzağa düşüverdi! Son otuz yılda, emperyalizmin denetiminde yürüdüğümüz yol, bizi bu çıkmaz sokağa itti.

Ve bu noktaya, seçtiğimiz sistemin, kapitalist sistemin bunalımları sonucu geldik. *IMF'siyle, Dünya Bankası'yla, yardım ve anlaşmalarıyla emperyalizmin tuzağına yürüdüğümüz otuz yıl*, bizi, işte bu kaosa soktu. Küçük Amerika olalım derken, koskoca bir kaosa ulaştık!...

Bu kaostan çıkış için, sol adına yürütülen bireysel törerizmin de, çok yanlış bir yol olduğu unutulmamalıdır. Kitlelerden kopuk bu tür eylemlerin devrimcilikle ilgisi olmadığı bellidir. Bu tür eylemler, örnekleriyle görüldüğü gibi, emperyalizmin ve faşizmin işine yaramaktadır.

KAOSTAN KURTULMAK

Ülkenin üzerine çöreklenen kaostan kurtulmak için halkımız *Godo*'yu bekliyor. Oysa ki kurtuluş *Godo*'da değil, kendi iç dinamizmiyle yanlış yoldan kurtulmaktadır.

Bunun için de, doğru ve bilimsel bir yöntemle işe başlamak, yaratıcı kafalarla yeni bir bilimsel alt yapı oluşturmak gerekir...

Unesco'nun 30. kuruluş yıldönümünde hazırlanan ve 25 bilim adamının imzasını taşıyan bir raporda belirtildiği gibi :

Geri bıraktırılmış ülkeler halkları, sorunlarına çözüm getirecek *“bilimsel alt yapı oluşturacak... bilimsel yeteneklere sahip”* değildirler. *“Ülkenin öz gereksinimleri ile bağdaşmayan ithal malı bilim aktarmaları... bu ülkelerde bilim ve teknoloji alanındaki herhangi bir yaratıcılık parıltısını bile körletir. Beyin kurutulması başlar böylece”* (22)

Ve işte bu ülkelerin halkları, hep *Godo*'yu beklerler! *Godo*'nun halkın kendi iç dinamizminde olduğunu söyleyenleri de egemenler sustururlar. Suçlarlar, yargı-

(22) İlhan Selçuk - 21.8.1976 günlü Cumhuriyet Gazetesinde “Beyin Kurutulması” başlıklı yazıdan.

larlar, olmazsa öldürürler. Tanilli ölümden kurtuldu ama, Bedrettin Cömert kurtulamadı.

Türkiye halkı, emperyalizmi de, hortlamış faşizmi de “*Ulusal Kurtuluş Savaşı*” bilinci ve coşkusuyla derlenip devinerek yıkacak, faşizm döktüğü kanların gölünde boğulacaktır.

O güne değin, emperyalizme ve faşizme karşı verilen kavgayı bilinçle ve yüreklilikle sürdürenlere *selam!*..

22 Ağustos 1978

SAVUNMA

Bu savunma, 2 Eylül 1976 günü İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesinde yapılmıştır.

SAVUNMA

İSTANBUL DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

Dosya No. 1976/294

**SAVUNMA YAPAN
SANIK**

: Doçent Dr. Server Tanıl-
lı, İstanbul Üniversitesi
Hukuk Fakültesi ve Şiş-
li Siyasal Bilimler Yük-
sek Okulu Öğretim Üyesi

SAVUNUCU AVUKAT

: Av. M. Emin DEĞER

YÜKLETİLEN SUÇ

: UYGARLIK TARİHİ
DERS NOTLARI'yla Ko-
münizm Propagandası
Yapmak

**UYGULANMASI İSTENEN
YASA MADDELERİ**

TCK 142 (1, 5, 6 ve) 31,
: 33, 80 ve 173/3. madde-
leri

SAVUNMA

: Bu davanın savunmasına
başlamadan önce, tarihi bir olay karşısında bulundu-
ğumuzu düşünerek, tarih boyunca, düşüncenin neden
suç sayıldığına ilişkin görüşlerimizi, konuya bakış acı-
mızı, yönetimimizi açıklamak istiyoruz.

Ayrıca, bundan önceki savunmalarda da yer almakla birlikte, elverdiğince yinelemelerden çekinerek, davanın bütünlüğünü bozmama yönünden olduğu kadar, yöntemimiz gereği, bütünü ele almadan davanın parçası olan savunmanın eksik kalacağı düşüncesiyle, davayı; *Olay*, *İddia*, *Duruşma* ve *Savunma* bölümlerini de kapsayan bir bütün içinde incelemek ve savunmamızı sunmak istiyoruz.

BİLİLEN İLK DÜŞÜNCE SUÇLUSU (!) **SOKRATES**

Sayın Başkan, Sayın Üyeler!

Bundan 2370 yıl önce, Atina'da bir düşün adamı, çağlar boyu, insanlık düşüncesine kaynaklık eden bir filozof yargılanıyordu. Filozof yargılandı, ölüm cezasına çarptırıldı. Ceza uygulanarak filozof katledildi!...

Tarih, bu olayı çağlar boyu cinayet olarak nitelmiştir, niteleyecektir.

İnsanlık tarihi incelendiğinde, düşüncenin ve düşüncesi nedeniyle insanın yargılanmadığı bir dönem olmadığını görürüz. Düşüncesinden dolayı ilk yargılanan insan, kimdir bilemiyoruz; ama, Sokrates'in savunması, çağlar öncesinden günümüze dek düşüncenin suç olmaması gerektiğini tüm insanlığa anlatmak istemiş; fakat, özellikle çıkar çevrelerinin etkilediği siyasal yetimler, belli çevrelerin çıkarlarına karşı olabilecek her düşüncüyü, her zaman yasaklamışlar ve düşünenleri kıymışlar, cezalandırmışlardır.

Sokrates'in, çağlar ötesinden gelen sesi, tarihi kapsamış, ama, egemenlerin düşünceye ve düşünenlere saldırısını durduramamıştır.

Sokrates savunmasına şöyle başlar :

“Atina’lılar! Beni suçlayanların üzerinizdeki etkisini bilemiyorum; fakat, sözleri o kadar kandırıcı idi ki, ben kendi hesabıma onları dinlerken az daha kim olduğumu unutuyordum”. (1)

Sokrates’in, burada seslendiği Atina’lılar, o günün gereği, hem jüri, hem de yargıç durumunda bulunan 280 Atina yurttaşdır. (2) Bu sözleri günümüze uygularsak, siyasal iktidarın, “özgürlük, demokrasi, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği ve bütünlüğü, ulusal güvenlik” gibi aslında soyut, fakat toplumun belli kesimlerinin ilk anda karşı çıkmasına olanak bulunmayan kavramlara sığınarak ve dayanarak, düşünceyi yasaklarken, ne kadar *“kandırıcı bir etkinlik sağlama-ya çalıştığını”* anlayabiliriz. Demek ki, egemen güçler, her zaman inandırıcılık ve etkinlik ögesi bulabilmektedirler. Sokrates, savunmasını, kendisini suçlayanların bir yalana ve uyduruğa dayandıklarını, kendisinin ise, sadece gerçeği dile getirdiğini belirterek şöyle sürdürür :

“Atina’lılar, siz yalnız benim doğru söyleyip söylemediğime bakınız. Asıl buna önem veriniz... toy delikanlılarımız gibi, huzurunuzda bir takım süslü cümlelerle konuşmak benim yaşımdaki bir adama yakışmaz. Hatibin görevi doğruyu söylemektir, yargıcın meziyeti de doğruyu bulmaktır”. (3)

(1) Eflatun — Niyazi Berkes, Sokrates’in Müdafaası 1946 s. 41

(2) Atina’da herkes yurttaş değildi. Sadece üretim araçlarını ellerinde tutanlar, toplumun egemenleri, efendileri yurttaş idiler.

(3) Adı geçen yapıt s. 42

Sayın Yargıçlar,

Sokrates, gerçekten doğruyu ve gerçeği söyler, söyler ama, “*alışlagelenin dışında şeyler yapmış olduğu*” için suçlanır ve düşüncesinden ödün vermediği için de cezalandırılır.

Sokrates’in doğruyu söylediğini, insanlık tarihi çağlar boyu haykırmaktadır. Aynı tarih, Sokrates’i öldürenleri yargılamakta ve mahkûm etmektedir. Hem de, her gün artan bir şiddetle.

Unutmayalım ki, gerçek yargı, tarihin yargısıdır.

Peki, Sokrates’in suçu ne idi? Neden, düşüncesiyle çağlar boyu yaşayan bu düşünür, zamanında, düşüncelerinden yararlanması gereken hemşehrileri tarafından suçlandı? Ve sadece düşündüğü ve düşüncelerini ödünsüz bir tutumla söylediği ve savunduğu için suçlandı...

Sokrates, düşünceleri ile, Atina’ya yeni ufuklar açan sosyal bir sarsıntıyı ortaya koymuş, bir sosyal oluşumun yaratacağı gerçeği, bir sosyal patlamayı dile getirmiş olduğu için suçlanmıştı. Sokrates, bu sosyal gerçeği, yurttaşlarını uyaracak biçimde, gençlere ve ilgilenenlere anlattığı ve böylece sosyal bir uyanışı hazırladığı için suçlanmış ve öldürülmüştür. Eğer, mahkemede yanıldığını söylemiş olsaydı, hatta kendi deyimiyle, “*fikirlerini, yurttaşlara ayrı ayrı öğüt vererek açıklamaya yerine devlete söylemiş*” olsaydı, belki bu cezaya çarptırılmazdı.

Düşüncenin, halkın uyarılmasına açılması suç sayılmıştı...

Bundan şu sonuca ulaşıyoruz : İktidarı elinde bulunduranlar, tarihin her çağında, yurttaşların devlet iş-

lerini eleştirmesine karşı olmuşlar ve bu yönde açılan her kapıyı kapatmışlar, kapıları açmak isteyenleri de ezmışlerdir. Halkın uyanmasını isteyenler suçlanmıştır hep...

Ama, herşeye karşın uyanışı durduramamışlardır. Diyalektik durmamış, sosyolojinin diyalektik kuralını hiç bir baskı, hiç bir zulüm, hiç bir yasaklama durduramamış ve bugün övündüğümüz uygarlıklar, bugün örnek almaya çalıştığımız çağdaşlık, işte, o susturulmak istenen, işte, o durdurulmak istenen düşüncenin zaferi olarak doğmuş ve gelişmiştir.

Düşüncenin zorla susturulamayacağını, yasaklanamayacağını bilen Sokrates, “*Savunmasında*” şöyle der :

*“Atina’lılar, insanları öldürmekle herkesi kötü hayatımızı kınamaktan alıkoyacağımızı sanıyorsanız yanı-
lıyorsunuz; bu, mümkün bir kaçış yolu değildir; en ko-
lay, en asil yol, başkalarını hiç bir şey yapamayacak
bir hale getirmek değil, kendinizi yükseltmektir”* (4)

Atina’lılar, bunun tersini yaptılar, ama, 2370 yıldır tarihin yargısı altındalar. Sokrates bir kez yargılandı ve öldürüldü. Sokrates’i katledenler, hergün belki bin kez yargılanıyorlar ve öldürülüyorlar. Bu sonuç düşüncenin zaferidir.

Gerçekten, insanları susturarak, düşünceyi önleme-
nin, gerçekleri ve doğruları söyletmemenin geçerli yol
olmadığını tarih kanıtlamamış mıdır?

(4) Adı geçen yapıt s 80.

Galile, dünyanın döndüğünü söylediği için yargılandı. Bu, yani “*dünyanın dönmesi*” bir gerçek idi bilimsel bir gerçektir.

Ama, egemen çevreler, iktidar sahipleri, gerçeğin ve doğrunun yanında olmadıkları için, gerçeği ve doğruyu söyleyenleri her zaman yermişler ve ezmişlerdir. Denilebilir ki, güçlerini en çok, düşünen insan üzerinde yoğunlaştırmışlardır. Bir avuç çıkar adına, doymak bilmeyen hırsları adına!...

Bir an düşünelim : Eğer gerçek ve doğru düşünce bir yere hapsedilmiş, bir yerde durdurulmuş, bir noktada kalmış olsaydı, insanlık bugün birçok yönleriyle övündüğümüz aşamaya gelebilir miydi?

Varsayalım ki, düşünceyi yasaklama olanağı vardır ve bulunmuştur. Düşüncenin yasaklandığı ve yasaklamanın başarı sağladığı, düşüncenin ezildiği an, yine varsayalım ki, engizisyon mahkemeleri'nin çalıştığı ortaçağ'dır. Ve iktidar sahiplerinin gücü, düşünceyi kaldırmıştır, düşünen kafalar acımasızca kesildiği için de, insanlar artık düşünmekten vazgeçmişlerdir.

Bir an düşünelim, sayın yargıçlar!... Acaba şu anda hangi koşullar altında bulunurduk!... Şu anda tekniğin zaferiyle dünyanın bir bölümünün eriştiği noktalara ve refaha ulaşılabilir miydi? İnsanlığın büyük bir bölümü aç da olsa, bir diğer bölümü çağdaş bilimin yarattığı düzeye, ileri toplum aşamasına ve teknolojinin yarattığı refaha erişebilir miydi?

Eğer o zulüm, o, düşünceye karşı olan acımasız baskı sürmüş olsaydı, insanlık tarihinin en uzun dönemi olan (ki, *klasik tarih anlayışına göre 10 yüzyıl sür-*

müştür) o karanlık çağ halâ sürüyor olacaktı. Ne korkunç bir sonuç değil mi?

Dünyanın döndüğünü söylediği için cezalandırılan Galile’mi haksız çıkmıştır, yoksa, Galile’yi mahkûm eden mahkeme mi?

Gerçeği söyleyen insanları susturma yerine, gerçeği ve doğruyu kabul etme gereğini belirten Sokrates mi haklı çıkmıştır; gerçeği ve doğruyu söylediği için mahkûm edilen Sokrates mi saygıyla anılmaktadır; yoksa, “*O halde benim katillerim olan sizlere haber vereyim ki*” diye seslendiği yargıçlar mı?

Görüyoruz ki,

“Ölümünden çok geçmeden bana verdiğiniz cezadan daha ağır bir ceza sizi beklemektedir, beni öldürmekle hayatınızın hesabını soranlardan kurtulacağınızı sanıyorsunuz. Fakat, bana inanınız sandığınızın tam tersi olacaktır” (5)

diyen Sokrates haklı çıkmıştır. Sokrates, sanık olarak yargılanırken, mahkemeyi, daha o zaman bu sözlerle mahkûm etmiştir! İnsanlık, belki 2370 yıldır, Sokratesi mahkûm edenleri katil olarak yargılamaktadır. Sokrates ise, hergün, artan bir saygınlıkla anılmaktadır.

Bir an için düşünelim : Galile susturulmuş ve dünyanın dönmediğini, “*engizisyon zalimleri*” kabul ettirmiş olsunlar!. Teknik ve kültür bugünkü düzeye ulaşabilir miydi?

Şu halde sayın yargıçlar, düşünceyi suçlayanların, çağlar boyunca düşünceyi, düşüneni ezmek isteyenlerin

yanıldıklarını; ezenlerin değil, düşüncenin ve düşünenlerin zaferinin, insanlığı bugünkü düzeye ulaştırdığını görüyoruz.

Huzurunuzdaki dava da, ne yazık ki, Sokrates'ten 2370 yıl sonra, çağdaş olduğunu övünçle söyleyen Türkiye'de, düşünceye karşı olanların hazırladıkları bir davadır. Ve biz, ne yazık ki, Sokrates'ten 2370 yıl sonra, düşüncenin suç olmadığını savunuyoruz. Yanılmanın ve (ve yerinde bir deyimle) "irticân" bu türüne şaşmamak elde değil. İnsanlık 2370 yıldır, dünyanın bazı yerlerinde halâ ileri adımlar atamamış. Türkiyemiz için acı bir sonuç...

SAVUNMA YÖNTEMİ

Bu davada hayretle gördüğümüz bir yanlış, "di-yalektiğin" suçlanmasıdır. Burada yargılanan, diyalektiktir bir anlamda... Bu çağda bilimi yargılıyoruz!... Bilim, öğrenilir ve bilimin sonuçlarına uyulur. Bilimin yargılanması, ortaçağın işidir sayın yargıçlar!

İnsan düşüncesinin bugünkü aşaması, hatta ortaçağ karanlığının büyük aydınlıklara ve atılımlara açılması, sosyolojinin diyalektik gelişmesi sonucudur. Yani, diyalektik doğadan başlayarak, yaşamın her noktasında vardır ve onu önlemeye olanak yoktur. Savunmamız bu metoda göre yapılacaktır. Sayın savcı ve soruşturmacı *Prof. Kunter* kusura bakmasınlar, biz de, huzurunuzda suçlanan düşün adamı, müvekkil **TANİLLİ** gibi, savunmamızda yöntem olarak diyalektiği seçtik. Aristo mantığının, onları düşürdüğü yanlışlığa düşmemek için, bu yöntemi seçtik. Gerçeği ve doğruyu söyleyebilmek için, bu yöntemi seçtik. Bilirsiniz ki sayın yargıçlar, yargılama da yöntem öz olarak, ilke olarak diyalektiktir. İd-

dia savunmayı, savunma da kararı doğurur. Karar, aslında iddia ve savunmanın sonucu gibi görülürse de, her karar, yeni sosyal olaylara ve gelişmelere açılır, o olaylar ve getirdiği gelişmeler de, yeni savlara ve yargılara götürür insanı. Ama, her nokta biraz daha ileride, her yargı biraz daha ileridedir.

Görüyoruz ki, sosyal olayları, yaşamı ve hatta doğayı diyalektikten ayıramayız.

Savunma, yargının bir parçası, ayrılmaz bir parçası olduğu için de, metodumuz gerçek metod, doğru metod olacaktır. Çünkü amacımız, yargıyı yanıltmak değil, doğruyu bulmada yargıya yardımcı olmaktır. Sokrates'in deyimiyle "*meziyeti doğruyu bulmak olan*" yargıya yardımcı olmak istiyoruz.

OLAY

Müvekkil Doç. Dr. Server Tanilli, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku öğretim üyesidir. Müvekkil, ayrıca, İstanbul İktisadî ve Ticarî İlimler Akademisi (İİTİA)'ne bağlı *Ştşli İktisadî ve Ticarî Bilimler Yüksek Okulu*'nda Uygarlık Tarihi dersi okutmaktadır. *TANILLİ*, Uygarlık Tarihi dersinin hangi amaçla okutulduğunu, dava konusu *Ders Notları*'nın Önsözünde şöyle açıklar :

"Üniversite ve yüksek okullarda ders verenler, öğrencilerin liselerden nasıl bir - kültür açığı - ile geldiklerini iyi bilirler. Bu açık özellikle son yıllarda çok daha yoğunlaşmıştır. Hele; tarih, felsefe, sosyoloji, sanat gibi kültürün temel bahislerinde, seviye dehşete düşürmektedir insanı. Öğrenciler, bu konularda ya hiçbir şey bilmemekte veya yanlış - en azından - eksik - bilmekte-

dirler. Hele içinde yaşadığımız dünyanın kaynakları ve sorunları hakkında bütünlüğüne bir görüş sahibi tek bir lise mezununa dahi, bu satırların yazarı yıllardan beri rasthyamamıştır"... "Liselerden böyle bir kültür açığı ile üniversite ve yüksek okullara girenler pek tabîî öğretimi ciddi olarak izleyememekte, hocalar da vereceklerini lâıykıyla verememektedir. Çünkü öğrenci ile öğretici arasında bir kültürel diyalog kurulamamaktadır. Hülasa, bir kördögüşüdür gitmektedir."

.....

Liselerin ıslahını beklerken, üniversite ve yüksek okullara da bir iş düşüyor. "Öğrencilerin - o, günahı liselere ait - "kültür açığı"nı telafi edecek bir takım tedbirler almak ve bu cümleden olarak bir Uygarlık veya Kültür Tarihi dersi koymak programlarına. Böylece hem yüksek tahsil boyunca öğrenciler ile öğreticiler arasında bir diyalog kurulması imkânı yaratılmış olur, hem de gençlerin, bir dalda uzman, fakat temel kültürden ve dünyadan "bîhaber" hayata atılmaları önlenmiş olur."

.....

Evet, Tanilli'nin amacı böylesine açık, böylesine belirli ve pırıl pırıldır.

Uygarlık Tarihi dersinin amacı; üniversite öğrenimine gelmiş, çağın koşullarına göre yetişmesi gereken gence, (bu sözlerin altını çizerek yineliyoruz.) "Çağın koşullarına göre yetişmesi gereken gence" üniversite öğreniminin gerekli kıldığı temel kültürü vermek, bir başka ve TANİLLİ'nin deyimiyle, "insanlığın hem geçmiş, hem de çağdaş panoraması hakkında en genel çizgileriyle de olsa temel bir bilgi edindirmek" ve böylece "içinde yaşadığımız dünyanın ve toplumun tablosunu çizerek" genci yetiştirmektir.

Burada, bir kez daha, önsözde belirtilen “İnsanlığın hem geçmişi, hem de çağdaş panoraması hakkında temel bir bilgi edindirmek... içinde yaşadığımız dünyanın ve toplumun tablosu”nun, öğrenim gören gençler için anlam kazanmasına ilişkin amaca, dikkatlerinizi çekmek isterim. Çünkü, müvekkilin amacı budur. İleri sürüldüğü gibi suç işlemek değildir, Türk Ceza Yasası’nın 142 nci maddesi kapsamına giren bir suç işlemek değildir.

İşte, bu amaçla konulan *Uygarlık Tarihi* dersi, müvekkil Tanilli tarafından okutulmakta olup, ilk yılların ders notları, önce 1973 yılında teksir olarak basılır. Daha sonra 1974 yılında, 233 - 459 sayfalar arasındaki Türkiye bölümü eklenir. Bazı okuma parçaları değiştirilmek ve okuma parçaları eklenmek suretiyle yeniden basılır.

SORUŞTURMA

Ders notları hakkında 1973 yılı baharında yapılan bir ihbar üzerine, *İstanbul İktisadî ve Ticarî Bilimler Akademisi* Başkanlığı’nca seçilen *Ord. Prof. Reşat Kaynar, Prof. Dr. Süleyman Barda* ve *Prof. Dr. Vakur Versan*’dan oluşan bir kurul, inceleme ve soruşturma yapar. Soruşturma sonunda “*Ders notu kitabının tam anlamıyla konuyu kapsadığı, bilimsel gerçekler dışına çıkılmadığı ve herhangi bir ideolojinin propagandası yapılmadığı*” yolunda 22.5.1973 tarihli bir rapor düzenlenir. Bu olay, “*Ders Notları’nın*” belli çevreleri etkilediğini göstermektedir.

Bu rapor üzerine, dersin bu notlar ile sürdürülmesinde sakınca görülmediğinden, müvekkil görevini sürdürmüş ve daha sonra notları genişletmiştir. Fakat, göz-

ler Tanilli'nin üzerindedir ve bir ağ örölmektedir yavaş yavaş. Örüür de!...

1975 yılında yeni bir ihbar yapılır. Bu kez, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü 14.4.1975 tarihinde 1750 sayılı yasanın 65. maddesi gereğince soruşturma açar ve soruşturması olarak seçilen *Prof. Nurullah Kunter*, soruşturmayı 22.9.1975 tarihine kadar sürdürür. Bu tarihte düzenlediğı ve kendisinin "K A R A R" adını verdiği 16 sayfalık *BELGE* ile, müvekkilin *bu kitapta ileri sürdüğü görüşlerin, ilerde, büyük bir olasılıkla mahkemece suç sayılabileceğini belirtir*. Kunter, hukuk adına bilimsel bir eda ile düzenlediğı, *Karar'ını (!) şöyle bitirir*.

"GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ"

"Sanığın ders kitabında bulunanları derste okuttuğı kabul edilebileceğine, kitaptaki sözlerin bir bütün olarak incelenmesi sonunda, ilerde Mahkemece "proletarya sınıfının diğer sınıflar üzerinde hakimiyetini zorla kurması ve burjuva sınıfını ortadan kaldırması gerektiğı fikrinin öğrencilere propagandasını yapmak veya övmek şeklinde tavsifi mümkün bulunduğuna göre, Ceza Kanununun 142. maddesinde öngörölen bu suç hür demokratik düzen aleyhine işlenmesi ve Devlet güvenliğini doğrudan doğruya ilgilendirmesi sebebi ile 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanununun 9. maddesi gereğince Güvenlik Mahkemelerinin görevine, girdiğinden, üniversite öğretim üyeleri sözü geçen kanunun 9 ve 10. maddelerinde yazılı istisnalar arasında bulunmadıklarından, Üniversiteler Kanununun 69. maddesi uygulanamayacağından, gereğı yapılmak üzere dosyanın İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi C. Savcılığına gönderilmesine karar verildi. 22.9.1975"

*Üniversiteler Kanununun 69. maddesi uyarınca
İstanbul Üniversitesi Rektörlüğünce ilk soruşturma
yapmakla görevlendirilen Soruşturmacı
Prof. Nurullah Kunter*

KUNTER, üniversiteye başka bir seçenek, yasal yöntem uygulama olanağı tanımaz. Çünkü egemenler kararını vermiştir, kararı Kunter yazar!... Dava böylece DGM'ne gelir.

Dava işte bu rapora dayanmaktadır.

KUNTER, yalnız Üniversiteyi değil, yargı katlarını da etkilemeyi başarmıştır.

DGM SAVCISININ SAVLARI

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığı, başkaca inceleme gereği duymadan 3.11.1975 tarihinde düzenlediği iddianamesinde müvekkili şöyle suçlar!...

“Yapılan ihbar üzerine 1750 sayılı Yasanın 65. maddesi gereğince Prof. Nurullah KUNTER tarafından düzenlenen soruşturmayı esas aldığımız hazırlık soruşturması sonunda :”

“Uygarlık Tarihi Dersinin sadece bir yüksek okulda okutulduğu”,

“Sanığın ders sırasında, notlar dışında, ayrıca propaganda yaptığı hususunda kesin delil bulunması nedeniyle, ders notlarının maddi delil olarak esas alındığı,”

“Daha önce üç kişilik bir kurulun yaptığı inceleme nin eserin 1. baskısı ve ilk bölümünü kapsamaması nede-

niyle, yeni soruşturmanın ve sonucunun bu ilk incelemeden etkilenmeyeceği”

yazılan iddianamede,

Savcı (DGM savcısı) görüşlerinin “*Sayın Prof. Kunter’in kararlarına aynen katılmakla*” oluştuğunu belirterek “*notların birinci basımının 1973 yılında yazılmakla birlikte, Türkiye bölümünün 1975 Mayıs’ında eklendiği, bu nedenle yeni basımın hangi tarihte yapıldığının belli olmadığı, 3.5.1975 tarihli bir gazete yazısı okuma parçası olarak eklendiğine göre, yeni basımın en çok 4.5.1975 tarihinden önce çıkarılmasının söz konusu olmayacağı*”nı açıklamaktadır.

Savcıya göre, “*Ders Notları*”nda, marksizmin uzun uzun anlatıldığı ve - *marksizmin tüm doğa ve insanla ilgili konuların karşılığını veren eksiksiz bir dünya görüşü* olduğu söylenerek övüldüğü ve yine “*uygarlığın evrimi hakkındaki görüşler arasında marksist görüşün, ötekilerden daha doyurucu olduğu*”nun yazıldığı, Batı uygarlığının “*Sosyalist uygarlık kadar akılcı değildir*” denilerek eleştirildiği; kapitalizme dayalı olduğu ileri sürülen Batı uygarlığının batmak üzere olduğunun belirtilerek “*Sosyalist uygarlıktan başka seçenek kalmadığı*”nın anlatılmak istendiği, Tanilli’nin bu yolla propaganda yaptığı;

“*Ders Notları*”nda Tanilli’nin “*Batı uygarlığını sık sık eleştirdiğini (...) bizdeki batılılaşmanın itici gücünün Osmanlı egemen güçleriyle Batı kapitalizminin temsilcileri olduğunu, Ortak Pazar’ın Batılılaşmanın sömürgeleşmeyle eş anlamının bir devamı olduğunu (...) Batılılaşma ölçüsünde Türkiye’nin kültürsüzleştiğini*” ileri sürdüğünü belirten Savcı, daha sonra Tanilli’yi şöyle suçlar : “*Batılılaşmanın sömürünün üstünü örtmeye ya-*

rayan bir şal olduğunu, Batılılaşma düşüncesinin Türk toplumunu ileri götürücü nitelikte olmadığı gibi, bir yabancılaşma unsuru olduğunu belirten Tanilli, kapitalizme ve sömürüye karşı propaganda yapmaktadır”.

Evet, yanlış söylemedim, Savcıya göre “kapitalizme ve sömürü”ye karşı propaganda yapmak suçtur!...

İlginç, ama, o kadar da acı bir olgu değil mi?

DGM Savcısına göre, marksizmin uzun uzun anlatıldığı “Ders Notları’nda”, ayrıca, “Burjuvazinin mutlaka bir gün devrileceği, bunun kendiliğinden olmayıp zora başvurmakla olacağı, işçi sınıfının iktidarı aldıktan sonra proleterya diktatörlüğü kuracağı, ikinci aşamada sosyalist rejiminin kurulacağı, daha sonra da komünist rejim aşamasına geçileceği” yazılarak, propaganda yapılmaktadır.

DGM Savcısı da tıpkı Kunter gibi, “peki üniversitede bunlar okutulmasın mı?” diye sormuş olmalı ki, bu sorunun yanıtını da KUNTER’e dayanarak vermektedir. Der ki, “Bir bilim adamının her ne kadar öğretim görevi gereği marksizmi anlatması uygun görülebilirse de, karşı görüşleri de aynı tarafsızlıkla anlatması gerektiği halde, karşı görüşlere bu ölçüde yer vermediği, öğrencilere tek yönlü bir öğretim yaptırdığı, devlet güvenliğini sarsıcı öğrenci hareketlerinin yaygınlaştığı günümüzde, öğrencileri bu yolda bir görüşe kanalize etmek tehlikelidir.”

İddianamede daha sonra; suç ögesi olarak şunlar sıralanmaktadır :

“Sosyal demokrasiye karşı” çıktığı ileri sürülen Tanilli’nin, marksizmin diyalektik olmayan uygulamalarını, reformcu davranışları da kınadığı, marksizm derken

leninist uygulamayı yani komünizmi kastettiği, sosyal demokrasi ve sosyal devlet'in de yeterli olmadığını belirttiği.

Notların Türkiye Bölümü'nde, *“Türkiye'nin bugünkü panoramasının, sosyal, siyasal ve ekonomik görüntüsünün verildiği, Cumhuriyet Halk Partisinin halkçı hareketlerinin küçük burjuva halkçı eğilimlerinin görüntüsü olduğu, Halk Partisi'nin marksist olmamasının eleştirildiği, İşçi Partisinin Anayasa Mahkemesi'nce kapatılmasının, bu partinin, bölücülük yapması nedeniyle dayalı olduğu halde bunu öğrencilerden sakladığı;*

Şair olarak Pablo Neruda ve Nazım Hikmet'e büyük yer verdiği ve sanat adına, komünist kişileri ve sanatçıları propaganda amacıyla övdüğü;

Türkiye'nin yakın gelecekte komünist olacağını telkin edildiği;

Tanilli'nin, 12 Mart dönemini baskı ve terör dönemi olarak nitelediği, herşeye rağmen işçi sınıfının hızla bilinçlendiği, toplumsal yapının değiştiğini, iktisadî ve sosyal sorunlara, kapitalizm açısından bir çözüm getirilemeyeceğini belirttiği, sorunların açıldığı dar boğazın daha da daralacağını, bunun halk kitlelerinin ve işçi sınıfının mücadelesi olarak sonuçlanacağını, toplumun temelindeki ihtiyaçlar ve maddî kuvvetlerin demokrasiye yeniden biçim vereceğini, Halk Demokrasisinin kurulacağını ileri sürdüğünü,

Ve bu nedenle de suçlu olduğunu belirten savcıya göre, Tanilli;

Batı demokrasisi'nin bir yerde aleyhine iken, bir başka yerde, *“bizde de Batı demokrasisi'ndeki gibi komünist partisi'nin kurulmasını”* isteyerek, Batı demok-

rasisinden yana görüldüğü, sendikaları eleştirdiği, Türk - İş'in göstermelik bir kuruluş olduğunu belirttiği için suçludur, *komünizmin propagandası yapmıştır*.

Kunter'in bilime ve akla sığmayan mantığını benimseyen Savcı da, *"kültürün her dalının komünizm propagandası yapmaya elverişli olduğunu"* belirterek, Tanilli'nin, *"bunu yapmayan eserleri, karşı devrimci, gerici, küçük burjuva kökenli, emperyalist, popülist, halka yabancı, halka ters düşen gibi, acımasız ve sorumsuz sıfatlarla küçülttiğini"*; komünizm propagandası yapmamakla birlikte, proleterya ihtilali için işe yaramayacak olanlar hakkında ise *"yalıncat"* tabirini kullandığını, Türk şiiri, mizahı, karikatürü, sineması, tiyatrosu, roman ve hikayesini marksist açıdan ele aldığını, marksist görüşü benimsemeyen yazar, şair ve karikatüristlere yer vermediğini, marksist olanları övdüğünü" ileri sürerek, O'nu suçlamaktadır.

Savcı, sonuçta özetle der ki : *"Böylece bir bütün olarak kitapta leninist marksizmin yani komünizmin öğüldüğü, buna zıt olan görüşlerin kötülendiği, marksist - leninist eylemlerin demokrasi ve bağımsızlık mücadelesi * gibi gösterildiği ve bütün bu çalışmalarda amacın, liselerden kopup gelen öğrencileri tek yönlü şartlandırmaya yönelik olduğu için "Tanilli," sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerine tahakkümünü tesis etmeye matuf propaganda suçunu işlemiş ve Türk Ceza Yasası'nın 142. maddesini ihlâl etmiştir..."* Tanilli bu maddeyle cezalandırılmalıdır. Ayrıca suçun işlendiği yerin okul olması ve suçun yayın yoluyla işlenmesi

* Bağımsızlık mücadelelerini marksist - leninist eylem olarak küçümsemek ABD emperyalizminin görüşüdür. Askerî Savcı'nın bu yargısı o nedenle ilginçtir.

nedeniyle cezası, Türk Ceza Yasası'nın 141/6 ncı maddesine göre arttırılmalıdır.

Kısaca, Tanilli cezalandırılmalıdır, hem de şiddetle!...

DURUŞMA AŞAMASI

Müvekkil Tanilli, duruşmada, iddiaları şu sözlerle karşılar :

“Çağdaş bir bilim adamıyım. Objektif ilkeler içinde kalarak ve bilimsel objektifliği çığnemedenden marksizmin sosyolojiye, tarihe ve ekonomiye olan katkısını bilimsel olarak anlatmak işimdir. Fakat hiçbir zaman marksizmi ve komünizmi övmek ve propagandasını yapmak amacını gütmedim. Böyle bir kasıtlı hareket etmedim. Bana yapılan isnatlar yersizdir.” Ve şöyle sürdürür : *“iddianameye mesnet teşkil eden muhakkikin raporu da kifayetsizdir. Bunu düzenleyen kişinin bu hususta yeterli bilgisi yoktur.”* Müvekkil özetle *“kitabının iki kısımdan ibaret bulunduğunu, birinci cildin 1973 yılında basıldığını, hatta ikinci baskının 1974 yılında yapıldığını, ikinci cilt olan Türkiye bahsinin ise 1975 Mayısının sonunda basıldığını, ilk cildin hiçbir değişiklik taşımadan 1975 yılında yeniden basılmış olduğunu, dolayısıyla Prof. Nurullah Kunter'in soruşturmasının bu açıdan değerlendirilmesi gerektiği”*ni belirtir.

DAVA USULSÜZ AÇILMIŞTIR

Duruşmada sanık vekili olarak Avukat Gülçin Çaylıgil ve arkadaşları, davanın usulüne uygun açılmadığını belirterek şu itirazda bulunurlar : *“1750 sayılı Yasanın 65 nci maddesine göre başlayan soruşturma kendi doğrultusunda sonuçlandırılması gerektiği halde, soruşturucunun yetki ve görev kapsamını aşarak ve Rek-*

törlüğün bile uygulamak zorunda bulunduğ u bir karar la karşı karşıya kaldığı izlenimi vermek için hazırlanan rapor ve ona göre aç ılan dava yanlış larla doludur. Yasaya göre, bir kere bu yola girildiğ i, yani 1750 sayılı yasa gereğince soruşturma aç ıldığı için artık başka bir yola gidilemez. Bu soruşturma sonucunun Danıştay'a götürölüp, oradan soruşturmanın gerekliliğ ine dair karar alınması yasal bir zorunluluktur." Bu giriş ten sonra avukatlar, hatta, Prof. Kunter'in kitabındaki "İdarî soruşturma aç ıldıktan sonra, bu soruşturma sonucu alınmadan konunun savcılığ a götüröl emiyeceğ ine" ilişkin görüşü ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun kesin kararını da açıklayarak "davanın aç ılmamış sayılmasına, bu noktada Mahkemenin yetkisizliğ ine karar verilmesini" isterler.

Yasal durum ve bu açıklamadan sonra, mahkememizce soruşturmacı Kunter'in raporu üzerine dosyanın Danıştay'a gönderilmesi ve "daha önce başlayan idarî soruşturmanın kendi koş ulları içinde sonuçlandırılması suretiyle karara bağ lanmasına" olanak sağ lanması gerekirken, istem reddedilmiştir.

Davanın, ülkedeki belli bir siyasal ve ideolojik görüş yanlış larının ihbarı ile aç ıldığı bellidir. Bu davada, ihbarcılar ve arkadaş ları kamu tanığı olarak dinlenilmiş lerdir. Bu sözde kamu tanıklarının ifadeleri okunduğ unda, bir gerçek ortaya çıkmıştır. Hayır, tanıkların yalan söylediklerini belirtmek istemiyorum. *Tanilli'nin bu dersi vermekteki amacını doğrulayan bir gerçeğ i vurgulamak istiyorum. Bu gençlerin, kültür yoksunluğ u içinde oldukları, böylesi bir yoz kültürle yetiş en bu gençlerin, çağdaş kültürden yoksun kafalarıyla bu ülkenin sorunlarını çözümlenecek kadrolara aday oldukları gerçeğ ini, bu korkunç gerçeğ i dile getirmek istiyorum.*

Şimdi tanıkların ifadelerini inceleyelim.

Tanık Mustafa Demir, Tanilli'nin leninist ve marksist görüşleri, benimsediğini, sol görüşü olanlara sempati beslediğini, birgün, "yakasında it rozeti taşıyan faşistler bir arkadaşımızı öldürdü, bunu ilerici ve devrimciler olarak protesto ediyorum" diyerek dersten çıktığını, *"Maksim Gorki'nin Ana* adlı piyesinin oynanmadığı ülke sanata saygılı değildir" dediğini, dünyayı *"Kapitalist Batı Dünyası, Sosyalist Dünya ve Üçüncü Dünya"* olarak ayırdığını, kitabında da bunları yazdığını belirtmiştir.

Müvekkil durumu açıklar ve : *"Marksist - leninist düşüncelerin propaganda kastıyla anlatılması söz konusu değildir."* der ve ayrıca, ekler : *"Kerim Yaman adlı öğrencinin öldürülmesinden üzüntü duydum, ancak derisi boykot nedeniyle değil, 10 - 15 öğrenci karşısında ders yapmayı uygun görmediğimden yapmadım."*

İlginç olan, Mustafa Demir'in müvekkilin öğrencisi de olmayışdır. *Kültür Tarihi* dersini müvekkilden okumamıştır. Duruşma tutanağının 14. sayfasında bu tanığa sorulan sorulara verilen yanıtta, Mustafa Demir'in, Tanilli'nin öğrencisi olmadığı anlaşılır. Tanık (!) der ki : *"500 kişilik sınıfa dersin özelliği gereği düzensiz de olsa girerdim. Tanilli marksizm ve leninizm hakkında konuşur, alt yapı, üst yapıdan bahsederdi ve alt yapı yani ekonomik yapının din, hukuk ve saire üst kurumları etkilediğini, dünya tarihinin sınıflar mücadelesi olduğunu söylerdi. Türkiye'yi Üçüncü Dünya'dan sayar, Nazım Hikmet, Sabahattin Ali, Mümtaz Soysal, İlhan Selçuk'tan da sözeder, devrimci halk ozanlarının plak-*

ları ile Bethoven'den plaklar çalarak komünizmi över-di''!.

Evet, Mustafa Demir, Bethoven'in melodilerinden komünizm propagandası çıkarır.

Sayın yargıçlar, burada hemen bir noktayı bir kez daha vurgulayalım. Mustafa Demir'in ifadesini okuyunca insan irkiliyor. *Bir üniversite öğrencisindeki kültür boşluğunu görünce, irkiliyor insan, ister istemez.* Çünkü, bu ülkenin geleceğini devralacak olan, yönetim kadrolarına oturacak olan insanlardan biridir Mustafa Demir. Hepsini bırakalım!... *Bethoven'i komünist sayan bu adamın ifadelerine dayanılarak açılıyor bu dava.* Kültürsüzlüğün, kültüre karşı olan boş kafaların, kültürü yargılamasını izliyoruz. Mustafa Kemal Türkiye-si'nde bu olmamalı idi.

Tanilli, işte bu soruna çözüm getirmek için, *"lise-lerden gelen gençlerdeki kültür açığını kapatmak için"* bu dersi vermektedir. Kim derdi ki, bir bilim düşmanı-nın ihbarı böylesine ciddiye alınır da, okumuş yazmış adamlar Tanilli'yi suçlar!..

Tanık Selim Aracıoğlu, TANILLİ'nin "İşçi sınıfının hakimiyetinden" söz ettiğini belirtir ve "Kütüphanede öğrencilerle sağ - sol konusunu konuşurdu" der!..

Sıddık Akaryıldız'ın ifadesi de aynı doğrultudadır. Akaryıldız'a göre Tanilli, *"Marksizmi kapalı ve kısmen de açık olarak şerh etmektedir. 12 Mart'tan faşist, par-lementer favizm* diye söz eden Tanilli, Ders Notlarında, komünizm suçlarından takibata maruz kalmış kimseler-den okuma parçaları seçmiş, derslerinde komünizm ve bölücülük suçlarından takibat yapılmış, hatta mahkûm olmuş kimselerin plaklarını çalmak suretiyle öğrenci-lere sol fikirleri aşılama istemiştir". Kerim Yaman'ın

öldürölmesi olayından dolayı boykot yapıldığını, boykot sırasında sanığın “İt rozetli kişiler arkadaşımızı öldürdü” diyerek ders yapmadığını, partileri eleştirirken partizanlık yaptığını söyleyen Akaryıldız’a göre Tanilli, marksist açıdan bazı mütalaalar serdetmiştir.

Tanık Kamil Yılmaz’da konuyu öteki tanıklar gibi anlatmış, Tanilli’nin “Marksist propaganda yaptığını, toplumu burjuva ve işçi sınıfı olarak iki sınıfa ayırdığını, işçinin zorla iktidara geleceğini” söylemiş ve “en iyi düzenin bu şekilde kurulacağını, öğrencilere solcu yayınları önerdiğini” belirtmiştir.

Tanıkların, - *muhter tanıkların* - müvekkili suçlayan ifadeleri böyledir. *Sakat bir dünya görüşünün, kültür yoksunu kafaların zavallılığını yansıtır bu sözler!*. Ama hiçbir zaman normal bir mantık içinde, Tanilli’nin suçlanmasına yetmez. Belki yetmez sözü yanlış oldu. Evet yanlış oldu. Bu sözler, Tanilli’yi haklı çıkarır. Tanilli’nin çabasındaki haklılığı, soyluluğu gösterir!.. Eğer bu gençler, liselerden kültür açığı ile gelmeselerdi, belki de Tanilli’nin derslerini bile yeterli bulmayacaklardı.

Tanilli’yi, işte bu kültür yoksunlarının ihbarı ile yargılıyoruz. Gelecek kuşaklar da bizi yargılayacaklardır. Kültür’ün gerçek temsilcileri ise O’nunla övüneceklerdir.

Tanilli, bu ifadelere karşı :

“Marksizmi bilimsel zorunlulukla anlattım, mevcut literatür’e hiçbir ilave yapmadım, Aşık İhsanî, Ruhi Su ve Aşık Mahsunî gibi ozanların plaklarını halkın ihtiyaçlarına ve isteklerine tercüman olduğu için öğrencilere dinlettim” der ve, “bu ozanlara Aşık Veysel’den sonra bir ayrı bir ekol oldukları için değindiğini, kütüphanede gizli toplantı yapmadığını” belirtir.

Müvekkil ders verme yöntemi hakkında tanık dinletmek istemiş, kitabın 1. ve 2. cildinin okul satış bürosuna verildiği tarihin sorulması ve bu konuda düzenlenen bir özel raporun getirilmesi isteminde bulunmuş ise de, bu istem de reddedilmiştir.

Ayrıca mahkemeden bilirkişi incelemesi de istendiği halde, bu istem de kabul edilmemiştir. Bu arada *Tüm Öğretim Üyeleri Derneği İstanbul Başkanlığı, Uygarlık Tarihi* adlı eser hakkında bilimsel bir inceleme yaptırmıştır. Dosyada bir örneği bulunan bu incelemede özetle deniliyor ki :

“Soruşturmacının görüşleri tarafsız ve objektif değildir. Doç. Dr. Server Tanilli’nin Ders Notları gerek yöntem, gerekse uygulama yönünden bilimsel ve tarafsızdır”. Bu yöntemle yazılmış eserlerin isimleri verilen raporda sonuç olarak “Prof. Nurullah Kunter’in raporunun zorlama, yakıştırma, ekleme yoluyla oluşturulduğu, kitabın 3 üncü sayfasındaki proletrayanın ihtilâl yoluyla burjuvazinin sömürüsüne son vereceği yolundaki açıklamaların marksizmi kuranların görüşlerini yansıttığı, bunun bilimsel özgürlüğe aykırı olmadığı, yine 136 ncı sayfadaki açıklamaların Marks ve Engels’e ait olduğu, aynı biçimde işçi sınıfının iktidarı ele almasıyla önce proleterya diktatörlüğü’nün kurulacağı, ikinci aşamada sosyalist rejimin gerçekleşeceği, daha sonra komünist topluma ulaşılacağı yolundaki görüşlerin de Tanilli’ye ait olmadığı, bunların da Marks ve Engels’in düşüncelerinin açıklaması olduğu, dolayısıyla Türk Ceza Yasası’nın 142 nci maddesi kapsamına giren bir suçun bulunmadığı, eserin gerek kaynakları gerekse varlığı sonuçlar bakımından bilimsel objektifliğe aykırı olmadığı” belirtilmektedir.

Dava bu açıklamalara göre sanığın beraetiyle sonuçlanacak bir yol izlediği halde, savcı ilk görüşünü değiştirmemiş nedense!. Bu nedenle, esas hakkındaki mütaleasında Savcı, Tanilli'nin Türk Ceza Yasası'nın 142/1, 5 ve öteki maddeleri gereğince cezalandırılmasını istemiştir.

Sayın Yargıçlar;

Buraya kadar davanın tümünü özetlemeye çalıştım. Amacım, şimdi sunacağım savunmanın, davanın tümü içindeki yerini saptamak ve *Prof. Kunter*'de başlayan ve süregelen yanılgıları huzurunuzda sergilemektir.

Olayı, davanın bugüne kadarki aşamalarını özetledikten sonra, sıra savunmamıza geldi.

SAVUNMA

Sayın Yargıçlar,

Sözlerimize başlarken, çağlar boyu insan düşüncesinin egemen çevrelerce sürekli olarak kısıtlandığını, ancak sosyal diyalektiğin herşeye karşın işlediğini ve kültürün, uygarlığın ve bugünkü teknik üstünlüğün hep insan düşüncesinin eseri olduğunu belirtmiş ve eğer insan düşüncesi, söz gelimi ortaçağ'da durdurulmuş olsaydı, bugün dünyanın ve insanlığın kapkaranlık bir noktada bulunacağını söylemiştik.

Savunmanın bu bölümünde, önce, bazı genel doğruları saptamak istiyoruz.

Hepimiz klasik de olsa, yanlış yöntemle de yazılmış olsa, okuduğumuz tarih derslerinden bir noktayı anımsarız.

“Osmanlı İmparatorluğu ortaçağın karanlıklarında kaldı. Batının ulaştığı aşamaya, Rönesans'a sırt çevir-

diği için, matbaayı batıdan ikiyüz yıl sonra aldığı için, bilimsel yöntemle yaklaşmadığı için geride kaldı, ilerleyemedi” denilir, Tarih kitaplarında.

O zaman, Osmanlı İmparatorluğunun Rönesans’a sırt çevirmesine neden olan etkenlerle, temeldeki nedenlerle, bugün sosyal gerçekliğe, bilimsel düşünceye, işçi sınıfı bilimine karşı çıkanları etkileyen nedenler aynıdır. Toplumun belli ve küçük bir kesimi her zaman siyasal iktidarın çevresindedir, iktidarı belirler, yönlendirir ve elindeki sömürü çarkı alınmasın diye de, her ileri atılıma karşı çıkar.

Müvekkil Doç. Tanilli, Üniversite öğretim üyesidir. Bilimsel özgürlüğü vardır. Bilimin çerçevesi içinde kaldığı sürece, bir sosyal bilimler öğreticisi olarak, objektif ve yansız kaldığı sürece, kendi öğretim alanı içinde, bilimsel olma koşuluyla, istediği yöntemi uygulamakta serbesttir.

Başlangıçta belirttiğimiz gibi, siyasal bilimler öğrenmek üzere liselerden yelen gençlerin kültür eksikliğini görmüş ve onların, sosyal ve siyasal bilimler dalında, toplumun geleceğini kuracak yetenekte insanlar olarak yetişebilmeleri için (topluma böylece daha çok yararlı olacakları düşüncesiyle) bir alt kültür yapısı vermek istemiştir.

Bildiğimiz gibi, sosyal bilimlerin laboratuvarı, sokağıyla, kültürüyle, parlamentosuyla, sendikalarıyla, siyasal ve ekonomik yapısıyla toplumun ta kendisidir. Yani Türkiye’dir, Suriye’dir, Amerika’dır, Rusya’dır, Kongo’dur. Bir sosyal bilim adamının, insanlığın yarınını yönetecek kişileri yetiştirirken, onlara, insanlığın dününü ve bugününü, onlara insanlığın dünkü başarılarını hangi noktada olduklarını *TANİLLİ*’nin deyiimiyle, “*İN-*

SANLIĞIN PANORAMASINI” öğretmesi kadar doğal, örnekleriyle anlatması kadar yerinde bir görev düşünmüyoruz.

Tanilli bu konuyu şöyle vurgulamaktadır : *“İlkel şekliyle dahi, bu notlardan, öğrencilerin insanlığın hem geçmiş, hem de çağdaş panoraması hakkında bir fikir edinebileceklerini sanıyorum... İçinde yaşadığımız dünyanın ve toplumun tablosu onlar için çok daha büyük bir anlam taşır,”*

Çağdaş bir dünyada ve çağdaş olmayı bir amaç ve ulaşılacak hedef sayan bir ülkede, yarını kuracak insanları yetiştirirken, elbet, dünyanın ve o ülkenin gerçeklerini öğrenmek ve ana kaynaklarından yola çıkılmak gerekir.

Tanilli'nin yaptığı da budur ve doğrudur.

Tanilli'nin doğru yolda olduğunun kanıtlarını şöyle sıralayabiliriz : Hemen söyleyelim ki, Tanilli'nin işlevi yalnız hukuka değil, yasaya da uygundur.

Şu halde önce anayasanın konu ile ilgili hükümlerine bakalım.

Anayasamız 10. maddesindeki hükümle, yeni kurulacak düzende, devlete yeni bir insan yaratma görevi vermiştir. 10. maddede deniliyor ki :

“Devlet kişinin temel hak ve özgürlüklerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak şekilde sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır; insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar”.

Evet, yeni düzen, bu yeni insanla kurulacaktır. Önce düzeni kuracak insanı yetiştirmek gerekir. Tanilli bunu yapmaktadır.

Anayasanın 21. maddesi bir adım daha atar :

“Herkes bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda er türlü araştırma hakkına sahiptir»

Yeni insanın yaratılma ilkelerinden biridir, anayasa'nın bu hükmü.

Ve anayasanın 120 nci maddesine göre;

«Üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarının serbestçe araştırma ve yayın yapma hakları vardır. Öğrenim ve öğretimin hürriyet ve teminat içinde çağdaş bilim ve teknolojinin gereklerine göre yürütülmesi gerekir.»

Bilimin objektif ve tarafsız olmadan, bilimsel endişeler dışında özgür olmadan, topluma yararlı olabileceği kanısında değiliz ve anayasa koyucusu da aynı kanıda olduğu için, bu düzenlemeyi getirmiştir.

Yetişen kuşaklar, bizden sonrasını teslim alacakları için, elbet yalnız çağın değil, geleceğin koşullarına göre yetişmelidirler. Başka türlü çağa ayak uyduramazlar. Toplum olarak geri kalmışlığımızın temelinde, her zaman belli çevrelerin etkisiyle, çağdaş düşünce ve akımlara kapımızı kapayışımız yatmaktadır. Rönesansa sırtını çeviren Osmanlı İmparatorluğu'nu eleştirirken, bugün, biz ne yapıyoruz onu da görmeliyiz. Osmanlı yönetiminde Türk toplumu çağa yabancı bırakılmış, toplum iç dinanizmini harekete geçirememiştir. Çağa yabancılaşan Osmanlı Devletinin ve Anadolu'nun durumunu biliyoruz.

O halde, çağa yabancılaşmamak için çalışmalıyız.

Geleceği teslim alacak kuşakların önce çevrelerine, sonra topluma ve daha sonra da doğaya karşı ya-

bancılaşmaması asıl olmalıdır. Öğrenim ve eğitim bu nu sağlamalıdır.

Cumhuriyetin temelinde Mustafa Kemal'den kalan yüce bir ülkü vardır : ÇAĞDAŞLAŞMA.

Çağdaş bir toplum olmanın ilk koşulu, kanımızca, çağdaş düşünceyi ve bilimi benimsemek ve bu düşünceyi özümlemek, bilimin gösterdiği doğruları bulmak ve doğru olan ilkeleri uygulamaktır. Düşünceye kapısını kapatan bir toplumun, çağdaş olabileceğine inanmıyoruz. Bugün bütün dünyanın kabul ettiği bir gerçek vardır; kapitalizmin bir ileri aşaması olan emperyalizmin kendi ülkelerinde, yani emperyalist ülkelerin kendi topraklarında, her türlü düşünce, akım ve eylem serbest olduğu halde, emperyalizm, yardım ya da anlaşmalarla girdiği ülkelerde sadece kapitalist düşüncenin yayılmasını istemekte, buna karşı gelecek her düşüncenin yasaklanmasını sağlamaktadır. (6)

Eğer çağdaşlaşmak istiyorsak, eğer toplum olarak çağa yabancı kalmamak istiyorsak, gerçekleri görmeli ve yetişen kuşakları, toplumun geleceğini devralacak kuşakları çağdaş düşünce ışığında yetiştirmeliyiz. Genç kuşaklar, kapitalizmi de öğrenmeli, emperyalizmi de bellemeli, bu düşüncenin karşıtı olan scsyalizmi de, sınıf kavgasının ne olduğunu da öğrenmeli ve böylece geleceğini kurarken, kafasındaki klütürü oluştururken seçme ve yaratma özgürlüğüne sahip olmalıdır.

(6) "Birleşik Amerika, hoşuna gitmiyen solcu veya solcu olmayan hükümetleri devirmek için gerilla taktiğini kullanabilir ve kullanmalıdır. Bu tip hükümetlerin en belirgin örnekleri, özellikle sosyalist ülkelere komşu veya yakın olan bölgelerde bulunmaktadır. "....." Her halükârda bu meselede bizim amacımız, düşmanın başını ağartmak değil, hoşla gitmiyen ve bizimle dost olmıyan hükümetlerin yerine dost hükümetleri geçirmek olmalıdır." (Peter Paret and Gohn W. Shy : Guerillas in the 1960 Princeton Studies in World - Politics, Newyork 1962, s. 66) M. Fahri - Amerikan Harp Doktrinleri - yayınları s. 301.

Çünkü çağdaş dünyada, kapitalizm de vardır, sosyalizm de. Bunları görmemek, bunları her yönüyle incelememek, dünyadan soyutlanmak demektir. Bunları bir yana iterek sosyal bilim öğrenmek, hasta yüzü görmeden tıp bilimi öğrenmek gibidir. Ve işte, o tür eğitimin ve öğretimin ürünü olan insanlar, Bethoven'in melodilerinden komünizm propagandası çıkarırlar!

Bu arada Atatürk'ün 1922 yılında söylediği şu sözleri anlamağa çalışalım :

«Gözlerimizi kapayıp dünyadan soyutlanmış olarak yaşadığımızı varsayamayız. Ülkemizi bir çember içine alıp dünya ile ilgisiz yaşayamayız. Aksine, ileri, uygar bir ulus olarak uygarlık alanının üzerinde yaşayacağız. Bu yaşam ancak bilim ve teknoloji ile olur. Bilim ve teknoloji nerede ise oradan alacağız ve ulusun her bireyinin kafasına koyacağız. Bilim ve teknik için kayıt ve şart yoktur» (7)

1976'larda bilim adına, bilimi inkâr eden Profesör Kunter, Mustafa Kemal'in bu sözlerinden ders alabilir mi acaba?...

Atatürk 1924 yılında öğretmenlere şöyle seslenir :

«Hiçbir zaman hatırınızdan çıkmasın ki, Cumhuriyet sizden (fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür) nesiller ister» (8)

Tanilli, Mustafa Kemal'in direktifine uyar. Şimdi soralım :

Düşüncenin suç olduğu, bir bilim adamının, bilimsel bir eserinden dolayı yargılandığı bir ülkede, yetişen

(7) Prof. Enver Ziya Karal. Atatürk'ten Düşünceler s. 46

(8) Adı geçen yapıt s. 81

kuşakların Atatürk'ün bu özdeyişine uygun olarak «*fik-ri hür, vicdanı hür, irfanı hür*» yetiştireceklerine inanabilir miyiz?..

Bu soruyu *HAYIR diye yanıtıyoruz*. Şu halde, bu yanlış tutumu bırakmak ve çocuklarımızın, önce çağdaş gerçeklere göre, anayasa ve yasalar doğrultusunda kendi geleceklerini, serbest ve özgürce kurabilecekleri, bilimsel yetenek, inançlı bir yürek ve sağlam bir ahlakla yetiştirmelerini sağlamak için, kişiliklerinin gerçek ve çağdaş bilim ve kültürle oluşturulması gerektiğini bilmeliyiz. İşte, yargıladığımız Doç. Dr. Tanilli bir Üniversitede öğretim üyesi olarak bu amaca yönelmiş ve yargılanan kitabını yazmıştır.

Kanımızca «*Ders Notları'nın*» önsözünde belirtilen görüşleri, metodu gerçek ve objektif bir bilimsellikle işlenişi yönünden olduğu kadar, alanında, Türkiye için ilk eser olarak, kapsam ve içerik bakımından da eksiksiz olan bu kitabından dolayı *TANİLLİ*'nin ödüllendirilmesi gerekirdi. Oysa biz, O'nu yargılıyoruz. Ancak tarihin bizi daha ağır suçlamalarla yargılayacağını unutmayalım. Osmanlı toplumunu yargılayan genç Türkiye gibi, gelecek kuşaklar da bizi yargılayacaklar ve 20. yüzyılın son çeyreğinde, çağdaş düşünceye kapılarını kapatan bizleri, tarihin sayfaları arasında ve sonsuza dek mahkûm edeceklerdir. Tanilli'nin bu kitabından dolayı egemen çevrelerin hışmına uğraması bile, O'nun başarısını gösterir. Bu da, Tanilli için bir ödüldür. Çünkü, O'nu yargılayanları mahkûm edenler, Tanilli'yi beraet ettireceklerdir.

Ceza Hukuku alanında saygınlığı bulunması gereken Prof. Kunter'in «Karar» adı altında hazırladığı 16 sayfalık raporu, bilimsel yanılgılar dışında, yukarda da değindiğimiz gibi, Rektörlüğü de yanıltmayı amaçlayan, tek yanlı ve bu davada ne delil olarak ve ne de herhangi bir belge olarak kesinlikle yer alamayacak sözler dizinidir. *Biz, bu sayfalara saygın bir ad bulamıyoruz;...*

Hemen belirtelim ki, bu sayfalar dolusu yazı bir «Karar» olamaz. Adına karar denilmesi ve sonunda «Devlet Güvenlik Mahkemesine gönderilmesine karar verildi» şeklinde bir ibare konulması, bu sayfalar dolusu karalamaya karar niteliği vermez.

Şu halde, önce yasal durumu saptayalım. İstanbul Cumhuriyet Savcılığına yapılan ihbar üzerinde, Savcılık, durumu Rektörlüğe yazmış, İstanbul Üniversitesi Rektörü de, 1750 sayılı yasanın 65. maddesi gereğince Prof. Kunter'e bir soruşturma görevi vermiştir. Rektör'ün yazısına göre, Prof. Kunter bu görevi «Soruşturmacı» olarak yapacak, düzenleyeceği soruşturma dosyasını Rektörlüğe verecek ve bu dosya Danıştaya gönderilecektir. Son soruşturmanın açılıp açılmayacağına, Danıştay'ın yetkili dairesi karar verecektir.

Burada, soruşturmacının görevi yasa ile saptanmıştır. Soruşturmacı, öğretim üyesinin herhangi bir konuda suç işlediği kanısına varırsa, bu durumla ilgili rapor hazırlayacaktır.

Prof. Kunter ise, soruşturmacı olarak görev alanını aşmış, Tanilli'yi suçlu bulmuş ve yasanın vermediği bir yetkiyi kullanarak, kendi kendine, dosyanın Devlet Güvenlik Mahkemesine yollanmasına değgin bir karar almıştır.

KUNTER BİLİM DIŞI ÇALIŞMIŞTIR

Hemen söyleyelim ki, Kunter peşin hükümlüdür ve bilim dışı çalışmıştır.

Daha yöntemini seçerken, böylesine yasaya aykırı davranan bir soruşturmacının düzenlediği raporun niteliği, ilk anda ortaya çıkmaktadır. Sayın soruşturmacı eğer soruşturma sırasında böyle bir kanıya varmış ise, soruşturmayı kesmesi ve bu konuda yasanın 65 inci maddesinin son fıkrasının uygulanacağını belirterek Rektörlüğe sunması gerekirdi. Bundan sonra, dosya nasıl olsa Devlet Güvenlik Mahkemesine gönderilecek ve savcı gerekli soruşturmayı yapacaktır. Kunter bu yolu seçmemiş, müvekkil Tanilli'yi bilim dışı bir yöntemle suçlamış ve *Ceza Usulü Hukuku Profesörü* ünvanından da yararlanarak düzenlediği raporu ile, bir yandan Üniversite Rektörlüğü'nü ve öte yandan Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığını adeta manevî bir etki altında tutmayı amaçlamıştır. Bu amacı için de, yetkisini kötüye kullanmış, sanki bu yolda bir karar verme yetkisi varmış gibi, *raporuna da KARAR adını vermiştir.*

Bilim adına yapılan bu yanılgıyı, bu belli kişi ve makamları etki altında tutucu, saptırıcı tutumu huzurunuzda esefle kınıyoruz.

Prof. Kunter, ya 1750 sayılı yasanın 65 inci maddesini ve Türk Ceza Yasası'nın 142 nci maddesindeki suçun nasıl oluştuğunu bilmemekte, ya da gerçekten tek yanlı, belli amaçlı bir davranış içinde bulunmaktadır.

Görülebilen odur ki, Prof. Kunter, bu raporunu düzenlerken, bugün artık hiçbir geçerliliği olmayan *Aristo mantığı* genellemesini kullanmıştır : *Marks, Engels, Lenin, komünizmin kurucusudur. Ancak komünizm yan-*

lıları onlardan, ssitemlerinden ve bu sistemin gelişme-
lerinden şğz eder. Tanilli de böyle yaptığına göre, komü-
nizm propagandası yapmıştır. «Kunter Kararı'nın» man-
tığı budur. Ama Tanilli, 20. yüzyılda «liselerden kültür
açığı» ile gelen gençlere, siyaset bilimi okumağa gelen
gençlere, çağdaş sistemleri anlatmak zorundadır ve
görevi budur.

Tanilli görevini yapmıştır. Kunter, işte bu nokta-
yı suçlamaktadır.

Prof. Kunter'e göre, Marksizm'le ilgili açıklamalar
yapan, sosyal devleti eleştiren, Batı uygarlığını kapi-
talizmin sömürü düzeni olarak niteleyen, dünyayı «Ka-
pitalist» «Sosyalist» ve «Üçüncü Dünya» olarak ayıran,
uygarlığı da, bu görüşlerle belirleyen ve anlatan kita-
bıyla *Server TANİLLİ*, komünizm propagandası yap-
maktadır. Çünkü, sosyal devleti eleştirmek ve «Batı uy-
garlığını kapitalizmin sömürü düzeni sonucu» olarak
görmek, olumsuz bir propagandadır Kunter'e göre. Ay-
rıca, Türkiye'yi «Üçüncü Dünya'nın» az gelişmiş ülkele-
ri arasında nitelemek, 200 yıldır kapitalistleşme çaba-
larının kalkınmamızı sağlamadığını belirtmek, Türki-
ye'nin gelecekte daha ileri bir üretim düzeyine geçece-
ğini söylemek, siyasal partileri eleştirmek, Türk-İş'in
işçi sınıfının kuruluşu olmadığını yazmak, burjuva ve
işçi sınıfından söz etmek, 12 Mart rejiminin «parlamen-
ter faşizm» olduğunu, sanat ve edebiyatımızın dış et-
kiler altında bulunduğunu, «Batılılaşmanın» Türkiye
için kültürsüzleşme süreci olduğunu ileri sürmek, 1950
sonrası sanat ve edebiyatımızda emperyalist propagan-
danın da yer aldığını anlatmak, komünizm propagan-
dası yapmaktır.

Biz, Tanilli'nin bu görüşlerinin altına aklıbaşında her yurtseverin imza koyacağına inanıyoruz. (9)

Hemen belirtelim ki, müvekkil kitabında ne yazmışsa gerçeği yazmıştır, doğruyu, bilimsel doğruları yazmıştır. Ve bilimsel gerçeklik ve objektiflikten ayrılmadan yazmıştır. Öte yandan, Kunter'in gerek seçtiği yöntemi, gerekse *Ders Notları'nın* şurasından burasından alarak montaj suretiyle, notlarda her bölüm için yerinde, o bölüm içindeki konularda ayrı anlamı olanın cümleleri ya da paragrafları, kendi amacı doğrultusunda birbirine eklemek suretiyle vardığı sonuç, tutarsız olduğu gibi, bilimsel objektiflik ve tarafsızlıktan da uzaktır.

Bu nedenle bir kez daha «*Karar*» adlı bu nesnenin bu dosya içinde hiçbir değeri bulunmadığını belirtiyoruz.

Şimdi, Kunter raporu üzerindeki eleştirilerimizi somut örneklerle belirtelim :

a — Prof. Kunter, daha önce İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinin hazırladığı «*Ders Notları*» ile ilgili raporu, bu kurul'un yetkili mercice seçilmemiş ve yemin ettirilmemiş olması nedeniyle geçerli saymamaktadır. Ayrıca *Ders Notları'nda* yeni eklemeler bulunduğunu da ileri sürerek, bu eklemelerle suçun oluştuğunu yazmaktadır.

Prof. Kunter'e bu görevi kim vermişse, eseri 1973 yılında inceleyen kurulda da görev, ona denk bir görevli ve yetkili tarafından verilmiştir. Prof. Kunter'in bu görevlendirmede niteliği neyse, üç bilim adamının

(9) 21 Mart 1976 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde 774 yurtsever yürekli aydının «... bu bilimsel eseri ... imzalamayı ... görev biliriz» diyerek imzaladığı bir bildiri belgeler bölümündedir

niteliği de odur. Çünkü o tarihte 1750 sayılı yasa yürürlükte yoktu. Bu gibi önlemler 4936 sayılı yasaya göre yürütülmekte idi. Prof. Kunter'in bu gerçeği bilmediği düşünülebilir mi?

Prof. Kunter'in bu yasal gerçeği bile saptırması, onun, gerçeğe yaklaşamayacak kadar ters yönde koşullandırılmış olduğunu gösterir.

b — Soruşturmacı Kunter, montaj usulü ile bazı cümleler düzenlemiş ve karar adını verdiği raporda amacına uygun paragraflar hazırlamıştır. *Kararının* (!) 2. sayfasında der ki :

«İncelenen ders kitabında marksizm uzun uzadıya anlatılmaktadır. Marksizme göre burjuvazinin yıkılması kaçınılmazdır, Güçlenen proleterya bir gün burjuvaziyi devirecektir, bu kendiliğinden olmayacak, zorla olacaktır.»

Prof. Kunter bu cümleleri *Ders Notları*'nın 93, 136, 137. sayfalarından almıştır. Der ki: *«Tanilli, işçi sınıfının önce proleterya diktatörlüğünü kuracağını, ikinci aşamada sosyalist rejimi kuracağını, daha sonra da komünist toplum aşamasına geçileceğini belirtmektedir».*

Evet, bunlar marksist kuramın uygulama aşamalarıdır, ama, bunları müvekkil Tanilli söylememektedir. Bunları, marksizmin kuramcıları söylemektedir. Bir bilim adamının, üniversitede öğretim yaparken bilimsel sosyalizmin ileri sürdüğü bu görüşleri yazmaması mı gerekir idi acaba? Acaba, Server Tanilli marksizmi anlatırken, bunları belirtmeyecek miydi? Prof. Kunter bu soruların yanıtını da vermekte, *«Elbette bir bilim adamının bunları anlatması gerekir»* demektedir. Ama, Prof. Kunter, hemen *«Ancak»* diyerek karşı bir görüş

şü olduğunu belirtmekte ve «ancak» ile başlayan 13 sayfalık itirazları, işte, O'nun «Kararı'nı» oluşturmaktadır.

Kunter, bu 13 sayfada tam anlamıyla bilimsel bir yanılğı, daha doğrusu yanıltma, saptırma örneğı vermektedir. 16. sayfada da, bu 13 sayfalık parantezdeki ırncklerle, Tanilli'nin, «komünizm» propagandası yaptığı sonucuna varmakta ve kararını noktalamaktadır.

Aslında, buradaki «bir bilim adamı marksizmi anlatır» ile başlayan cümle, sözüm ona bilimselliğın, objektifliğın ve yansızlığın kanıtı olmak üzere ustalıkla yerleştirilmiş bir tuzaktır, yüzeyde kalarak okuyanı aldatmaya yönelik bir tuzak!...

KUNTER'in PARANTEZİ

Soruşturmacı Kunter'in «ancak» la başlayan parantezi içinde neler vardır, onları görelim :

Kunter'e göre Tanilli,

«Uygarlığın evrimi ile ilgili görüşlerden, marksist görüş, diğerlerinden daha doyurucu» diyerek ve marksizmi anlatırken; *«Onun tüm doğa ve insanla ilgili her sorunun karşılığını veren eksiksiz bir dünya görüşü olduğunu»* söylerken, marksizmi övmektedir.

Burada, bir parantez de biz açarak belirtelim ki, bu görüşler kitabın ilk baskısında da aynen vardır ve ilk soruşturmacı kurul, suç unsuru görmemiştir.

Prof. Kunter çalışmalarını öylesine ileri götürmüştür ki, her bölümün sonunda, öğrencinin o bölümü anlayıp anlamadığını saptaması, kendi kendini denetlemesi amacıyla konulan sorulardan bile anlam çıkarılmaktadır.

Bu sorular, konuları ve düzenleniş biçimiyle, Kunter'e göre propagandadır. Bir soruyu söz konusu ederek, raporun 3. sayfasında verdiği örnek, bir bilim adamı objektifliğine yakışmayacak kadar çirkin bir yorumdur.

Bu konu Marks'ın Marküsçülerce eleştirilmesiyle ilgilidir.

Tanilli Ders Notlarına, marksizmin eleştirilerini ve marksistler arasındaki görüş ayrılıklarını yansıtan bir okuma parçası eklenmiştir. Ayrıca marksist terminolojide bulunan bazı kavram ve deyimleri açıklamıştır. Ama, bütün bunları kendi görüşü olarak vermemiştir. Marksistlerin görüşü olarak açıklamış, eleştiricilerin düşünceleri olarak açıklamış, anlatmıştır.

Ama, Kunter'e göre *«Tanilli Marküsçülerin Marksçılığı bozdukları fikrini benimsemiştir.»* (Sayfa 3, satır 5) *«Komünist partilerin devrimciliği, sosyalist partilerin reformcu çizgiyi temsil ettiklerini söylemek»* (aynı sayfa, satır 7) suretiyle ve *«bir yazarın pasajını belge olarak kullandığı ve bu konuyu sınav sorusu olarak sorduğu için»* de propaganda yapmaktadır.

Yine Tanilli, sosyalist partileri övmekte, Sosyal Demokrasi'yi *«bir oyalama ve aldatmaca»* olarak niteleyen görüşü benimsemektedir (Sayfa 3, satır 15) ve *«Sosyal devlet'in amacının, ekonomik eşitliği sağlamak değil, eşitsizliğin yaratacağı değişikliği önlemek olduğunu, böylece kapitalist sistemin ayakta kaldığını»* söylemek suretiyle de propaganda yapmaktadır;...

TANİLLİ ve BİLİM

«Ders Notları» savcı'nın savlarına göre, bu davanın tek delilidir ve notlar dosyadadır. Bu notları birlikte okuyalım. Görürüz ki, soruşturmacının dediklerine

karşın; suç ögesi sayılanların hiçbirini Tanilli söylemez, Tanilli'nin, bir bilim adamı olarak, bu konuda söylenenleri anlatması da görevidir!...

Örneğin;

- Marküsçülerin marksçılığı bozduğunu söyleyen Tanilli değil, *Orhan Hançeroğlu*'dur ve *Orhan Hançeroğlu*'da bu görüşünü kanıtlayan örnekler verir.
- Komünist partilerin devrimciliği, sosyalist partilerin reformcu çizgiyi temsil ettiklerini Tanilli
- değil, bu partilerin temsilcileri söyler. Tanilli bunu «... *temsil ettiklerini ileri süreceklidir*» sözleriyle anlatır.

Sosyal demokrasiyi de aynı ilkeler içinde anlatan Tanilli'nin, Batı demokrasisi için kendiliğinden söylediği bir söz yoktur. Tanilli, bu konuda da çağımızdaki marksist görüşün, Batı demokrasisi üzerindeki eleştirilerini verir. Ders Notları'nın 110 uncu sayfasında klasik demokrasiyi eleştiren görüşleri anlatır. Bu görüşlerden hangisini benimsediğini belirtmez. Tanilli, sadece sosyal bilimcilerin, marksçıların görüşlerini yansıtır.

Oysa ki Kunter, bunları Tanilli'nin görüşleri, söyledikleri ve benimsedikleri olarak yazar *KARAR*'ında. Bir bilim adamının objektifliğini unutarak, bir bilim adamının gerçeğe saygısını bir yana iterek, bilimi bir yana iterek, sadece suçlamak için yapar bu uydurukları.

Bir yandan Tanilli'nin ustalıkla propaganda yaptığını söylerken, kendisi Profesör ünvanını, Ceza Usulü Hukuku Profesörlüğü niteliğini, çirkin ve utanç verici bir

ithamı hazırlamak için, montaj yoluyla düzenlediği metinleri, Tanilli yazmış gibi savlamak için, Tanilli bu konularda kendi görüşlerini belirtmediği, bu görüşleri benimsediği ya da benimsemediği hakkında bir açıklama yapmamasına karşın, *KUNTER*, «benimsemiştir, söylemiştir» yargılarını, Tanilli'yi suçlamak için kullanır.

Bilim adına gerçekten kaygı verici bir tutum... Daha da öte, utanılacak bir durum .

Bu örnekleri, Kunter'in incelemelerindeki yöntem ve tutumunun sakatlığını belirtmek için sunduk.

Bizi asıl üzen, Kunter'in, Cumhuriyet Türkiyesinde öğretim görevi yaptığı halde, Cumhuriyetin niteliğini görmezden gelen, Avrupa'nın sömürgeci ülkelerinin bizi, *Duyun-u Umumiye* ile nasıl sömürdüklerini inkâr eden, Batı uygarlığının aslında kapitalizmin sömürücü lüğünün üzerinde kurulduğunu görmeyen ve anti-emperyalist bir savaştan sonra aynı temele dayanılarak kurulan Cumhuriyetin, bu kez de yardım ve anlaşmalarla çağdaş emperyalizm'in kucağına düştüğünü söyleyenlerin,-- bu görüşlerin doğal olarak kapitalizmin karşısında olması gerekçesiyle - bu bilimsel gerçekleri belirtmenin, söylemek ve yazmanın «komünizm propagandası» olduğu yolundaki yargısıdır.

Bu yargı karşısında irkildik... Çağın gelişmelerini değerlendiremeyen bu yargıyı ve Profesör Kunter'i tarihin yargısına bırakıyoruz.

Kunter'e göre :

Batı uygarlığını «*burjuva sınıfı uygarlığı*» diye nitелеmek ve kapitalizme dayalı olduğunu söylemek komünizm propagandasıdır. Hemen belirtelim ki, bunlar

(yani, Batı uygarlığının burjuva sınıfı uygarlığı olduğu ve kapitalizme dayalı olduğu) birer gerçektir, bilimsel gerçeklerdir. Kaldı ki, bunları Tanilli söylemiyor. Bunları Batı uygarlığının düşünürleri söylüyor. Batı uygarlığının kapitalist olduğunu, emperyalist olduğunu, sadece marksistler söylemiyor, emperyalizmin yazarları söylüyor. Ve bu gerçekleri bizdeki azınlık aydınlar, daha 1912'lerde söylemişlerdi.

Örnekler aşağıdadır :

«Amerikan malları için iyi bir pazar olan Türkiye, aynı zamanda Amerikan fabrikaları için, değerli bir hammadde kaynağı ve Amerikan kapitalistleri için verimli bir yatırım alanı olmayı vaad etmektedir... Bu yüzden Türkiye'deki siyasi istikrar ve ekonomik gelişme artık Amerikan iş adamları ve politikacıların dikkatinden kaçmayan konular olmuşlardır... Tarihe ve uluslararası ilişkilere meraklı olanlar, Bağdat demiryolunun hikayesinde modern iktisadi emperyalizmi ve bunun çok ötelere uzanan sonuçlarını incelemek için çok zengin bir laboratuvar bulacaklardır» (10)

Bu sözler 1923 yılında *Edward Mead Earle* adlı bir ABD'li yazar tarafından, Türkiye üzerinde oynanan ve oynanacak oyunları sergilenirken söylenmiştir.

Bunları, eğer bu ölçü içinde, Tanilli yazmış olsaydı ki yazabilir- Kunter, o'nun bu sözlerini de, komünizm propagandasına kanıt olarak alırdı kararına...

Şimdi bir başka belgeye bakalım. 1912 yılında Osmanlı aydını *Parvus Efendi*, Türk Yurdu Dergisi'nde şöyle diyor; Batı emperyalizmi için :

(10) *Edward Mead Earle - Bağdat Demiryolu Savaşı - Milliyet Yayınları s. 10.*

«Avrupa kuvveyi maliyesi sayesinde Devlet-i Osmaniye'yi büyük borçlarla bağlayarak devleti müşarüleyhi hem iktisaden hem de siyaseten taht-ı esaret'ine almaktadır. Avrupa hariçten indirmekte olduğu darbeleleriyle, İstiklal-i Osmaniye'yi mahvetmekte olduğu gibi, dahilde de icra etmekte olduğu muamelatı maliye vasıtasıyla da, Türkiye'yi sermayedar müstemlekesi haline düşürmektedir» (11)

Batı, azınlık aydınlarından Parvus Efendi'ye göre, işte budur sayın yargıçlar. Peki, bugünkü durumumuz nedir? Dikkat edersek Deyun-u Umumiye'nin yerini IMF, konsorsiyumlar, kapitülasyonların yerini, yardım ve dostluk sözleşmeleri almıştır. Görüyoruz ki, o günden bu yana değişen bir şey yoktur. Emperyalizm hep aynıdır, değişmemiştir, değişmez de!...

Eğer sömürü düzeni olmasaydı, eğer Asya'nın ve Afrika'nın ham maddeleri ve geri bırakılmış -bıraktırılmış- uluslar olmasaydı, Batı uygarlığı da olmazdı. Tarihte **KEŞİFLER** başlıklı bir bölüm okunur. Keşiflerden sonra, Amerika'nın, Asya'nın ve Afrika'nın ham maddeleri ve insanları, evet köle olarak çalıştırılan insanları, çağ çağ, zaman zaman, Avrupa'ya akmasaydı, bir «*Batı Uygarlığı*» olabilir miydi!... İşte Tanilli bunları belirten görüşleri yansıtmıştır. Yarınımızı bırakacağımız gençlere anlatmıştır. Gerçekte, bugüne değin bu gerçekleri anlatmayanlar suçludur. Tanilli değil!...

Gerçeği, sadece tarihi gerçeği görmesini bilsek, bu sözleri değerlendirir ve ikiye yüz yıldır geri bıraktırılmışlığımızın nedenlerine eğilirdik. Kuşağımız bu gerçeklere eğilemiyorsa, Tanilli gibi hocalarımızın olmayışındandır.

(11) Türkiye'nin Mali Tutsaklığı - Parvus Efendi - Muammer Sencer. May Yayınları 1977 s. 240
Türk Yurdu Dergisi'nin Ekim 1912 tarihli sayısı.

Eğer, bugün Tanilli'nin sözlerinde, yazılarında suç ögesi görüyorsak, bu sözleri söyleyenleri suçluyorsak, bunların temelinde de emperyalizmin etkileri yatar. Nasıl mı?

Uzmanlarımızı Batıdan getiririz, danışmanımız oradan gelir, kalkınmada örnek olarak Batıyı alırız, düşüncemize egemen olan ana öğeler oradan kaynaklanır. Ve onların *yetiştirdiği insanlar, programladığı kafalar, düşünceyi, bilimsel düşünceyi suç sayarlar*. Bunları söylemek neden suç olsun anlayamıyoruz? Bu gerçekleri gençlere anlatmak, emperyalizmin sömürü çarkını anlatmak, neden suç olsun?...

Emperyalizmi lanetlemek suçsa, bakın Atatürk ne diyor :

«Doğu'dan şimdi doğacak olan güneşe bakınız.»

«Bugün günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzak-tan bütün Doğu uluslarının da uyanışlarını öyle görüyorum. Bağımsızlık ve özgürlüğüne kavuşacak olan çok kardeş ulus vardır. Onların yeniden doğuşu yükselmeye ve yücelmeye yönelik olacaktır. Bu uluslar bütün güçlülere ve bütün engellere karşı başaracaklar ve kendilerini bekleyen geleceğe ulaşacaklardır.»

«Sömürgecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerine uluslararası hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir ahenk ve işbirliği çağı hakim olacaktır.» (12)

(12) Prof. Enver Ziya Karal - Atatürk'ten Düşünceler. s. 17.

Görülüyor ki, Prof. Kunter ya tarihi bilmiyor, ya da art niyetlidir. Prof. Kunter ya bilimsel inceleme niteliğinden yoksundur, ya da tek yanlı bir kişidir. O halde kararı objektif değildir. Bilimsel ölçülerden yoksundur.

Kunter raporunda, *Ders Notları*'nın Türkiye ile ilgili bölümü de aynı bilimsellikten yoksun ve uydurma görüşlerle doludur. Bu bölümden örnekler vermeye gerek bile görmüyoruz.

Bu rapor bir bilim adamının bilim adamlığı kimliğini elleriyle yırtması, bilimi kötüye kullanması, suç olmayan yerde suç ögesi yaratması gibi asla onaylanamayacak bir nesnedir. Ve Tanilli'yi değil, Prof. Kunter'i suçlar. Bir başka deyimle, Kunter'in bu kararı, kendi eliyle yazılmış mahkûmiyet hükmüdür.

BİLİMSEL BİR RAPOR

Tüm Öğretim Üyeleri Derneği'nin hazırladığı rapor.

Yukarıda özet olarak ana çizgilerini belirttiğimiz bu raporu, savunmamızın bir parçası, bizi tamamlayan bir parçası olarak alıyoruz. Çünkü bu rapor, Tanilli'nin ve eserindeki doğruların bilimsel savunmasıdır.

TANIK İFADELERİ

Tanıklar, Tanilli'nin *Ders Notları*'nın önsözünde niteliği - *kültür açığı* - içinde olan gençlerdir. Sıddık Akaryıldız ve Kamil Yılmaz, MHP (*Milliyetçi Hareket Partisi*) Gençlik Kolu Üyesidir. Bu kişiler, değil marksizmi bilmek, en basit sosyal bilgidен bile yoksundur-

lar. Eğer öyle olmasalardı, «*burjuva ve işçi sınıflarından söz ederdi, sınıf mücadelesinden söz ederdi*» gibi sosyolojik gerçekleri söyleyen bir üniversite hocasını suçlamazlar. Bethöven'den dinledikleri melodilerden komünizm propagandası çıkarmağa kalkmazlardı. Hoş, aynı görüşleri bir üniversite hocası, hem de Hukuk Fakültesi hocası, Prof. Kunter'de paylaşmaktadır ya!...

Yukarda ifadelerini özetlediğimiz tanıklar, ayrıca yalan söylemektedirler. Bu iki kişi ve bir de Mustafa Demir dışındakiler Tanilli'yi suçlamamışlardır. Şu halde, tanık ifadelerine dayanılarak, Tanilli mahkûm edilemez.

DEĞERLENDİRME *

Sayın Yargıçlar,

Davayı bir bütün olarak sunmaya çalıştık. Belirttik ki, Server Tanilli'nin amacı, gençteki kültür açığını gidermek, yüksek öğrenim için gelen gençlere sosyal bilimleri anlatmak için gerekli ön bilgiyi, çağımızın panaromasını da vererek sunmaktır. Çünkü, sosyal bilimcinin laboratuvarı toplumdur, toplumsal olaylardır. Bir «*Uygarlık Tarihi*» hocası, uygarlığı tüm öğeleri, gelmişi ve geçmişi ile ele almadığı sürece anlatmış sayılabilir mi?

İnsan, yemesi, içmesi, maddi ve manevi gereksinimleri, yüceliği ve küçüklüğü ile bir bütündür. Uygarlığı yaratan insanı ve o insanın yaşadığı toplumu, o toplumun ekonomisini, sosyal ve siyasal yaşamını, yönsemlerini ele almadan uygarlığı öğrenemeyiz. Tanilli işte bunu yapmıştır. Gerçek san'at da, ele aldığı konuyu, insanla, ilişkisi içinde bulunduğu toplum ve dünya-

(*) Bu bölümde olayın kanıtlara göre suç olup olmadığı incelenmektedir.

yı, hatta evren içindeki yerini gözeterek, onlardan soyutlanmadan, bütünle ilgili parçalar olarak anlatan san'attır. Nasıl ki, insan, önce yakın çevresinin, sonra yaşadığı kentin, toplumun ve evrenin içinden ayrılmaz, onlardan etkilenen ve onları etkileyen, onlarla dialoğu sürdüren bir parça ise, insanı anlatan sanat da, insanı, o bütünden ayırarak, soyutlayarak ele alırsa eksik kalır.

Bu akımın örneği Divan Edebiyatı'dır. Kısmen Romantik edebiyat akımıdır. Divan Edebiyatı bir kültür yabancılaşmasının örneğidir. İnsanı, yaşamdan kopuk, sadece aşk ögesi olarak ele alan; insana, insan üstü nitelikler yükleyen bir uğraşın ürünüdür.

İnsanı toplum içinde değerlendiren san'at örneğinin *Uygurluk Tarihi*'nde, Türk Halk Müziği olarak verildiğini görmekteyiz.

Bakın, Tanilli, Türk halk müziği için ne diyor :

«Belki hiçbir folklorda, duygudaki içtenlik ve yöresel renk bakımından bu kadar çeşitlik ve dirilik görülmez. Bu türküler, oyun havaları, bunları çevreleyen yöresel giyim-kuşam, danslar, zevk ve duygu bakımından, hayret verici ayrılıklar gösterir. Milli geleneklerin kaynağı olan bu müzikli, danslı süslü alem, dışa yansımaların hep efendiliği, mertliği ve zevk inceliğini ifade ettiğini görürüz. Gerçek Türk müziği işte budur; çünkü halk ruhundan doğmuştur.» (13)

Roman ve hikayede de aynı öğeleri ararız. Sadece kadın - erkek arasındaki duygusal ilişkileri anlatan ve yaşam sanki iki kişi arasındaki duygusal ya da seks ilişkisi imiş gibi; roman kahramanlarını gerçek yaşam-

(13) Doç. Dr. S. Tanilli Uygurluk Tarihi Ders Notları S bilinmiyor

dan soyutlayan bir *Kerime Nadir*, bir *Esat Mahmut Karakurt* mu yaşayacaktır gelecekte; yoksa *İnce Memet* adlı yapıtın yazarı *Yaşar Kemal* mi, ya da *Fakir Baykurt* mu? *Adalet Ağaoğlu* vb. toplumsal sorunları ele alan yazarlar mı? Elbet, bu toplumu ve yaşamını, emekçi kesimin yaşamını, aşkları ihanetleri, yerine göre üstün nitelikleri ya da insan olarak küçüklükleriyle anlatanlar, örneğin bir *Orhan Kemal* kalacaktır, gelecek kuşaklara. Elbet toplumu ve onun parçası olan insanı toplum içinde ele alarak anlatanlar kalacaktır... Çünkü onlar, bugünü gören, eleştiren, çelişkilerini yansıtan ve geleceğe aktaran yazarlardır. Çünkü, diyalektiği sezmişler ve işlemişlerdir. Toplumdaki çelişkiyi yansıtmışlardır. Ve işte bu yazarlar, egemen çevrelerin işine gelmez, onun için de *Orhan Kemal*, *Yaşar Kemal* pis solcudur, onlara değer veren *Tanilli* suçludur. Gerçeği, doğru olanı, insanın gerçek dramını yazdıkları için... Bu yazarları okuduğunuzda, tanıdığınız birini bulursunuz satırlar arasında. Çocukluğunuzu, sevginizi, uğradığınız haksızlıkları, ezilmişliğinizi, bir patronun acımasız sömürsünü, işçinin aczini, gücünü, insanların ihanetlerini, emekçi halkın birbirine tutkunluğunu, emperyalizmi, sömürüyü... Kısaca tüm yaşamıyla insanı bulursunuz, giderek evreni bulursunuz.

İşte, bu nedenle, marksizmin insana ve topluma bakışı ile oluşturulan san'at ürünleri, toplumdaki çelişkiyi yakaladığı ve insanı toplum ve evren içinde bir bütünün parçası olarak ele aldığı için daha doyurucu bulunmaktadır. Bu sözlerle bilimsel bir gerçek vurgulanmaktadır.

Sanatta da yöntem olarak diyalektiği seçenler, toplumdaki çelişkiyi yansıtırken, yöntemin doğal sonucu, kitlelere yeni umutlar verir, yeni ufuklar açarlar. Toplum olarak, sinemada, resimde, şiir ve romanda kısaca

sanat'ır her dalında geri kalmışsak, nedenlerinin başında, yöntemin yanlış seçilmiş olması gelir.

Yaşamı sadece duygusal ilişki olarak yansıtan bir roman, tiyatro ya da film, topluma bir şey vermediği gibi, toplumu uyutur, bir afyon gibi etkiler.

O halde soruyoruz;

«*Uygar bir toplum olmak için hangisini seçmeliyiz*» sayın yargıçlar?

Herhalde afyonu değil, bize geri kalmışlığımızı nedenleriyle anlatan yöntemi, toplumun iç dinamizmine devinim gücü veren sanat yöntemini seçmeliyiz elbet...

Eğer geri kalmışlık çemberini kırmak istiyorsak. Eğer çağdaş bir uygarlık yaratmak istiyorsak...

İşte, Tanilli'nin yapıtı bunu amaçlar, çağdaş bir toplum olarak, çağdaş uygarlığa ulaşmak için, sanattan ne anlaşılması gerektiğini anlatmıştır, öğrencilerine. *Ders Notları'daki* örnekleri de bu amaçla vermiş, tam bir bilimsel objektiflikle incelemiş ve anlatmıştır.

Ve bu işi, bilim adamı olarak, görevi gereği yapmıştır. Suç işleme amacı yoktur. Yani propaganda ya da övme amacının varlığından söz edilemez.

Kaldı ki, Türk Ceza Yasasının 142/1 maddesindeki suçun işlenebilmesi için aranan koşullar, yasal ögeler de yoktur olayımızda...

Bu konuyu biraz sonra işlemek üzere, bir iki örnek-
le daha, soruşturmacının ve savcının yanılgılarını sergilemek istiyoruz.

KAPİTALİZMİ YERMEK KOMÜNİZM PROPAGANDASI MIDIR?

Yukarda. konunun Türkiye ile ilgili bölümüne, örnek vermeyeceğimizi belirtmiştik. Ancak, bu konuya yönelik suçlamaların da bilimsel yöntem ve objektiflikten uzak olduğunu, Anayasanın 10. maddesindeki ilkeye uygun olarak «*insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için*» devlete yükletilen görev kapsamı içinde yeni yetişen kuşağın, çağdaş insan olarak gelişmesini sağlamak amacıyla uygulanan programın, bu amaçtan taşmadıkça suçlanamayacağını belirtebilmek için, Türkiye ile ilgili bölümden de bazı örnekler vermek gerekecektir.

Savcının da suçlamada esas aldığı, *Kunter Rapor'*undaki suçlamalar, özetle ve başlıklar halinde şöyledir :

— Batı uygarlığı aleyhtarlığı sık sık tekrar edilmekte ...

— Kapitalist yolla kalkınma yerilmekte...

— Kapitalizmin halkı talih ve piyango ile avuttuğu yazılarak bu yolda kalkınma olamayacağı ileri sürülmekte...

— Cumhuriyetten önce sanat ve edebiyatın emperyalist Batının çıkarlarını savunur duruma düştüğü, 1950'den sonra da emperyalizmin yeniden savunulmasının eleştirildiği belirtilerek, suçun «*yani komünizm propagandası yapmak, komünizmi övmek*» suçunun oluştuğu,

— «*Türkiye Ortak Pazarın ortağı değil, otağı olacaktır*» sözü üzerinde durularak, Ortak Pazara karşı çı-

kışın da, suçun oluşmasında bir öge olduğu, ileri sürülmektedir.

Kısaca Kunter'e göre, kapitalizmi yermek komünizmi övmektir. Savcıya göre de öyle... Biz savcıyı özürlü sayabiliriz. Çünkü, savcı belli bir görüşün temsilcisidir ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinde özellikle bu görüşü savunacaktır. *Savcıyı tek bir nedenle, Atatürk kuşağının insanı olduğu halde, Atatürk kuşağının anti-emperyalist bilincinden yoksun olduğu için kınayabiliriz.* Ama, yukardaki görüşleri bir suçlama ögesi olarak ele alan ve bunlarla, hele kararının sonunda ulaştığı «*Proleterya sınıfının diğer sınıflar üzerinde hakimiyetini zorla kurması ve burjuva sınıfını ertadan kaldırması gerektiği fikrinin öğrencilere propagandasını yapmak eyleminin*» bu sözlerin bir bütün olarak incelenmesi sonunda **İLERDE MAHKEMELERCE PROPAGANDA VE ÖVMEK BİÇİMİNDE TAVSİFİNİN** mümkün bulunduğu görüşünü bilim adına ileri süren *Ceza Usulü Hukuku Profesörü Kunter'i*, bilim adamı titrini taşıdığı ve bu ürvanı ile de bilime ters işler yaptığı için özürlü sayamıyoruz.

KAPİTALİZM TÜKETİM TOPLUMU YARATIR

Bugün, herkesin kabul ettiği, (kapitalizmin kendisinin de yadsımadığı) belirli bir sonuç vardır : Kapitalist sistem tüketim toplumu yaratır. Bu sistem, kaynakların boşa harcanması gibi, gerçekten insanlığın bir gün yeniden elde edemeyeceği ana kaynakların tüketimine yol açar. Sistemin dinamiği daha çok kazanmak, -harcamak ve böylece daha çok üretmeyi gerektirir. İşin kötüsü, az gelişmiş ülkelerde, üretim daha çok

lsk, giyim-kuşam, yiyecek gibi konularda yoğunlaştırılır. Belli bir amaçla yoğunlaştırılır. Ve böylece sanayi devrimi gerçekleşemez geri bıraktırılmış ülkelerde. Bunlar en basit ekonomi kitaplarının konularıdır. İşin garibi bu tür tüketim sanayii bile, dışa bağımlı, tekelci uluslararası sermayenin yerli işbirlikçileri ile yürütülür. Türkiye'deki yerli sanayi kurumlarının, montajcılığın tümü dışa bağımlıdır. Buzdolabı, amaşır makinası vb. bugün artık köye elektrik gitmesi ile köylülerin bile kullanmaya başladığı bu aletler, radyolar da ve televizyonlarda reklamlarını gördüğümüz kola cinsi meşrubat, en iyi cins beyazlatıcı ve temizleyici deterjanlar, hep dışa bağımlı sözde sanayileşmenin ürünleridir. Ve böylece biz, tüketim toplumu olarak, yalnız yerli sermayenin değil, uluslararası tekelci sermayenin de sömürü alanı içinde ırpınırız.

Yukarda bir paragrafını sunduğumuz *Parvus Efendi*'nin yazısını anımsayalım. *Parvus Efendi*, bir azınlık aydındır ama, Türkiye Cumhuriyetinin Profesörü Kunter'den daha çok milliyetidir.

Türkiye'yi bir tüketim toplumu yapan bu tür kalkınmanın, *Batı tipi kalkınmanın ve Batı uygarlığı'nın* gerçek niteliğini anlatmanın suç sayıldığı bir dönemde, bu konuyu anlatan, anlattığı için suçlanan kişiye, gerçek bir bilim adamını savunduğum için, bir yandan gurur duyuyorum, ama, Cumhuriyet Türkiye'sinde böyle bir davanın açılmasından, bilimin ve bilim adamının yargılanmasından da sonsuz bir üzüntü içindeyim.

Batı tipi kalkınmanın bir kaynak tüketimine yol atıldığını belirtmiştik. İlk savunmayı hazırladıktan sonra, Cumhuriyet Gazetesinin 21.8.1976 tarihli sayısında *İlhan Selçuk'un «Beyin Kurutma»* başlıklı bir fıkrası ya-

yınladı. Şimdi sayın savcı ve onun gibi düşünenler içlerinden, «*Demircinin tanığı kömürcü, İlhan Selçuk ne ki*» diyeceklerdir. Sabırsızlanmamalarını dileyeceğim. İ. Selçuk, bu fıkrasında, *Unesco*'nun bir yayınından, 17 ülkenin bilim adamları ve yazarlarınca ortaya çıkarılan bilimsel bir eserden söz etmektedir. Bu bilim adamları arasında *Tokyo Üniversitesi Profesörleri, Fransa Bilimler Akademisi Üyesi, İtalya Roma Kulübü Başkanı, Çekoslovakya Bilimler Akademisi Felsefe ve Sosyoloji Başkanının* da bulunduğunu belirten İlhan Selçuk, bunların, Batı tipi kalkınma üzerindeki ilginç görüşlerini içeren bir bölümü okurlarına aktarmaktadır. Bilim adamlarının bu yazısında, gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorununun «*bilim için alt yapı oluşturmak*» olduğuna işaret edildiği anlaşıyor.

İlhan Selçuk'un kaynak olarak gösterdiği bilimsel eserde, ayrıca, «*Batı tipi gelişmenin kaynak tüketimine yol açacağı*» da belirtilmekte «*dünyanın en altındaki kaynakların sınırlı olduğu gerçeği karşısında, birkaç kuşak sonra, doğanın binlerce milyon yılda biriktirdiği kaynakların «Batı tipi kalkınma ile» tüketileceği*» ileri sürülmektedir.

Sayın Yargıçlar, bu yazı bile tek başına ve hiçbir savunma çabası göstermeden, Tanilli'nin, değil suçlanması, övgüye değer bir bilim adamı olduğunu gösterir. Tanilli, *Ders Notları'nın* Önsözünde «*liselerden kültür açığı ile gelen gençlere, öğrenim göreceği dallarla ilgili temel bilgi vermek*» amacı ile bu ders notlarını hazırladığını söyler.

Unesco'nun 30. yıldönümünde hazırlanan ve 25 bilim adamının ortak eseri olan bu yazıda, bakalım bilim adamları ne diyorlar :

«Gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunu bilim için alt yapı oluşturmaktır. Bu yapılmadığı, bu ülkeler kendi bilimsel yeteneklerine sahip olamadıkları sürece gerçek bir bilimsel gelişmeden söz edilemez. Ülkenin öz gereksinimleri ile bağdaşmayan ithal malı bilim aktarımlarından başka birşey değildir bu.

«Gelişmiş ülkelerde edinilen bilgiler toplamını geliştirmekte olan ülkelere taşımak yetmez. Bu, alma durumunda olan ülkelere, bilim ve teknoloji alanındaki herhangi bir yaratıcılık parıltısını köreltmek demektir. Beyin'in kurutulması böyle başlar. Yaratıcı güç engellendiği ve yeni kaynaklara yönelmediği için genel bilgi ilerlemesi duraklar.»

Peki, söyler misiniz, çağdaş düşünceyi bilmeden, genci çağdaş ölçülerle yetiştirmeden bu ilt yapıyı nasıl oluşturacaksınız?

Tanilli işte bu gerçeği kavramış, Batılılaşma süreci içinde Türk toplumunun, kendi iç dinamizmine ters düşen dış etkilerle, emperyalizmin etkisiyle girdiği kısır döngüden çıkarak kültürdeki yabancılaşmayı yenip «geçmişte var olan kültürden yararlanarak, çağdaş bir kültür bilinci içinde yeni bir yapı ortaya çıkarılmalıdır» demiştir. Tanilli, bir yandan Türkiye'nin Batılılaşma süreci içinde kültürsüzleşme sürecine de girdiğini söylerken, öte yandan, çağdaş Türk kültürün nasıl yaratılacağını da göstermiştir.

Sayın Yargıçlar, eğer vaktiyle bir Hükümet Başkanı'nın sık sık söylediği sözlerle seslenmemi uygun görürseniz, diyeceğim ki : «Allah lillah aşkına» bu sözlerin neresinde komünizm propagandası vardır? Türkiye'nin batılılaşma süreci içinde kültürsüzleştiğini söylemek ve «geçmişte var olan kültürlerden yararlanarak

ortaya yeni bir yapı çıkarılmalıdır» demek, neden komünizm propagandasıdır, gerçekten bir türlü anlayamadım. Gerçekleri söylememin suç olduğu, bilimsel gerçekleri anlatmanın suç sayıldığı bir dönemde yaşamının ayıbını unutamayız.

Tanilli'nin, *«kapitalizm halkı talih ve piyango ile avutur»* demesi, gerçek dışı bir olgu mudur?

Batı tipi-kapitalist-kalkınma yolunu seçmiş ülkemizin yayın organlarına bakın, sosyal tutumumuza bakalım, ticaretimizi gözden geçirelim.

Eğer yan tutmuyorsak, eğer objektif davranıyorsak ve eğer gerçekten bu ülkeyi ve asırlardır egemenlerin ezdiği halkı seviyorsak, varacağımız sonuç bellidir. Tanilli'yi haklı buluruz.

Örneğin, basınımıza bir göz atalım. Gazeteler düşünce yerine ev dağıtırlar (!) otomobil hediye ederler (!), para dağıtırlar, arsa bile dağıtırlar zaman zaman... sözde *«kârı halkla paylaşmak»* gibi de bir savları vardır. Gerçekte yaptıkları, bir yandan tüketim toplumu yaratırken, bir sistemin yerleşmesine yardım ederken, halkı uyutmaktır. Asıl görevleri, önemli görevleri de budur.

Bilmem ne deterjanı kaşık verir, seyahat kuponları verir, bilmem hangi sabun fabrikası, kadın çıplaklığının seks görüntüsünü sömürerek reklam yapar ve bir başka hediye verir ya da hediye verdiğini söyler, verdiğine inandırır. Aslında, kendiliğinden verdiği birşey de yoktur. *Çünkü kapitalist, asla almadan vermeyi düşünmez.* On katını almadığı yerde yarım ölçek alamazsınız.

Moda, bir yandan insanda tüketim istemini kamçı-larken, öte yandan biçim ve süslenme istemi, insanın

düşünme ve sosyal yapıya eğilme yeteneğini körletir. Seks de böyledir!...

Mevsim sonu ucuzlukları, tüketim toplumu yaratma çabasının belirgin kanıtıdır. Sadece bir mevsimi amaçlayan moda uyularak, o mevsim için hazırlanan giyecek eşyaları, bir sonra ki mevsimde giyilmeyeceği, moda her mevsim, yeni renkler ve biçimler, desenler yaratmak zorunda olduğu için, elde kalacak ve satılamayacak malları elden çıkarmak zorundadır ticaret burjuvazisi. Ucuza satma girişiminde asıl amaç, halkın tüketim istemini körükleyerek bu malları elden çıkarmaktır. Aslında, kapitalistin bir aldatmacasıdır, bir başka tuğzağıdır ucuz satışlar.

İşte geri bıraktırılmış ülkelere kapitalist sistemin önerdiği Batı tipi kalkınmanın sonucudur bunlar! Oysaki, gerçekçi bir kalkınma bu tür tüketimi önermez, temel yatırımları amaçlar.

Batı tipi kalkınma, şans ve bazı doğal kaynakları öylesine ilginç biçimde kullanır ki, bilinçsiz insanlar çalışmadan da zengin olunabileceği kanısına varırlar. 17.2.1976 tarihli *Günaydın Gazetesinde Filiz Topraklak* adlı fabrika işçisi bir kızın, işçi güzeli seçildiği ve bu tarihten sonra eski yaşamından koptuğu, kısa zamanda zenginlik basamaklarına ulaşacağı yazılıdır. Ve bir de, işçi güzeli kızımızın üryan fotoğrafı! Bu olgu, işçi sınıfıyla alay etmedir, emeğe saygısızlığın somut örneğidir.

Kapitalist kalkınma sistemi yanlıları demek istiyorlar ki; artık genç kızlarımız işçi olarak çalışmasınlar, güzelliklerini değerlendirsinler. Ağır iş koşulları bir kadının en değerli nesnesi olan güzelliğini bozar. Çünkü burjuva düşüncesine göre kadında asıl öge güzelliktir.

İşçi sınıfı bilimi, işte bu tür aldatmacaların yapılabilmesi için yasaklanır geri kalmış ülkelerde! İşçi güzeli kızımız önceki soyadını da atar. *Filiz Toparlak*, artık *Filiz Tunç'tur*. Ve *Filiz Tunç*, burjuvaya, bundan böyle emeğini değil, güzelliğini satacaktır.

Her yıl güzellik yarışmaları düzenlenir. Bu yarışmalarda yüzbinlerce lira para, değerli eşyalar verilir, bedava geziler düzenlenir!... Yani, bu kızlar kısa zamanda zengin edilir ya da zengin olacaklarına inandırılır, ondan sonra da manken olarak, foto-roman sanatçısı olarak, sinema sanatçısı olarak ya da güzellikleriyle burjuvaya hizmet arz ederek (!) eski yaşamlarına tam tamına ters bir yaşam ve bolluk (!) içine girerler. Ve Türkiye'de basın, Türkiye'deki basının çok satan renkli gazeteleri, renkli fotoğraflarla, bunları halka sunar, gençleri belli bir yönde koşullandırır.

Kapitalist sistemde kadında aslolan güzelliktir demiştik. Gazetelere bakın, kadınlarımızın el becerilerinin ve düşünsel yeteneklerinin gelişmesi için hiç bir yazı bulamazsınız. Ama, güzelliklerini nasıl koruyacaklarını yazarlar, öğütler verirler.

Şu halde, genç kızlarımızın başka bir uğraş içinde olmalarına, kafalarının içini süslemelerine ne gerek vardır. Hele düşüncelerinden dolayı hapislerde sürünen, iskenceler gören genç kızların da sonlarını gördükten sonra...

Kızlarımızı el ve kafa becerileri ile değerlendirme, onları toplumda, el ve düşünce yetenekleri ile yüceltme yerine, insanın belden aşağısını çalıştıracak ve düşünce yeteneğini körletecek, seks yetenekleriyle değerlendiriyoruz. *İşin garibi, lütfen dikkat edin, bunları yapanlar, mukaddesat, din, milliyetçilik gibi kavramları sık sık kullanan basın organlarıdır*. Bir yandan ahlak-

tan söz ederler, öte yandan gazetelerinin satışı için, piyangolar düzenler ve çıplak kadın fotoğrafları ile tiraj artırma yöntemi izlerler. Piyangoların, çıplak, ya da iç gıcıklayıcı fotoğrafların, toplumsal çelişkiyi yakalayan düşünceyi körletme aracı olduğu unutulmamalıdır.

Finans kapitale bağlı burjuvazinin bu tür oyunlarının, toplumu ve insanı belli bir yönde koşullandırmaya yönelik olduğu gözden kaçmamalıdır. Amaç, sosyal uyanışı önlemek, en azından geciktirmektir. Kapitalizm, anımsarsanız seksi bile ticaret metaı yapmıştır.

İzninizle yine son günlerde Türk yazarlarından *Vedat Nedim Tör'ün Milliyet Gazetesi'nde* yayınlanmış bir yazısından söz edeceğim.

Yazar, «*Benim Televizyonun Yok*» başlıklı yazısında şöyle diyor :

«*Kitle haberleşme araçları, toplumu, toplumdaki zayıf karakterlileri belli yönde koşullandırır. Amaç insanın düşüncelerini değil, kafasını değil, belden aşağısını çalıştırarak, beyin'in, düşüncesinin dumura uğratılmasıdır.*»

Reklamları izleyin, bir sabun reklamı, bir jilet reklamı, bir giysi reklâmında, kadının görüntüsü, iç gıcıklayıcı sesi ile reklamda kullanıldığını anımsayın, kapitalizmin kazanç için neleri, nasıl kullandığını, onun için kazanç dışında hiçbir şeyin kutsal olmadığını görürsünüz. Ama bir yandan da, ahlakın sosyalist sistemde bozulduğunu yayarlar. *Kadını, yani, anamız, bacımız ve kızımız olan kadını kazanç için satılığa çıkarmaktan çekinmezler, ama; söze geldi mi, ahlak hocası kesilmekten de geri durmazlar. Herşeyi gibi, kapitaliş-*

tin ahlakı da parayla alınır ve satılır!... Kadını da bu nedenle reklam aracı olarak kullanır. (12/a)

Bu nedenle belli çevreler, daha çok kâr edebilmek için, daha çok sömürebilmek için, kadının sesini, çıplak görüntüsünü, kısaca herşeyini sömürürler!... Kapitalist sistemin finans kapitalin tek amacı vardır, daha çok kazanmak!...

İşte Batı tipi kalkınmanın felsefesi budur. Herşeyi paraya çevirmek, sömürmek ve kazanmak. *Kapitalistin daha çok kazanmak için satamayacağı yoktur. Anasını da satar, kızını da...* Sosyalist ülkeler için uydurulan «şapka» masalı, gerçekten kapitalist sistem için geçerlidir.

MELODİ İLE KOMÜNİZM PROPAGANDASI

Tanilli'nin müzik konusundaki görüşleri de, komünizm propagandası sayılmaktadır. Tanilli, Ruhi Su'dan ve öteki toplumcu halk ozanlarından örnekler vererek komünizm propagandası yapmaktadır, Kunter'e ve savcı'ya göre!...

Tanilli'ye göre, «*sanat insanı yaşadığı evren içinde bir bütün olarak ele alır ve sanat toplum içindir, toplumu çağdaş bir düzeye ulaştırmak için bir araçtır*» Bu nedenle de, elbet, öğretisinde bu tür örnekleri sıralar, dinletir.

(12/a) Kadında güzelliğin önemli bir nitelik sayılması, kadının bir eşya, bir mal gibi görülmesindendir. Bir zevk aracı sayılmasındandır. Oysaki kadın da bir insandır ve en büyük değeri insan oluşunda toplanır Ama, kapitalizm kadını hep süs aracı, bir meta olarak görür!...

Oysa ki, toplumu afyon gibi etkileyen ve eğlendirme savıyla seks duygularını kamçılayan müzik türü de vardır. Aslında bunlara sanat denilemez. Sanat insanda estetik duygular yaratır. Ayrıca çağdaş ve toplumsal sanat insanı ve toplumu düşündürür de!... İnsanın sadece seks duygusuna yönelik yapıtlar sanat olamaz. Ama «*Batı tipi kalkınmayı*» örnek olarak almış geri bıraktırılmış ülkeler, emperyalist etkilerle, bu tür, insanı düşündürme yerine, eğlendiren yapıtlara değer verirler. Tanilli'nin örneklediği gibi, müziğin de, estetik etkisi yanında, düşündürücü etkisi olanları vardır. Müzik sanatı da topluma ve düşünen insana birşeyler vermelidir, bir davaya, bir kavgaya yöneltmelidir. Tanilli de, öğrencilerine örnek olarak bunları vermiştir.

Müzik olarak toplumun seçmesine sunulan bu ses ve sözler, toplumu belli yönde koşullandıran çevrelere göre suçtur; ama, *Ajda Pekkan*'ın en iç kıcıklayıcı ses tonuyla ekranda görülerek söylediği şarkılar, örneğin nakaratı :

«*Ne ararsan bende var*

Aşk istediğin kadar»

olan şarkısı ile televizyonda milyonlara seslenmesine. ahlak bekçilerinin sesi çıkmaz.

Öte yandan, örneğin *Cem Karaca*'nın şu şarkısı ve benzerleri yasaklar listesindedir :

Beni Siz Delirttiniz

Beni siz derittiniz' evet evet

Evet siz siz siz

Kırmızı ışıktaki geçen şoförler

Ve boşverli türküler

Sahil yolundaki kazalar

*Denize düşen şu uçak
Beyaz camda hayvanlar ve reklâmlar
Yeşilcamda baldır bacak
Beni siz delirttiniz evet evet
Evet siz siz siz
Rüşvetler, uçaklar ve mobilyalar
Ve ahlak üstüne nutuklar
Günden güne ufalan ekmekler
Pasta yesin efendiler
Gaz tenekesi ile su kuyrukları
Bir başbuğun buyrukları
Beni siz delirttiniz evet evet
Evet siz siz siz
Darılmaca yok ben bir deliyim
Ama beni siz delirttiniz.*

Çünkü Cem Karaca'nın bu şarkısı, toplumsal kaosu ve çelişkiyi vurgular, dinleyeni bu çelişkiyi düşünme ye iter. *Cem Karaca'nın şarkısı* insanı ve doğayı bir bütün olarak, bu bütün içinde insanı ve toplumsal kaosu, çelişkiyi anlatan bir şarkıdır. İnsanı, yaşadığı toplumun çarpıklığı üstünde düşündüren bir şarkıdır. Bu nedenle yasaklanır.

Emperyalizmin etkisindeki geri bırakılmış ülkelerde, en büyük suç düşünmekle başlar. Çünkü düşünmek, toplumsal çelişkiyi yakalamanın yolunu bulmak, kitleleri anti-emperyalist bir bilinç düzeyine ulaştırmak için kullanılacaktır. Düşünen insan, bu nedenle, tehlikelidir. Hatta bu konu o düzeye ulaşmıştır ki, Atatürk'in anti-emperyalist sözleri bile Türkiye'de suç sayılmaktadır. Ne garip noktaya gelmişiz ki, Atatürk'çü olduğunu söyleyenler Atatürk'ü yargılamaktadırlar. Kunter'e soralım. Atatürkçülüğü kimseye bırakmayacaktır. Ama eylemleriyle Atatürk'e karşıdır.

DAVA KONUSU OLAY VE TÜRK CEZA YASASI

Sayın Yargıçlar,

Buraya kadar, Tanilli'nin suçlandığı «*Ders Notları'nın*» okutulması ve sınav soruları ile oluşturulan olayı, «*Kunter Raporu'nun*», savcı'nın iddialarını, duruşma aşamalarını, diyalektik düşünce doğrultusunda saptadığımız bir yöntemle eleştirdik.

Şimdi, bu eleştirilerin ışığında, olayın Türk Ceza Yasası'nın 142. maddesi kapsamındaki suçu oluşturup oluşturmadığını araştıracağız.

Türk Ceza Yasası'nın 142. maddesindeki suçun oluşabilmesi için :

a : Sosyal bir sınıfın öteki sosyal sınıflar üzerine tahakkümünü kurmak,

b : Sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak,

c : Memleket içinde kurulu ekonomik ve sosyal düzeni devirmek,

d : Devletin siyasi ve hukuki temel nizamlarını topyekûn yok etmek,

amacıyla propaganda yapmak ya da aynı amaçlarla komünizmi övmek gerekir. Yani, failin bu amaçlarla «*komünizmi*» anlatması halinde ancak suç vardır. Yoksa bilimsel bir yöntemle, marksizmi anlatmak ya da bilim yöntemi olarak dialektiği seçmek suç olamaz. Sanığın amacı, özel kastı, yani suçun manevî unsuru saptanmadan kişi ne suçlanabilir, ne yargılanabilir ve ne de ceza verilebilir.

Tanilli, Ders Notları'nın başında, amacını anlatmış, liselerden gelen ve sosyal bilimlerde okuyan öğrencilere - onlardaki - kültür açığını gidermek «*İnsanlığın hem geçmişi, hem de çağdaş panoraması hakkında*» bilgi vermek istediğini söylemiştir.

Ve Ders Notları'nda, bilimsel gerçekçilik ve nesnellikten ayrılmamıştır.

Tanilli,

a : Marksizm hakkında,

b : Marksist uygulama üzerinde,

c : Batı uygarlığı, emperyalizm, sömürü ve kapitalizme ilişkin,

d : Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve siyasal yapısı ile bunların sanat ve kültüre yansımaları ile ilgili,

gerçek dışı, uydurma ve bilime aykırı şeyler yazmış, belli amaçlarda bilimden saparak konuları yanlış işlemiş ise, yazdıklarının - ancak bu takdirde - suç olup olmadığı üzerinde durulabilir. Böyle bir araştırma yapılabilir.

Bir kez daha yineleyelim. Bu uydurmayı, bu yalanı, bilimsel gerçekliğe sığmayan sapmayı da, ancak, komünizmi övmek ya da propaganda yapmak için yazmışsa suç sayılır. Yoksa bilimsel yanlışlığının cezasını bilim dünyası verecektir.

Kısaca, Tanilli suçlu değildir. Çünkü :

— *Batı uygarlığına emperyalist demek ve emperyalizmi yermek, insanlığın başına bela olan sömürüyü lanetlemek suçsa, Türkiye Cumhuriyeti suçludur, Atatürk suçludur.*

Ne Yazık ki, Cumhuriyetin savcısı suçlamasını yanlış yapmıştır.

- *Taklitlerden kaçınalım, kendi öz sanatımıza halkımıza dönelim, aksi halde, çağa yabancılaşırız demek suçsa, bilim suçludur.*
- *Burjuva ve işçi sınıfları varken ve TCY'nin 142. maddesinde bu suçlardan söz edilirken, burjuva ve işçi sınıflarının varlığını söylemek neden suç olur? Suç olan bu sınıfların birbirlerini ezmele-ri için propaganda yapmaktır ki, eserde böyle bir anlatım ve amaç yoktur.*
- *Herhangi bir sistem üzerinde, o sistemin yandaş ve karşıtlarının görüşlerini bilimsel ölçülerle anlatmak suç sayılmaz.*
- *«İnsanı, doğayı, doğa ve insan ilişkilerini ,top- lum ve insan ilişkilerini bir bütün olarak anla- tan sisteme doğuyucu» demek bilimsel bir ger- çeği anlatmaktır, bilimsel bir gerçeği öğretmek tir. Bu ne övmedir, ne de propaganda!*

Sosyal bilimlerin öğretildiği bir deste, marksizm, marksist-leninizm, marksist-leninist-maoizm hakkında bilgi verilmesi bunları koyan ve uygulayanların eserle- rinin serbestçe balısıp yayıldığı bir toplumda, bilimsel bir eser için dialektiğin yöntem olarak seçilmesi suç olamaz. Bu durumda *Uygurluk Tarihi* adlı eserin suç- lanması gerçek bir hukuk saptırmasıdır.

Hele bilim dışı çabaların ürünü bir Kunter raporu ile, *Ders Notları'nda* komünizmin övüldüğünü hukukçu olarak benimseme olanağı yoktur.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu (3/1/1968 gün ve 1/38 196 itiraz sayılı) kararında :

«Bir yazıda komünizm propagandası yapılıp yapılmadığını kestirebilmek için, o yazının tümünün ele alınıp incelenmesi ve bu suretle maksada nüfuz etmeye çalışılması icap eder. Böyle yapılmayıp da, bazı cümlelerin, kendilerinden evvelki ve sonrakilere olan bağlantılarından koparılıp tecrit edildikten sonra, onlara maksat dışı bir mana verilmeğe kalkışılması halinde gerçeğe ulaşmanın imkânsızlığını beyana lüzum dahi yoktur.»

denilmektedir.

Demek ki, Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Kunter'in yöntemini kabul etmemektedir. Ekleme, ulama, bir yazının bir yerinde o yer için, o bölümün amacı için söylenmiş sözü, o amaçtan, o bölümden soyutlayıp, yeni bir metin oluşturarak suç yükleme, hukukun kabul etmediği bir olgudur .Peki, Prof. Kunter bunu bilmez mi? Elbet bilir, ama bu konuda kalemini ve kafasını - bilimi - tekelci burjuvazinin emrine vermiştir. Özgür ve bağımsız değildir.

Ayrıca, olayımızda TCY'nın 142 nci maddesindeki suçun oluşması için gerekli olan bir öge, *cebir ögesi* de yoktur. O nedenle de, 142 nci madde kapsamına giren suç işlenmiş olamaz.

Sayın Yargıçlar,

Bilimi, bilimsel düşünceyi mahkûm etmeden, Tanilli'yi mahkûm edemezsiniz.

Tanilli için verilecek mahkûmiyet, düşüncenin, bilimsel araştırma ve incelemenin mahkûmiyeti olacaktır. Ve böyle bir karar, Türkiye'nin geri bırakılmışlığını artıracak, halkımızın uyanışını durduracaktır. Böyle bir karar, ayrıca, anayasa başta olmak üzere bilim-

sel araştırma ve incelemeyi serbest kılan yasalara da aykırıdır. Bizden sonraki kuşaklar, Tanilli olayı ve benzeri konularda, düşüncenin yasak edildiğini okurken, bizim kuşağımızın, Türkiye'yi çağdaşlıktan alıkoyduğunu söyleyeceklerdir. Matbaanın Avrupa'dan 200 yıl geç alınmasının, geri kalmışlığımızın nedenleri arasında olduğunu okurken duyduğumuz öfkeyi, onlar bizim için duyacaklardır. Ve kuşağımızı asla affetmeyeceklerdir.

Düşünceyi suçlamayı bırakalım. Düşünenleri ve hele anayasa'dan başlayarak, özel yasalara kadar konulan hükümlerle, bilim öğretmek, araştırmak ve yaymakta özgürlüğü ve bağımsızlığı sağlanmış olan üniversite hocasını, görevini yaptığı için, görevi gereği bilimsel yöntemle düşündüğü için suçlamayalım.

Sözlerimizi bitirmeden önce, bir noktayı daha vurgulamak isterim. 6136 sayılı Yasaya bakalım. İzinsiz silah taşımamanın cezası bir yıldır. Ya izinsiz (!) düşünce taşımamanın cezası... en az beş yıl;...

Uyumsuzluğu görüyorsunuz. Tabancadan, silahtan değil, düşünceden korkan bir toplumuz. Neden geri kaldık diye üzülmeyelim. Olimpiyatlarda varlık gösteremedik diye hayıflanmayalım.* Bir ülkenin ekonomisi yani alt yapısı, üretim ilişkileri ne ise, üst yapısı, sosyal ve siyasal yapısı spordan sanata değin herşeyi odur. Geri bıraktırılmış ülkeler, eğer, bu gerçeği göremiyorlarsa suçu kimsede aramasınlar. Düşünceyi yasaklayan bir toplum, gerçekte kendisini çağa yabancılaşımağa geri bıraktırılmışlığa mahkûm etmiştir. Onun için bu tür suçlamaların ardında emperyalizmi arıyoruz.

(*) Bu savunmanın yapıldığı tarihten bir iki ay önce 1976 olimpiyatlarında, Türkiye başarı kazanamamıştı.

Düşüncenin izne bağılı olduğu bir toplum, önce çağdaş ve uygar bir toplum değildir. Düşünce den korkan bir toplum, kendini, geriliğe, çağına yabancılaşmaya itmiş demektir. Bu koşullar altında geri bıraktırılmışlığımızdan nasıl yakınabiliriz. Pencerelelerini ışığa kapayan kişinin, karanlıkta kaldığı için yakınmağa ne denli hakkı varsa, biz de o denli haklıyız!...

Sayın Yargıçlar;

Kararınız, Türkiye’de düşünce ve bilim özgürlüğüne çağdaş düşünceye saygının bir anıtı olsun isterim.

Saygılarımla. 27.7.1976

Doç. Dr. Servet TANILLI
Savunucusu
Av. M. Emin DEĞER

KENDİ SAVUNMASI

*Bu savunma, Doç. Dr. Server Tanilli
tarafından İstanbul DGM'de
30. Eylül, 1976 tarihinde yapılmıştır.*

S A V U N M A

İSTANBUL DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

Dosya No : 1975/44

Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

18 Aralık 1975 tarihinden başlayarak, bu salonda, çok önemli bir davaya bakıldı. «Çok önemli» dedim; gerçekten daha şimdiden, bu dava Türk kültür tarihinin malı olmuştur. İlerde, ülkemizin kültür tarihini yazacak olanlar, bu davadan da bahsedeceklerdir, ama mutlaka baksedeceklerdir. Şimdi, sizlerin kararınıza iktiran etmeden önce, değerli avukat arkadaşlarımla savunma sadedinde söylediklerine benim ilâve edeceğim pek bir şey kalmamış gibidir. Yine de, -çok genel planda da olsa-önemli bulduğum bir iki noktaya değinmek isterim.

Biliyorsunuz, «sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye matuf propaganda» yapmakla itham ediliyorum. Sayın Savcı, bu ithama gerekçe olarak, «Uygarlık Tarihi» adlı kitabımı, tarafsız bir bilim adamı gözü ile değil marksist görüşle yazdığımı, marksizm-leninizmi övdüğümü, ona karşı olan görüşleri kötülediğimi, kültürün her dalının komünizm propagandası yapması gerektiğini telkin ettiğimi, bilimsel tarafsızlığa uymadığım için de «listeden kopup gelen öğrencileri tek yönlü şartlandığımı» ileri sürmektedir.

Bütün bu iddia ve gerekçeler, başta bir takım kavram kargaşasından doğan son derece yanlış görüş ve değerlendirmelerin sonucudur. Bu kavram kargaşası, önce «bilimde objektiflik» konusunda görülmektedir. A;ıklamalarım da bu noktadan başlayayım.

1. Bilimde «objektiflik» ne demektir?

Bizde, bilimde objektiflik konusunda yanlış bir görüş savunulur ve «objektiflik»le «taraf tutmama» birbirine karıştırılır. Bu karışıklık, yalnız savcılık iddianamelerinde değil, politik çevrelerde, hatta akademik çevrelerde de sıkça görülen bir olaydır.

Ne demektir bilimde «objektiflik»?

Bilimsel objektiflik, gerçekliği (realiteyi), «olduğu gibi», «subjektif önyargıların etkisinde kalmadan» tesbit etmektir. «Taraf tutma» ise başka şeydir. Hemen söyleyeyim : Bilim, taraf tutar; bilim adamı taraf tutar. Ama kimin tarafını? Gerçeğin doğruların tarafını. Bütün bilim tarihi, gerçeklerin, doğruların tesbit edilmesi ve kabul ettirilmesi, yanlışların giderilmesi çabasının, bu uğurda verilen mücadelelerin tarihidir. Bu mücadelede, bilim adamları, gerçeklerden, doğrulardan yana olmayan güçlerle karşı karşıya gelmişler, zaman zaman korkunç ve iğrenç baskılara uğramışlardır. Galile'nin Katolik kilisesi ile çatışması bunun herkesçe bilinen bir örneğidir .

Toplumlara baktığımızda, toplumsal gerçekliğin (realitenin) kendisinde «taraf»lar vardır. Bilimsel, objektif metodla bu gerçekliği inceleyip tesbit ettiğimizde, bu «taraf»lar ve onların arasındaki gerçek ilişkiler, bu ilişkilerin nasıl işlediği ortaya çıkar. Şimdi, bu tesbitin kendisi, -hiç bir yorum yapılmasa bile-, ister istemez bir taraf tutma anlamını taşır. Çünkü objektif

lesbit, toplumda bir tarafın işine gelir, öbür tarafın işine gelmez. Niçin? Çünkü, taraflardan biri gerçeğin, doğruların ortaya çıkmasından, bilinmesinden yanadır; öteki değildir. Böylece, bilim adamı istemese, uzak durmaya çalışsa da, toplumda taraflar arasında objektif bir durumdan doğan anlaşmazlığa, çekişmeye, mücadeleye dolaylı olarak katılmış olur. Kaldı ki, bilim adamı, bilimsel çalışmalarından çıkan sonuçları kabullenmek ve ona göre bir tavır almak durumundadır da. Fikir dürüstlüğü, bilimsel cesaret bunu gerektirir.

Şimdi, iddianamesinde, beni «tarafsızlığa hiçbir şekilde riayet etmemek, bir ilim adamından çok bir görüşün insanı olarak öğrencilere tek yönlü bir öğretim yapmakla» (iddianeme, s. 4) itham eden Sayın Savcıya, yukarıdaki açıklamalarımın ışığında hemen cevabımı vereyim: Kitabımı yazarken, içinde yaşadığımız çağa ve topluma, bir bilim adamı gözüyle, yani objektif olarak baktım. Öyle olduğu için de tarafsız kalmadım, kalamazdım. Evet, bir görüşün insanıyım. Bir bilim adamı olarak zaten böyle bir görüş sahibi olmam gerekir. Görüşüm, bütün açıklığı ile şudur:

Kapitalist dünya, sosyalist dünya, geri kalmış ülkeler dünyası, diye üç ayrı gerçekliğin yaşandığı bir dünyada, ben, geri kalmış bir toplumun aydınıyım. Ülkemi, emperyalist kapitalizm, içerdeki ortakları ile işbirliği halinde sömürmektedir. Bu sömürü, ona karşı çıkanlara, zaman zaman «zor»a başvurarak sürdürülmektedir. Böylesine acı bir gerçekliği yaşayan bir toplumun aydını olarak:

—«Emperyaleizm»e ve «faşizm»e karşıyım. Tam bağımsız ve gerçekten demokratik bir Türkiye'den yanayım;

—«Kapitalizm»e karşıyım. İnsanların insanlıklarını bütün boyutlarıyla duyarak ve tadararak yaşayacakları, sömürüsü, nihayet yabancılaşması olmayan bir düzenden yanayım;

— Bugünkü «geri ve bağımlı» bir kapitalizmin devamında yarar gören güçlere karşıyım. Tam bağımsız, gerçekten demokratik, sömürüsü olmayan, ileri ve uygar bir Türkiye'yi yaratacak olan güçlerden yanayım.

Tarihe, içinde yaşadığımız çağa ve topluma bu görüş açısından bakıyorum. Böyle bir görüşe sahip olduğum için de, öğrencilerime yaptığım öğretim «tek yönlü» değil, «çok yönlü»dür.

II. Kime karşı sorumluyum?

Doğrudur veya yanlıştır, taraflar olunur veya olunmaz, bir bilim adamı olarak kabul ettiğim metod, görüş ve düşüncelerimden dolayı kime karşı sorumluyum?

Yaşadığım çağa ve topluma karşı
Ya Mahkemelere? Asla.

Bilim adamı, seçtiği metod'tan dolayı, başta çağına karşı sorumludur. Bir bilim adamı, metodunu seçerken, çağının metod konusundaki gelişmelerini çok iyi bilmelidir. Çağının terkettiği, nihayet mahkûm ettiği bir metodu seçmemekle yükümlüdür. Aksi takdirde, yanlışlar yapar, giderek bilim adamı niteliğini yitirebileceği gibi, çağına ve kendi halkına karşı zararlı bir kişi olur.

Bilim adamı, seçtiği metod'tan dolayı yaşadığı topluma karşı da sorumludur. Toplumda, «akademik çevreler»den başlayarak, halk kitlelerine varıncaya dek çeşitli kesimlerle yüzyüzedir. Yanlış bir metod seçmiş-

se, bu kesimlerin eleştirisine uğrar. Yanlış bir metod seçmişse, toplumda gerçeklerin, doğruların ortaya çık-masından yana olmayan güçlerin-bilerek veya bilmeye-rek- oyuncağı olur; gerçeklerin, doğruların ortaya çık-masından yana olan güçlere, giderek halka karşı bir duruma düşer.

Bilim adamının mahkemelere karşı sorumluluğu var mıdır?

Hayır. Bilim adamı, bilimsel görevini yerine geti-rirken, mahkemelere karşı hesap vermez. Böyle bir yol tutulursa, o toplumda hem bilim ilerleyemez, hem de tarihte çok acı örneklerini gördüğümüz büyük yan-lışlıklar yapılmış olur mahkemelerce; giderek, adalet ağır yaralar alır.

Bir bilim adamı olarak, beni, bu genel tarihi ve sos-yal doğrular açısından olduğu gibi, Türkiye’de -bugün eğer kalmışsa- demokrasi ilkeleri ve hukuk açısından da suçlandırmak, giderek cezalandırmak imkansızdır.

Gerçekten, Türkiye’de, ideal sayılan ve gerçekleş-tirilmek istenen demokrasi, «Batılı» tipte bir demokra-sidir.

Peki, nedir Batı demokrasisinin başta gelen özelli-ği?

Batı demokrasisinin -o demokrasi tipine taraftar olanların ısrarla işaret ettikleri- en büyük özelliği, top-lumda değişik görüşlerin varlığını ve yaşama hakkını tanımasıdır. Değişik sosyal çıkarların barış içinde mü-cadele edebilmesi, bir taraf için «zararlı» gözükenin öteki taraf için -tam tersine- «yararlı» olabileceği ger-çeğinin kabulüdür, Batı demokrasisi. Bu demokraside, hiç bir doktrinin imtiyazı yoktur. Hürriyete saygılı ol-

dukça, her düşünce serbesttir: Serbestçe açıklanır, serbestçe teşkilatlanır, serbestçe yarışır. Ve her düşüncenin siyasi iktidara gelme hakkı vardır.

Düşünceler serbestçe açıklanacak, serbestçe teşkilatlanacak ve serbestçe yarışacaktır. Ancak, demokrasi, kendini korumayacak demek midir bu? Hayır. Her rejim gibi, demokratik rejim de varlığına yönelecek tehlikeler karşısında kendini koruma hakkına sahiptir.

Ne zaman vardır o tehlikeler?

O tehlikeler, -Batı demokrasisine taraflar olanların belirttikleri gibi- düşüncelerin «şiddet hareketleri» halini aldığı anda vardır. Devlete karşı girişilmiş şiddet eylemleri, sabotajlar, silahlı çatışmalar vb. Bunlar maddi olaylardır, suçtur ve cezalandırılırlar. Ne var ki o maddi olaylara ilham veren düşünceler yasaklanamaz ve cezalandırılmaz. Çünkü, Batı demokrasisine göre, «düşünce suçu olmaz». Örneğin, «anarşik» tipte olaylar cezalandırılacak; ama «anarşizm» hakkındaki görüşler ve eserler yasaklanamayacak ve cezalandırılmayacaktır.

Bu noktayı daha da aydınlığa çıkartmak amacı ile, he mde Fransız Devlet Güvenlik Mahkemesinde, birkaç yıl önceki duruşmalardan birinde, mahkemenin başkanı Romeiro'nun söylediği sözleri hatırlatmak isterim. Çeşitli sabotaj hareketlerine girişen, binaları kundaklayıp kamyonları havaya uçuran bir grup insanın duruşması başlarken, mahkemenin başkanı Romeiro, savcıya ve sanıklara şu önemli noktayı hatırlatmaktadır: «Fransız Hukukunda düşünce suçu diye bir şey yoktur. Burada yargılayacağımız maddi olaylardır; yoksa bu olaylara ilham veren fikirler değildir...» (Le Monde, 6/X/1972).

Anarşist olaylar karşısında tavrı bu olan Batı demokrasisinin bilim adamları karşısındaki tavrının ne olabileceğini ayrıca belirtmeye bilmiyorum gerek var mı?

Benim , bir bilim adamı olarak, hukuki açıdan, Türkiye’de bugün yürürlükte bulunan Anayasa ve kanunlar açısından da suçlandırılmam, giderek cezalandırılmam imkânsızdır.

Başta Anayasa, bir maddesinde, «Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir» (m. 12/1) derken, bir başka maddesinde, «Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir : düşünce ve kanaatlerini, söz yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir» (m. 20.) demektedir. Böylesine mutlak ve sınırsız bir düşünce hürriyetinin doğal bir uzantısı olarak, bir başka maddesinde de şöyle demektedir: «Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türkü araştırma hakkına sahiptir» (m. 21/1).

Sayın Savcının hakkımda uygulanmasını istediği 142 nci maddesinin öngördüğü unsurlar, özellikle «cebir» unsuruna da ne yazılarımda, ne de sözlerimde rastlamaya imkân yoktur. Burada, Anayasa Mahkemesinin, 141 ve 142 nci maddeler hakkında verdiği ünlü kararında, «bilim ve sanat çalışmaları serbesttir» diyerek, bu maddelerin bu tür çalışmalara uygulanamayacağı yolundaki görüşünü de hatırlatmak isterim.

Sayın Başkan, Sayın Üyelet,

Çağına ve toplumuna karşı görevini yerine getirmiş bir hocanın huzuru içindeyim şu anda. Yazdıkla-

rım, yazılması gereken şeylerdi. Bugün yazmaya kalksam -en azından- gene aynı şeyleri yazardım. Hiçbiri hakkında en ufak bir pişmanlık duymuyorum. Kaleminden çıkmış her cümlemin, -cümle ne demek- her kelimenin ve hecenin altında, entellektüel şeref ve haysiyetim yatmaktadır. İnsanım, hayatta dönebileceğim şeyler olabilir. Ama entellektüel şeref ve haysiyetimin, -ölüm bahasına da olsa- dönemem. Atilla İlhan'ın o yeni ve unutulmaz şiirlerinden birinin son mısraları geliyor aklıma :

O sözler ki, kalbimizin üstünde
dolu bir tabanca gibi
Ölüp ölesiye taşırız

O sözler ki, bir kez çıkmıştır ağzımızdan
uğrunda asılırız.

Ben, içinde yaşadığım çağa ve topluma karşı, bir bilim adamı olarak sorumluluğumu yerine getirdim. Şimdi sorumluluk sırası sizde. Yalnız, unutmayınız ki, siz de çağınıza ve topluma karşı sorumlusunuz. Çünkü, her mahkeme kararı, onu verenlerin yalnız hayatları boyunca değil, onu verenler hayattan çekildikten sonra da anılır. İyi anılır, kötü anılır, ama anılır. İsterim ki, sizin kararınız -ilerde kültür tarihinin mutlaka bahsedeceği bu dava dolayısıyla- iyi anılsın, takdirle anılsın.

Sizleri tarihin huzurunda, toplumun huzurunda sorumluluklarınızla başbaşa bırakıyorum.

Hoşca kalınız.
30 Eylül 1976

Server TANILLİ

SAVUNMALAR

Bu bölüme, Av. Muvaffak Şeref ve Av. Gülçin Çaylıgil'in - birinci basımda bulunmayan - savunmaları eklenmiştir.

S A V U N M A

İSTANBUL DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

Savunmama, raporları dosyada bulunan sekiz profesöre duyduğum saygıyı belirterek girmeyi ödev biliyorum : 22.5.1973 günlü raporun sahipleri olan Ord. Prof. Reşat Kaynar, Prof. Süleyman Barda ve Prof. Vakur Versan ile 16.3.1976 günlü raporun sahipleri olan Prof. Macit Gökberk, Prof. Berna Moran, Prof. Cavit Orhan Tütengil, Prof. Nuri Karacan ve Prof. Öztekin Tesun. İçinde yaşadığımız bu utanç verici ortamda, bilim adamı namus ve onurunu koruduklarını, sözkonusu raporlarıyla, bir kez daha kanıtlamışlardır. Özellikle, Dr. Tanilli'nin «Uygarlık Tarihi» adlı ders notları ile bu davadaki sıfatı anlaşılamayan Prof. Nurullah Kunter'in raporunun ve de sözkonusu raporu geçerli bir kanıtmış gibi benimseyen iddianamenin karşılaştırmalı çözümlemesini, gerek pozitif hukuk, gerek bilim açısından, tam bir objektiflik ve titizlikle gerçekleştirerek, sözgötürmez sonuçlara varan ikinci rapor dururken, burada ayrıca bir savunmada bulunmak gereksiz bile sayılabilir. Bu bakımdan, 16.3.1976 günlü rapor, yalnızca Türk üniversitelerinin (Prof. Kunter'in davranışında olduğu gibi) zaman zaman gölge düşürülmüş tarihine değil, Türkiye'de bilim ve düşünce özgürlüğünü bütünü yok etmeğe yönelik davalar tarihine de seçkin bir belge olarak geçecektir.

Bundan önceki savunmalarda, değerli arkadaşlarım, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin niteliği üzerine oldu-

ğu gibi, Dr. Tanilli'ye yüklenmeye çalışılan suçun, yasal, maddî ve mânevî öğeleri üzerine de gereken ışığı yetkinlikle tuttular. Bundan ötürü, savunmalarına içtenlikle katıldığımı belirterek, savunmamı yasal ögenin elimden geldiğince derinliğine çözümlemesiyle sınırlayacağım.

Yasal ögeyi oluşturan 142'nci maddenin -141'inci madde gibi- faşist kökeni, daha da faşistleştirmek üzere - uğratıldığı değişiklikler, çeşitli açılardan, Türkiye'de öteden beri inceleme, yorum ve tartışma konusu olmuştur. Tartışılmaz yanı ise, «kanunilik ilkesi»ne, «kanunsuz suç olmaz ilkesi»ne açıkça ters düşen belirsizliğidir. Türkiye'yi bugünkü utanılacak duruma düşürenlerin, 141'inci maddeye olduğu gibi 142'inci maddeye de her zaman dört elle sarılmalarının asıl nedeni bu belirsizliktir. TCK'nun 1'inci maddesinin birinci cümlesinde «kanunun *sarih olarak* suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez» denildiği halde, geleneksel iki yüzlülükleriyle, 141 ve 142'inci maddelerin belirsizliğinden yararlanarak, sömürü düzenlerini ve baskı rejimlerini sürdürebilmişlerdir.

TCK'un birinci maddesi sarih, açık ve kesin olduğu ve öteki tüm maddeleri kendi koşuluna kesinlikle bağladığı için, 142'inci maddenin çözümlemesi, ancak, 1'inci madde gözönünde tutularak yapılabilir. Bundan ötürü, burada ilkin, 1'inci maddenin niteliğini belirtmek zorunludur. Bu işi, savcılara ve mahkemelere Prof. Kunter'in raporu türünden raporlar düzenlemeleriyle ünlü -biri ordinaryüs- iki profesöre bırakacağım. Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku adlı ünlü kitaplarında (Üçüncü basım, İstanbul 1965 cilt 1, s. 26) şunları yazarlar :

“Suçta ve cezada kanunilik prensibi, modern hukukta, ceza hukukuna mahsus bir prensip, bir kaide olmaktan çıkarak, modern âmmе hukukunun bir pren-

sibi halini almış bulunmaktadır. Gerçekten, mevzuubahis prensip, artık müşterek anayasa hukukunun vazgeçilmez bir kaidesi manzarasını arzietmekte ve hukuk devleti rejiminin başta gelen unsurlarından birini teşkil etmektedir (...) Hatta, bugün mevzuubahis prensibin anayasaların da üstünde, milletlerarası vicdanın bir nevi ifadesi olarak devletlerarası hukukta kaynak teşkil eden, hukukun umumi prensiplerinden biri sıfatıyla mütealası lâzım gelmektedir.”

«Kanun’lik» ilkesinin böylesine önem taşıması doğaldır. Çünkü, hangi rejim altında olursa olsun, bir yerde bu ilke zedelendi mi, hiç kimse günün birinde neye uğrayacağını kestiremez. Türk aydınları, 142’nci madde ile, işte böyle bir konumda bırakmıştır. Kimi yazarlar ya da çevirmenler, kitaplarını bastırmadan önce, içinde suç sayılabilir öğeler varsa çıkarmak ya da yapıtlarını yayınlamaktan büsbütün vazgeçmek üzere, hukukçulara gösterirler. Sayılır mı, sayılmaz mı? Hiçbir hukukçu kesin birşey söyleyemez. Çevirileri ayrı yayımcılarca yayımlanmış olan aynı yapıt, İstanbul’da suç sayılmış. Ankara’da sayılmamıştır. Karar, günün siyasal havasına, genellikle o havaya göre seçilen bilirkişilerin eğilimlerine, önerilerine 142’ye ilişkin davalar gelen yargıçların kişiliklerine, Yargıtay ceza dairesinin işe bakıldığı sıradaki bileşimine bağlıdır. Dr. Tanilli, anayasa hukuku doçentidir. Kuralsal bir bilim olan, hatta salt kuralsal kalırsa bilim bile olmayan hukukun biçimsel kavrayışından kurtulmadıkça, değil anayasa hukukçusu, siyasal bilimci vb., doğa bilimlerinde bile hiç bir şey olunamayacağını zamanında kavrayarak, kendisini ona göre yetiştirmiş bir öğretim üyesi. Öğrencilerin liselerden üniversitelere ve yüksek okullara ne denli yetersiz bir eğitimden geçerek geldiklerini yıllarca saptamış, gençlere her şeyden önce uygarlığı,

uygarlıklar tarihini öğretmek için onca göz nuru döke-
rek 459 sayfa tutan ders notlarını hazırlamıştır. Bu yüz-
den günün birinde Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin sa-
nık sandalyasında hesap vermek zorunluğunda bırakıla-
cağını aklından geçirmiş olamaz. Oysa, ırkçı, turancı,
sultancı, şeriatçı, Cumhurbaşkanının geçenlerde seçti-
ği terimlerle, pantürkist ve panislamist ve de ameri-
kancı ideoloji ve uygulamalarla ayakta durmaya çaba-
layan Milliyetçi Cephe yönetiminde, 142'nci maddenin
belirsizliğinden yine yararlanmak istenerek sanık san-
dalyasına böylece oturtulmuştur.

İşte, öteki gerekçeler arasında, bir de söz konusu
belirsizlikten ötürü, eski Türkiye İşçi Partisi, 141 ve
142'nci maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesinde
dava açmıştır. Hemen belirtelim ki, Anayasa Mahke-
mesinin söz konusu davaya ilişkin kararı, pek çok ka-
rarlarının tersine, Anayasa'ya uygun kararlardan değil-
dir. 26.9.1965 günlü karar dikkatle okunursa, 141 ve 142'-
nci maddelerin iptalinden kaçınmak için her türlü man-
tığın kullanıldığı görülür. Yani, araya komünistler ka-
rışmıştır da, bundan ötürü böyle bir karar çıkmıştır de-
nilemez. Tersine! Ama, söz konusu kararı kaleme alan
ve o karara olumlu oy verenler, yine de maddeyi belir-
li bir sınırla sınırlamak zorunluğunda kalmışlardır.

*"Propaganda sınırına girmemek şartıyla, her çe-
şit toplumcu bilimler ve bu açıdan anarşizm ve komü-
nizm üzerinde, öğrenme, öğretme açıklama, yayma ve
araştırma yapılması, bu maddedeki yasakların kapsa-
mına girmez. Şüphesiz, bilimlerin kendilerine özgü ve
bilimsel nitelikte öğrenme, öğretme, inceleme ve araş-
tırma metodları vardır. Bunlara uymak, yani 21'inci
maddede öngörülen kayıtlar gözönünde tutulmak şar-
tıyla, bilim ve sanat çalışmaları serbesttir. Ceza Kanu-
nu'nun 142/1 hükmü, bu nitelikteki bilimsel eylemleri*

değil, propaganda niteliğindeki eylemleri yasaklamıştır. Bu eylemlerde bu niteliğin mevcut olup olmadığı sorununun çözümlenmesi ise, önüne bu yolda bir dava gelmiş olan hakime düşer...

Hemen belirtmek gerekir ki, bu anlatım, hukuk dilinin gerektirdiği açıklık ve kesinlikten yoksundur. Kararı kaleme alanın türkçesinden mi, 142'yi iptalden korma çabasıyla düşülen güç durumdan mı, neden ileri gelmiş ise, gerek seçilen sözcükler, gerek sözdizimleri açılarından, yüzeyinden bakılırsa değişik, hatta çelişen anlayışlara yol açabilir. Bir yandan «bilim ve sanat çalışmaları serbesttir» denilmiş ve bu önerme somutlaştırılarak, «her çeşit toplumcu (yani sosyalist) M. Ş.) bilimler ve bu açıdan anarşizm ve kemünizm üzerinde öğrenme, öğretme, açıklama, yayma ve araştırma yapılması bu maddedeki yasakların kapsamına girmez» denilmiş, Ceza Kanunu'nun 141/1 hükmünün bu nitelikteki bilimsel eylemleri yasaklamadığı belirtilmiş, bir yandan da «propaganda» sözcüğü gibi, latince kökenine bağlı kalınarak alınırsa, her türlü inancı, düşünceyi ve öğretiyi yayma diye tanımlanan bir sözcük, öncekilerle çelişen bir koşul izlenimini yaratabilecek biçimde kullanılarak, «propaganda sınırına girmemek şartıyla» önermesi eklenmiştir. Üstelik en sonunda «bu eylemlerde bu niteliğin mevcut olup olmadığı sorununun çözümlenmesi ise, önüne bu yolda bir dava gelmiş olan hakime düşer» denilmesi de, yargıcın önceden söylenenlerle bağlı olmadığı sanısını uyandırabilecek niteliktedir. Ama, az önce de belirttiğimiz gibi, bunlar, metne yüzeyden bakılınca edinilebilen izlenimlerdir. Anlatım, hukuksal ve mantıksal bir çözümlemeden geçirilince, bu izlenimler kesinlikle ortadan kalkar. Böyle bir çözümleme için de, ilkin şu soruları yanıtlamak gerekiyor :

- a) Anayasa Mahkemesi'nin sözkonusu gerekçesi yargıcı bağlar mı?
- b) Gerekçenin dayandığı temel öge nedir?
- c) O temel ögeye dayanan önermeleri, hukuksal ve mantıksal değerlerine göre, nasıl mertebelendirmek gerekir?
- d) Böyle bir mertebelendirmede ortaya çıkan temel kavramlar nelerdir?

a) *Anayasa Mahkemesi'nin gerekçesi yargıcı bağlar mı?* — Gerekçenin bu soruya yolaçan önermesi az önce aktardığımız gibi şudur :

“Bu eylemlerde bu niteliğin mevcut olup olmadığı sorunun çözümlenmesi ise, önüne bu yolda bir dava gelmiş olan hakime düşer.”

Bu önerme, yalnızca şu iki biçimde yorumlanabilir : Kararı yargıcın vereceği ya da önceki önermelerin yargıcı bağlamadığı. Birinci yorum seçilirse, önerme gereksiz, eski sözcüğü ile «zait» olur. Yargıtayı da içermek üzere, davalarda kararı yargıcın vereceğinden kuşku yoktur. İkinci yoruma göre ise, gerekçe tümü ile mantıksız olur. 142'yi iptal edilmekten kurtarmak için, bir yandan belirli sınırlar, koşullar konulacak, bir yandan da yargıcın bunlara bağlı olmadığı kabul edilecek! Bu, mantık açısından, apaçık bir çelişki oluşturur. Karara olumlu oy verenlerin böylesine bir çelişkiye düşüklerini kabul etmek, tek sözcükle, haksızlık olur. Böyle bir yorum, Anayasa Mahkemesi'nin apaçık bir mantıksal çelişkiye düştüğünü saptamakla da kalmaz. Her şeyden önce, gerekçedeki sınırlamalar, koşullar sayesindedir ki, 142'nci madde iptal edilmekten kurtarılmuş, ama, buna karşılık, Anayasa'ya aykırılığında kuşku bulunmayan sözkonusu maddenin, ister istemez, hiç değilse belirsizliği giderilmiştir. Anayasa Mahkemesi'-

nin, 142'nci maddeyi iptalden kurtarayım derken, belirsizliği de aşarak, keyfi kararları meşrulaştıran bir yorum getirdiğini düşünmek büsbütün haksızlık olur.

b) *Gerekçenin dayandığı temel öge nedir?* —Anayasa Mahkemesi, çözümleme konusu gerekçesinde, anayasanın 21'nci maddesini anarak, önermelerini anılan maddenin ögeleriyle oluşturmuştur. Anayasa Mahkemesi'nin görevi, yasaların anayasa'ya uygunluğunu denetlemek olduğuna göre, başka türlü söz konusu olamazdı. 12 Mart barbarlığı sonucunda özüne dokunulmadan önceki 1961 Anayasası'nın 21'inci maddesi şudur :

“Herkes bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.”

Gerekçe, işte bu temele dayanıyor. Çözümlemede bu temel unutulursa, akıl yürütmeler havada kalır.

c) *«Anayasa'nın 21'inci maddesine dayanan önermeleri, hukuksal ve mantıksal değerlerine göre nasıl mertebelendirmek gerekir?.* — Hiç kuşkusuz, bu mertebelendirme şöyle olacaktır :

c/1 — «21'inci maddede öngörülen kayıtlar gözünde tutulmak şartıyla bilim ve sanat çalışmaları serbesttir.»

c/2 — «Her çeşit toplumcu bilimler ve bu açıdan anarsizim ve komünizm üzerinde, öğrenme öğretme, açıklama, ve araştırma yapılması bu maddedeki yasakların kapsamına girmez.»

c/3 — «Ceza Kanununun 142/1 hükmü, bu nitelikteki eylemleri yasaklamamıştır.»

c/4 — «Şüphe, bilimlerin kendilerine özgü ve bilimsel nitelikte öğretme, öğrenme, inceleme ve araştırma metodları vardır.» Bunlara da uymak şarttır.

c/5 — «Propaganda sınırına girmemek» şarttır. «Ceza Kanununun 142/1 maddesi hükmü porpaganda niteliğindeki eylemleri yasaklanmıştır.»

d) *Böyle bir mertebelendirme sonucunda ortaya konabilen temel kavramlar nelerdi?.* — Bu kavramların, sırasıyla, «bilimsel», «bilimsel metod» ve de «propaganda» kavramaları olduğu açıktır.

Sözkonusu kavramların açıklamasına, bir de şu sorunu eklemek gerekiyor : Belli bir yapıtın (bu davada «Uygurlık Tarihi» adlı ders notlarının) ve o yapıtta kullanılan metodların bilimsel olup olmadığını ve de -bilimsel olmadığı saptanırsa- propaganda sınırına girip girmediğini -ilgili yapıtın konusuna ve içeriğine göre- kimlerin anlayabileceği sorunu. Çözümlememizi böylece dört bölüme ayırmış oluyoruz : 1) «bilimsel» kavramı, 2) «bilimsel metod» kavramı, 3) «propaganda» kavramı ve de 4) bu konularda kimlerin söz sahibi olabileceği sorunu.

1 — «BİLİMSEL» KAVRAMI

Bilimsel sözcüğü, pek çok sözcük gibi, Türkiye’de bilen bilmeyenin, özellikle piyasa politikacılarının en çok kullandığı sözcüklerdendir. Hangi kavramın adıdır bu sözcük? O kavram bilinmeli, elden geldiğince tanımlanmalıdır ki, bir yapıtın bilimsel nitelikte olup olmadığı o ölçütle saptanabilsin.

Burada, doğaya, topluma, insana, ve düşünmeye ilişkin çeşitli bilim disiplinlerine ve çeşitli okumalara göre epistemolojik açıklamalara girişmek, zaman açısından olanaksız, bu davanın boyutları açısından da yersiz olur. En kısa yol sözlük tanımlarıyla yetinmektir. Benim kendi kesin kanımca, bilimsel bilginin ne de-

mek olduğunu, gerçekliğe ve bilimler tarihine dayanarak, bilimsel açıdan açıklayabilen biricik kuram, marksist bilgi kuramıdır. Bundan ötürü, tanımlamaların en doğrusunu da marksist sözlüklerde aramak gerekir. Bununla birlikte, burada, bu yolu seçmeyeceğiz. Tersine, marksizme açıkça karşı bir ansiklopedi ile Türk Dil Kurumu'nun, kuşkusuz marksist olmayan, «Türkçe Sözlük» adlı sözlüğünden aktaracağız, «bilim» ve «bilimsel» antımlarını.

Çevirisi «Meydan Laroussé» adı altında yayımlanmış olan Fransız ansiklopedik sözlükte «bilim» ve «bilimsel» sözcükleri şöylece tanımlanmaktadır :

«Bilim, doğa, toplum, insan ve düşüncesi üzerine, yani kısacası, sınımlanabilir bilginin nesnesi olabilen her şey üzerine nesnel (objektif) bilgilerin tümü»

«Bilimsel, bilime ya da bir bilime ilişkin olan».

Görüldüğü gibi, yukarki tanımların temelini, özünü, doğa, toplum, insan ve düşüncesi üzerine nesnel bilgiler oluşturuyor. Kısacası, bir yapıtın bilimsel olup olmadığını saptama olanağını sağlayan ölçüt, her şeyden önce, doğaya, topluma, insana ve düşünmeye, başka deyişle, bütünü ya da belirli yanlarıyla gerçekliğe ilişkin olarak sergilediklerinin nesnel olması, yine başka deyişle, gerçekliği yalana dönüştürmüş olmamasıdır. Demek oluyor ki, belli bir yapıtın bilimsel olmadığını öne sürebilmek için, içeriğinde gerçekliğe aykırı öğelerin bulunduğunu - o öğeleri açıkça ortaya koyarak - kanıtlamak zorunludur.

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğündeki tanımlar, ayrıca, «nesnel» sözcüğünün bilimsel anlamını da içeriyor:

«Bilim, evrenin ya da olayların bir kısmını konu edip, deney yollarıyla ve gerçekliğe dayanarak yasalara yönelmeye çalışan bilgi»

«Bilimsel, bilimle ilgili, bilime dayanan, ilmî».

Görüldüğü gibi, burada da, öncelik tanınan öge, gerçekliğe dayanmak, başka deyişle gerçekliği yalana dönüştürmemektir. Tanıma ayrıca «yasalara yönelik» olma koşulu da eklenmiştir ki, gerçekten de, «bilimsel» olan, gerçekliğin yüzeyden görünüşünü değil, gerçekliği yöneten genel ve tikel yasaları yansıtmasıdır. «Deney» sözcüğü astronomi, fizik, kimya, biyoloji vb. de bilimsel öngörüyü (prospektiv), sosyal bilimlerde istatistikle ve tarihle, ve tarih biliminde tarihle doğrulamayı da içerseydi, bilimin ve bilimselin marksist anlayışı da bundan başka birşey olamazdı.

2 — «BİLİMSEL METOT» KAVRAMI

Burada, Türkçe Sözlük'teki doğru tanımla yola koyulabiliriz. En geniş anlamıyla metot, belli bir amaca ulaşmak için tutulan düzenli yoldur. Bilimlerde metot ise, gerçekliğin ve gerçekliği yöneten yasaların bilgisine ulaşmaya yönelik tutulan düzenli yol. Kararda değinildiği gibi, çeşitli bilimlerin belirli alanlarına (doğa, toplum, insan ve düşünme ve bunların çeşitli yarıları) göre belirlenen, kendilerine özgü metotları vardır ki, bunlara da «metodoloji» deniyor.

Demek oluyor ki, genel ya da özgül metodları kullanmanın, amacı da, gerçekliğin ve gerçekliği yöneten yasaların bilgisine ulaşmaktır.

Bu açıklamalar gösteriyor ki, «bilimsel» ve «bilimsel metod» kavramları «propaganda» kavramı ile ke-

sişmez. Bilimi yaymaya, bilimsel olanı yaymaya, propaganda değil, öğretim denir. Kısacası, bilimin, bilimsel olanın öğretilmesi, yayılması, propaganda sınırları içine sokulamaz. Berlin Yüksek İdare Mahkemesinin, Federal Almanya Anayasası'na dayanan, bilim özgürlüğüne ilişkin 1.6.1974 günlü kararı, İstanbul Baro Der-gisi'nin Ocak - Nisan 1976 sayısında yayımlanmıştır. Anılan karar, somut örnekler de, getirerek sorunumu-zu aydınlatığı için ilgili parçalarını buraya aktarmak yerinde olacaktır :

«(Bilim özgürlüğü) alanı, olsa olsa, «bilim» kavru-munun özünden çıkma bir sınırla bağlı sayılabilir. Bu temel hak, doğruyu bulup kavramayı amaçlayan ve bu yolda özgül yöntemlerin uygulandığı bilimsel düşünce açıklamalarını kapsar. Bu arada, siyasal nitelikte dü-şünce açığa vurmaları da, bilimsel araştırma konusu ile pek gevşek bir bağlantı içerisinde bulunsalar bile, engellenemezler (...) Anayasaya sadakatsiz davranış-lara karşı, ancak bu sadakatsizliğin aynı zamanda bi-lime aykırılık niteliği taşıması olasılığında müdahale edilebilir (...) Edebî eserleri, tarihsel gelişimle bağ-lantıları ve sosyo-ekonomik gerçekliklere bağımlılıkla-rı içerisinde araştıran tarihsel - maddeci yöntem, bi-lim dışı sayılamaz. Bu yargı, sözü geçen yöntemin te-melinde marksist bir bilim anlayışı saklı olsa bile, de-ğişmez (...) Araştırma sırasında «Batı Almanya'da sermayenin restorasyonu»ndan ya da «Alman Komü-nist Partisi'nin tekelci efendilerin iktidarsızlaştırılma-sı ve batıdaki işçi sınıfının dayanışması uğruna verdi-ği savaş»tan söz edilmesi, gerçi kapitalist ekonomi sistemine karşı eleştirel bir tavır alma ve sosyalizme yakınlık gösterme anlamına gelir. Ne var ki bu olguda, Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası'na, bu Ana-

yasanın kurduğu düzenin Doğu tipinde bir modele çevrilmesi dileğiyle karşı çıkılması ve buna bağlı olarak da Anayasaya sadakatsizlik edilmesi olgusu bulgulanamaz (...) Anayasa, ekonomi politikası açısından tarafsızdır, renksizdir. Gerçi bugün yerleşik ekonomik ve sosyal düzen, Anayasa tarafından «olanaklı» görülmüş bir düzendir ama, olanaklı görülmüş «biricik» düzen de değildir. Yasa koyucusunun iradesiyle belirlenmiş bir ekonomik ve sosyal politikaya yaslanan bu düzen, pekâlâ bir başka kararla bir başka düzene yer verebilir. Kapitalist ekonomi ve toplum düzeni, Anayasa (...) kuralları anlamında «özgürlükçü demokratik temel düzen» olarak korunmuş ve Federal Anayasa Mahkemesi'nin içtihatlarıyla çerçevelenmiş «dokunulmaz çekirdek alan»a girmez.»

Berlin Yüksek İdare Mahkemesi'nin Federal Anayasa Mahkemesi kararlarına dayanan bu kararı, anılan mahkeme yargıçlarının marksist, giderek bilimsel sosyalist olmalarından ötürü değil, kapitalizmin biricik ekonomik düzen modeli olmadığının ve marksist araştırma, analiz ve sentez metodlarının bilimsel niteliğinin onlarca da artık anlaşılmış olmasından ötürü alınmıştır. Gerçekten de, marksizmin felsefeseli maddeciliği, maddeci diyalektiği ve de tarihsel maddeciliği, adları anılmadan da olsa, marksist olmayan bilim adamlarınca da çeşitli alanlara öylesine uygulanmaktadır ki, marksizmi yasaklamak günümüzdeki tüm bilimsel araştırmaları yasaklamakla birdir. Marksist araştırma, analiz ve sentez metodları günümüzde yalnız bilim adamlarınca değil, kendi ülkelerinde ve Türkiye gibi az gelişmiş, bağımlı ülkelerde sosyalizmin kuruluşunu geciktirmek amacıyla, emperyalist ülkeler yöneticilerince de kullanılmaktadır. Ne kafalarında, ne de bilgisayar-

larında doğaüstü güçler, ya da salt akıl, idea gibi yanılsamalar vardır. Bunları yalnızca halkları aldatmak için birer araç olarak kullanıyorlar. Bizde «manevî kalkınma»dan söz açanların bile kendi sınıflarının ve de kendilerinin çıkarları için yapmak istedikleri «maddî kalkınma» çabalamalarından başka bir şey değildir. Üstelik «manevî kalkınma»dan neyi anlıyorlarsa, onu kendilerine değil, halka ayırmaktadırlar. Kapitalizm öncesi ya da kapitalist ahlâka bile bağlı olmadıkları tanıtılarıyla ortadadır.

Çağımızda, şu ya da bu yanıla marksizme dayanmayan bilim olmayacağını, marksist olmayan, hatta marksizme karşı olan düşünürler de açıkça belirtmişlerdir. Burada birkaçına değinmekle yetinelim.

1911'de yayımlanan «Alman Kültürüne Borçlu Olduğum» adlı kitabında Bernard Shaw : «Bütün dünya Marx'a büyük bir minnet borçludur» der. Avusturyalı ünlü ekonomist Joseph Schumpeter, 1924'te yayımlanan (Dogmalar ve Metotlar Tarihinin Dönemleri) adlı kitabında «O (Marx) yalnızca bir özgürlüğe değil, aynı zamanda, en üst mertebede bir yeteneğe sahipti» diyecektir. Nasyonal sosyalistlerin en ünlü ekonomi teorisyeni Werner Sombart da 1928'de yayımlanan «Modern Kapitalizm» adlı kitabında şunları yazar : «Bu adamın felsefesini ve o felsefe ile birlikte marksizm adına hayran olunan ne varsa hepsini ne kadar reddediyorsam, kapitalizmin teorisyeni ve tarihçisi olarak o adama o kadar hayranım. Ve benim kitabımda iyi sayılabilecek ne varsa onu Marx'ın düşüncesine borçluyum. En büyük yeteneğini oluşturan soru sorma yeteneği olmuştur. Marx, soru sorma dâhice yetkinliğiyle ekonomi biliminde bir yüzyıl için verimli araştırma yollarını açmıştır. Bu soru sorma alışmamış ne kadar

ekonomist varsa kısırlığa mahkumdu. Bugün bunu hiçbir kuşkuyla düşmeksizin görüyoruz.» Yine Avusturyalı, üstelik varlık metafiziği öğreten filozof ve toplumbilimci Othmar Spann 1839'da yayımlanan «Sosyal Bilimler» adlı kitabında şöyle yazmıştır; «Ekonomi politiğin ve toplumun burjuva denilen bilimi ve tarih biliminin, kendisi Marx'ın ilkelerinin öylesine egemenliği altındadır ki, Marksist bilimlerden ancak derece bakımından farklıdır.»

Az daha yakınlara gelelim. Arizona Üniversitesi profesörlerinden Edouard Morot-Sir 1971'de yayımlanan «Bugünkü Fransız Düşüncesi» adlı kitabında : «1930'dan sonraki Fransız düşüncesi, teorik ve pratik marksizm karşısındaki tutumu ile sergilenebilirdi. Eğer bu sergileme tarzını seçmedimse, marksizmin düşüncemizin tek hareket gücü olmamasındandır.» der. Öncekiler gibi yine hiç de marksist olmayan ünlü paleontolojist ve tarihçi Leroi Gourhan 1964'te yayımlanan «Jest ve Söz» adlı kitabında şunları yazmıştır : «J. J. Rousseau'dan beri «ilkel» insanın davranışı üzerine pek çok çalışma yapıldı. 18. ve 19. yüzyıllarda yapılanlar, bile bile siyasal sosyolojiye yönelikti. Sözkonusu olan. Avusturalyalıları ya da Füeijyalıları gözlemekten çok, sosyal kurumların teorik bir eğrisini (münhanisini) çizmek, Batı toplumunun, hangi noktalarda bu eğriden uzaklaştığını ve gelecek insanların sosyal refahlarını sağlamak için hangi yolu izlemek gerektiğini göstermekti. Marksizm, bu ilk atılımdan doğdu ve tutundu.» Ülkemizde çok iyi tanınan ünlü düşünür Sartre ise, 1971'de yayımlanan kitabında şunları yazar : «Bizim için marksizm yalnızca bir felsefe değildir : O, düşüncelerimizin iklimi, beslendiği ortamdır. Hegel'in objektif ruh dediğinin sahici hareketidir. Biz onda solun

kültürel servetini görüyoruz; dahası : burjuva düşüncesinin ölümünden beri, o, tek başına Kültür'dür, çünkü insanları, yapıtları ve olguları anlama olanağını veren yalnızca odur.»

Alıntıları durmadan çoğaltabiliriz. Marksist olmayan, ama başta psikoloji ve pedogoloji alanlarında, son yıllarda da epistemoloji alanındaki araştırmaları, buluşları ve yayımlarıyla 1921 yılından başlayarak, tüm dünyanın saygısını kazanmış olan İsviçreli büyük bilgin Jean Piaget'nin, Marksizme, felsefede ve bilimlerde verdiği yer burada anılmadan geçilemez. Bugün 80 yaşında olan Prof. Piaget, 1967'de yayımladığı «Biyoloji ve Bilgi», UNESCO adına 1970'te yayımladığı «İnsana İlişkin Bilimler Epistemolojisi» ve de 1972'de yayımladığı «Felsefenin Bilgeliği ve Yanılsamalar» adlı yapıtlarında, maddeci ve diyalektikçi olduğunu kanıtlamış ve yorumlarıyla marksizmin çağdaş felsefedeki ve bilimlerdeki yerini önemle belirtmeyi bilimadamı namusunun vazgeçilmez gereği saymıştır. UNESCO için hazırladığı «İnsana İlişkin Bilimler Epistemolojisi» adlı kitabının her bölümünde Marksist görüşlere layık olduğu yer verilmeden geçilmez. Örneğin, diyalektikten söz açarken, şöyle der büyük bilgin; «Bu felsefesal diyalektik, sosyoloji ve ekonomi alanlarında kendini gösterdi ve, yadsınamaz ki, marksist diyalektik bu konuda özellikle önemli bir etkiye bulundu. Marksizmin paleontolojiden biyolojiye, psikolojiden sibernetiğe kadar tüm bilimlere ağırlığını koyduğunda, marksist olmayanların, hatta marksizme karşı olanların da kuşkusu yoktur. Sözelimi C.H. Waddington «Teorik bir Biyolojiye Doğru» adlı yapıtında : «kavramlar genel sistemi... marksist diyalektik felsefeye bir ölçüde oldukça yakındır... Bu kavramlar, bana öyle görünüyor ki, biyo-

oloji problemlerinin, maddeci, ama basitleştirici, sıradan yaklaşımlarına oranla, Marx ve Engels'in diyalektik görüşüne daha büyük bir ölçüde cevap veriyor» der. Bilimlerden vazgeçtik dinlere inanılır bir temel bulmaya çabalayan yaklaşımlarda bile, marksizmin yardımını alma eğilimi vardır. Sözelimi Hervé Rousseau 1971'de yayımlanan «Dinler» adlı kitabında, dinin görevinin modern dünyanın dinsel olmayan değerlerini üstlenmek olduğunu söyleyerek, şöyle yazar : «Geriye marksizmin bir kısım katkılarını, maddeciliğiyle değil, ama toplumların evriminin anlaşılmasına olumlu olarak getirdiğiyle, dinle kaynaştırılması kalmaktadır.» Bunlara marksist olmayan, Amerika'da ders veren bir Türk profesörünün, Prof. Kemal Karpat'ın görüşünü de ekleyelim : Türkiye'de sosyal araştırmaların gelişmesi konusunu tartışmak üzere 1970'te Ankara'da toplanan seminere sunduğu bildiride Prof. Karpat şunları yazıyor :

«Şüphesiz ki her siyasî ve sosyal yazıda ve araştırmada çeşitli derecede ideolojik etkiler vardır. Adı ne olursa olsun, ideoloji kendini, tutum, kavram, görüş açısı ve daha az bir derecede metot seçiminde gösterir. Açık olsun kapalı olsun, her siyasî ve sosyal araştırmada ideolojinin etkilediği yargılar vardır. Bu konuda batılı ve doğulu yazarlar ve düşünürler arasında geniş bir anlaşma vardır. Ancak ideoloji ayırımından doğan farkları, sağlam metodoloji sayesinde, her iki dünya geniş çapta gidererek aralarında ilmî alanda bir diyalog kurma imkânının bulmuşlardır. Başka bir deyimle metodoloji sayesinde, ideoloji farklarının üstünde bir iletim (communication) imkânı ortaya çıkmıştır. «İdeolojik» olmak iddiasında bulunan hiç bir kaide gözönünde tutulmaksızın, olayları doğanın dışında sunî bir şe-

çilde, belirli bir ideolojiyi ne pahasına olursa olsun doğrulamak amacını güden siyasî yazıların önemi kalmamıştır. Ne Batıda ne de Sosyalist ülkelerde bu gibi yazıların ve araştırmaların yeri yoktur. İdeolojik farklar baki kalmakla beraber, Batıda ve Doğuda yürütülen sosyal araştırmalar arasında metot, organizasyon, ill. bakımından inanılmayacak kadar benzerlikler vardır. Bu gelişme ise, doğru metot kullanıldığı takdirde, ideoloji ve kültürün yarattığı ayrımların bir dereceye kadar giderilerek, sosyal bilgiler arasında ortak bir dil yaratmanın mümkün olduğunu göstermektedir. Gönül isterdi ki aynı gelişme Türkiye’de de yer etsin.»

«Bugün modern anlamda sosyal ilimlerin kurucuları»nın başında Karl Marx’ı anan Prof. Karpat’ın sözü konusu bildirisi seminerde 1970 şubatında okunmuştur. 12 Mart’a bir yıl kala. Dileği yakın zamanda gerçekleşir mi, gerçekleşmez mi, kolaylıkla kestirelemez ama, Türkiye’de marksist öğretim ve marksist yayınların tepesindeki Demokles kılıcı bugün de sallanıp durmaktadır. 142’nci maddede marksist öğretimi ve yayınları yasaklayan, birinci maddedeki sözcükle «sarih» bir hüküm yoktur. Ama, Türkiye’yi bugünkü acınacak duruma getiren yöneticiler, diledikleri zaman ve diledikleri kişilere karşı 142’nci madde silâhını kullanabiliyorlar. Savcıların ve bir kısım mahkemelerin yaptığı da, kıyas yolunu kullanmaktan başka bir şey değildir. Oysa, cezada kıyas «kanunilik ilkesi» nin engellediği yolların başında gelir. Liberal düşünce ve davranışlardan, özellikle kanunilik ilkesine bağlılığından ötürü bugün de saygıyla andığımız Prof. Tahir Taner 1930’ların tek partili döneminde yayımlanan «Ceza Hukuku» adlı ünlü ders kitabında şunları yazar :

«Ceza Kanunu tahdididir (sınırlayıcıdır). Metin ve ibaresi genişletilmek suretiyle tatbik edilemez (...) Bu

kaideye göre (...) bir kimseye isnat olunan fiil, kanunun metin ve ibaresine uymamakta ise o kimse cezalandırılmaz. Kanunun sükûtu sanığı müstefit eder (...) Kanunsuz suç olmaz esasının mantikî bir neticesi olan bu çok önemli kaide dahi, şahsî hürriyet ve masuniyetin sağlanması gerekçesine dayanmaktadır. Eğer cezada kıyas tecviz edilmiş olsa, fertler hareketlerinde tamamiyle hür ve serbest bir hareketin kıyas ile suç ad-dolunarak cezalandırılması ihtimallerinden, haklı olarak, endişe ederler. Bilindiği üzere, hukuk işlerinde vaziyet böyle değildir. Fertler arasındaki muameleler o kadar çeşitlidirler (...) ki, bunların hepsini kanuna derceylemek imkânsızdır; binnetice doğacak ihtilâfları kanunda yazılı benzerlerine kıyas etmek suretiyle halletmek zarureti vardır. Cezada hakime böyle bir selâhiyetin verilmesi (...) çok tehlikeli olur ve eski devirlerdeki keyfi muamelelere yol açar».

1935 yılında naziler, Alman Ceza Kanununu değiştirerek, kanunun 2'nci maddesiyle cezada kıyası kabul etmişlerdir. «Genişletilmiş kanun'lık» denilen bu yola şu iki koşul konulmuştu : «1) Kıyas yoluyla yorum, kanun koyucunun ifade eylediği iradeye aykırı hal tarzına asla sevk etmemelidir. 2) Kanunun, sarih olarak istihdaf eylemediği bir hal hakkında kıyas yoluyla tat-bik olunabilmesi için mevzubahis genişletmenin, kanunun esas fikrine uygun olması gerekir.» Bizdeki kimi ceza hukuku profesörleri, bu koşulları nazilerin kanunilik prensibinden ayrılmadıkları yolunda yorumlamışlardır. Oysa «kanun koyucunun ifade eylediği irade», «kanunun esas fikri» kavramalarına diledikleri fiilleri sokabiliyorlardı. Ama, nazilerin genişletilmiş kanuniliği kanunda değişiklik yaparak açıkça kabul etmelerini, yine de bir samimilik belirtisi saymak gerekir.

Bizimkiler ise, marksist öğretimi ve yayınları diledikleri zamanlarda ve diledikleri kişilere aynı kavramlarla uyguladıkları halde, geleneksel ikiyüzlülüklerinden ötürü ceza kanununda nazilerininki türünden değişiklik yapmayı bile gerekli görmemişlerdir. Gerçekten de, marksist öğretime ve yayınlara 142'nci maddenin uygulanması, kanun koyucunun «ifade eylediği irade» ve «kanunun esas fikri» kavramlarına dayandırılır. 141'inci madde gibi, 142'nci madde de TCK'na faşist İtalyan Ceza Kanunundan 1936 yılında aktarılmıştır. Bu savunmanın yapıldığı sırada demek ki, aradan 40 yıl geçmiş. Türkiye'yi bugünkü duruma getirenler, bu 40 yıl içinde, dünyaya karşı ikiyüzlülüklerinden ötürü, 142'nci maddede bir değişiklikle marksist öğretimi ve yayınları yasaklayan bir hüküm eklememişlerdir. Ama, 141 gibi, 142'yı da, her zaman ellerinde tutmuşlardır.

3 — PROPAGANDA KAVRAMI

Bilimsel öğretim ve yayımın «propaganda» kavramıyla neden kesişmediğini az önce yeterince belirttik. Burada yinelemeyelim. Öyleyse, bilimsel öğretim ve yayım dışında, bu kavram neyi içerir? Bu sorunun yanıtını, modern propagandanın kurucusu olan Hitler'e ve onun en yetkili sözcülerine bırakmak yerinde olur. Hitler «Kavgam» adlı kitabında propagandanın dayanağını ve temel ilkesini şu sözlerle anlatır :

«En büyük yalanların her zaman bir kısmına olsun inanılır (...) Büyük kitlelerin özümleme yetisi (melekesi) çok sınırlıdır, sağduyusu küçüktür, hafızadan yoksunluğu büyüktür. Öyleyse dinleyicinin en sonuncusu da düşünceyi kavrayabilsin diye, her sonuçlu, her etkili propaganda, sayıları çok az noktalarla sınırlı olmalı

ve bu noktalar (...) basma kalıp formüllerle vurgulanarak değerlendirilmelidir.»

Gerçekten de propaganda, bilimsel sergilemelerin tersine bir takım yalanları bir takım basma kalıp sözlerle halkın bilincine yerleştirmektir. Bizde «hafızayı-beşer nisyan ile mâlûldur» diyenlerin ve onların devamı olduklarını söyleyenlerin yapmakta oldukları da budur. Prof. Karpat'ın da belirttiği gibi, marksist öğretim ve yayımlarda basma kalıp sözlere, başka deyişle propagandaya yer yoktur. Bunu Hitler ve ideologları da marksistlerin önemli eksigi olarak gösterirler. Hitler «hasımlarımız sonunda ezildiler çünkü, propagandayı küçümsemişlerdir» der. Nasyonal sosyalistlerin baş ideologu Alfred Rosenberg'de «XX'nci Yüzyılın Mitosu» adlı kitabında ; «Marksist Almanya, mitos'tan yoksundu.» Bilindiği gibi «mitos» ya da Türk Dil Kurumunun Felsefe Terimleri Sözlüğü'ndeki karşılığıyla «mit», «yalan» anlamına gelir. Demek oluyor ki, «bilimsel» gerçekliğe uygun, «propaganda» ise gerçekliğe aykırı temellere dayanır.

Prof. Nurullah Kunter Ceza Muhakemesi Hukuku adlı kitabında «Bilirkişinin belli vasıfları olmalıdır. Bunların başında, aranılan sahada ihtisas gelir» diyerek, bu bölümdeki çıkış noktamızı belirlemiştir. Dr. Tanilli'nin 459 sayfa tutan «Uygarlık Tarihi Ders Notları»nın bilimsel olup olmadığını da elbet uygarlıklar tarihinin çeşitli alanlarında uzmanlık kazananlar anlayabileceklerdir. Oysa, gerek Prof. Kunter'in raporunda, gerek iddinamede uygarlıklar tarihinin bilindiğini sezinletebilecek herhangi bir işaret yoktur. Tersine, «uygarlıklar tarihi» deyimini kuşkuyla karşılanmakta, Dr. Tanilli'nin, yüksek okulun eğitim programına bu konuyu aldırması sanki suç işleme kastının bir belirtisi sa-

yılmaktadır. Uygarlıklar tarihine eğilme gereksinimini aydınlatma filozofları duymuşlardır. Voltaire, 1744'te Jacob Verne'ye yazdığı ünlü mektupta o günlere değin yalnızca kralların tarihinin yazıldığını, kendisinin insanların tarihini yazmak istediğini belirtir. Bizde bugün de sultanların tarihinden öteye gidilmek istenmediği için Prof. Kunter ile sayın savcının kuşkularını doğal karşılamak gerekir. Uygarlıklar tarihine eğilme gereksinimi Batı uygarlığının tek uygarlık olmadığının anlaşılmasıyla da duyulmuştur. Uygarlık kentle mi başlar, yazı ile mi, vb. bugün de tartışma konusudur. Burada bu konunun ayrıntılarına girmek elbetteki olanaksız. Ama, birçok düşünürün kabul ettiği gibi bu tarihin insanın taşı yontarak bir hayvan türünden insana dönüşmesiyle başladığını söylemek yanlış olmaz. Tarihin belli dönemlerinde ve belli bölgelerinde insanlığın teknolojik, kültürel ve bilimsel hazinesine getirilen her özgül değer, bu tarihi günümüze değin zenginleştirmiştir. Başta Sovyetler Birliği gelmek üzere Avrupa sosyalist ülkelerinin 150'yi aşkın filozof ve bilgininin, bu arada Türkiye'den de 7 kadar bilginin hazırlığına katıldığı «İnsanlığın Kültürel ve Bilimsel Gelişimi Tarihi» adlı geniş yapıt, yer yer yamalı böhçe izlenimini uyandırır da, uygarlıklar tarihini gerek dünya ölçüsünde genişliğine, gerek belli bölgeler için ayrıntılarıyla kapsayan evrensel ilk girişim sayılabilir. UNESCO'nun hazırlattığı söz konusu yapıt gözden geçirilirse, uygarlıklar tarihinin doğaya, topluma, insana ve düşünmeye ilişkin tüm bilim disiplinlerinde ve de felsefede uzmanlık isteyen disiplinlerarası bir konu olduğu görülür. Kısacası, bu konu üzerinde yalnızca hukukçu olarak yargılarda bulunmak olanaksızdır. Oysa bizde öteden beri yapıldığı gibi, sözgelimi bir trafik suçunda, bir adam öldürmede, bir çocuk düşürmede, bir esrar

kaçakçılığında bilirkişi olarak uzmanlardan yararlanıldığı halde, sıra 142'nci maddeye ilişkin sayılan fiillere gelince hukukçulara gidilmektedir. Yargıçlar da hukukçu olduklarına göre, bu davranışın, yargıçların hukukta da uzman olmadıklarını itirafları biçiminde yorumlanması olanağı doğar.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri'ni savunanların biricik gerekçeleri, «ihtisas mahkemeleri» gereksiniminden başka bir şey değildir. Bu savunmamızı Mecliste bu konunun tartışılacağı bir günde yapıyoruz. Bu davranın verdiği örnek bile Devlet Güvenlik Mahkemelerini savunanların gerekçelerini yalanlayan bir kanıt sayılabilir. Savunma, çeşitli bilim disiplinlerinden sekiz bilim adamının raporlarına da dayanarak yeni bir bilirkişi incelemesi istemiş, bu istem reddedilmiştir. Sayın kurul, bir ceza usulcüsüne karşı, felsefe tarihçisi, edebiyat tarihçi ve teorisyeni, genel tarihçi, ekonomist ve de hukukçulardan oluşan sekiz uzmanın varlığı karşısında, kararının isabetli olup olmadığını düşünmek gereksinimini bile duymamıştır. Beş profesörün raporlarındaki, suçlama düzeyine varan eleştiriler şunlardır :

- 1 — Soruşturmacı, soruşturmanın usulünü değiştirmiştir.
- 2 — Soruşturmacı, eseri açıklarken montaj usulüne başvurmuştur.
- 3 — Soruşturmacının, hiç gereği yokken sanık aleyhine şüpheleri davet edici ifadeler kullandığı görülmektedir.
- 4 — Soruşturmacı, raporunda, komünizm propagandasına delil olarak sunduğu bir çok cümleleri Doç. Server Tanilli'ninmiş gibi göstermek-

te ve bunların birer alıntı olduğunu belirtmemektedir.

5 — Soruşturmacı, yazarın gerikalmış ülkelerle ilgili görüşlerini özellikle bu ülkelerin kapitalist yolla kalkınamayacakları hakkındaki görüşünü bir suç unsuru gibi göstermektedir.

6 — Soruşturmacı, belli bir metoda bağlılığı gayri ilmî bulmakta, giderek suç unsuru saymaktadır.

7 — Soruşturmacı, sanığın öğreticilik çabalarını -mesnetsiz olarak- aleyhte yorumlamıştır.

8 — Soruşturmacı, eser hakkında daha önce verilmiş bir raporu sanki verilmemiş gibi bir yana atmıştır.

9 — Soruşturmacı, kitaptaki açıklamaların okutulan dersin çerçevesi dışında kaldığını ileri sürmektedir.

Bunlar Prof. Kunter'in davranışına ilişkin eleştiriler, suçlamalardır. Kültürüne, bilgisine ilişkin suçlamaları da şöylece sıralayabiliriz :

1 — Prof. Nurullah Kunter... önce batı demokrasisi hakkındaki bilgisizliğini ortaya koymaktadır.

2 — Prof. Nurullah Kunter'in ithamının kendisi antidemokratik bir eğilimi ortaya koymaktadır.

3 — Prof. Nurullah Kunter'in raporu ilmî açıdan hiç de doyurucu değildir..

Yukarıki eleştiriler ve suçlamalar karşısında Prof. Kunter herhangi bir tepki göstermiş değildir. Tutumu-

nun doğruluğuna ve bilgisinin sağlamlığına güvenen bir öğretim üyesi, bu eleştiri ve suçlamalar karşısında her halde böylece susmazdı. Sayın kurul yeni bir bilirkişi incelemesi istemini reddederek raporuna dayanabileceğini açığa vurduğu Prof. Kunter'e yöneltilen bu eleştiri ve suçlamaları kararında yanıtlayacak mıdır? bilmiyoruz.

SONUÇ :

Beş profesör raporlarını şu tümcelerle tamamlıyorlar :

«Olayları bilimsel şekilde açıklama çabasıyle TCK. m. 142 arasında hiçbir bağıntı yoktur. Bu yol bir kere açılırsa, sisyal bilimlere mensup hiçbir bilim adamı sosyal olayları açıklamaya cesaret edemeyecek ve biz-zat bu olay Türkiye'de ilmin gelişmesini önleyecek ve bu açıklamalar yapılmış olsaydı alınacak politik ted-birlerin gecikmesine yol açacaktır. Bundan zarar göre-cek olan da toplumun kendisi olacaktır. Diğer yandan, bir üniversite öğretim üyesi, bilimsel yöntemler karşı-sında dilediği biçimde seçim yapmakta özgürdür. Bi-limsel objektiflik açısından eleştiriye açık olan taraf, seçilen yöntem değil, yöntemin uygulanmasının başarı derecesi olabilir ki, bu konu da yargı mercilerinin değil, akademik çevrelerin işidir.»

Savunmamı, yukarıki, özetlemenin bir noktasını eleştirerek bitirmek istiyorum. Bilim özgürlüğüne karşı öteden beri sürdürülen baskı, pek çok namuslu bilim adamının sosyal olayları açıklamalarına engel olamamıştır. Kendilerinin raporları da, bu yargımıza bir örnek sayılabilir.

Doç. Dr. S. Tanilli
Savunucusu
Av. Muzaffer Şeref

S A V U N M A

İSTANBUL DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

BU DAVA NASIL AÇILDI

Müvekkilim Doç. Dr. Server Tanilli, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Anayasa Hukuku, Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulu ile Beşiktaş Devlet Tatlili Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda da Uygarlık Tarihi dersleri okutmaktadır.

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığınca, Doç. Dr. Server Tanilli aleyhine, yazdığı «*Uygarlık Tarihi*» adlı ders notları ve bunları Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulunda öğrencilere takrir etmesi nedeniyle, «Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye matuf propaganda» yaptığı iddiasıyla, T.C.K.nun 142/1. maddesinin uygulanması istemiyle dava açılmıştır.

Bu dava, politik nedenlerle M.H.P.li iki muhbir komandonun ihbarı sonucunda açılmıştır. Bilindiği gibi, 1968 yılından beri ülkemizde, Yüksek öğrenim kurumlarında, sağcı ve solcu diye nitelenen öğrenci grupları arasında çatışmalar, vuruşmalar olmakta, gençlerin yaralanması, ölmesi, işgaller, boykotlar artık olağan görülmektedir. Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulunda da bu tür eylemler olmuş, geçtiğimiz kış okul uzun süre sağcı öğrencilerin işgali nedeniyle kapalı kalmıştır.

M.H.P.si üyesi, komando denilen iki sağı öğrenci *Uygurlık Tarihi* adlı ders notlarını 1. Şubeye tevdi edip müvekkilimin bu eserle ve derslerde komünizm propaganda yaptığını ihbar etmişler, müvekkilim Üniversite öğretim üyesi olduğu için Rektörlük, Üniversiteler Kanunun 65. maddesi gereğince olayı tahkik etmek üzere İstanbul Üniversitesi Ceza Usul Hukuk Profesörü Dr. Nurullah Kunter'i ilk soruşturmayı yapmakla görevlendirilmiştir.

Soruşturmacı, suçu ihbar eden öğrencileri, onların gösterdiği tanıkları ve başka öğrencileri tanık olarak dinlemiş, *Uygurlık Tarihi* adlı ders notlarını incelemiş, müvekkilimin T.C.K.nun 142. maddesini ihlâl ettiği sonucuna vararak, dosyayı Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığına tevdi etmiş, Sayın Savcı da bu soruşturma raporunu iddianamesine dayanak yaparak davayı açmıştır.

İDDİANAME VE DAYANAĞI

Savcılık makamı iddialarını, soruşturmacı Prof. Dr. Nurullah Kunter'in raporuna dayandırmakta ve aynen şöyle demektedir : «İddiamızı, Sayın Prof. Dr. Nurullah Kunter'in kararlarına aynen katıldığımızı belirterek onun kararından aldığımız pasajlarla kaleme almış bulunmaktayız» (İddianame, sayfa 2) ve Prof. Dr. Nurullah Kunter'in karar raporu «ilmi açıdan doyurucu ve detaylı görüldüğü için, ilmi değeri olduğundan şüphe görtürmeyen bu rapordan sonra bir bilirkişi tetkikatına dahi lüzum görülmemiştir.» (iddianame, sayfa 2) denilmektedir.

İddia makamı hazırlık soruşturmasında soruşturmacı Prof. Dr. Nurullah Kunter'in soruşturma sırasında dinlediği tanıkları dinlememiş ve iddianamesinde bu

tanık beyanları için, «Sanığın bu ders esnasında ve bu ders nedeniyle komünizm propagandası yaptığı hususuna hilâfına tanık beyanları mevcut ise de, tanıkların mensup olduğu siyasi görüşler ve müktesebatları yüzünden propagandayı çeşitli şekillerde değerlendirmeleri nedeniyle, tanık beyanlarından çok daha önemli olan ve değişmeyen maddi bir delil vasfındaki *Ders Notları* ele alınarak sanığın fiilinin değerlendirilmesi cihetine gidilmiştir.» (iddianame, sayfa 2)

Demek ki, sayın savcının tek delili, *Uygarlık Tarihi* ders notları ve bu eseri suçlarken tek dayanağı da Prof. Dr. Kunter'in kitap hakkındaki açıklamalarıdır.

DURUŞMA SAFHASI

Sayın hayetiniz soruşturmacı Prof. Dr. Nurullah Kunter'in ilk soruşturma sırasında dinlediği tanıkların -ki tümü öğrencidir- resen dinlenmesine karar vermiştir.

Tanıkların çoğunluğu, sanığın komünizm propagandası yapmadığını veya bunu anlayacak durumda olmadıklarını, muhbir iki tanık ve onların adım verdikleri bir tanık ise, propaganda yaptığını belirtmişler, ancak sanığın, marksizm - leninizm hakkında propaganda olarak, derslerde ne söylediği sorulduğunda : «alt ve üst yapıdan bahseder ve alt yapı yeni ekonomik yapının din, hukuk, ve sair üst kurumları etkilediğini, dünya tarihinin bir sınıflar mücadelesi tarihi olduğunu görüşler olarak belirtirdi» ya da «derste Çaykovski'nin Rus Milli marşını çalardı» gibi beyanlarıyla, bu tanıklar bile, sanığın propaganda yapmadığını kanıtlayıp, kendi bilgisizliklerini ortaya koymuşlardır.

Duruşma sırasında 24.2.1976 günlü bir dilekçe vererek, ilk soruşturmaya Üniversiteler Kanunun 65. maddesi gereğince başlandığını, bu usulle bir dava açılmışken, ilk soruşturma safhasında karar yetkisi olmıyan soruşturmacının verdiği bir karar sonucunda davanın açıldığını, oysa başlamış olan bu davada karar vermeye yetkili tek merci'nin Danıştay olduğunu, savcının son tahkikatın açılması hakkındaki iddianamesinin yetkisiz, kanuna aykırı bir karar olması nedeniyle davanın açılmamış sayılacağını, Üniversiteler kanununa göre başlatılmış kovuşturmanın yetkili mercilerce karar bağlanması için dosyanın Rektörlüğe gönderilmesini istedik.

Bu haklı istemimiz, kanuna aykırı bir gerekçeyle reddedildi.

Heyetiniz, soruşturmanın genişletilmesiyle ilgili istemlerimiz olup olmadığını sorduğunda, 18.3.1976 günlü bir dilekçeyle, savunma tanıklarımızın dinlenmesini, suçta zaman aşımını saptayabilmek için kitabın iki ayrı cildinin okul satış bürosuna verildiği tarihlerin sorulmasını, Tüm Öğretim Üyeleri Derneğinin, üyesi olan müvekkilimiz hakkında yaptığı inceleme sonucu verilen bir raporun getirilmesini istedik.

Bu istemlerimizin tümü reddedildi.

20.4.1976 günlü dilekçemizle soruşturmanın genişletilmesiyle ilgili istemlerimizi reddeden karardan geri dönülmesini, kitabın bir bilirkişiye tetkik ettirilmesini istedik.

Bu istemimiz de reddedildi.

Böylece savunma hakkımız kısıtlanmış, savunma dayanaklarından yoksun bırakılmış olduk. Çünkü :

1 — İddianamede ve esas hakkındaki mütalâada müvekkilim sadece *Ders Notlarını* yazmakla değil, bu dersleri verirken de propaganda yapmakla suçlanmakta ve kendisine T.C.K.nun 80 maddesinin uygulanması istenmektedir.

Mahkemece muhbirler dahi kamu tanığı olarak dinlenmiş, bu tanıklar müvekkilimin derslerde müzik dinletmek v.b. biçimlerde propaganda yaptığını beyan etmişlerdir. Bu iddiaların aksini ispat etmek için, savunma tanıklarımızı dinletmek isteğimiz elbette en doğal hakkımızdı. Nitekim, bu istemimizin reddi kararına heyetinizden iki üye katılmamış, karar oy çokluğu ile verilmiştir.

2 — *Uygarlık Tarihi* adlı kitap, birbirini takip eden iki ayrı tarihte yayınlanarak tamamlanmıştır : (Batı dünyası, sosyalist dünya ve üçüncü dünya) bölümlerini içeren ilk cildinin son baskısı 1974 yılındadır. (Türkiye) bölümünü içeren ikinci cildi ise, 1975 yılının Mayıs ayının son haftasında yayınlanmıştır. Soruşturmacıya sunulurken kolaylık olsun diye tek cilt haline getirilmiştir. Basın Kanununa göre, yayın tarihinden itibaren 6 ay geçtiği için, ilk cilt hakkında soruşturma yapılması imkânsızdır. Kitabın iki ayrı cildinin okul satış bürosuna verildiği tarihlerin sorulması istemimizin reddi, bizi ilk cilt hakkındaki zamanaşımı def'imizin ispatı olanağından yoksun bırakmıştır.

3 — Kitabın suç teşkil edip etmediği konusunda dosyada bir bilirkişi raporu yoktur. Üniversitenin kovuşturmasında Rektörlükce soruşturmacı tayin edilen Prof. Dr. Nurullah Kunter'in verdiği rapor, genel yargıdaki

fezleke'ye tekabül eden, C.U.M.K.na göre bilirkişi raporu niteliğinde olmıyan, ne bir iddianameye, ne de mahkeme kararına esas olabilecek bir rapordur.

Biz, kitapta suç bulunmadığını tespit eden, Tüm Öğretim Üyeleri Derneği'nin kovuşturması sonucu verilmiş, bir raporu ibraz edip, mahkemenizin bu raporla iktifa etmezse bir bilirkişi kuruluna tetkik ettirmesini istedik. Bilim adamlarından seçilecek herhangi bir kurulun, bu kitabın bilimsel olduğunu, suçlanamayacağı konusunda mütalaa vereceğine inanıyorduk. Bu istemimizin de reddiyle savunma dayanaklarımızdan yoksun bırakıldık.

Son soruşturma safhasının bittiği, karar safhasına gelindiği şu anda, dosyada müvekkilimi suçlayacak bir tek delil yoktur.

Ortada sadece, soruşturmacı Prof. Dr. Kunter'in karar raporundan alınan pasajlarla hazırlandığı belirtilen, bir iddia vardır.

Sayın savcı esas hakkındaki mütalaaasında, «duruşma esnasında iddianamedeki iddialarımızın ve dava dosyasının hilafında bir delil ibraz edilmediği ve aksi ispat edilemediği cihetle, davada iddianamemizdeki iddiaları teyit etmekten başka bir durum kalmamaktadır» diyor.

Sayın savcı şu iki hususu iyi bilmelidir :

Önce iddiasını ispat külfeti kendisine düşer. Savunma makamı iddianın aksini ispatla yükümlü değildir. Bu Ceza Usul Hukukunun en ilkel prensibidir.

Sonra, savunma makamı olarak biz, Ceza Usul Hukukunun bu ilkesine rağmen, suçsuzluğumuzu ispat

için soruşturmanın genişletilmesini istemiştir, ama, tüm istemlerimiz reddedilmiş, iddianın aksini ispat olanağından bile yoksun bırakılmıştır.

Bu durumda, bize düşen görev, sadece iddianame-nin ya da dayanağının niteliğini gözler önüne sermektir.

Bu konuya girmeden önce de, sanığın eylemine uygulanması istenilen yasa maddesi üzerinde kısaca durmayı gerekli görüyoruz.

YASA MADDESİ

Türk düşünce hayatının gelişmesine katkıda bulunan pek çok bilimsel eser, sanat eseri, bunların yazarları ve çevirenleri T.C.K.nun 142. maddesi ile karşılaşmaktadırlar.

Hemen açıklayalım ki; «Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğretme ve öğrenme, açıklama, yayma, ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.» (Anayasa Madde 21) Türk Ceza Kanunun 142. maddesi hükümleri, bu konulardaki bilimsel inceleme ve araştırmaları yasaklamış değildir. Propaganda sınırına girmemek şartıyla her çeşit toplumcu bilimler ve bu açıdan anarşizm ve komünizm üzerine öğretme, öğrenme açıklama yayma ve araştırma yapılması, bu maddelerdeki yasakların kapsamına girmez. Bu hükümler Anayasanın 21. maddesinde yer alan bilim ve sanat hürriyetinde yapılan bir sınırlama niteliği taşımamaktadır. (Anayasa Mahkemesini 26.9.1965 gün ve 965/173 sayılı kararı)

Görülüyor ki, Anayasamız, bilim ve sanat alanlarında yapılan araştırma ve yayınları tamamen serbest bırakmış ve Anayasa Mahkemesi de karar gerekçesinde bu temel hükme paralel ilkeler saptamış bulun-

maktadır. Anayasamızın bu hükmü, bütün özgürlüklerin anası olan düşünce özgürlüğünün doğal bir sonucudur ve onun gibi hiç bir kısıtlamaya konu olamaz.

Yüksek Yargıtay Birinci Ceza Dairesi de bilimsel araştırmaları T.C.K.nun 142. maddesinin kapsamı dışında bırakmış ve yabancı ülkelerin sosyal mücadele tarihlerini yayınlamanın suç sayılamayacağını içtihat etmiştir. (Yargıtay Birinci Ceza Dairesinin 28.9.1967 gün ve 1325-2210 sayılı kararı)

Esefle açıklamak gerekir ki, uygulamada, bu esaslara ve hükümlere aykırı bir yönde hareket edilmekte ve bilimsel yayınlar hakkında sık sık kovuşturmalar açılmakta ve yayınlar önlenmeye çalışılmaktadır.

Oysa, yabancı ülkelerin sosyal mücadele tarihlerini ve kurtuluş savaşlarını incelemek, yapılmış araştırmaları yayınlamak ve böylece Türk düşünce hayatına katkılarda bulunmak, halkımızın mukayeseli bir biçimde dünya halklarının toplumsal alandaki gelişmelerini öğrenmesine yardım etmek, olumlu bir çabadan başka türlü nitelendirilemez. Örneğin yabancı bir devlet adamının, bir askerin, bir devrimcinin, kendi ülkesindeki mücadelelerini anlatan konuşmalarını, incelemelerini yayınlamak, yukarıda açıklanan temel ilkelere göre suç sayılmamak gerekmektedir. Nitekim, birçok ülkeler, Kurtuluş Savaşımızın tarihini ve Atatürk'ün «Nutuk»unu kendi dillerine çevirmişler ve yayınlamışlardır. Ülkemizde de, birçok yabancı devlet adamının, askerin, örneğin Abraham Lincoln, Summer Wells, Vendell Wilky, Gandi, Fidel Castro, Hitler, Mao Çe Tung'un, ülkelelerinde verdikleri mücadeleler ve bunları anlatan söylevleri yayınlanmıştır.

Bilimsel yayınlarda propaganda konusuna gelince, bilim ile, kanunlarımızın anladığı propaganda düşün-

cesi bağdaşmaz. Bilim, gerçekleri anlatır, gösterir. Geniş planda ve kelime anlamı ile elbetteki her bilimsel yayın bir propagandadır; (Propager-yaymak) gerçeğin, doğrunun saptanması, öğretilmesi ve yayılmasıdır. Bu anlamda propaganda sayılmayacak hiçbir konu düşünülemez. Resim de heykel de müzik de bir propagandadır. Ama, Türk Ceza Kanunun 142. maddesi bilimi, sanatı, gerçeği tarihi yasaklamamıştır. Bilimsiz, sanatsız, tarihsiz ve müziksiz bir toplum düşünülemez, Faşist rejimleri kuran ve yöneten bâzı çıkar grupları, zaman zaman bilime ve sanata karşı gelmişler, toplumun gelişme kanunlarına, temsilcisi oldukları sınıfların çıkarları açısından yön vermek istemişlerse de bunlar, zorunlu olarak tarihin kara sayfalarına gömülüp gitmişlerdir.

Kökeni Mussolini İtalyasına kadar uzanan 1926 yılı İtalyasında önce «Devletin Korunması için Özel Yasa» adı altında kabul edilip daha sonra 270-272. maddeler halinde İtalya Ceza Yasasına giren ve oradan da 1936 yılında T.C.K.na aktarılan bu ünlü maddeler, dört kez değişiklik gördükten ve her değişiklikte daha da çok ağırlaştırıldıktan sonra bugünkü biçimini almıştır.

Maddelerin en önemli unsuru «Cebir Unsuru»dur. Bu unsur üzerinde önemle durmak istiyoruz.

CEBİR UNSURU

1936 yılında 141. ve 142. maddeler kabul edilirken «Cebir ve şiddet kullanma» veya önerme, bu maddelerdeki suçların gerçekleşebilmesi için şart sayılmıştır. Yani sözü geçen maddelerin yasakladığı suçları işlenmiş kabul edebilmek için cebir unsurunun mevcut olması gerektiği kabul edilmiştir. Maddelerde bu unsur

kabul edilirse, toplumda sosyal bir sınıfın diğ er sosyal sınıflar üzerinde, egemenlik kurması, bir sosyal sınıfın ortadan kaldırılması veya devletin iktisadi ve sosyal nizamlarının yok edilmesi için örgüt kurma eylemleri ancak bu yolda zor kullanmayı amaç edinmiş olduğu takdirde suç sayılacaktır. Yine bu eylemlere girilmesi için zor'u öneren propagandalar da cezalandırılacaktır. Yani ancak «cebir yoluyla bir düzen değişikliği»ni amaç edinen bir örgüt kurmak veya toplumda istenen düzen değişikliğini zor kullanarak gerçekleştirmek için propaganda yapmak suç sayılacaktır. Böyle zor kullanarak toplumda bir düzen değişikliğini hedef almayan örgütlerin kurulması ve bu yönde «zor»u önermeyen düşünce açıklamaları ceza müeyyidesine tabi olmayacaktır.

Cebir unsuru kabul edildiği taktirde, düşünce özgürlüğüne yer verilmekte ve toplum düzeni üzerinde çeşitli düşünce açıklamalarına bir oranda olanak sağlanmakta olduğu açıktır. Böylece her vatandaş toplumsal düzen üzerinde düşündüklerini serbestçe s ylecek, içinde yaşadığı düzeni ele tirebilecek, lehinde veya aleyhinde düşüncelerini açıklayabilecektir. Bu hak kişinin anayasal, temel haklarındanır. Bu halde demokratik ve yasal yollarla iktidara gelmek isteyen sosyalist bir partinin kurulması ve iktidar mücadelesi yapması da mümkün olabilmektedir. Aksi halde, yani maddelerde cebir unsurunun varlığı kabul edilmediği takdirde, özellikle düşünce ve sanat özgürlüğü kısıtlanmakta, mevcut toplum düzeninin, emekçi halkın, yönetilen sınıf ve tabakaların yararına i lemediğini, bu düzenin değişmesi gerektiğini ifade eden ve bu değişiklik isteminde zor önermeyen «düşünceler» de suçlanmakta, yani «salt düşünce» cezalandırılmakta ve yasal yollar-

la iktidara gelmek isteyen sol eğilimli bir partinin kurulması ve çalışması da engellenmiş olmaktadır.

CEBİR UNSURUNDA DEĞİŞİKLİKLER

1936 yılında yasamıza aktarılan maddeler cebir unsurunu kapsamaktaydı. Maddelerin hedefi olan eylemler cebir unsurunu içerdiği, cebir araç olarak kullandığı veya cebri önerdiği takdirde suç sayılmaktaydı. Cebirsiz eylemler ve cebri önermeyen düşünce açıklamaları ise suç olarak kabul edilmiyordu.

1938 yılında 3531, 1946 yılında 4934, 1949 yılında 5435 sayılı yasalarla yapılan değişikliklerde maddelerden cebir unsuru çıkarılmış ve cebir unsuru ayrı fıkralar halinde cezaları arttırma nedeni olarak maddelere eklenmiştir. Yani maddelerin müeyyidelendirdiği eylemler zor kullanılmasa da zor amaç edinilmese de önerilmese de suç sayılıyor ve eğer zor da kullanılmış veya önerilmiş ise cezalar ayrıca arttırılıyordu. Böylece maddeler «eylem»i değil, «düşünce»yi suçlayan ve cezalandıran bir nitelik kazanmış oluyordu.

Maddelerin salt düşünceyi cezalandıran bu niteliği ile uygulanması o dönemde önemli sakıncalar doğurmuş, sayısız vatandaşlar «sadece düşüncelerinden ötürü» cezalandırılmış, düşünce hayatı, basın özgürlüğü ve toplumsal gelişmemiz bu uygulamadan büyük zarar görmüştür. İşte bu nedenle 1951 yılında Büyük Millet Meclisine getirilen bir yasa önerisi ile maddelere cebir unsurunun konulması istenmiştir. Bu öneri karşısında Büyük Millet Meclisinde ilginç tartışmalar olmuştur.

Maddelerce cebir unsurunun konulmasını savunan görüşlere cevap veren hükümet sözcüsü, maddelerde

bu unsurun mevcut olduğunu, maddelerdeki, «Ortadan kaldırmak» «devirmek» topyekûn yok etmek» «Tesis etmek» sözlerinin bunu ifade ettiğini, bu nedenle maddelere ayrıca «cebir ve şiddet kullanma», sözlerinin eklenmesine gerek bulunmadığını bildirmiştir. Böylece maddelere cebir ve şiddet sözlerinin eklenmesinden vazgeçilmiş ve maddeler bugünkü biçimi ile kabul edilmiştir.

MADDELERDE CEBİR UNSURU VARDIR

Hemen açıklayalım ki, maddelerde «cebir unsuru» vardır, maddeler bu unsuru içermektedir. Maddelerin sadece okunması bunu açıkça göstermeye yeter. Hükümet sözcüsünün görüşmeler esnasında açıkladığı gibi, maddelerdeki «ortadan kaldırmak», «devirmek», «topyekûn yok etmek» sözleri bir «zor»u bir «cebirli eylem»i ifade etmektedir. Sadece bir düşünce açıklaması ile ve zor kullanmadan bir sosyal sınıfın diğer bir sosyal sınıf üzerinde tahakküm kurmasının, o sınıfı ortadan kaldırmasının, yoketmesinin veya bir düzeni devirmenin mümkün olmadığı açıktır. Nitekim Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı Abdullah Üner ve bu dairenin üyesi A. Niyazi Gencer bu konuda şöyle demektedirler.

«Yargıtay 1. Ceza Dairesi, bu maddelerin unsurunda cebir ve şiddetin kendiliğinden mevcut olduğuna, maddeler metnindeki «tahakküm», «ortadan kaldırmak» ve «devirmek» kelimelerinin bizatihi cebir ve şiddeti tazammun ettiğine karar vermiştir.» (Abdullah Üner ve A. Niyazi Gencer «Komünizm-Sosyalizm ve ilgili Yargıtay Kararları» sayfa: 24)

Gerçekten Yargıtay Birinci Ceza Dairesi, kararlarında bu görüşünü ortaya koymuştur.

«Kanun vaznı, 141. maddenin bir numaralı fıkrası ile sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü ve bu arada komünist cemiyetleri kurmağı, 142. maddenin 1 numaralı fıkrası ile de bu husus ve bu meyanda komünistlik propagandası yapılmasını yasaklıyacak ceza müeyyidesine tabi tutmuştur. Sözü edilen fıkradaki «tahakküm», «ortadan kaldırmak», «devirmek» gibi kelimelerin bizzatihi cebir ve şiddeti tazammun etmekte olduğu şüphesiz bulunmuştur». (Yargıtay 1. Ceza Dairesinin Yargıç Ali Faik Cihan ile ilgili 30.5.1967 gün esas 966/2548, 1967/1392 sayılı kararı)

Anayasa Mahkemesi de maddelerle ilgili kararının gerekçesinde, «sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakküm kurmasının rıza ve muvafakat sonucu olmayıp (zor) ile gerçekleşebilecek sosyal bir olay olduğunda şüphe edilmeyeceğı» esasını kabul etmiştir. (Anayasa Mahkemesi 26.9.1965 gün, 63/173 esas ve 65/40 sayılı kararı.)

Ceza Hukuku, Kamu Hukuku ve Anayasa Hukuku alanlarında uzman üniversite öğretim üyeleri de maddelerde cebir unsurunun mevcut olduğu yönündeki görüşlerini mahkemelere verdikleri birçok raporlarda açıklamışlardır.

«...Demek ki, ana unsur, faaliyetin Türkiye'de cebri bir düzen değişikliğine yönelmiş olduğunun açıklanmış olmasıdır.» (Uğur Alacakaptan, Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesine verilen 22.7.1969 gün ve 1968/371 sayılı rapor)

«...Çünkü suçun teşekkülü için bu fiillerin demokrasi kuralları bir tarafa atılarak zorla, cebren yapılmalarının amaç olarak güdülmesi şarttır.» (Prof. Dr. Edip Bulutoğlu tarafından İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi-

ne verilen 13.12.1971 gün ve 971/101 sayılı bilirkişi raporu)

Sonuç olarak Türk Ceza Kanunun 141. ve 142. maddelerinde «cebir unsuru» vardır. Maddelerin yasaklandığı eylemler, propagandalar ve övmelerde zor amaçlanmadığı, kullanılmadığı veya önerilmediği hallerde sözü geçen suçların gerçekleşmesi mümkün değildir.

TARTIŞMA

«Uygarlık Tarihi» adlı kitap bir bilim kitabıdır.

Uygarlık tarihi dersi; öğrencilerin temel kültürden ve dünyadan habersiz hayata atılmaları ve öğrencilere tarih, felsefe, sosyoloji, sanat gibi kültürün temel konularında bilgi vermek amacıyla Şişli İktisadi ve Ticari İlimler Okulunda 1972-73 ders yılında tedrisat programına konulmuş ve müvekkilim tarafından öğretilmeye başlanmıştır.

Müvekkilim tarafından yazılıp yayınlanan «Uygarlık Tarihi» adlı ders notları önsöz, giriş ve dört bölümden oluşmaktadır.

Önsözde, bu dersin konuluş nedeni, öğrencilerin yararı, yani insanlağın hem geçmişi hem de çağdaş panoraması hakkında genel çizgileriyle bir fikir edinecekleri belirtilmekte, giriş kısmında uygarlık kavramı konusunda bilgi verilmekte, I. bölümde batı dünyası, II. bölümde Sosyalist dünya, III. bölümde Üçüncü Dünya, IV. bölümde Türkiye ele alınıp, bu ülkelerin iktisadi ve sosyal, siyasî ve kültürel hayatları, bu meyanda bu ülkelerde felsefe, ilim, edebiyat, din, güzel sanatlar, incelenmekte, öğrencilere çağdaş dünya ve Türkiye hakkında bilgi verilmektedir.

Kitabın ilk çıktığı 1972-1973 yılında okul idaresine kitapta komünizm propagandası yapıldığı ihbar edilmiş, Şişli Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu idaresi de, Prof. Vakur Versan, Prof. Reşat Kaynar, Prof. Süleyman Barda'dan oluşan bir kurula kitabı inceletmiştir. Bu kurul'un verdiği 22.5.1973 günlü raporda, kitapta bilimsel gerçekler dışına çıkılmadığı, herhangi bir ideolojinin propagandasının yapılmadığı, kitabın tamamıyla bilimsel olduğu ve konuyu kapsadığı açıklanmıştır.

Doç. Dr. S. Tanilli Tüm Öğretim Üyeleri Derneği'nin üyesidir. Bu dernek müvekkilim hakkında komünizm propagandası yaptığı nedeniyle Devlet Güvenlik Mahkemesinde dava açıldığını öğrenince, kendi tüzüğü ve Medeni Kanunun dernekler hakkındaki hükümleri gereğince işleme tevessül etmek üzere resen kovuşturmaya girişmiş ve kitabı incelemek üzere İstanbul Üniversitesinin herbiri Türkiye'de kendi alanında birer otorite olan 5 hocanın uzmanlığına başvurmuştur.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Tarihi Profesörü Dr. Macit Gökberk, İngiliz Edebiyatı Profesörü Dr. Berna Moran, İktisat Fakültesi Sosyoloji Profesörü Dr. Cavit Orhan Tütengil, İktisat Profesörü Dr. Nuri Karacan, Hukuk Fakültesi Ceza Usul Hukuk Profesörü Dr. Öztekin Tosun'dan oluşan kurul, eseri, soruşturmacı raporunu ve iddianameyi inceleyerek 16 Mart 1976 tarihli bir raporda derneğe düşüncelerini bildirmiştir.

25.5.1976 günlü oturumda bu raporu mahkemenize sunduk.

Rapor, savcı tarafından ilmi açıdan doyurucu bulunup iddianameye pasaj, pasaj aktarılan, soruşturmacı raporunda, Prof. N. Kunter'in

- a) Eseri açıklarken montaj usulüne başvurduğunu,
- b) Hiç gereği yokken, sanık aleyhine şüpheleri davet edici ifadeler kullandığını,
- c) Raporunda, komünizm propagandasına delil olarak sunduğu birçok cümleleri Doç. Dr. S. Tanilli'ninmiş gibi gösterdiğini ve bunların birer «alıntı» olduğunu belirtmediğini,
- d) Yazarın geri kalmış ülkelerle ilgili görüşlerini, özellikle bu ülkelerin kapitalist yolla kalkınamayacakları hakkındaki görüşünü bir suç unsuru gibi gösterdiğini,
- e) Belli bir metoda bağlılığı gayri ilmi bulduğunu giderek suç unsuru saydığını,
- f) Sanığın öğreticilik çabalarını -mesnetsiz olarak- aleyhte yorumladığını,
- g) Eser hakkında daha önce verilmiş 22.5.1973 günlü raporu sanki verilmemiş gibi bir yana attığını,
- h) Kitaptaki açıklamaların kitabın çerçevesi dışında kaldığını ileri sürdüğünü, çok sayıda örnekler vererek gözler önüne sermekte, soruşturmacı raporunun zorlamalar, yakıştırmalar, eklemeler, çelişkilerle dolu olduğunu satır be satır sergilemekte, eserin, gerek kaynakları, gerekse vardığı sonuçlar bakımından bilimsel objektiflik kurallarına uygun, çağdaş dünya ve Türkiye hakkında çok yararlı bilgiler veren bilimsel nitelikte bir eser olduğu, T.C.K.nun 142. maddesini ihlâl etmediği sonucuna varmaktadır.

Biz, bu 5 ilim adamının hazırladığı raporun, gerek Prof. Kunter'e gerekse onun karar raporunu «ilmi bakımdan doyurucu» bulduğu için, kitabı okumaya dahi lüzum hissetmeyen ve o rapordan aldığı pasajlara dayanarak iddianamesini kaleme alıp dava açan sayın sevcı'nın iddialarına karşı en susturucu cevabı verdiği kanısındayız. Nitekim, bu rapora karşı, sayın savcının geçen duruşmada verdiği cevapta, muhteva ile ilgili tek bir şey söylememesi, daha doğrusu söyleyememesi calibi dikkattir. Öyle olunca, raporu kaleme alan hocaların tarafsız davranmadıkları hakkında, savcının yine geçen duruşmada, ileri sürdüğü itham havada kalmaktadır.

Bizce, durum aydınlanmış bulunmaktadır. Müvekkilim Doç. Server Tanilli'nin yazdığı kitap hakkında ileriye sürülen iddialar mesnetsizdir. Bu iddiaların mesnetsizliğini birer birer ispatlayan, bilim adamlarının hazırladıkları rapora aynen katılıyoruz. Onların cevaplarına ekleyecek hiçbir şeyimiz yoktur. Kültüre ve uzmanlığa saygımız o kadar sınırsızdır ki, kendi alanlarında yurt çapında birer otorite olan bu hocaların değerlendirmelerine bir ilâvede bulunmaktan teeddüp ederiz. Böylece, onların cevapları, esasen bizim de vermek istediğimiz cevaplardır.

Bilimsel bir eserle, T.C.K.nun 142. maddesinin ihlâl edilemeyeceği çok açık bir gerçektir.

Doç. Dr. Server Tanilli bir ilim adamıdır. Anayasanın kendisine tanıdığı bilim özgürlüğüne dayanarak, bilimin gereklerine, bilim adamından beklenen vecibelere de uyarak kitabını yazmış ve derslerini vermiştir.

Hakkındaki iddiaların mesnetsizliğine, yapacağınız incelemeler sonunda sizin de varacağınıza inanıyoruz.

SONUÇ :

Doç. Dr. Server Tanilli'nin beraatine karar verilmesini saygılarımla talep ederim.

29 Haziran 1976

Doç. Dr. Server Tanilli

Savunucusu

Av. Gülçin Çaylıg l

BELGELER

Bu bölümde, Prof. Dr. N. TANİLLİ davası'nın belgeleri bulunmaktadır.

- 1 — Kunter Kararı (!)*
- 2 — DGM. Savcısı'nın İddianamesi*
- 3 — Bilimsel Rapor*
- 4 — İst. 5. Ağır Ceza Mahkemesinin Kararı*
- 5 — 774 Aydının Kınama Bildirisi*

KARAR*

BELGE : 1

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğünün 14.4.1975 tarihli ve 13450 sayılı yazısı üzerine, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Doçentlerinden Dr. Server Tanilli hakkında, Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulunda okuttuğu «Uygurlık Tarihi» dersinde komünizm propagandası yaptığı, öğrencileri marksist eylemlere teşvik ve tahrik ettiği iddiası ile 1750 sayılı ve 20.6.1973 tarihli Üniversiteler Kanununun 65. maddesi gereğince yapılan ilk soruşturmada :

Suç ihbar eden Sıddık Akaryıldız ve Mustafa Demir ile onların gösterdikleri tanıklardan Kamil Yılmaz ve onun sözünü ettiği tanıklardan Rifat Fırat ile Selim Araçoğlu ve tarafsız olmalarını sağlamak üzere birinci sınıfta okutulan Uygurlık Tarihinden geçip halen 2. sınıfta bulunan öğrencilerin okuldan getirilen listesinde sahife başına rastlayanlar arasından Neşe Gözen, Metin Caferi, Muharrem Yalçın, Erdal Mut, Yusuf Eryasun, Metin Özpolat tanık olarak dinlenmişler, **SANIK** da 29.7.1975 de sorguya çekilmiştir. **SANIK** evvelce yapılan bir ihbar üzerine notlarının okulca seçilen bir heyetçe tetkik edildiğini, suç mahiyetinde bulunmadığını beyan etmiş, evvelce tetkik edilmemiş olan Türkiye kısmında suç mahiyeti olup olmadığının takdirini soruşturmacıya bırakmıştır.

Okuldan getirilen belgelerden tarihsiz bir ihbar mektubu alan İstanbul İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Başkanlığı'nın istenmesi üzerine, okulca seçilen Ord. Prof. Reşat Kaynar, Prof. Dr. Süleyman Barda ve Prof. Dr. Vakur Versan'dan oluşan kurulun, ders notu kitabının tamamıyla konuyu kapsadığı, bilimsel gerçekler dışına çıkılmadığı, herhangi bir ideoloji propagandası yapılmadığı yolunda 22.5.1973 tarihli bir Rapor verdikleri görülmüş ise de,

* Prof. Dr. N. Kunter'in, "Karar,, adıyla hazırladığı rapor.

bu üç kişi bilirkişi olarak yetkili mercice seçilmiş ve yemin ettirilmiş olma durumundan, kaidi ki, 1973 Mayısında yapılan bu tetkikatta İstanbulda 1974 yılında basıldığı kapağından ve önsözünden anlaşılan 232 sahifelik ikinci basımın ele alınmadığı görüldüğünden ,sanığın soruşturma sırasında beyan ettiği gibi Türkiye bahsini de ihtiva eden ve kapağında yine (Doçent Dr. Server Tanilli Uygarlık Tarihi (Ders Notları) İstanbul, 1974) yazan, 459 sahifelik kitabın dosyada mevcut olan 232 sahifelik 2. baskı ile karşılaştırılması sonunda kapakta 1974 yazmasına rağmen içinde 1.3.1975, 2.4.1975, 3.5.1975 tarihli gazete ve dergilerden alınmış makaleler bulunması (s. 279, 322, 329, 33) sebebiyle en erken 1975 Mayısında basıldığı ve ayrı bir önsöz yazılması ile 3. bası niteliğinde olduğu ve 1974-1975 ders yılında okutulmanın da bu kitap olduğu anlaşılmakla, 3. bası niteliğindeki bu kitap incelenmiş ve bir giriş (s. 1 - 12) ile Batı Dünyası (s. 13 - 128), Sosyalist Dünya (129 - 204), Üçüncü Dünya (205 - 232) ve Türkiye (233 - 459) bölümlerinden oluştuğu, Türkiye Bölümünün de 1) Türkiye'nin İktisadi ve Sosyal Tablosu, 2) Türkiye'nin siyasî tablosu ve 3) Türkiye'nin kültürel tablosu bahislerine bölündüğü, her dersin sonunda, «Okuma parçası» olarak (2. bası önsözü, S. 11) belgeler sunulduğu, birçok sorunun yanında belgeyi okuyunuz denilmesinden ve pek çok sorunun ifade tarzından bu belgelerin de derse dahil edildiği görülmüştür.

İncelenen ders kitabında marksizm uzun uzadıya anlatılmaktadır. Bu arada, marksizme göre, burjuvazinin yıkılmasının kaçınılmaz olduğu, çoğalan ve güçlenen proletaryanın nasıl olsa bir gün burjuvaziye devireceği, bunun kendiliğinden olmayıp, zora başvurmakla, yani ihtilalle olacağı (S. 93 - 136), zira iktidarı ele geçirmiş olan «burjuva sınıfının» onu kendiliğinden bırakmayacağı, ancak burjuva sınıfı anlayış gösterir ve insanların «iyiliği» adına gelişmeyi engellemek istemezse, parlamento yolu ile de iktidar değişiminin olabileceği; ancak, bu yolla da olsa, iktidara geçen işçi sınıfının burjuva sınıfının imtiyazlarını elinden alacağı (S. 136), işçi sınıfı iktidarı alınca önce proletarya diktatörlüğünü, ikinci aşamada sosyalist rejimi kuracağı, daha sonra da komünist toplum aşamasına geçileceği (S. 137) söylenmektedir.

Gerçi bütün bunlar marksizmin görüşleridir ve eğer yeri gelmişse derste bir hocanın marksist görüşleri ve özellikle marksizmin ihtilal ile Proletarya Diktatörlüğünü kuracağı, seçimle iktidara gelse de iktidardan gitmiyeceğini ve burjuvaziye yok edeceğini öğretmesi görevi icabıdır. Ancak yazar ders kitabında «derste sırası geldikçe marksizmi anlatmaktan» çok ileri gitmektedir.

Şöyle ki :

a) Yazar uygarlığın evrimi hakkındaki görüşlerden marksist görüşün diğerlerinden daha doyurucu bulunduğunu söylemekte (S. 9), ders sonunda veya gerektiğinde imtihanda «bu görüşlerden hangisi daha doyurucudur?» diye sorarak (S. 12/2 soru 9) marksist görüşün doyurucu olduğu cevabını beklemektedir.

b) Yazar marksizmi anlatırken, onun «tüm doğa ve insanla ilgili her sorunun cevabını veren eksiksiz bir dünya görüşü» olduğunu söyleyerek övmektedir (S. 131).

c) Yazar, başka bir yazarın pasajını belge olarak sunarak, imtihanda da bu belgedeki görüşleri sorarak (S. 140, soru 11), diyalektik olmayan marksizmi savunuların yani revizyonistlerin ve amaca varmak için sıçrama ve devrimci gerekli bulmayan reformcuların ve son zamanlarda da marküşçülerin markstan yana gözükererek marksist görüşleri saptırdıkları, marksçılığı bozdukları görüşünü benimsemektedir (s. 137). Yazar, Lenin'in kurduğu 3. Enternasyonal'den sonra Sosyalist partilerle, komünist partileri ayrılığının ortaya çıktığını Sosyalist partilerin reformcu çizgiyi, Komünist Partilerin ise devrimciliği temsil ettiklerini ileri sürdüklerini söylemekte (s. 94); marksizm derken, leninist marksizmi yani komünizmi kastettiğini de belirtmekte, sosyalist partileri yani reformcu partileri marksçılığı bozucu parti olarak, yermektedir. Reformcu olan sosyalizm «Sosyal Demokrat» olarak anılmakta ve sınıf mücadelesi karşısında yer aldıkları, iktidar ile işbirliği yaptıkları söylenecek, Sosyalizm'in «devrimci» niteliğine kavuşmasına karşı çıkmakla yerilmektedir (s. 93). 19. yüzyıl klasik demokrasinin sosyalist düşünce ve hareketlerin etkisi hatta katkısı ile 20. yüzyılda sosyal demokrasiye doğru geliştiğini

söyliyen yazar, marksist görüşün bu gelişmeyi «Kapitalist sistemi ayakta tutmak için başvurulmuş oyalamalar ve aldatmacalar» olarak nitelendiğini ilave etmektedir (S. 110). Bu görüşü yazar da benimsemiştir ve «klasik devlet yerine geçen sosyal devletin amacının, iktisadî eşitlik sağlamak değil, iktisadî eşitsizliklerin toplum hayatını dengesiz, fert hayatını da yaşanmaz duruma sokmasına engel olmaktadır (s. 110). Sosyal devletin iktisadî alana müdahalesi ile kapitalist sistem ayakta tutuluyor (s. 110)» demektedir.

ç) Türkiye'deki siyasî partilerin uzun uzadıya okutulduğu bahiste de CHP'nin «Sosyal Demokrat» olduğu söylenmektedir. Yazara göre; 14 Ekim ve 9 Aralık seçimlerinin umulmadık sonuçları en çok CHP'yi etkilemiştir. 1975 CHP'si 1923 Halk Fıkrasından ve 1943 CHP'sinden sınıfsal dayanakları bakımından oldukça farklıdır. «Kurtuluş Savaşı» ve 1923 hareketi, burjuva demokratik devrimidir. Fakat burjuvazi güçsüzdür. Halk Partisi güçsüz burjuvazinin görevlerini yüklenmiş olan küçük burjuva demokrat kesiminin siyasi teşkilatı olarak doğmuş kapitalist toplum kurmağa yönelmiştir. Halk Partisi bu sınıfsal yapısı ile 1950'lere, hatta 1970'lere kadar ikili bir dengeyi içinde barındırmıştır: Bir yandan demokrat küçük burjuvazi, öte yandan dışa bağımlı burjuvazi (S. 323 - 325). 1972'de parti içindeki büyük dönüşüm, büyük sermaye temsilcilerinin partiyi terketmesi, küçük burjuva ve tekelci olmayan sermaye kanadının partide kalması bir «arınma» olmuştur (S. 326). İsmet Paşanın «Ortanın Solu» sloganını ortaya atması, yazara göre bir yandan TİP'in oylarını bölmek için bir «tak-tik» olarak, bir yandan da tekelci kesimin uzun vadeli siyasal çıkarlarının gerçek teminatı olabilecek bir «sosyal demokrasi adımı» olarak görülebilir (S. 326). **Görülüyor ki yazar, sosyal demokrasiyi tekelci kesimin çıkarlarının gerçek teminatı olarak göstermeğe çalışarak yermektedir.** Okuma belgesinde de sosyal demokrasi görüşünün sosyalizme kadar varmadığı ve işçi sınıfının temel olarak almadığı söylenmektedir (S. 332). Burada sosyalizmden maksat, sadece «Leninist» sosyalizm, yani komünizmdir. Yazara göre, CHP'nin işçi sınıfının partisi olmadığı ve olacağı bilinmesi gereken son bir gerçektir (S. 328). Bununla beraber yazar, CHP'yi sağcı partiler kefesine koymamak-

ta, onun liberal ve demokrat kesimlerin temsilcisi olarak, demokrasi sınırlarının genişletilmesinde önemli hem de çok önemli rollerden birini oynayacağını söylemektedir (S. 328). Ancak yazara göre, bugünkü CHP'nin sol kanadının bir zaman gelip ayrılması da söz konusudur. 1973 seçimlerine arınmış olarak giren CHP'nin, 12 Mart sonrasının şartlarından da yararlanarak kendi siyasî teşkilatlarına sahip olma ve hıziya bilinçlenmekte olan işçiler başta olmak üzere, bütün demokratik güçlerin ve tekelciliğe karşı kesimlerin oylarını topladığı söylendikten sonra şöyle denilmektedir : «CHP bugün bir kavşak noktasındadır. Klasik bir sosyal demokrat parti ile küçük burjuvanın popülist eğilimli partisinin karşılaştığı noktadır bu. Kadroları, tabanı, programı, akgünler bildirisi, lideri, onun küçük burjuvazinin reformcu ve halkçı eğilimlerini ön plana çıkarmaktadır. Ama tekelci kapitalizmin gücü ve küçük sanayicinin bu güç karşısında giderek onunla bütünleşme zorunluğu ve küçük burjuvazinin günümüzde işçi sınıfının öncülüğü olmadıkça köklü bir bağımsız hareket kuramayacağı göz önünde bulundurulursa, CHP'nin klasik bir sosyal demokrat parti doğrultusunda gelişmesi, bir süre sonra sol kanadının ayrılması küçümsenemeyecek bir ihtimaldir» (S. 327).

d) Yazar, batı uygarlığını burjuva sınıfı diye tarif etmekte ve kapitalizme dayandığını söylemektedir. (S. 2 - 4). Yazara göre, «Batı uygarlığı, Sosyalist uygarlık kadar akılcı değildir» (S. 6)), «ölüme mahkumdur, çökmektedir.» diyenler vardır (S. 7). Yazar bundan sonra soru olarak «Batıcılık bizim toplulumuz bakımından kabule şayan olbilir mi? Bugün batıcılık özellikle az gelişmiş toplumlar için nasıl bir anlam taşır?» diye sorarak (S. 12/2, Soru 9), «Batı uygarlığı kapitalizme dayalı olduğu için batmak üzeredir, kabul edilemez» yollu bir cevap telkin edilmektedir. Böylece öğrencilerde, son aşama olarak gösterilen sosyalist uygarlıktan başka alternatif kalmadığı intibayı uyandırılmaktadır. Son aşama olan sosyalist uygarlık da, doyurucu olduğu söylenen marksizmin öğrettiğine göre, işçi sınıfının burjuvaziye devirip kendi egemenliğini kurarak toplumu sınıfsız hale getirmekle meydana getireceği komünist toplumun uygarlığı diye tarif edilmektedir (S. 9).

Kapitalizme dayalı olduğu söylenen Batı uygarlığı aleydarlığı sık sık tekrar edilmektedir. Meselâ : Batılılaşma hareketlerinin asıl itici gücünü, Osmanlı egemen güçleri ile Batı kapitalizminin kendisi oluşturmaktadır (S. 240 - 337). Ülke Batılılaştıkça sömürgeleşmektedir (S. 241 - 338). Ortak Pazar da bu parelidedir (S. 338). Türkiye halkı ekonomik ve siyasal bağımsızlığını yitirme pahasına Avrupalı olmayı kabullenene kadar onursuz değildir (S. 260). Kapitalistleşme süreci 200 yıl sürmüştür (S. 344) ve Türkiye 200 yıldan beri kültürsüzleşmektedir (S. 335). Batı kurumlarının topluma aktarılması hiç çekinilmeden halka reform diye sunulmuştur (S. 337). Batılılaşma aşaması iktisadi plandaki sömürünün üstünü örtmeye yarıyan bir şalıdır (S. 340). Batılılaşma düşüncesinin Türk toplumunu ile-riye götürecektir nitelikte olmadığı gibi bir tez olma niteliği de yoktur, bir yabancılaşma unsurudur (S. 341).

e) Komünist kişilerin proleteryanın diktatörlüğünü kurmada ve ihtilâlcilikteki tutumları da öğülmektedir. Meselâ, Komünist şair Pablo Neruda «siyasi inançlarından ödün vermiyen yiğit tavır»lı bir kişi olarak (S. 230), Nazım Hikmet de «insansız, sorunsuz eserler veren, yalınkat bir yurt edebiyatının coşkusu paylaştan şairlerin aksine, yurt gerçeğini daha geniş ölçüde ve daha etkileyici biçimde dile getiren bir şair» diye tanıtılmaktadır (S. 365).

f) Geri kalmış ülkelerin -ki aralarında Türkiye de vardır (S. 228 - 233)- kapitalist yolla kalkınamayacağı hemen her fırsatta söylenmektedir. Meselâ, 3. Dünya bahsinde yazar emperyalizmin ve yeni sömürgeciliğin, kalkınmanın temelinde yatan iktisadi kalkınmanın başında gelen sanayileşmeyi engellediğini (S. 219), bu ülkelerin kapitalist yolla kalkınma imkânını kaybettiklerini (S. 221), az gelişmiş bir ülkede kalkınmanın aynı zamanda emperyalizme bağıllık ile emperyalizmin işbirlikçilerinin ortadan kaldırılmasına yönelmesi gerektiğini (S. 222) söylemektedir. Türkiye bahsinde de bugün artık burjuva iktidarların istikrarlı hükümet kuramayacakları, zira iktisadi ve sosyal sorunlara kapitalizm çerçevesinde çözüm getirilemeyeceği (S. 319), 200 yıldır süren batılılaşma (yani kapitalistleşme) çabalarına rağmen geri kalmışlığın dar çemberinin henüz kırılmadığı (S. 233) söylenmektedir. Keza Hindistan'ın, ik-

tidardaki sosyal demokrat ve milliyetçi nitelikteki partinin karma ekonomiyi ısrarla savunması yüzünden, hala az gelişmişliğin çemberini parçalayamadığı (S. 225) ifade olunmuştur.

g) Yazara göre, Türkiye'nin Milli Kurtuluş Hareketi, millici ve anti-emperyalist bir orta sınıf hareketidir. Devrimci milliyetçi kadrolar emperyalizme karşı verilecek mücadelenin iktisadi olacağını biliyorlardı. Fakat mücadele yollarının neler olacağı konusunda berrak bir fikirleri yoktu. Daha doğrusu o günkü şartlarda kapitalizmden başka bir sistemin uygulanmasına imkan yoktu (S. 213).

h) Yazar, kapitalist yolla kalkınmayı yermekte, zira kötü sonuç vereceğini söylemektedir. Yazara göre, Türkiye'de devletçilik kapitalizmin zıddı olan bir sistem olarak düşünülmemiş olduğundan, halkın değil, bir azınlığın yararlanması sonucunu doğurmuştur (S. 244). Kapitalist mantık içinde kalkınmanın nasıl halk yığınlarının omuzlarına yüklendiği görülecektir (S. 267). Türkiye de Ortak Pazarın ortağı değil, otlağı olacaktır (S. 270).

i) Yazar, Türkiye'nin yakın bir gelecekte komünist olacağını da telkin etmekte, meselâ şunları söylemektedir : Türkiye'de bugün egemen sınıflar kalkınmanın kapitalist yolunu tercih etmişlerdir. Ancak unutmamak gerekir ki, Türk toplumu önümüzdeki yıllarda büyük bir ihtimalle daha üst düzeydeki bir üretim biçimi için tercihlerini kullanabileceklerdir (S. 267). Daha üst düzeydeki üretim biçiminin komünizm masasına sosyalist üretim olduğu öğrenciye daha önce öğretilmiştir (S. 9). Bir diğer örnek de şudur : Yazara göre 12 Mart 1971'den 14 Ekim 1973 seçimine kadar geçen üç yıllık baskı ve terör dönemi geçirilmiş ve demokrasi mücadelesi emekçi kitlelerin malı olma noktasına gelmiştir. Bir defa bu noktaya gelindi mi, artık mücadele yerleşiyor, kökleşiyor, sağlamlaşıyor demektir. Bundan böyle, demokrasi halkın malı olacak, onlar tarafından korunacak demektir (S. 308). İşçi sınıfı hızla bilinçlenmektedir (S. 327). Toplumsal yapı değişmektedir. İktisadi ve sosyal sorunlara artık kapitalizm çerçevesinde geçer bir çözüm getirilememektedir. Geri ve dışa bağımlı kapitalizmin yarattığı açık gittikçe büyüyor ve büyüyecek, dar

boğazlar daha da daralıyor ve daralacak, halk kitlelerinin ve işçi sınıfının mücadelesi hızlanıyor, yayılıyor (S. 320). Toplumun temellerindeki ihtiyaçlar ve maddi kuvvetler demok-rasiye yeniden biçimini verecektir (S. 310). Yazar. Doğu Al-manya, Polonya gibi komünist memleketlerde komünist par-tilerin yönetimin dizginini ele geçirmeleriyle demokrasisi ku-rulduğunu söylediğine (S. 180) göre öğrenci «bu yeni biç-i-mi» herhalde «Halk Demokrasisi» olarak anlayacaktır.

j) Yazar, Türkiyede Komünist Partisi kurulması ge-rektiğini telkin etmektedir. Gerçekten, Batı demokrasisi'n-in aleyhinde olan yazar, işine geldiğinde ondan faydalan-mak istemekte ve «eğer Batı demokrasisi sözü ediliyorsa, Batı demokrasisi'nin ön şartının toplumdaki bütün sınıf ve zümrelerin özgürce teşkilâtlanabilmesi olduğu bilinmelidir» demekte ve Ceza Kanununun 141. ve 142. maddelerinden bahsetmekte (S. 309), komünist parti kurulmasını batı de-mokrasisinin şartı gibi göstermeğe çalışmaktadır. Halbuki bilimsel objektiflik, Batı demokrasisi'nin uygulandığı yerler-de de gerektiğinde komünist partisinin yasaklandığından söz edilmesini gerektirirdi.

Yazar işçi sınıfının 1973 seçiminde CHP ile yaptığı it-tifakı yeterli görmemekte, İşçi sınıfının yeni bir parti kur-masını zorunlu bulmaktadır. Gerçekten yazara göre, bugün için sendikalı işçi kitlesinin önemli bir kesimi CHP bünye-sinde küçük burjuvazinin ileri kanatları ile birleşerek tekel-ci burjuvaziye karşı kurduğu ittifak içinde siyasî potansi-yelini kanallı etmek olanağını bulmuştur. Ancak, bugü-ne kadar gücünü geniş ölçüde burjuvaziye temsil eden si-yasi partilerin desteğinde siyasî mücadele alanına aktar-mış olan işçi sınıfını, objektif koşullar, siyasî mücadele dü-zeyinde -TİP denemesinin verdiği bir olgunlukla- daha et-kili bir teşkilatlanmaya zorlayacaktır. Yurdumuzda demok-rasinin yerleşmesi ve gerçekleşmesi için gereklidir de bu (S. 283).

k) Yazar, Türkiye İşçi Partisi (TİP) i şöyle anlatmak-tadır : 1961 Anayasası ile açılan dönemde Türk işçi hareke-ti, yalnız iktisadî mücadele ile yetinmiyerek yeniden siyasî iktidara adaylığını koyarak Türkiye İşçi Partisini (TİP) kurmuştur. Fakat, kanun dışı hiçbir eylemi görülmediği hal-

de, «bölücülük» yaptığı bahanesi ile TİP kapatılmış ve işçi sınıfına ve onun ideolojisine karşı yönden bir baskıya geçilmiştir (S. 282). Yazar, bir başka derste de, 14 Ekim 1973 seçiminden sonraki devrede sosyalist hareketin düşünce ve teşkilat planında yeniden bir gelişme içine girdiğini söylemekte ve «Sayın Boran'ın önderliğinde kurulan Türkiye İşçi Partisini» işçi sınıfına dayalı doğru dürüst bir sosyalist parti olarak nitelemekte ve bu partinin yeniden kurulmasının demokrasiye gerçekten inanan herkesi ancak sevindireceğini ifade etmektedir (S. 331). Kitapta TİP hakkında şu açıklama da yapılmaktadır : «TİP yeniden kuruldu, solcular bölündü demek hatadır. TİP dikkatle seçilmiş kelimeler kullanarak işçi sınıfından ve onun müttefikleri emekçilerden söz edilerek kuruluyor. İşçi sınıfına dayalı bir parti ile yalnız işçileri değil, halkın başka kesimlerini de seferber edebilen daha geniş tabanlı bir parti arasında belirli amaçlar için işbirliği yapılmasından daha doğal bir şey olamaz» (S. 332).

1) Yazar, sendikaların da partiler üstü olmasını, hatta sosyal demokratik sendikacılığı yermek suretiyle sendikacılığın da komünist olması gerektiği tezini savunmaktadır. Gerçekten, yazara göre, Türk-İş göstermelik sendikalar kurulması için çıkarılan kanunla kurulmuştur. Partiler üstü sendikacılığın, temelde, işçi kitlelerini uyutmaktan başka bir şey olmadığı zamanla ortaya çıkmış ve işçiler DİSK çatısı altında toplanmağa başlamıştır. DİSK'i kuranların bir kısmı, daha da önce TİP'i kuranlardır (S. 281). Türk - İş bir aldatmacadır. DİSK çatısı altında teşkilatlanan Türk işçi sınıfı, bütün baskıcı engellemelere rağmen bu teşkilata akmaktadır. Günümüzde bu teşkilatın üye sayısı yüzbinlerle ifade edilmektedir. Takvim DİSK için çalışmaktadır (S. 283). 1960 - 1970 yılları Türk işçi hareketinin ideoloji ve eylem planında altın yıllarıdır. Aynı yıllar, egemen sınıfların gelişen hareket karşısında büyük korkuya kapıldıkları yıllardır. Bu korku ve egemen sınıfların düştükleri bunalım, onları kendi açılarından bir çözüme götürür. 1971 faşizmi böyle doğar (S. 281). Türkiye'de sendikacılık devrimci bir nitelik taşımak zorundadır. Ancak, bu devrimcilik anarşist bir çizgide değil, demokratik yollardan sonuna kadar yararlanan bir çizgide olacaktır (S. 283). Türk - İş

ise, günden güne zaafa uğramakta, teşkilat içinde sosyal demokrat muhalefet gittikçe gücünü artırırken, DİSK'e doğru kaymalar çoğalmaktadır (S.283).

m) Yazar amaca varmak için sosyalistlerin bölünmelerini, inançlı, kararlı, teşkilatlı çalışmalarını demokratik bir cephe kurmalarını istemektedir. Yazara göre, 1961 Anayasası'nın getirdiği demokratik ortamda aydınlar sola açılmış, sosyalizm önce aydınlar tarafından benimsenmiş giderek emekçilere kadar uzanmıştır. Sosyal uyanış sadece nicelik bakımından değil, nitelik bakımından da olmuştur. İşçi sınıfı hatta siyasal amaçlar doğrultusunda hareketlenmişlerdir (S. 301). Egemen sınıflar bu uyanışa karşı iki yoldan hareket etmişlerdir : 1) İsmet Paşanın denetiminde bir ortanın solu icat edilerek sol potansiyeli kontrol etmek, 2) Sosyalist hareketi açık gizli saldırılarla sindirmek. Sosyalistler arasındaki bölünmeler, hareketin henüz işçi sınıfına tam anlamı ile mal olmamış bulunması, küçük burjuva niteliğinin ağır basması bu planı kolaylaştırmış ve 12 Marta gelinmiştir (S. 302). Toplumun ilerici güçleri 12 Marttan sonra uygulanan parlamenter faşizme direnmişler, geriye doğru zorlanan çarkı ileriye çevirme gücünü göstermişler ve böylece 14 Ekim 1973 seçimlerine ulaşılmıştır (S. 303). Bu seçim, halkın büyük bir çoğunluğunun tekelci kapitalist gidişe karşı olduğunu, bu düzenin değişmesini istediğini, halkta sınıf bilincinin geliştiğini göstermiştir (S. 304). Demokrasi mücadelesi 14 Ekim 1973 seçimlerinden sonra emekçi kitlelerin malı olma noktasına gelmiştir. Fakat bu mücadelenin en etkili, en güçlü olabilecek şekilde teşkilatlanabilmesi, için, güçlerin birleştirilmesi, demokratik bir cephenin kurulabilmesi gerekir (S. 308). Yazar bu tezi, okuma parçası olarak kitaba aldığı ve soru konusu yaparak (S. 333, soru 3) derse dahil ettiği Mümtaz Sosyal'in bir yazısı ile desteklenmektedir. Bu yazıda «CHP solundaki sosyalist partilerin sayıca çok ve görünüşte küçük oluşları bir umutsuzluk kaynağı olmamalı. Önemli olan, sonrasdır, bu canlı bölünmeden anlamlı bir bütün çıkarmaktır» denilmektedir (S. 332).

Yazar 14 Ekim 1973'den sonra demokratik özlemlerin su yüzüne çıktığını, demokratik mücadelenin halkın malı olmağa başladığını tekrar ederek, «demokratik mücade-

nin bir güç birliği ve cephe mücadelesi olduğunu da unutmamalıyız» demektedir (S. 309). Bütün bunlardan sonra, ders sonundaki sorular arasında şu soru da yer almaktadır : Demokratik mücadelede güç birliği ve cephe mücadelesi niçin zorunludur (S. 311, soru 3) ?

Yazar aynı konuyu siyasî partiler dersinde de dönmekte ve sağ kanattaki partilerin milliyetçi cephe adı altında komünizmle mücadele gerekçesi ile birleşmelerini uzun uzadıya incelemekte ve bu partilerin tek bir parti çatısı altında birleşmelerini de uzak bir ihtimal olarak görmemektedir. Ona göre, önemli olan, böyle bir gelişme karşısında demokratik ve devrimci güçlerin durumu, onların bilinci ve gelişme düzeyidir (S. 320). Milliyetçi Cepheye karşı sol partilerin demokrasi cephesini kurmaları zorunludur (S. 333).

Yazar, 1973 seçimlerinde ve o dönemin özel şartlarında CHP'nin işçi sınıfının desteğini ve oylarını almasını, faşizm karşı demokratik cephenin kurulması ve güçlenmesi açısından son derece doğru bir gelişme olduğunu söylemekte ve şunları ilave etmektedir: «Ancak buradan hareketle CHP'yi işçi sınıfının siyasî teşkilatı saymak, işçi sınıfının ve sosyalizmin bağımsızlığını unutmak, işçi sınıfını sermaye karşısında pasifize etmek ve işçileri küçük burjuvazinin kuyruğuna takmak olur. CHP işçi sınıfının partisi olmadığı gibi, sınıfsal yapısı yüzünden CHP'den işçi sınıfının partisinden çıkmıyacağını kesinlikle bilmek gerekir» (S. 328).

Türkiye'de sosyalizmin incelendiği derste de, sola set çeken duvarda 1961 Anayasası'nın yarattığı ortamda gidecek yarıma durumuna gelen bir çatlama olduğu, Türkiye İşçi Partisi'nin kurulduğu, sola açılmanın aydınlardan başlayarak emekçilere uzandığı, devrimci sendikacılık anlayışının doğduğu ve gelişmeğe başladığı, bu sosyal uyanış içinde işçi sınıfı başta olmak üzere çeşitli emekçi kesimlerin hareketlenerek burjuvazi ile mücadeleye giriştikleri, 12 Martla yarığın kapatılmak istendiği, fakat 14 Ekim 1973 seçimlerinden sonra sosyalist hareketin düşünce ve teşkilât planında yeniden bir gelişme içine girdiği söylenmekte ve «ne var ki hareket henüz kendi içindeki sorunlarını çözebilmiş

değildir. Mesela 1971'den önce o son derecede eleştirilen hareketin içindeki bölünmüşlük, 1971 rejiminin getirdiği acılara rağmen bugün de devam etmektedir» denilerek S. 330 - 331) bölünmeden yakınılmaktadır.

n) Derslerde kültürün her dalının komünizm propagandası yapması gerektiği telkin edilmekte ve kültür eserleri ancak bu propagandayı yaptıkları ölçüde övülmekte, yapmayanlar fakat yine de proleterya ihtilâli için işe yarıyabilecek olanlar yalınkat sayılmakta, işe hiç yaramayanlar ise, karşı devrimci, gerici, küçük burjuva, sapma, emperyalist, popülist, halka yabancı, halka ters düşen, insansız, sorunsuz gibi sıfatlarla yerilmektedir.

Lenin'in "sinema sanatlar arasında en fazla işimize yarayacak olandır" dediğini (S. 170), Stalin'in yazarları insan ruhunun mühendisleri ilân ettiğini (S. 171) söyliyken yazar, Sovyetler Birliği'nde doğan ve diğer komünist ülkelerde de gelişen "Edebiyat ve sanatta sosyal gerçekçilik" tezini anlatırken, bunu, sanat için sanat anlayışına karşı çıkan, sanatı toplumsal bilincin bir biçimi, bir öğretim aracı yapan, sanatı şeklen millî, muhtevası itibariyle proleteryacılı kılan bir sanat anlayışı olduğunu ifade etmekte ve Marksist görüşe sıkı sıkıya bağlı olduğunu belirtmektedir (S. 170). Bu açıdan mesela resim "büyük halk kitlelerini aydınlatmak ve eğitmek endişesini" taşımaktadır. Açıkça bir kitle sanatı olan sinema, Sovyetler Birliği'nde bu sebeple "gerçekten dev eserler meydana koymaktadır" (S. 170). 1917 Ekim İhtilâli'nden sonra Sovyetler Birliği'nde sanat hayatının tamamen değiştiği, yeni toplumda sanatçının rolünün yeni bir dünyanın (yani komünist dünyasının) kurulmasına katılmak, eğitici, inandırıcı ve yararlı olmak olduğu ilave edilmektedir. (S. 172) Günümüzde Batı tiyatrolarının yozlaştığı, buna karşılık, sosyalist gerçekçilik sayesinde sosyalist ülkelerde sanatın ve özellikle ile tiyatronun yozlaşmadığı, mesela çağdaş Polonya tiyatrosunun son 27 yılda (yani Polonya komünist ülke olduktan sonra) doruğa tırmanışın örneklerini verdiği de söylenmektedir (S. 185). 1917 Komünist Ekim İhtilâli'nin Sovyetler Birliği'nde tüm sanatlara çok yönlü ve gür bir gelişme imkânı sağladığı da ilave edilmektedir (S. 173).

o) Yazara göre, Türkiye 200 seneden beri kültürsüzleşme süreci içindedir (S. 335). Bunun da sebebi Batılılaşmak-

tır (S. 336). Egemen sınıflar halk kitlelerine herşeyi talihe bırakmayı telkin ederek kültürsüzleştirme politikası ile beyinleri yıkamakta, hür düşünce ve onun ürünlerine karşı da kültür düşmanlığı yapmaktadır (S. 344). Bizdeki Batılılaşma, hakim sınıf ve zümrelerin kendi iktidarlarını uzatmak için giriştikleri yalın kat bir harekettir (S. 336). Türkiye’de bir kültür devrimine ihtiyaç vardır. Kurulan yeni dünyanın dışında kalmak, çağdaş uygarlığa sırt dönmek demektir. Türkiye çağdaşlık yolunda bütün gerekleri yerine getirmelidir (S. 344). Batılılaşma, kültürel planda topluma yabancı kalmışlığa ve iktidarcılığa yol açmıştır (S. 339). Yapılması gereken, bir dünya görüşünü içeren çağdaş bir kültür bilincine varılması amacı ile hareket etmektir. Geçmişte var olan kültürlerden yararlanılarak ortaya yeni bir yapı çıkarılmalıdır (S. 345).

Geleceğe uzanan bu oluşum içinde, yazara göre, sanat ve edebiyatın “işlevleri” vardır (S. 344). Sanat ve edebiyat bizde Cumhuriyetten önce, toplumun çıkarlarını değil, emperyalist Batının çıkarlarını savunur duruma düşmüştü. Cumhuriyetle beraber önemli değişiklikler ortaya çıktı. (S. 345). Fakat olumlu adımı Nazım Hikmet ile Sabahattin Âli attı. (S. 346). Bunlar sözcülüğünü ettiği sınıfın niteliği sonucu, devrimci boyutlara varmışlar, fakat baskı ile karşılaşmışlardır. 1950 - 1960 döneminde sanat ve edebiyatta emperyalizm hakimdir. Marksizmin panzehiri olarak görülen varoluşçuluk gündemdedir ve ilerici, devrimci bir adımmış gibi tezgâhlannmaktadır. 1960 sonrası dönemde anti - emperyalist güçlerin siyasî planda ağırlıklarını duyurmalarına paralel olarak, anti - emperyalist yanı ağır basan sanat ve edebiyat cephesi oluşmağa başlamıştır. Bugün Türkiye’de birbirinden kesin çizgilerle ayrılan iki sanat ve edebiyat cephesi vardır : 1) Devrimci sanat ve edebiyat cephesi. 2) Karşı devrimci Sanat ve Edebiyat Cephesi. Devrimci sanat ve edebiyat cephesi : a) İşçi sınıfı sanat ve edebiyatı ile b) Etkin küçük burjuva sanat ve edebiyatından oluşmaktadır. Karşı - devrimci sanat ve edebiyat ise, işçi sınıfının ve taraftarlarının uyanığını geciktirmek ve feodal artıklarla tekeli sermaye sahipleri arasındaki ittifakın sürmesini isteyenlerin ortaya koydukları sanat ve edebiyattır. Bu da : a) Kozmopolit sanat ve edebiyat, b) Pasif küçük burjuva sanat ve edebiyatı ile, c)

Feodal sanat ve edebiyattan oluşmaktadır. (S. 347). Bunların yanı sıra, karşı -devrimci bir kesim daha vardır ki, bu da burjuva ideolojisinin kılık değiştirerek devrimci sınıflara sızması ile oluşur ve yanlış bir bilinci kitlelere aktarına olacağını sağlar. Bunlar tehlikelidir. Bir de sapmalar vardır. Bunların devrimci sanat ve edebiyat açısından en önemlisi popülizmdir. Popülistler : 1) Birim olarak sınıfı değil, halkı alırlar, 2) Yaşantı değiştirmeden işçi sınıfının sanat ve edebiyatını yapmağa kalkarlar. Bu eğilimlere karşı mücadele vermek gerekir. Devrimci sanat ve edebiyatımız; Milli Kurtuluş aşamasındaki diğer geri kalmış ülkelerde incelediğimiz gibi, daha da gürbüzleşecek, kültür cephesinin en etkin silâhı olacaktır (S. 348).

Kültürden devrim yani ihtilâl silâhı olarak faydalanma konusu batı uygarlığı, sosyalist uygarlık ve üçüncü dünya bölümlerinde hayli geniş olarak ele alınmış, Türkiye bahsinde ise bu konuya 125 sahife ayrılmıştır. Aşağıda Türkiye bahsinden örnekler verilecektir.

ö) Şiir bahsinde; yurt gerçeğini daha geniş ölçüde ve daha etkileyici biçimde dile getiren toplumsal şiirin temsilcilerinin başında Nazım Hikmet'in geldiği, Nazım Hikmet'in 20. yüzyılda şiirimizin ardından gideceği odak noktalarından biri olduğu (S. 365), halk şiiri geleneğinin siyasal gelişimden ilgilenererek toplumsal içerikli yeni bir kuşak (Aşık İhsanî, Mahzunî...) yarattığı (S. 367), 1971 rejiminin bütün kısıtlamalarına karşın 1972'de dergilerin yeniden çıkmaya başladığı, suçlanmış, acı çekmiş nice insanın, inançlarının sorunluluğu ile ve şiirin ele geçmez güzelliklerine sığınarak sözlerini söylemeğe başladıkları, o söyleyişin bugün de devam ettiği, yarın da devam edeceği söylenmektedir (S. 367).

p) Roman ve hikâye bahsinde; Cumhuriyet öncesinde romana bürokratik görüş biçiminin hakim olduğu, yani toplumdaki aksaklıkların oluşumlarına yol açan sosyo -ekonomik gerçeklere eğilmeden, bir kadro aracılığı ile ve şekli reformlarla düzeltilebileceğine inanıldığı (S. 372). Cumhuriyet döneminde az buçuk değişiklik ile bunun devam ettiği, ancak işçi sınıfı ideolojisinin etkin olmak üzere olduğu (S. 373) söylenmektedir.

Yazara göre, toplumcu gerçekçi roman ve hikâye akımının doğuş ve gelişimi 1931'den 1954'lere kadar uzanmaktadır. Beklenen sıçramanın iki ustası Sabahattin Ali ve Sait Faik'tir. Sabahattin Ali bürokratik görüş biçiminin karşısında yer alıp rejimle hesaplaşmayı göze almıştır (S. 374). Hikâyelerinde sınıfsal temel vardır. Sait Faik ise bir türlü mücadeleleyi göze alamadığı, burjuva ile hayranı olduğu fakat bir türlü bütünleşemediği küçük insanlar arasında bocalayıp dūrmuştur. İnsanları sınıfsal temellerinden koparmıştır. Hikâyelerinde etkileyen bir içtenliği vardır. Fakat içtenlik hiç kimseyi kurtarmağa yetmediği gibi onu da kurtarmağa yetmemiştir (S. 375). Sabahattin Ali'nin 1946'da öldürölmesi ile gerçekçi hikâye, yani sınıf çatışmasını temel edinen hikâye boş kalmıştır. Orhan Kemal, hikâyenin onurunu korumuş, küçük insanı yeniden toplumsal temeline oturttarak anlatmıştır. Toplumcu, gerçekçi dönemin önemli bir kesimi de köy romanıdır. 1967'den sonra romanda toplumsal - siyasal tezler ağır basmıştır. Yeni Türk Romanı gerçekçi özlmlerden gelen malzemeyi konu edinerek gelişimini sürdürmektedir. Hikâye ise, bunalımcı hikâyeye doğru yelken açmıştır. Hikâyeciler batının sıkıp sıkıp posasını çıkardığı Türkiye'li insanı değil de batılı bunalan insanı anlatmaktadırlar. Bu kör döğüşü içindeki hikâye, 1961 Anayasası'nın özgürlük ortamında uzun zaman beklenen açılımı gerçekleştirememiştir (S. 376). Hikâyenin can çekişmeğe başladığı sanılmakta iken, Reşo Ağa adlı hikâyeleri ile bir ses yükselir : Bekir YILDIZ (S. 377). 1960 sonrası dönem içinde hikâye türü genel kriz içindedir. Bekir Yıldız böyle bir ortamda hikâyeye adımını atarken, seçim yapmak zorundadır ve Sabahattin Ali'nin öncüsü olduğu toplumsal gerçekçi hikâye çizgisinden yana seçimini yapmıştır (S. 379). Görölüyor ki, Rusya'da ve diğer komünist ölkelerde "sosyalist gerçekçilik" denilen ve yukarda (n) paragrafında açıklanan sanat anlayışına Türkiye'de de "Toplumsal Gerçekçilik" denilmektedir.

r) Tiyatro bahsinde; Cumhuriyet döneminde yurdumuzu getirilen batılı anlamda tiyatronun ne toplumcu ne de devrimci muhtevası olduğu; zamanla ilerici, giderek devrimci yazarların bazı oyunlarının Meselâ Nazım Hikmet'in "Kafatası"nın oynanmasının bilinçli olmadığı.(S. 394), 1961 Ana-

yasası'ndan sonra tiyatronun toplum içindeki işlevinin diyalektik bir biçimde düşünce ve eylemde kendisini duyurduğu, devrimin gerçek anlamının ve bunda tiyatronun yerinin ve görevinin saptandığı (S. 390), 1965'lere doğru devrimci sınıfın geliştiği, marksist edebiyatın sanata yansıdığı, devrimci tiyatro kavramının nitelik kazandığı, devrimci tiyatronun işçilere ve halk kesimlerine seslenerek işlevini ve görevini yapmağa çalıştığı, faşizme karşı direndiği, sınıf açısından eleştirisini yaptığı (S. 395), tiyatromuzun yozlaşmadan kurtarmak için yepyeni denemelere, araştırmalara gitme zorunluğu bulunduğu (S. 394) söylenmekte, 1924'lerde Rusya'da Zelinski'nin uygulandığı metod, yani her tür ve biçimdeki edebiyat eserlerini ideolojik kavramlarla bağdaştırma önerilmektedir (S. 395).

s) Türk sineması bahsinde, en büyük şikâyet sansürden yanadır (S. 400). Yazara göre, 1960 öncesinde 'Türkiye'de çok partili dönem, bir demokrasicilik oyunudur ve bazı alanlardaki denetlemeli yumuşamadan başka bir hürriyet getirmemiştir. Kaldı ki, sinema sansür yüzünden bu az buçuk hürriyetten bile payını alamamıştır. Savaşan çıkan Avrupa, Latin Amerika, Asya ve Uzak Doğu'daki irili ufaklı birçok ülkede millî sinemalar, yeni sinema okurları ortaya çıktığı halde, aynı olaya Türkiye'de rastlıyamamaktayız (S. 403). "Sosyalist Gerçekçilik" sayesinde meselâ Rusyanın muhteva itibariyle proleteryaçı, şekil itibariyle millî bir sinema yaratarak altın çağını yaşadığı söylendiğine göre (S. 170), Türkiye'de yokluğundan yakınılan millî ve yeni sinemadan maksadın "şeklen millî, muhtevası proleteryaçı sinema" olduğu anlaşılmaktadır.

Yazara göre, 27 Mayısla birlikte hürriyetler garantiye kavuştuğu halde, Türk sineması yine keşmekeş içindedir. Çünkü sansür vardır ve sinema, kapitalizmin çarpıtıcı etkilerden kurtulamamıştır. Bu devrin en tipik temsilcisi Yılmaz Güney, yalın bir gerçekçiliğin öncülüğünü yapmıştır ve yapmaktadır (S.). Türk sineması bugün çökmeye mahkûmdur. Çökmesi de iyi olacaktır. Zira yeni bir sinema sabırla ve uzun vadede, yeni temeller üzerinde kurulabilecektir. Yapılacak işler arasında, özellikle, sinemaya özgürlük verilmesi, sinemateklerin serpilip geliştirilmesi, sanat sinemalarının kurulması, sinema kültürünün elden geldiği kadar geniş bir

kitleye yayılması ve benimsetilmesidir (S. 404). Yapılması gerekenlerin çoğuna başlanmıştır ve bu bir urnut ışığıdır (S. 405). Okuma belgesinde, kapitalist sisteme taraftar olmadığını söyleyen Türk Sinemateği yönetmeni şöyle demektedir : 59 yıllık geçmişi olan Türk Sineması, bir kaç önemli adım bir yana bırakılırsa, bugüne kadar halkımızın çıkarlarına uygun gerçek ve dürüst bir sanat türü durumuna gelenemiştir (S. 405), Türk gerçekçiliğine dayanan bir edebiyat türünden yararlanılmalıdır (S. 406).

ş) Müzik bahsinde; Ruhi Su "Anadolu Türk köylüsünün büyük baş kaldırı dizisinin bir haikası" olarak tanıtılmaktadır (S. 411). Ruhi Su hakkındaki derste, derse dahil okuma belgesinde de, sazın yalnız ve ancak aşık aracılığı ile onda yaşadığı, aşkın ise büyümlü sözün etkisine kapılmış, düzene başkaldırmış bir köylü olduğu söylenmekte (S. 417). Simavlı Şeyh Bedrettin'in 15. asırda büyük halk yığınlarını yönettiği, halkın, yar dudağından gayrı her şeyde ortak olmayı özlediği, bunun da hiç de ilkel olmayan bir toplumsuluk olduğu, Türk aşıklarının Anadolu'ya ayak basar basmaz bu umudun taşıyıcıları olduklarını, Ruhi Su'nun da ömrünü aşıklara ve türkölere adanmış, türköl devşirdiği, bunu belki "yozlaşmaz saygınlığı ile direngenliğini simgelediği, Anadolu Türk köylüsünün büyük başkaldırı dizisinin bir halkası" olduğu için yaptığı söylenmektedir (S. 419). Görölüyor ki, Türk köylüsünün toplumsuluğu özlediği, bunun için başkaldırmaya hazır olduğu, bu işte aşıklardan yararlanılması gerektiği telkin edilmektedir.

t) Mizah bahsinde özetle şöyle denilmektedir : Geçmişteki altın çağı gerçekleştirmek için halk ya buna engel olan zorba iktidara başkaldırır, ya da buna imkân bulamazsa, silâha sarılıp deviremediği iktidarı içinden çürütüp yıkmak için onunla alay eder, yani silâh yerine mizahı kullanır (S. 420). Yıkıcılık olan mizah silâhı halk yararına kullanılırsa olumlu yıkıcılık olur. Bunun zıddı, inançsız alaycılıktır. Bu yüzden Pitigrelli büyük mizahçı değildir (S. 424). Türk tarihinde baskının yoğunlaştığı devirlerde mizah da baskı altında tutulmuş, buna rağmen mizah dar çevrelerden geniş kitlelere, eğlendirici olmaktan uyarıcı, bilinçlendirici olmağa doğru gelişmiştir ve bu gelişmeyi bugün de sürdürmektedir (S. 422). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Aziz Nesin ve Rı-

fat 11gaz ile gerçekçi ve toplumcu yeni bir mizah hikâyesi tipi gelişmiştir (S. 423).

u) Karikatür de yazara göre çizgili silâhtır (S. 435). İkinci Dünya Savaşında faşizm yenildiği için Türkiyede sosyal konuların rahatça çizildiği, "Berek Dergisi" kapanınca Marko Paşanın yayına başladığı ve tirajının 60.000'i bulduğu. Mim Uykusuz'un ilk defa sınıf çelişkisini sergilemeğe başladığı, sanayileşme hızlandığıa ülkede gelişen devrimci görüşlerin karikatürde yansıdığı söylenmektedir (S. 439).

Görölüyor ki, kitap bir bütün olarak ele alındığında, leninist marksizmin bir diğer şöyleyişle marksizm - leninizmin yani komünizmin öğüldüğu, marksizmin, leninist olmayan eşitleri ile marksizmin zıddı olan kapitalizmin ve marksist - leninist eylemlerin "demokrasi ve bağımsızlık mücadelesi" gibi gösterildiği söylenebilecektir (437).

Bir hocanın ders programını bilimsel görüşüne göre serbestçe çizebileceği, Marksizm Tarihi'nin de Uygarlık Tarihi dersinde okutulması gerektiği şüphesizdir. Ancak Türkiye'nin bugünkü "tablo"larının uzun uzadıya okutulmasının, "tarih" biliminin ve onun bir dalı olan "Uygarlık Tarihi"nin sınırları içinde kaldığını söylemek kolay olmasa gerektir. Kaldı ki, meselâ, "CHP'nin işçi sınıfı partisi olmadığı ve olmıyacağı, birim olarak işçi sınıfı yerine halkı almanın tehlikeli bir sapma olduğu ve bununla mücadele edilmesi gerektiği" gibi hususların, siyasi partilerin ve marksist rejimlerin uzun uzun okutulduğu Hukuk Faköltesi'ndeki Anayasa Hukuku dersinde dahi öğretilmediği, Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın "Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku" adlı eserinin Türkiye'de Siyasi Partiler (S. 414 - 467), Marksist rejimler (S. 565 - 637) bahis'lerinin incelenmesinden anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Uygarlık Tarihi dersinin şişli İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu'nda 1972 - 73 ders yılı başından itibaren okutulmasına karar verilmesinin sebebi, kitabın ön-sözünde de belirtildiği üzere, öğrencilerin liselerden "kültür açığı" ile gelmeleridir. Yukarda özetlenen hususların ise, hiçbir lisede okutulması düşünölemiyeceğine göre, bu bakımlardan bir açık ve dolayısıyla kapatılması da söz konusu olmamak gerekir.

“GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ”

Sanığın ders kitabında bulunanları derste okuttuğu kabul edilebileceğine, kitaptaki sözlerin bir bütün olarak incelenmesi sonunda ilerde Mahkemece proleterya sınıfının diğer sınıflar üzerinde hakimiyetini zorla kurması ve burjuva sınıfını ortadan kaldırması gerektiği fikrinin öğrencilere propagandasını yapmak veya övmek şeklinde tavsifi mümkün bulunduğuna göre, Ceza Kanunu'nun 142. maddesinde öngörülen bir suç hür demokratik düzen aleyhine işlenmesi ve Devlet Güvenliğini doğrudan doğruya ilgilendirmesi sebebi ile 1773 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu'nun 9. maddesi gereğince Güvenlik Mahkemelerinin görevine girdiğinden, üniversite öğretim üyeleri sözü geçen kanunun 9. ve 10. maddelerinde yazılı istisnalar arasında bulunmadıklarından, Üniversiteler Kanunu'nun 69. maddesi uygulanamayacağından, gereği yapılmak üzere, dosyanın İstanbul Devlet Güvenliği Mahkemesi C. Savcılığına gönderilmesine karar verildi. 22.9.1975”

“Üniversiteler Kanununun 65. maddesi uyarınca

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğünce ilk

soruşturma yapmakla görevlendirilen

Soruşturmacı”

“Prof. Nurullah Kunter”

**İSTANBUL DEVLET GÜVENLİK
MAHKEMESİ
CUMHURİYET SAVCILILIĞI**

Hazırlık No. 1975/374
No. 1975/
İddianame No. 1975/

İ D D İ A N A M E

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Başkanlığına

S U Ç : Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye veya sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmaya veya sınıflar içinde müesses iktisadî veya sosyal temel alanlardan herhangi birini devirmeye veya devlet nizamı veya hukukî nizamlarını topyekûn yok etmeye matuf propaganda yapmak,

S U Ç L U : Server Bedîî TANILLÎ
Servet oğlu 1931 yılında Fatma Hayriye'den doğma, İstanbul Kadıköy, Erenköy nahiyesi, Sahrayıcedit Mah. nüfusu-na kayıtlı, halen Erenköy Şemseddin Günaltay Caddesi, Afşar Sokak No. 5 Daire 6 da mukim. İstanbul Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku Doçenti olup, Şişli Siyasal Bilgiler Yük-

sek Okulu'nda ve Beşiktaş Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nda öğretim görevlisi.

İstanbul İktisadi Ticari Bilimler Akademisi'ne bağlı Şişli Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu'nda Uygarlık Tarihi dersi veren yukarıda açık kimliği yazılı sanığın bu dersleri esnasında ve ders noteleriyle TCK. nın 142/1 nci maddesini ihlâl eder şekilde komünizm propagandası yaptığı hususundaki muhtelif ihbarlar üzerinde İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'nün 14.4. 1975 gün ve 13650 sayılı yazıları üzerine 1750 sayılı Üniversiteler Konunu gereğince Prof. Dr. Nurullah Kunter tarafından yapılan soruşturmaya ait dava dosyası tetkik edilip yapılan hazırlık soruşturmasında :

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Doçenti olan sanık Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulunda yeni derslerin ihtası sırasında konulan Uygarlık Tarihi adlı ders için öğretim üyesi olarak atanmış bulunmaktadır.

Uygarlık Tarihi adlı ders gerek ad olarak ve gerekse muhteva olarak bugün Türk Üniversite ve yüksek okullarında okutulan bir ders olmayıp bu yüksek okula münhasır bir derstir.

Sanığın beyanından da anlaşılacağı üzere yalnız Amerikan Okulları ve Türkiye'de Boğaziçi Üniversitesinde okutulan "Humanity" adlı ders örnek olarak alınarak konulmuş bir derstir. Bu ders sanığın kitabının başında da belirtildiği üzere öğrencilerin liseye ait kültür açığını telâfi etmek gayesiyle konulmuş bir derstir. Ve dünya üniversitelerinde bu dersin bir benzeri de bulunmamaktadır.

Dersin, dosyada mevcut yazıya ekli karara göre müfredadı, sanık tarafından hazırlanmış ve Akademi Kurulu tarafından tasdik edilmiştir.

Uygarlık Tarihi dersi, Türkiye Dışındaki Dünya ve Türkiye olmak üzere iki ana bölüm olarak ele alınmış olup, Türkiye dışındaki dünya ana bölümü, Batı Dünyası, Sosyalist Dünya ve Üçüncü Dünya olarak üç tali bölümden oluşmuştur. Türkiye ana bölümü, Türkiye'nin iktisadi sosyal tablosu, Türkiyenin siyasal tablosu ve Türkiye'nin kültürel tab-

İçsu olmak üzere bu ana bölümle yine üç tali bölümden meydana gelmiştir.

Sanığın bu ders esnasında ve bu ders nedeniyle komünizm propagandası yaptığı hususunda ve hilâfına tanık beyanları mevcut ise de, tanıkların mensup oldukları siyasi görüşler ve müktesebatları yönünden propagandayı çeşitli şekillerde değerlendirmeleri nedeniyle tanık beyanlarından çok daha önemli olan ve değişmeyen maddî bir delil vasfındaki ders notları ele alınarak sanığın fiilinin değerlendirilmesi cihetine gidilmiştir.

Sanık notlarının başında bu dersi, liseden gelen öğrencilerin kültür açığını kapatmak gayesiyle okutulduğunu belirtmesine rağmen, okutulan dersin lise kültüründe ve bu kültür açığıyla alakası bulunmadığı notların tetkikinde açık bir şekilde görülmektedir. Yine örnek alındığı bildirilen "Humanity" adlı dersle de mutabık değildir.

Sanık dersi okutmaya başladıktan sonra hakkında bir çok ihbarın yapıldığını ve bunun üzerine İktisadî Ticarî İlimler Akademisi'nden üç kişilik bir heyetin eseri incelediğini ve suç unsuru görmediğini ifadesinde belirtmiştir. Bu husustaki rapor, dava dosyasında mevcuttur. Ancak bu heyetin yetkili bir kurulca bilirkişi olarak seçilmemeleri, tetkik ettikleri eserin birinci baskısı ve ilk bölümü olduğu görüldüğünden bu rapora itibar edilmemiştir.

Ders notlarını bütünüyle inceleyen, tetkikle görevli Prof. Dr. Nurullah Kunter'in Karar Raporu ise ilmi açıdan doyurucu ve detaylı görülmüş olup, ilmi değeri olduğundan şüphe götürmeyen bu rapordan sonra bir bilirkişi tetkikatına dahi lüzum görülmemiştir.

İddianamemizi Sayın Prof. Dr. Nurullah Kunter'in kararlarına aynen katıldığımızı belirterek, onun kararından aldığımız pasajlarla kaleme almış bulunmaktayız.

Sanık tarafından ilk bölümü 1973 yılında çıkarılan Uygarlık Tarihi adlı ders notlarının 1974 yılında ikinci basımı yapılmış ve 1975 yılı Mayıs ayında ise, Türkiye bölümü ile birlikte yeniden çıkarılmış bulunmaktadır. Bu basımın hangi tarihte çıkarıldığı kesin olarak belli değilse de sanık Ma-

yıs ayı sonlarında çıkardığını belirtmekte, yine notlara atılan bu makalenin 3.5.1975 tarihinde gazetede yayımlandığı anlaşıldığından, notların 4.5.1975 tarihinden önce çıkarılmasının bahis mevzu olmadığı anlaşılmıştır.

“Sanığın kaleme aldığı notlar’ tetkik edildiği zaman görülecektirki, kitapta marksizm uzun uzun anlatılmakta ve onu “tüm doğa ve insanla ilgili sorunun karşılığını veren eksiksiz bir dünya görüşü olduğu”nu söyleyerek övmekte ve yine uygarlığın evrimi hakkında görüşlerden Marksist görüşün diğerlerinden daha doyurucu olduğunu söylemekte ve ders sonunda ve imtihanında “Bu görüşlerin hangisi daha doyurucudur” diye sorarak, Marksist görüşün doyurucu olduğu hususunda cevap beklemekte ve öğrencileri belli bir şekilde tek yönlü şartlandırmaya çalışmaktadır. Sanık “Batı uygarlığı, Sosyalist uygarlık kadar akılcı değildir. Ölüme mahkûmdur, çökmektedir diyenler vardır” diye görüşleri ileri sürdükten sonra, öğrencilere soru sorarak “Batıcılık bizim toplumumuz bakımından kabul edilebilir mi, bugün batıcılık özellikle az gelişmiş toplumlar için nasıl bir anlam taşır?” diye sorarak, Batı uygarlığının kapitalizme dayalı olduğu için batmak üzere olduğunu, kabul edilemeyecek bir yol olduğu şeklinde bir cevap öğrencilere telkin edilmekte ve böylece son aşama olarak gösterilen sosyalist uygarlıktan başka alternatif kalmadığı fikri yaratılmak istenmektedir.

Sanık notlarında kapitalizme dayalı olduğunu söylediği Batı uygarlığı aleyhtarlığını sık sık tekrarlamakta, mesela “Batılılaşma hareketinin asıl itici gücünü Osmanlı egemen güçleriyle batı kapitalizmi kendisi oluşturmaktadır. Ülke batılılaştıkça sömürgeleşmektedir. Ortak Pazar da buna paraleldir. Türk halkı ekonomik ve siyasal bağımsızlığını yitirme pahasına Avrupalı olmayı kabullenecek kadar onursuz değildir. kapitalistleşme süresi 200 yıl sürmüştür. Türkiye 200 yıldan beri kültürsüzleşmektedir. Batı kurumlarının topluma aktarılması hiç çekinilmeden halka reform diye sunulmuştur. Batılılaşma iktisadî plandaki sömürünün üstünü örtmeye yarayan bir saldırı. Batılılaşma düşüncesi Türk toplumunu ileri götürücü nitelikte olmadığı gibi, bir tez olma niteliği de yoktur. Bu bir yabancılaşma unsurudur” demek suretiyle batılılaşmayı yermekte ve Sosyalist görüşü benim-

semeyen her müesseseye karşı da bu yolda propaganda yapmaktadır.

Sanık, ders kitabında marksizmi uzun uzun anlatmakta, bu arada marksizme göre burjuvazinin yıkılmasının kaçınılmaz olduğu, çoğalan ve güçlenen proleteryanın nasıl olsa bir gün burjuvaziyi devireceği, bunun kendiliğinden olmayıp "zora başvurmakla, yani ihtilâlle" olacağı, zira iktidarı ele geçirmiş olan burjuva sınıfının onu kendiliğinden bırakmayacağı, ancak burjuva sınıfı, anlayış gösterir ve insanların "iyiliği" adına gelişmeyi engellemek istemezse, parlamento yolu ile de iktidar değişiminin olabileceği, ancak bu yolla da olsa, iktidara geçen işçi sınıfının, burjuvazi sınıfının imtiyazlarını elinden alacağı, işçi sınıfı iktidarı almadan önce proleterya diktatörlüğünü, ikinci aşamada sosyalist rejimi kuracağı, daha sonra Komünist toplum aşamasına geçileceği söylenmektedir.

Bütün bunların marksist görüşler olduğu ve derslerde yeri geldikçe bir öğretimi görevlisinin bunu anlatmasının görevi icabı olduğunu takdir etmekteyiz. Ancak buna karşı görüşleri de aynı tarafsızlıkla anlatması da görevdir. Ancak sanığın notlarında bu tarafsızlığa hiçbir şekilde riayet etmediğini, bir ilim adamından çok bir görüşün insanı olarak öğrencilerine tek yönlü bir eğitim yaptırdığını müşahade etmiş bulunmaktayız. Devlet güvenliğini sarsıcı öğrenci hareketlerinin vuku bulduğu ve kardeşin kardeşe düşman edildiği yüksek öğretim camiasından bir öğretim görevlisinin öğrencileri bu denli tek tarafı bir görüşe kanallize etmeye çalışmasını bir demokratik düzen aleyhine ve devlet güvenliğini doğrudan doğruya ilgilendiren bir faaliyet olarak görmekteyiz.

Sanık Uygarlık Tarihini tarafsız bir ilim adamı gözüyle değil, her müessesesini marksist görüşle ele almış ve bu açıdan anlatmak gayreti içinde bulunmaktadır. Bunun en güzel örneklerini uygarlığın unsuru olarak nitelediği iktisadi yapıyı incelerken görmekteyiz.

Sanık sosyal demokrasi anlayışına da karşı çıkmakta ve sosyal demokrasi anlayışından olanları revizyonist olarak nitelendirmektedir. Sanık başka bir yazarın yazısından aldığı pasajı belge olarak notlarına koymakta ve imtihanında da bu

özendeki görüşleri sorarak diyalektik olmayan Marksizmi savunmaları yani revizyonistlerin ve amaca varmak için sıçrama ve devrimi gerekli bulmayan reformcuları son zamanlarda da marküstçilerin Markstan yana gözüükerek Marksist görüşü "saptırdıkları", Marksçılığı "bozduklar"ı görüşünü öğrencilere empoze etmeye çalışmaktadır.

Sanık yine eserinde Lenin'in kurduğu 3 ncü Enternasyonal'den sonra sosyalist partilerle komünist partilerin ayrılığının ortaya çıktığını, sosyalist partilerin reformcu çizgiyi komünist partilerin ise devrimciliği temsil ettiklerini ileri sürdüğünü söylemekle ve Marksizm derken Leninist Marksizmi yani Komünizmi kasteddiğini de belirtmektedir. Sosyalist partileri reformcu yani Marksçılığı bozucu partiler olarak yermekte, reformcu olan sosyalizm sosyal demokrat olarak anılmakta ve sınıf mücadelesi olarak karşısında yer aldıkları iktidar ile işbirliği yaptıkları söylenerek sosyalizmin "devrimci niteliğine kavuşmasına karşı çıkmakla" suçlanılmaktadır. 19 ncü yüzyıl klasik demokrasinin sosyalist düşüncü ve hareketlerin etkisi ve katkısı ile 20. yüz yılda sosyal demokrasiye doğru geliştiğini söyleyen sanık, marksist görüşün bu gelişmeyi "kapitalist sistemi ayakta tutmak için başvurmuş oyalamalar ve aldatmacalar" olarak nitelendiğini ilave etmektedir. Bu görüşü sanık da benimsemiş ve "klasik devlet yerine geçen sosyal devletin amacını iktisadi eşitlik sağlamak değil, iktisadi eşitsizliklerin toplum hayatını dengesiz, fert hayatını yaşanmaz duruma sokmasına engel olmaktır. Sosyal devletin iktisadi alana müdahalesi ile kapitalist sistem ayakta tutunuyor" demektedir.

Öğretim üyesi sıfatı olan bu bilim adamının marksizmi öğrettiği kadar, ona karşı olan görüşleri öğretmesi gerekirken buna riayet etmiyerek, söylenen her fikrin karşısına derhal marksist görüşle çıkmasının bilimle alâkası olmayacağı gibi ilim adamı tarafsızlığı ile bağdaşmayacağı açıktır.

Uygarlık Tarihinin anlatılışı sırasında Türkiye'de siyasi partilerin geniş bir şekilde anlatılması ve CHP'nin işçi sınıfı partisi olmadığı ve olamayacağını bilinmesi bir gerçek olduğunu, ancak onun liberal ve demokrat kesimlerin temsilcisi olarak demokrasi sınırlarının genişletilmesinde önemli rollerden birini oynayacağını söylemesinin de bugünkü Cum-

hürriyet Halk Partisi'nin sol kanadının bir zaman sonra partiden ayrılmasının söz konusu olmasının Uygurluk Tarihi ile alakası ise anlaşılamamıştır. Ancak bu bölümde gelişen CHP'ye karşı bu gelişmenin nedeninin 12 Mart sonrası şartlarından yararlanarak kendi siyasi teşkilâtına sahip olusun ve hızla bilinçlenen işçiler başta olmak üzere demokratik güçlerin ve tekelci kapitalizme karşı olanların oylarıyla olduğunu söyledikten sonra Cumhuriyet Halk Partisinin bir kavşak noktasında bulunduğunu ancak tabanı programı, ak günler bildirisi ve lideri ile onun küçük burjuvazinin ve halkçı eğilimlerini ön plana çıkardığını ama tekelci kapitalizmin gücün ve küçük sanayicinin bu güç karşısında giderek bütünleşme zorunluğu ve küçük burjuvazinin günümüzde işçi sınıfının öncülüğü olmadıkça köklü bir bağımsız hareket kuramayacağı göz önünde bulundurulan CHP'nin sosyal demokrat parti doğrultusunda kalacağı ve bir süre sonra bu kanadının ayrılacağını söylemekte ve yine sosyal demokrasiyi tekelci kesimin çıkarlarının gerçek teminatı olarak göstermeye çalışarak yerdığı görüldüğünden sanığın hiç görevi olmadığı halde marksist olmadığı için bugün ana muhalefet partisi olan bir partiyi derste eleştirdiği görülmektedir. Bugün sosyal demokrat olduğunu ilan eden bir partiyi dahi öğrencilerine tekelci kapitalizmin koruyucusu olarak öğretmeye çalışan sanığın, bu görevi ilim adına yaptığını söylemeye imkân olmasa gerektir. Ama mukabil anayasal bir müessese olan Anayasa Mahkemesince bölücülük yaptığı sabit bulunan ve bu nedenle kapatılan ve yine bu kararlardan bahsetmeksizin bir bahane ile kapatılmış demek suretiyle gerçekleri öğrencilerinden saklamış ve yine bir yazıdan aldığı görüşleri talebeye sorarak Türkiye İşçi Partisi'nin de övücülüğünü yapmaktadır. Ders niteliğinde bir partiyi yerer de diğer partinin övücülüğünü yapmanın biz bilim olduğu olduğu kanaatında değiliz.

Komünist kişilerin proleterya diktatörlüğünü kurmada ve ihtilâlcilikteki tutumları da övülmekte, mesela Komünist şair Pablo Neruda "siyasî inançlarından taviz vermiyen yiğit tavırlı" bir kişi olarak, Nazım Hikmet de "insanın sonunun asırlara varan, yalınkat bir yurt edebiyatının coşkusu paylaşılan şairlerin aksine, yurt gerçeğini daha geniş ölçüde

ve daha etkileyici biçimde dile getiren bir şair" diye tanıtılmaktadır.

Sanık, Türkiye'nin yakın bir gelecekte Komünist olacağını telkin etmekte, mesela şunları söylemektedir : "Türkiye'de bugün egemen sınıflar halkımızın kapitalist yolunu tercih etmişlerdir. Ancak unutmamak gerekir ki Türk toplumu önümüzdeki yıllarda büyük bir ihtimalle daha üst düzeydeki bir üretim biçimi için tercihlerini kullanabileceklerdir". Daha üst düzeydeki bir üretim biçiminin komünizm aşamasına sosyalist üretim olduğu öğrenciye daha önce öğretilmiştir. Bir diğer örnek de şudur : Yazara göre 12 Mart 1971'den 14 Ekim 1973 seçimine kadar üç yıllık baskı ve terör dönemi geçirilmiş ve demokrasi mücadelesi emekçi kitlelerin malı olma noktasına gelmiştir. Bir defa bu noktaya gelindi mi, artık mücadele geleneği yerleşiyor ve köşeleşiyor, sağlanıyor demektir. Bundan böyle demokrasi halkın malı olacak, onlar tarafından korunacaktır. İşçi sınıfı hızla bilinçlenmektedir. Toplumsal yapı değişmektedir. İktisadî ve sosyal sorunlara artık kapitalizm çerçevesinde geçer bir çözüm getirilememektedir. Cari ve büyüyecek dar boğazlar daha da daralıyor ve daralacak. Halk kitlelerinin ve işçi sınıfının mücadelesi hızlanıyor, yayılıyor. Toplumun temellerindeki ihtiyaçlar ve maddî kuvvetler demokrasiye yeniçen biçimini verecektir, demekle ve sanık Doğu Almanya, Polonya gibi komünist memleketlerde Komünist partilerin yönetimin dizginini ele geçirmeleriyle halk demokrasisinin kurulduğunu söylediğine göre, öğrencilerin bu yeni biçimi herhalde "Halk Demokrasisi" olarak anlamalarını arzulamaktadır.

Sanık Türkiye'de Komünist Partisi kurulması gerektiğini telkin etmekte ve muhtelif yazılarında Batı Demokrasisinin aleyhinde olmasına rağmen işine geldiğinde ondan faydalanmak istemekte ve eğer Batı demokrasisi sözü ediliyorsa, Batı demokrasisinin ön şartının toplumdaki bütün sınıf ve zümrelerin özgürce teşkilâtlanabilmesi olduğu bilinmelidir denilmekte ve Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142 nci maddelerinden bahsetmektedir. Böylece Komünist Partinin kurulmasını Batı Demokrasisinin bir şartı gibi göstermeye çalışmaktadır. Halbuki bilimsel objektiflik batı demokrasisinin uygulandığı yerlerde de gerektiğinde Komünist Partile-

rin yasaklandığından söz edilmesini gerektirir. Bu husus dahi sanığın bilimselliğın ötesinde bir görüş lehine yapmış olduğu propagandayı bir yönlü olarak teyit etmektedir.

Sanık, sendikaların partiler üstü olmasını hatta Sosyal Devlet sendikacılığını yermek suretiyle sendikacılığın marksizmin hizmetinde olması gerektiğini savunmakta ve Türk-İş'in göstermelik sendikalar kurulması için çıkarılan kanunla kurulduğunu ve temelde işçi kitlelerini uyutmaktan başka bir şey yapmadığını ve Türk-İş'in bir aldatmaca olduğunu belirtmek suretiyle sendikalar sorununa değışmekte bunu da ilirı adı altında öğrencilere ders olarak öğretmektedir. Bu faaliyeti dahi sanığın marksist propaganda yaptığının diğeri bir yönden en belirgin örneğidir.

Sanık, derslerinde kültürün her dalının komünizm propagandası yapması gerektiğini öğrencilerine telkin etmekte ve kültür eserlerini ancak bu propagandayı yaptıkları ölçüde övmekte, bu propagandayı yapmayan eserler hakkında karşı devrimci, gerici, küçük burjuva, sapma, emperyalist, popülist, halka yabancı, halka ters düşen sorumsuz gibi sıfatlarla küçültmekte, komünizm propagandası yapmakla birlikte proleterya ihtilâli için işe yarayabilecek olanlar hakkında ise yalınkat tabiri kullanmakta olduğu görülmektedir. Sanık, Türk şiiri, mizahı, karikatürü, sineması, tiyatrosu, roman ve hikâyesini bu açıdan ele almış ve marksist görüşü benimsemeyen yazar, şair ve karikatüristlere mümkün olduğu kadar yer vermemeye çalışmış, aksine marksist olanları övmüştür.

Görülüyor ki, kitap bir bütün olarak ele alındığında leninist marksizmi, yani komünizmi övdüğü, marksizmin leninist olmayan çeşitleri ile marksizmin zıddı olan görüşler kötülenmiş ve marksist-leninist eylemler "Demokrasi ve bağımsızlık mücadelesi" gibi gösterilmiştir. Bu hususların bütünü ile liseden kopup gelen talebeleri tek yönlü şartlandırmaya matuf bulunduğu bütünüyle görülmektedir.

NETİCE VE TALEP : Yukardan beri açıkladığımız durumlar muvacehesinde sanığın sosyal bir sınıfın diğeri sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeye matuf propagandayı işlediği hususu ve bu hususun TCK. nun 141/6 ncı

fıkrasında yazılı mahalde işlenmesi ve yine neşir vasıtasıyla yapılması nazara alınarak sanığın hareketine uyan TCK'nun 142. maddesinin 1 - 5 ve 6 ncı fıkraları gereğince tecziyesine, sanık hakkında TCK. nun 31, 33, 80, 173/3 ncü maddesinin uygulanması ve sanığın duruşmasının İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yapılması talep ve iddia olunur. 3.11.1975

TAYLAN A. ERİMER

Hâkim Kd. Binbaşı

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcı Yardımcısı

TÜM ÖĞRETİM ÜYELERİ DERNEĞİ İSTANBUL SUBESİ BAŞKANLIĞINA *

İstanbul, 16 Mart 1976

Derneğimiz Üyesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Server Tanilli hakkında, "Uygur-
lık Tarihi" adlı eseri nedeniyle, İstanbul Devlet Güvenlik
Mahkemesinde açılmış dava ile ilişkili olarak, eserin tarafı-
mızdan incelenmesi konusundaki 76/10 sayılı ve 3 Mart 1976
tarihli yazınızı almış bulunmaktayız. İsteğiniz üzere, adı ge-
çen eseri, bu husustaki soruşturmacı raporunu ve savcılık id-
dianamesini inceledik; düşüncelerimizi bildiriyoruz.

Açıklamalarımız, üç bölümde toplanmış bulunmaktadır.
Birinci bölüm soruşturmacı raporu, ikinci bölüm savcılık id-
dianamesi ile ilgili olup; üçüncü bölümde sonuç kısmına yer
verilmiştir.

I. "Soruşturmacı raporu" ile ilgili düşüncelerimiz.

Bu husustaki açıklamalarımızı 9 nokta halinde belirtti-
yoruz :

1 — Soruşturmacı, soruşturmanın usulünü değiştirmiştir.

Şöyle ki :

Sanık Doç. Dr. Server Tanilli, Üniversite Öğretim Üyesi
olduğu için, - kendisine isnat olunan fiil bakımından - nak-
kında, iki ayrı yoldan gidilerek soruşturma yapılabilirdi.

(*) Doç. S. Tanilli'nin de üyesi olduğu, Tüm Öğretim Üyeleri Derneği
İstanbul Şubesi Başkanlığı, bu raporu hazırlayan bilim adamların-
dan, konuyla ilgili çalışma yapmalarını istemiş olup, hazırlanan bu
rapor da dava dosyasına savunma aracı olarak konulmuştur. Rapor
Kunter'in bilimsel yanlışlıklarının ve bilimi burjuvazinin emrine ver-
diğinin kanıtlarından biridir.

Bunlardan birincisi, Üniversiteier Kanunu'nun 65. maddesinin son fıkrasına göre, Savcılıkça hakkında doğrudan doğruya soruşturmaya girişilmesi idi. Ancak, ne Savcılık, ne de Rektörlük bu yola gitmiş değildir.

İkinci yol ise, soruşturmanın, 65. maddenin sondan önceki fıkralarında gösterilen biçimde yapılması idi. Bu durumda, Rektörlük, bir soruşturmacı tayin edecek, soruşturmacının düzenlediği dosya Danıştay'a gönderilecek, bu dosyaya göre Danıştay gerekli kararı verdikten sonra, ya iş son soruşturmada yargılanmaya başlanacaktı, ya da son soruşturmanın açılmaması kararı ile son bulacaktı.

Olayımızda ise, ilk yoldan yürünmemiştir. Gerçekten Rektörlük, soruşturmacı olarak Prof. Nurullah Kunter'i tayin etmekle ikinci yolu seçmiştir. Soruşturmacı Prof. Nurullah Kunter, işin, - yukarıda değindiğimiz - ilk yola tâbi işlerden olduğunu belirterek, bir çeşit talepten reddi biçiminde karar vererek davayı reddetmiş de değildir. Kısacası, Prof. N. Kunter, kendisinin yetkisiz olduğundan söz etmeden soruşturmaya başlamış, sanığın sorgusunu yapmış, tanıkları dinlemiş, eseri incelemiş ve soruşturma raporunu da düzenlemiştir. Bu rapor, Memurin Muhakematı Kanunundaki "fezleke" yerindedir. Bunun, idarî soruşturmalarda olduğu üzere, yetkili kurula gönderilmesi ve tavsiye kabilinden bir sonucu ihtiva etmesi gerekirdi. Oysa soruşturmacı, işi yetkili kurul olan Danıştay Dairesine değil, Savcılığa göndermiştir. Tavsiye kabilinden "şu yönde karar verilmesi gerekmektedir" deyip, asıl kararı yetkili kurula bırakacağına, "gereği düşünüldü" ibaresi altında, bizzat kendisi vermeğe kalkmıştır. Bu durumda, memurlar için konulmuş güvenceleri ve idarein yetkisini bir kalemde bertaraf ederek, kendisini, kurul yerine geçen bir karar organı durumuna soktuğu gibi, Danıştay'ın yetkisini de kaldırıvermiştir.

Ta Romalılardan beri, muhakeme hukukunda böyle bir şeyi yapılmasının yasaklandığı görülmektedir. Gerçekten, Romalılar, bu yasağın adını bile koymuşlardır: "Una via electa non datur recursus ad alteram" (bir yol seçildikten sonra bir başka yola geçilemez). Bu yasağın nedeni, sanık hakkında, kabul edilmiş güvenceleri - bilerek veya bilmeyerek - ber-

taraf etmeği önlemek olduğu gibi, belli yargılama makamlarının yetkisiz kılınmalarını engellemektir.

Soruşturmacı Prof. Dr. N. Kunter'in bu kuralı çiğnemesi ile, sanık Doç. Server Tanilli, Danıştay Dairesinin hakkında verebileceği lehdeki kararlardan yoksun kılınmıştır. Örneğin Danıştay Dairesi, belki, bu konuda bilirkişi incelemesine başvurmak isteyecekti. Soruşturmacı, soruşturmayı bu şekilde saptırdığı için, bu ihtimale set çekmiştir. Bunun gibi, Danıştay Dairesi - soruşturmacının vardığı sonuç tavsiye kabinden olduğu için -, fiilin doğrudan doğruya savcılıkça takip edilir nitelikte olmadığına karar verebilirdi. Soruşturmacı böyle bir kararı da imkânsız hale koymuştur. Bir başka ihtimal olarak, Danıştay Dairesi, - bilirkişi raporu üzerine yahut böyle bir rapor olmadan -, eserde suç teşkil eder bir nitelik görmeyebilecekti. Bu durumda da, son soruşturmanın açılmaması kararını vermek suretiyle, işi sanığın lehinde kapatabilecekti. Soruşturmacı, verdiği kararla, haksız olarak, bu ihtimali önlemiştir. Nihayet, Danıştay Dairesi, fiilin vasfında değışiklik yaparak, son soruşturmanın açılmasını daha hafif bir tavsiften kararlaştırabilecektir. Soruşturmacı, haksız olarak bunu da imkânsız kılmıştır.

Memurin Muhakemat Kanunu hükümlerine bağlı bir soruşturmada, bu hükümlerden ayrılınması durumunda, Yargıtay, son soruşturmayı sonuçlandıran kararı bu nedenlerle hukuka aykırı bulmakta ve devamlı bir biçimde bozına kararları vermektedir. (Bu hususta bk. Şekercioğlu, Metin : Ceza Hukukumuzda Memur Kavramı, İst. 1974, sh. 162, 163, 168, 169, 177, 180).

Soruşturmacı Prof. N. Kunter, kendisinin lüzumu muhakeme veya men'i muhakeme kararı veremeyeceğini bilmekte, fakat verdiği kararın vazifesizlik olduğunu düşündüğü için, buna yetkili olduğunu sanmaktadır kanısındayız. Vazifesizlik kararı, sanığın lehine soruşturmanın sonuçlanmasının mümkün olmadığı durumlarda verilir. Kanun, soruşturmacının, sanığın aleyhinde değil, hatta lehinde dahi ön soruşturmayı bitiren bir karar vermesini kabul etmediğine göre, aleyhinde bir karar vermesini kabul etmesi de düşünülemez. Vazifesizlik kararını bile verecek makam, soruşturmacı, Ceza Muhakemesi Hukuku, İst. 1974 adlı eserinin 96. sahifesinde, Da-

nıstay dairesince “bugünkü muhakeme hukukumuz karşısında (düşme) (durma) veya geniş manası ile (yetkisizlik) gibi kararlar da verilebilecektir. Nitekim tatbikatta verilmektedir” demektedir.

2 — Soruşturmacı, eseri açıklarken montaj usulüne başvurmuştur.

Soruşturmacı Prof. N. Kunter, Doç. Server Tanilli'nin eseri ile ilgili düşüncelerini belirtirken, delil olarak, onun kitabındaki ifadelerine yer vermiştir. Ne var ki, raporun birçok yerlerinde, bu ifadelerin bir kısmının eserin başka başka yerlerinden alınıp birleştirildiği ve anlamın da birleştirme suretiyle elde edilen satırlara dayanılarak çıkartıldığı görülmüştür.

Bugün, ses alma cihazı ile banda alınan sözlerin bazı kısımlarını çıkartıp kalanları birleştirmek suretiyle elde edilen kayıtlara, Fransız Ceza Kanunu, mahsus maddesinde “montaj” adını vermektedir. Bu şekilde montaj yapmak fiili, Fransa'da ağır bir şekilde cezalandırılmaktadır. Bunun nedeni, montaj sayesinde, konuşmacının kendi sesi ile hiç istemediği, düşünmediği düşünceleri açıklaması gibi bir durumun ortaya çıkmasıdır. Soruşturmacı Prof. N. Kunter, - bilerek veya bilmeyerek - raporunun birçok yerlerinde aynı durumu yaratmaktadır. Bu konuda bir kaç örnek vermek istiyoruz :

— Soruşturmacı, raporunun 2 nci sahifesinde, “yazar, uygarlığın evrimi hakkındaki görüşlerden marxist görüşü diğerlerinden daha doyurucu bulduğunu söylemektedir (S. 9)” derken, aslında, yazarın ifadesini, anlamı değiştirecek şekilde eksik almıştır; yazarın ifadesi şudur : “Marxizmin izah tarzı, uygarlıkların özellikle bütün alt yapı ve üst yapıları ile bunlar arasındaki - diyalektik - ilişkiyi hesaba katması bakımından daha doyurucudur”.

Yazar, aslında bir kıyaslamadan bu sonuca varmıştır. Gerçekten, eserin 8 nci sahifesinde, birer örnek olarak Auguste Comte, Oswald Spengler, Arnold Toynbee'nin tarihi, giderek uygarlıkları ele alış biçimleri belirtilmiş ve sonra marxizmin uygarlıkları ele alış biçimi anlatılarak yukarıdaki sonuca varılmıştır. Bu kıyaslamada varılan sonuç doğrudur : Bir Auguste Comte'un, bir Oswald Spengler'in, bir Arnold

Toynbee'nin uygarlıkları ele alış tarzına kıyasla, marxizmin uygarlıkları ele alış tarzı gerçekten de daha doyurucudur. Çünkü belirtilen yazarlar, uygarlıkları, bütün alt yapı ve üst yapıları ile bunlar arasındaki diyalektik ilişkileri hesaba katmadan ele alan ve böylece "bütün"ü yeterince veremiyen yazarlardır. Marxizm ise, bu "bütün"ü gözönünde tutar ve o bütün içindeki ilişkileri - yukarıda adı geçen yazarlara kıyasla - gerçekten daha doyurucu olarak sergiler. Düşünce tarihinde, şu veya bu düşünürlerin şu veya bu konudaki düşünceleri, marxizmin o konudaki görüşleri ile karşılaştırdığında, marxizmin e noktada "daha doyurucu" olduğu ortaya çıkıyorsa, bunu belirtmek bilimsel objektifliğin gereğidir. Doç. Server Tanilli, yukarıdaki kıyaslamada, her bilim adamının en başta uymakla yükümlü olduğu bilimsel objektiflik kuralına riayet etmiştir. Prof. N. Kunter ise, yazarın hem ifadesini eksik aktararak anlamı değiştirmeye kalkmış, hem de konunun kültürel inceliğini kavrayamamıştır.

— Soruşturmacıya göre, yazar marxizmi anlatırken, onun "tüm doğa ve insanla ilgili her sorunun karşılığını veren eksiksiz bir dünya görüşü" olduğunu söyleyerek öğretmektedir (S. 131). - Prof. Nurullah Gunter, yine yazarın ifadesini, anlamı değiştirecek şekilde eksik almıştır ve ifadede övgü olmadığı halde, "öğmektedir" ibaresini kullanmıştır. Yazarın ifadesi şöyledir : "Bu yeni dünya görüşü, (marxizm), artık sanayi devrimi ile ilgili sorunlar değil, tüm doğa ve insanla ilgili her sorunun karşılığını, veren, eksiksiz bir görüştür". Görüldüğü gibi, ifadesinin tamamı gözönüne alınıncaya, "eksiksiz" kelimesini "mükemmel" olarak değil, "geniş kapsamlı" olarak yorumlamak yerinde olur.

— Soruşturmacı, "yazar, batı uygarlığını burjuva sınıfı uygarlığı diye tarif etmekte ve kapitalizme dayandığını söylemektedir (S. 2 - 4)" derken (rapor, S. 4. (d) bendi), aşırı bir özetlemeye gitmekte, yargıyı, dayandığı temellerden soyutlamaktadır. Fakat Prof. Nurullah Kunter'in özetlemesinde bu haliyle de bir suç unsuru yoktur. Yine soruşturmacı, yazara göre "batı uygarlığı, sosyalist uygarlık kadar akılcı değildir (S. 6), ölüme mahkûmdur, çökmektedir" diyenler vardır (S. 7) demektedir. Bu kısımlar, büyük atlamalarla, metnin havasından soyutlanarak alınmıştır; ayrıca, bu kı-

sınırlarda Doç. Server Tanilli kendi düşüncelerini belirtmemekte, sadece bir nakil yapmaktadır. Kaldı ki, yazar, eski Yunan uygarlığı için de “akılcı” dendiğini naklen söylemektedir (S. 6). Fakat Prof. Nurullah Kunter, bütün bunları hiçe sayarak, Doç. Server Tanilli’nin soru olarak “batıcılık bizim toplumumuz bakımından kabul edilebilir mi? Bugün batıcılık özellikle az gelişmiş toplumlar için nasıl bir anlam taşır?” (S. 12/2, soru 9) diye sormasından, “batı uygarlığı kapitalizme dayalı olduğu için batmak üzeredir, kabul edilemez” yollu bir cevap tekin edilmektedir sonucuna varmaktadır. Bu usavurma, Aristo mantığına da aykırıdır. Prof. Nurullah Kunter, bununla da kalmamakta, daha önce içeriğinden soyutlayarak aldığı “doyurucu” kelimesine dayanarak, yazarın, sosyalist uygarlık ve komünist toplumun uygarlığı cevabını öğrenciye telkin ettiğini öne sürmektedir. Bir fotomontajdan başka bir şey olmayan böyle bir usavurmanın süzgecinden Ceza Kanununun 141 - 142 nci maddelerine takılmadan kurtulabilecek pek az eser bulunabilir.

— Soruşturmacı, raporunun 6 ncı sahifesinde, (i) bendi altında, Doç. Server Tanilli’nin, “Türkiye’de bugün egemen sınıflar kalkışmanın kapitalist yolunu tercih etmişlerdir. Ancak unutmamak gerekir ki, Türk toplumu önümüzdeki yıllarda -büyük bir ihtimalle- daha üst düzeydeki bir üretim biçimi için tercihlerini kullanabileceklerdir. (S. 267)” ifadesinden, Doç. Server Tanilli’nin “Türkiye’nin yakın bir gelecekte komünist olacağını da telkin” ettiği sonucuna varmaktadır. Oysa burada “tercih” kelimesinin hür oylamaya dayanan parlamenter bir rejim için sözkonusu olduğu açıktır. Ayrıca, yazarın ifadesinde kesinlik ve determinizm de yoktur. Nitekim “kullanacaklardır” kelimesi değil, “büyük bir ihtimalle kullanabileceklerdir” gibi kelimeler kullanılmıştır.

— Soruşturmacı, aynı maddede, anlamı ve -farklı amaçlar için yazılmış farklı yerlerden alındığı için - içeriği değiştiren bazı nakiller yaptıktan sonra, Doç. Server Tanilli’nin “geri ve dışa bağımlı kapitalizmin yarattığı sorunlar gittikçe büyüyor ve büyüyecek, dar boğazlar daha da daralıyor ve daralacak... halk kitlelerinin ve işçi sınıfının mücadelesi hızlanıyor, yayılıyor” (S. 320) ifadesinden sonra “toplumun te-

mellerindeki ihtiyaçlar ve maddi kuvvetler demokrasiye yeniden biçimini verecektir.” (S. 310) ifadesini getirmektedir. S. 320’den alınan ifade, aslında istikrarsız hükümetlerin sebebini açıklamaktadır. S. 310’dan alınan ifade ise demokrasimizin sorunları ve geleceği konusu ile ilgilidir ve yarım alınmıştır. Eserde bunu izleyen cümle şoyledir : “Sözkonusu olan, demokrasinin kurallarına, Anayasanın ruhuna ve rejimin özüne sahip çıkmaktadır”. Bu cümleyi nedense hiç görmezlikten gelen Prof. Nurullah Kunter, S. 310’dan aldığı kısmı şu şekilde tamamlamaktadır : “Yazar, Doğu Almanya, Polonya gibi komünist memleketlerde komünist partilerin yönetimin dizginini ele geçirmeleri ile halk demokrasisi kurulduğunu söylediğine (S. 180) göre, ğrenci bu yeni biçimi - herhalde - halk demokrasisi olarak anlayacaktır”. Prof. Nurullah Kunter’in, düşüncelerin bir “bütün” teşkil ettiğini bilmesi gerekirdi. Nitekim S. 309 - 310’daki “eğer rejimin kaybı sadece birkaç alanda ise, toplumun bu yanışları zaman içinde düzeltmesi, sistemin kendi kendini tedavi etmesi mümkündür” ifadesini gözönüne alsa idi, S. 310’dan aldığı ifade ile S. 180 den aldığı ifadeleri birleştirmenin imkânsız olduğunu görecekti.

— Doç. Server Tanilli’nin, eserinde, Türkiye’de sendikacılığın gelişmesi konusunu incelerken, son tahlilde “takvim, bugün DİSK için çalışmaktadır” sonucuna varması (S. 283), Prof. Nurullah Kunter’in raporunda, bizim nasıl ulaşıldığını ve neye dayandırıldığını kestiremediğimiz şu yargıya dayanak olmuştur : “Yazar sendikaların da partiler üstü olmasını, hatta sosyal demokrat sendikacılığı yermek suretiyle sendikacılığın da komünist olması gerektiği tezini savunmaktadır” (rapor, S. 8/1).

Ne demek “komünist sendikacılık” . Ancak Sosyalist bir düzende uygulanabilecek bir sendikacılık anlayışı, kapitalist bir düzende nasıl gerçekleşebilir? Hangi kapitalist ülkede komünist sendikacılığa rastlanmaktadır. Türkiye gibi kapitalistleşme süreci içinde bulunan bir ülkede, komünist sendikacılık nasıl tasavvur edilebilir? Açıkça grlyor ki, Prof. Nurullah Kunter, Doç. Server Tanilli’nin eserinde hiç söylenmeyen ve kapitalist sistem içinde uygulanması da dşnlmiyecek şeyleri söylemiş gibi göstermektedir. Prof. Nurullah Kunter’in, Doç. Server Tanilli’nin eserinden naklettiği Türki-

ye'de sendikacılığın yapısı ve gelişimi ile ilgili fikirler, aslında Doç. Server Tanilli'nin yaptığı gerçekçi bir gözlemin sonucudur. Gerçekten, bizim gözlemimiz de odur ki, 'Türk sendikacılık hareketinde, "takvim, bugün DİSK için çalışmaktadır."

Soruşturmacının, Doç. Server Tanilli'nin cümlesini değiştirerek raporuna geçirdiği de görülmektedir. Nitekim kitabın 375 nci sahifesinde, Doç. Server Tanilli şöyle diyor : "1948 yılında Sabahattin Âli'nin öldürülmesi ile birdenbire gerçekçi hikâyemizin boş kaldığına... tanık oluyoruz" Prof. Nurullah Kunter, bu cümleyi aktarırken şu şekle sokuyor : "Sabahattin Âli'nin 1948'de öldürülmesiyle gerçekçi hikâye - yâni sınıf çatışmasını temel edinen hikâye - boş kalmıştır" (Rapor, S. 12), Burada "sınıf çatışmasını temel edinen hikâye" ibaresi eserin aslında olmayıp, soruşturmacının ilâvesidir.

— Soruşturmacı, eserde komünizm propagandası bulmak gayretiyle, bazan şaşırtıcı yakıştırmalar yapmaktan da çekinmemektedir. Örneğin, Doç. Server Tanilli, eserinin "sine-ma" bahsinde, "savaştan çıkan Avrupa, Lâtin Amerika, Asya, Uzak Doğudaki irili ufaklı birçok ülkede millî sinemaların ve sinema okullarının ortaya çıkıp geliştiği bir dönemde, aynı olaya Türkiye'de rastlanmaz" demektedir. (S. 403). Bu masum cümleyi, Prof. Nurullah Kunter, eserde 200 sahife önce geçen bir cümle ile bağlayarak "sosyalist gerçekçilik sayesinde meselâ Rusya'nın muhteva itibariyle proleteryaçı, şekil itibariyle millî bir sinema yaratacak altın çağını yaşadığı söylendiğine göre, Türkiye'de yokluğundan yakınan millî ve yeni sinemadan maksadın "Şeklen millî, muhtevası proleteryaçı bir sinema olduğu anlaşılmaktadır" (rapor, S. 14) demektedir. Bunun ne kadar zorlama bir yorum olduğu meydandadır. Aynı mantıkla, bunun tersi bir yorumu da yapmak mümkündür. Çünkü, Doç. Server Tanilli, eserinin 124 ncü sahifesinde, Amerikan sinemasını da övmektedir. Buradan hareketle, Türkiye'de sinemanın gelişmesi için, kapitalist rejimi salık verdiği sonucunu çıkarmak gerekebilir.

3 — Soruşturmacının, hiç gereği yokken, sanık aleyhine şüpheleri davet edici ifadeler kullandığı görülmektedir.

Bir soruşturmacının yaptığı iş, Ceza Muhakemesi Hukukuna göre, suç isnat etmek olmayıp, yargılamaktır. Soruştur-

macı, bu yüzden ifadelerinde Savcıdan daha titiz olmak zorundadır. Oysa, inceleme konusu raporda, birçok yerde, soruşturmacı Prof. Nurullah Kunter'in bu titizliği sarfetmediği görülmektedir.

— Örneğin, soruşturmacı, raporunun 6 ncı sahifesinin (j) bendinde şöyle demektedir : “Yazar Türkiye’de komünist partisi kurulması gerektiğini telkin etmektedir. Gerçekten, Batı demokrasisinin aleyhinde olan yazar, işine geldiğinde ondan faydalanmak istemekte ve eğer Batı demokrasisi sözü ediliyorsa, Batı demokrasisinin ön şartının toplumdaki bütün sınıf ve zümrelerin özgürce teşkilâtlanabilmesi olduğu bilinmelidir demekle ve Ceza Kanununun 141 ve 142. maddelerinden bahsetmekle (S. 309), komünist parti kurulmasını batı demokrasisinin şartı gibi göstermeğe çalışmaktadır. Halbuki bilimsel objektiflik, batı demokrasisinin uygulandığı yerlerde de gerektiğinde komünist partisinin yasaklandığından söz edilmesini gerektirirdi.”

Prof. Nurullah Kunter, bu ifadesi ile, önce Batı demokrasisi hakkındaki bilgisizliğini ortaya koymaktadır. Gerçekten, Batı demokrasisi, Doç. Server Tanilli’nin söylediği gibi, toplumda bütün sınıf ve zümrelerin özgürce teşkilâtlanabildiği bir demokrasi tipidir. Batı demokrasisinin dayandığı temel ilke, yani “ideolojik çoğulculuk” ilkesi bunu gerektirir. Nitekim, uygulama da bu ilkeye uygundur. Bugün, Batı demokrasisinin uygulandığı hiçbir Batı ülkesi gösterilemez ki komünist parti yasaklanmış olsun. ABD, İngiltere, Fransa, İtalya bir yana, Batının en muhafazakâr ülkesi sayılan İsviçre’de, hatta Portekiz’de bile böyle bir parti vardır. Federal Almanya’da, 2. Dünya Savaşından sonra bir ara yasaklanan komünist parti, sonra tekrar kurulmuş ve bugün orada da legal olarak faaliyetini sürdüren partiler arasındadır. Avrupa’da olduğu halde bu yasaklamayı sürdüren tek bir ülke vardır bugün : İspanya. Ama İspanya’da da Batı demokrasisi yoktur; Faşizm vardır, bugün de o hüküm sürmektedir. * Soruşturmacı Prof. Nurullah Kunter'in Doç. Server Tanilli’de olmadığından şikâyet ettiği “bilimsel objektiflik”e asıl ken-

(*) Bu rapor 1976 tarihli dir. Franko’nun ölümünden sonra İspanya’da kurulan Meşrutî Krallık, Komünist Partisinin kurulmasına izin vermiştir. Bugün İKP. legal olarak çalışmakta ve parlamentoda da temsil edilmektedir (M. Emin Değer’in notu)

disi riayet etmemekte ve Batı demokrasisini ilke ve uygulama olarak bilmediğini ortaya koymaktadır. Kaldı ki, Doç. Server Tanilli, doğrudan doğruya 'komünist parti kurulsun mu? kurulmasın mı?' tartışmasını da yapmıyor. Onun istediği, Türkiye'de eğer batı demokrasisi uygulanmak isteniyorsa, bu uygulamanın o demokrasinin mantığına uygun olmasıdır. Bu istek, herşeyden önce Batı demokrasisi adına ileriye sürülen "demokrat" bir istektir. Son bir tahlilde, bir "demokrasi"nin uygulanması, hem de "tastamam" uygulanması istenmektedir. Böyle bir isteğe karşı, "sen komünist partinin kurulmasını telkin ediyorsun" cevabı veya suçlaması ile karşı çıkılamaz. Batı demokrasisinin "komünist parti"yi de içermesi, yazarın isteğinin demokrat niteliğini kaldırmaz, hele suçlama konusu hiç olamaz. Tekrar edelim, batı demokrasisi adına böyle bir suçlama yapılamaz; ama antidemokrat başka görüş ve doktrinler adına yapılabilir. Nitekim Prof. Nurullah Kunter'in ithamının bizatihi kendisi böyle antidemokratik bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca günlük gazetelerde bile, toplumdaki bütün sınıf ve zümrelerin özgürce teşkilatlanabilmesi savunulduğu ve Ceza Kanunumuzun 141 ve 142 nci maddelerinin fikir özgürlüğünü sınırladığı yazıldığı ve bu yazılar hakkında soruşturma açılmadığı halde, Prof. Nurullah Kunter'in sadece bunları yazdığı için Doç. Server Tanilli'yi suçlaması şaşırtıcıdır. Şu veya bu kanunun şu veya bu maddesinin kaldırılmasının yararlı olacağını savunmak nihayet yurttaşların bir hakkı değil midir?

— Bunun gibi, Raporun 3 nci sahifesinin (ç) bendinde, soruşturmacının, Doç. Server Tanilli'nin eserinde (S. 323 - 323), CHP'nin son yıllardaki gelişimi ile ilgili ve aslında içinde hiçbir suç unsuru bulunmayan düşüncelerini, bazan da metinden parçalar almak suretiyle niçin özetlediğini anlamak güçtür.

— Keza, Doç. Server Tanilli'nin, 1973 seçiminden sonra CHP ile işçi sınıfı arasındaki bağıntıyı tahlil eden düşüncelerinde soruşturmacının bu fikirleri suçlar mahiyette bir özet vermesi (Rapor, S. 7, paragraf 2) yine şaşırtıcıdır.

— Soruşturmacı, ayrıca, Doç. Server Tanilli'nin eserinin 110 ncu sahifesindeki "ancak sosyal devletin amacı, iktisadî eşitlik sağlamak değil, iktisadî eşitsizliklerin toplum hayatı-

nı yaşanmaz duruma sokmasına engel olmaktadır” ifadesini de bir suç unsuru imişçesine vurgulamaktadır.

Sosyal devlet ve onun amacı gerçekten budur. Ve bu yanıldır ki, “sosyal devlet”, “sosyalist devlet”den ayrılmaktadır. Sosyal devlet yapısının hâkim olduğu ülkelerde örneğin İngiltere’de zaman içinde gelir bölüşümündeki eşitsizliğin azalmadığı herkesçe bilinen bir gerçektir.

— Raporun 8 nci sahifesinde (m) bendi altında, soruşturmacı, Doç. Server Tanilli’nin Türkiye’de 1960 sonrası sosyal ve siyasal gelişimleri diyalektik bir yöntemle değerlendirmesini eleştirmekte, okuma parçasından pasajlar vermekte ve Tanilli’nin, - bir cümle olarak tek başına alındığı zaman yanlış bir intiba bırakabilecek - şu sorusunu nakletmektedir : “Demokratik mücadelede güç birliği ve cephe mücadelesi niçin zorunludur?” (S. 311). Bu soruyu yorumlarken, “demokratik” kelimesi üzerinde önemle durmak ve “mücadele” kelimesi ile fikir mücadelesinin kastedildiğini unutmamak gerekir. Nitekim, “parti disiplini” de güç birliği oluşturmak için gerekli değil midir? Ve bu güç birliğinden bütün demokrasi-lerde faydalanılmamakta mıdır?

— Raporun bir başka yerinde, soruşturmacıya göre, Doç. Server Tanilli, kommünist rejimi kabul etmiş ülkelerin sanatını ögüyor. Örneğin Polonya tiyatrosunu, Sovyet sinemasını... Fakat Doç. Server Tanilli, kapitalist ülkelerin de sanatını gerektiğinde ögmektedir. Örneğin, ABD edebiyatından bahsederken, “bir çağdaş Fransız romanından daha az entelektüel, ama daha canlı ve daha insanî olan Amerikan romanı, dünya edebiyatında büyük bir yer işgal etmiştir” demek- te ve Amerikalıların büyük yazarlar yetiştirdiklerini söylemektedir : “Amerikan edebiyatı, Edgar Allen Poe’den başlayarak, Ezra Pound’a kadar şiirde büyük temsilciler yetiştirmiştir” (S. 124). Eserde Türk edebiyatına ayrılan bölüm- de de, soruşturmacı, yalnız kendi iddiasını destekleyeceğine inandığı cümleleri almıştır. Ama Tevfik Fikret ile Mehmet Akif’i öven parçadan (S. 368), Ömer Seyfettin’in, Halide Edip Adıvar’ın, Yakup Kadri’nin, Reşat Nuri Güntekin’in, Cemal Nadir’in başarılarının belirtildiği yerlerden söz etme-ktedir.

4 — Soruşturmacı, Raporunda, komünist propagandasına delil olarak sunduğu birçok cümleleri Doç. Server Tanilli'nin gibi göstermekte ve bunların birer "alıntı" olduğunu belirtmemektedir.

Gerçekten, soruşturmacı Prof. Nurullah Kunter, kitap hakkında açıklamalarını yaparken, yazarın başka yazarlardan aldığı kısımları belirtmeden, sanki bunları Doç. Server Tanilli düşünmüş gibi göstermiştir. Hangi kısımların yazara ait olduğu, hangi kısımların başkasının olduğunu göstermekte fayda bulunduğu inkâr edilemez. Böylece, daha önce hakkında hiçbir soruşturma gereği duyulmamış parçaların Doç. Server Tanilli tarafından nakledilmesinde de bir sakınca olmamak gerekir. Bu hususu belirtmeme durumunda ise, sanık aleyhine bir zan yaratılmış olur ki, yerinde bir davranış sayılmaz.

— Örneğin, Raporun 5 inci sahifesinde, (e) bendinde, "Neruda"ya ilişkin olarak yer alan "komünist şair" sıfatı soruşturmacıya ait olduğu gibi, tanıtılmasına ilişkin ibareler de bir yazısından alıntı yapılan Hilmi Yavuz'a aittir ve Hilmi Yavuz, bu yazısından dolayı herhangi bir kovuşturmaya uğramış değildir.

— Bunun gibi, Raporun 7 nci sahifesinde (k) bendi altında, soruşturmacı tarafından öne sürülen iddialar temelsizdir. 1973 seçimlerinden sonra kurulan Türkiye İşçi Partisi ile ilgili ifadeler, okuma parçasından alındığı ve bu pasaj (S. 331) Mümtaz Soysal'a ait olduğu halde, Doç. Server Tanilli tarafından yazılmış gibi gösterilmektedir. Yine, Doç. Server Tanilli'nin eserinin 332 nci sahifesinden alınan ve Tanilli tarafından yazılmış gibi gösterilen ifadeler de okuma parçasının devamıdır. Bu yazıda suç unsuru olmadığı gibi günlük bir gazetede yayınlandığı halde hakkında hiçbir kovuşturma yapılmamıştır.

— Soruşturmacıya göre, Doç. Server Tanilli, - diyalektik olmayan marxizmi savunuların, yani revizyonistlerin ve ama- ca varmak için sıçrama ve devrimi gerekli bulmayan reformcuların ve son zamanlarda da marküscülerin Marx'tan yana gözükerek marxist görüşleri "saptırdıkları", marxçılığı "bozdukları" görüşünü benimsemektedir (S. 138). Prof. Nurullah

Kunter'in ifadesinde kerre içinde gösterilen "saptıkları", "bozdukları" kelimeleri Doç. Server Tanilli'ye ait değildir. Orhan Hançerlioğlu'nun (Düşünce Tarihi) adlı eserinden alınan bir okuma parçasında olup Orhan Hançerlioğlu'na aittir.

— Raporun 12 nci sahifesinde, soruşturmacı, "yazara göre... Sabahattin Âli bürokrat görüş biçiminin karşısında yer alıp, rejimle hesaplaşmayı göze almıştır. Hikâyelerinde sınıfsal temel vardır. Sait Faik ise bir türlü mücadeleyi göze alamadığı, burjuva ile hayranı olduğu fakat bir türlü bütünleşmediği küçük insanlar arasında bocalayıp durmuştur. İnsanları sınıfsal temellerinden koparmıştır. Hikâyelerinde etkileyen bir içtenliği vardır. Fakat içtenlik hiç kimseyi kurtarmağa yetmediği gibi onu da kurtarmağa yetmemiştir" diyor. Oysa bu cümleler, Doç. Server Tanilli'nin değildir, edebiyat alanındaki incelemeleeri ile tanınan Mehmet Ergün'den alındığı belirtilmiş bir alıntıdır. Gene biraz aşağıda (Rapor S. 13) soruşturmacı, yazara atfen şöyle diyor : "1960 sonrası dönem içinde hikâye türü genel kriz içindedir. Bekir Yıldız böyle bir ortamda hikâyeye adımını atarken seçim yapmak zorundadır ve Sabahattin Âli'nin öncüsü olduğu toplumsal gerçekçi hikâye çizgisinden yana seçimini yapmıştır". Keza, bu sözler de Doç. Server Tanilli'nin değil Mehmet Ergün'ündür ve eserde belirtilmiştir.

— Soruşturmacının raporunun 13 ncü sahifesindeki (r) paragrafında Doç. Server Tanilli'ye maledilen fikirler ve görüşler, tanınmış tiyatro eleştirmeni Hayati Asilyazıcı'nındır.

— Sinema bahsinde soruşturmacı şöyle diyor : "Yazara göre, 1960 öncesinde Türkiye'de çok partili dönem bir demokrasicilik oyunudur ve bazı alanlardaki denetlemeli yumuşamadan başka bir hürriyet getirmemiştir. Kaldı ki, sinema sansür yüzünden bu az buçuk hürriyetten bile payını alamamıştır." (Rapor, S. 13). Soruşturmacının yazara göre dediği bu sözler, aslında tanınmış sinema tarihçisi Nijat Özön'ün (Türk Sinema Kronolojisi) adlı eserinden alınmıştır. Gene biraz aşağıda Raporda (S. 14) yazara atfen şöyle deniliyor : "Türk sineması bugün çökmeğe mahkûmdur. Çökmesi de iyi olacaktır, zira yeni bir sinema sabırla ve uzun vadede yeni temeller üzerinde kurulabilecektir. Yapılacak işler arasında, özellikle sinemaya özgürlük verilmesi, sinemateklerin

serpilip geliştirilmesi, sanat sinemalarının kurulması, sinema kültürünün elden geldiği kadar geniş bir kitleye yayılması ve benimsetilmesidir." Bu cümleler ve düşünceler, -yazarın da belirttiği gibi -, gene Nijat Özön'ündür.

— Müzik bahsinde, soruşturmacının Doç. Server Tanilli'ye malettiği görüşler (Rapor, S. 14, (ş) bendi), aslında yazarın kitabına okuma parçası olarak koyduğu Abidin Dino'nun bir yazısında ileri sürdüğü görüşlerdir.

— Bugünkü Türkiye'de sanat ve edebiyat cepheleri ve onların içerikleri ile ilgili olarak, soruşturmacının Doç. Server Tanilli'ye atfettiği görüşler (Rapor, S. 11 - 12), yazarın Mehmet Ergün'den aldığını belirttiği ve gerçekten Mehmet Ergün'ün bir makalesinde ileri sürdüğü görüşlerdir.

— Mizah bahsinde, soruşturmacının yazara atfettiği görüşler (Rapor, S. 14, (t) bendi) de, -yazarın, kaynakları arasında gösterdiği - Aziz Nesin'in (Cumhuriyet Döneminde Türk Mizahı, İst. 1973) adlı eserinin başında yer alan (Mizah - Gülmece) adlı incelemede ifade edilmektedir.

— Karikatür bahsinde, soruşturmacının "Yazara göre" dediği görüşler (Rapor, S. 15, (u) bendi), -yazarın, karikatür konusunda kendisine baş kaynak olarak aldığını söylediği Tan Oral'ın (Türk Karikatürünün Yüz Yıllık Tarihine Kısa Bir Bakış) adıyla bir dergide yayınlanmış makalesinde ileri sürülen görüşlerdir.

— Nihayet, halk şiirinden söz ederken, Raporda "halk şiiri geleneğinin siyasi gelişiminden etkilenerek toplumsal içerikli yeni bir kuşak yarattığı (Âşık İhsanî, Mahzunî...) söylenmektedir" (S. 12) deniliyor. Bu sözler de aslında Doç. Server Tanilli'nin olmayıp -onun yararlandığı kaynaklar arasında gösterdiği - Türkiye (1923/1973) Ansiklopedisi'nden alınmıştır.

Doç. Server Tanilli'nin kendisine ait olmayan cümleleri ve düşünceleri onunmuş gibi göstermek ve Türkiye'de hiçbir kovuşturmaya uğramamış, mahkûm olmamış Ansiklopedilerden, edebiyat tarihlerinden ve bilimsel başka eser, yazı ve makalelerden alınan cümleleri komünizm propagandası olarak göstermek, soruşturmacı Prof. N. Kunter'in maalesef tarafsız davranmadığını ortaya koymaktadır.

5 — Soruşturmacı, yazarın, geri kalmış ülkelerle ilgili görüşlerini, özellikle bu ülkelerin kapitalist yolla kalkınmayacakları hakkındaki görüşünü bir suç unsuru gibi göstermektedir.

Doç. Server Tanilli'nin sözkonusu kitabının 3 üncü bölümü olan «Üçüncü Dünya», önce konunun tanımlanması, belirlenmesi ve açıklanması ile başlıyor. Bu girişte, sosyal, ekonomik ve kültürel nitelikleri açısından «Üçüncü Dünya»nın başarılı bir analizi yapılmaktadır. Günümüzde «Üçüncü Dünya» ülkelerinin sömürge durumuna getirilme yolunun terkedildiğine dikkati çeken Doç. Server Tanilli, bu olayı, altını da çizerek, şu gerçeğe bağlamaktadır: «... bu gelişmede en önemli etken «Üçüncü Dünya'nın uyanışı ve «milli bağımsızlık hareketleri»nin şiddetlenişi oldu» (S. 213).

Geri kalmış ülkelerin «Kapitalist yol»la kalkınıp kalkınmayacakları sorununa gelince... Geri kalmış ülkelerin kapitalist yolla kalkınmayacakları veya kalkınmalarının çok zor olduğu, bugün liberal yazarlar tarafından da savunulmaktadır. Örneğin, liberal bir iktisatçı olan Jagdish Bhagwati (The Economics of Underdeveloped Countries, World University Library, London 1967, S. 203 - 204) şöyle demektedir:

«Çoğu demokratik hükümetin ikilemi (dilemma) bu noktadadır. Seçmenlerin çoğunluğu hızlı iktisadî gelişmeyi kesin şekilde arzuladığı halde, seçmenlerin pek azı, hükümetin bu amacı gerçekleştirmek için aldığı tedbirleri gerekli veya arzulanır bulur. Örneğin günlük yaşantıda, halkın vergileri eleştirmesi, fakat bu vergilerin ortadan kaldırma-ya çalıştığı yoksulluktan acı acı yakınması pekâla mümkündür. Çoğu demokratik hükümetin, iktisadî gelişmeyi başlatmak ve teşvik etmek konusunda bilgili ve istekli olmaları halinde bile, bu konuda ihtiyatla hareket etmek zorunluğunu duymaları ve ekseriya sağlam bir temele dayanan tedbirler almaktan kaçınmaları hiç de şaşırtıcı değildir.»

«İşte bu noktada, Sovyetler Birliği ve Kıta Çinl gibi sosyalist ülkeler çok büyük bir üstünlüğe sahiptirler; bu ülkelerin totaliter yapısı, hükümeti, seçmenlerin sert ve reaksiyoner yargılarından korumaktadır. Son 20 - 30 yılda, Sovyet Hükümetinin tüketimindeki gelişmeyi kontrol için uyguladığı tedbirlere demokratik bir hükümetin girişmesi hemen hemen imkânsızdır. Sosyalist ülkelerin diğer bir üstünlüğü iktisadi büyüme amacına azimle inanmaları ve buna kendilerini vakfetmeleridir. Bu durum çoğu demokrasilerin zaman zaman duraksıyan ve mütereddit düşünce ve eylemleri ile açık bir tezat teşkil etmektedir. Çin'in 1960'ı izleyen yıllarda su baskınları, kuraklık ve diğer iktisadi felâketler karşısında gösterdiği sağlam ve amaca uygun yönelim, çoğu demokratik hükümetin küçük engeller karşısında uyguladıkları politikalarda ve metodlarda yaptıkları büyük çapta revizyonlar ve değişikliklerle büyük bir tezat teşkil etmektedir.»

«Bu konuda, gelişmenin ekonomi politiği, hızlı (ve kendi kendini sürdüren) gelişme ile demokratik süreçler arasında bir seçim yapılması gereğini önemle vurgulamaktadır.»

Soruşturmacının üzerinde durduğu «geri kalmış ülkelerin kapitalist yolla kalkınamıyacağı» (Rapor, S. 5) görüşü, kendisi ne kadar karşı çıkarsa çıksın bilimsel gerçeklere ve tarihsel olgulara uygun düşen bir görüş olup, kanımızca suçlama sebebi olamaz. Prof. Nurullah Kunter'in, «kapitalist olmayan yol» dan «komünist yol» anlamını çıkarması ise, Doç. Server Tanilli'nin kitabında yer alan şu görüş karşısında havada kalmaktadır: «Rejimlerin genel tutumları, sosyalizmden çok, «kapitalist olmayan yol» formülüne daha uygun düşünüyor» (S. 224/225). Arap dünyasından bahsedilirken ileri sürülen bu görüşte de belirtildiği gibi, soruşturmacı vahim bir yanılgıya düşmüş bulunmaktadır.

Doç. Server Tanilli, günümüzün pek çok bilim adamı gibi, «iktisadi» ye öncelik verilmesi görüşündedir: «Kalkınma treninin lokomotifi «iktisadi» dir. Sosyal ve kültürel gelişmeyi o arkasından sürükler götürür» (S. 217) derken, az gelişmiş ülkeler bakımından tarihsel bir gerçeği vurgular. Ayrıca «iktisadi» ye öncelik veya ağırlık vermek için mutlaka marxist olmak da gerekmez.

Doç. Server Tanilli'nin analizinde dikkati çeken önemli bir taraf, «kalkınma» yı tek bir sınıf için düşünmemesi ve amaç olarak da «insan» ı gözetmesidir. Ona göre kalkınmanın, «tek bir sınıfın değil, toplumun kalkınması anlamına gelen, kalkınmanın asıl hedefi olan «insan» ı makinelere ve maddeye feda etmeyen veya geniş emekçi kitleleri bir azınlığın çıkarlarına feda etmeyen tek bir doğru tanımı» vardır. Tanilli'nin, dikkati çekmek için bazı kelimelerin altını çizdiği tanım şudur.

«Kalkınma» insanı hedef alan bir şekilde, üretici güçlerin alabildiğine gelişmesi, emek verimliliğinin buna bağlı olarak artması ve bunun sonucunda da insanın daha insanca ve tabiata daha fazla hâkim olarak yaşayabilmesidir» (S. 218).

«Kalkınma yalnız insanlar içindir» diyen Doç. Server Tanilli, kalkınmaya «soyut, havada» bir hedef gösterilecek olursa, o zaman kalkınmanın «bir sınıfın kalkındırılması»na dönişeceğini, (S. 218) haklı olarak ileri sürer. Bu görüş «önce kalkınma, sonra insan» formülünün artık bir aldatmacadan ibaret olduğunu söylerken (S. 218) en kesin biçimini alır.

Soruşturmacı Prof. Nurullah Kunter'in raporuna dayanarak iddianamesini hazırlayan ve «sanığın sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü tesis etmeğe matuf propagandayı işlediği» sonucuna varan Savcılığın, «Uygarlık Tarihi» nin 220 - 221 inci sahifelerinde yer alan aşağıdaki yargılarla ileri sürdüğü iddiayı nasıl bağdaştırabileceği, üzerinde durulması gereken bir sorundur:

«Montaj sanayii, her şeyiyle kökü dışarıya, gayri milli bir sanayidir.»

«Sanayileşme ile birlikte köyün sorunları üzerinde de durulması, düşük ücretin doğuracağı proleterleşmenin önlenmesi gerekmektedir».

6 — Soruşturmacı, belli bir metoda bağlılığı gayri ilmi bulmakta, giderek suç unsuru saymaktadır.

Bir Üniversite Öğretim Üyesi, bilimsel yöntemler karşısında dilediği biçimde seçim yapmakta özgürdür. İncele-

nelerinde «diyalektik» bir yöntem kullanabileceği gibi, başka bir yöntem de seçmiş olabilir. Bu özgürlük, akademik özgürlüklerin başında gelir. Nitekim, birçok yazar, eserini meydana getirirken «diyalektik» metodu kullanmamışlar, bu yüzden tek yanlı oldukları, eserlerinin gayri ilmi bulunduğu söylenmemiştir. Aynı biçimde, «diyalektik» metodu kullanıp öteki metodlara yer vermeyen bir bilim adamının eseri de gayri ilmidir denemez. Önemli olan, seçilen yöntem değil, yöntemin uygulanmasındaki başarı derecesidir. Bir yöntemin uygulanmasında başarılı olup olunmadığı konusu ise, adalet mercilerinin işi değil, akademik çevrelerin işidir.

Soruşturmacı, daha ileri giderek, belli bir bilimsel yöntemi kullanmayı suç unsuru saymıştır. Gerçekten, Prof. Nurullah Kunter'in raporunda dayandığı temel fikir, Doç. Server Tanilli'nin ele aldığı konulara «marxist» açıdan baktığı ve işçi sınıfının egemenliği yolunda propaganda yaptığı olmuştur. Gerçi, bir bakıma, yazarın, eserinde yer yer marxist inceleme yönteminden yararılandığı söylenebilir, fakat, bu komünizm propagandasından, yani işçi sınıfının ihtilal ile başa gelmesinin propagandasını yapmaktan çok ayrı bir şeydir. Genellikle tarihe, kültür tarihine veya edebiyat tarihine bakan bilim adamları, belli bir analiz yöntemi kullanırlar: Edebiyat ve sanat tarihini yazanların bazıları sanatın en önemli yanının yapısı olduğuna inandıkları için, «biçimci» veya «yapısal» denen yöntemi kullanmışlardır. Bazıları, sanatın, en iyi şekilde «sosyolojik yöntemle açıklanabileceğine» inanırlar ve bundan ötürü sosyoloji yöntemini kullanmışlardır. Örneğin 19 uncu yüzyılda H. Taine, İngiliz edebiyat tarihini bu yöntemle incelemiştir. Daha başka yöntemler de vardır ve bunlardan biride, sosyolojik yönetime yakın olan ve «marxist» denen «materyalist diyalektik» inceleme yöntemidir ki özellikle iktisadi alt yapıya ön plânda yer verir. Bu da bilimsel bir analiz yöntemidir ve bunu kullanmak için, komünist hatta marxist olmak dahi şart değildir. Öyle sanıyoruz ki, bu noktanın iyice belirtilmesi gerekiyor; Çünkü Prof. Nurullah Kunter, kültüre materyalist diyalektik yani marxist inceleme yöntemi açısından bakmayı komünistlere özgü bir tutum sanmakta ve raporunda hep bu fikrin etkisiyle hareket etmektedir.

Marxist inceleme yönteminin marxist olmayanlarca da kullanıldığının çok tanınmış örnekleri vardır ve belki burada gösterilmesi gereken en iyi örnek Amerikan edebiyat ve kültür tarihini yazayan Vernon Louis Parrington'dır. Parrington, Washington Üniversitesi, İngiliz Edebiyatı Profesörü idi ve 1927 — 1934 yıllarında yazdığı **Amerikan Düşünce-sinde Ana Akımlar** adlı üç ciltlik eseri, bugün Amerikan üniversitelerinde kaynak kitaplardan biri olarak kullanılmakta ve klâsik olmuş sayılmaktadır. Parrington, Amerikan edebiyat ve kültür tarihini açıklamak için, ekonomik determinizme dayanır, fakat kendisi marxist değil, liberaldir; ancak, bir kültür tarihinin en iyi bu yöntemle tahlil edilebileceğine inanmıştır. Daha başka birçok eleştiriciler ve edebiyat tarihçileri de kendileri marxist olmadıkları halde marxist inceleme yöntemi kullanırlar. Bunun böyle olduğu ansiklopedilerde dahi zikredilir. Nitekim Princeton Üniversitesinin yayımladığı **Princeton Encyklopedia of Poetry and Poetics**'de şöyle denilmektedir: «Kati bir ekonomik determinizmi savunmayan eleştiriciler, edebî eğilimlerin ekonomik zeminini araştırırken, büyük ölçüde marxist yöntemden yararlanmışlardır. Böylece Christophen Cauldwell, Kenneth Burke, William Empson ve D. S. Savage gibi, farklı inançlara sahip kişilerden oluşan bir grup eleştirici, ya zaman zaman veya devamlı olarak marxist yöntemi kullanmışlardır.» (1965 baskısı, S. 169)

Görüüyor ki, marxist analiz yöntemi, marxist olmayanların dahi faydalandığı bilimsel bir yöntemdir.

Soruşturmacı Prof. Nurullah Kunter, çağdaş inceleme yöntemleri arasında «marxist» yöntemin de bulunduğundan habersiz görüldüğü gibi, tarihi, iktisadî, sosyal, siyasî ve kültürel konuların incelenmesinde kullanılan marxist analiz yöntemi ile marxistlerin siyasî iktidara ge'mek için önerdikleri yöntemi birbirine karıştırmaktadır. Siyasî iktidara gelme yöntemi bakımından ise, yüzyılımızda iki gurubun tartışmasına şahit oluyoruz: komünistlerle sosyalistler. Marxizm her ikisi için de ortak bir felsefedir. Ne var ki komünistler, siyasî iktidara «ihtilâl» ile varılacağını iddia ederlerken ki, bu nokta bile, komünistler arasında büyük tartışmalara konu olmuştur ve bugün de olmaktadır; sosyalistler, bilindiği

gibi «demokratik ve parlamenter yol» dan siyasî iktidara geçileceğini savunurlar. Kanımızca, soruşturmacı, bu ikisi arasındaki farkı da dikkate almamaktadır. Gerçekten Prof. Nurullah Kunter'in, Doç. Server Tanilli'nin kitabından getirdiği örnekler, aslında herhangi bir sosyaliistin de söyleyebileceği şeylerdir.

Doç. Server Tanilli, ele aldığı konulara seçtiği yöntemi uygularken, bütün eseri boyunca bilimsel ve tarafsız olmuştur. Bu yöntemle, TCK md. 142'yi karıştırmamak gerekir. Bu yöntemle yazılmış çok ciddi eserler vardır; bazılarını hatırlatalım:

Paul A. Baran, **The Political Economy of Growth**, New York, Monthly Review Press, 1957.

Ernest Mandel, **Marksist Economic Theory**, New York, Monthly Review Press, 1970

Paul A. Baran and Paul M. Sweezy, **Monopoly Capital**, New York, Monthly Review Press. 1966

Paul M. Sweezy, **Theory of Capitalist Development**, New York, Monthly Review Press, 1956

Maurice Dobb, **Studies in the Development of Capitalism**, London, 1946

Bu eserlerin ilk ikisi türkçeye çevrildiği halde haklarında hiçbir koğuşturma yapılmamıştır. Doç. Server Tanilli'nin aynı yöntemle yazdığı eser niçin koğuşturmaya uğrar? Anlamı nedir bunun?

7 — Soruşturmacı, sanığın öğreticilik çabalarını mesnetsiz olarak aleyhte yorumlamıştır.

Gerçekten, soruşturmacı, raporunun ikinci sahifesinde, (a) bendi altında, eserin 12/2 nci sahifesindeki 9 uncu soru üzerinde durarak şöyle demektedir: «yazar, gerektiğinde imtihanda» bu görüşlerden hangisi daha doyurucudur?» diye sorarak marxist görüşün doyurucu olduğu cevabını beklemektedir.»

Soruşturmacı, bu soruların sınavlarda sorulduğunu söylemektedir. Oysa, kitapta, her bahsin sonuna eklenen soru-

lar, mutlaka sınavda sorulmak için konulmuş olmayıp, öğrencileri düşünmeğe, tartışmaya sevk etmek ve nihayet çalıştırırken de kendili kendilerini kontrol etmeleri için konulmuştur. Her bahsin sonuna sorular eklemenin böyle bir amaç taşıdığını, sanık, bir başka eserinde, (Anayasa Hukukuna Giriş, İst. 1974) adlı kitabının önsözünde aynen şu şekilde belirtmektedir.

Soruşturmacı, pedagojik olmak gibi iyi niyetlerle başvuru bu öğretici yöntemi suç delilleri arasında gösterecek kadar ileri gitmekte hiçbir sakınca görmemiştir.

8 — Soruşturmacı, eser hakkında daha önce verilmiş bir raporu, sanki verilmemiş gibi bir yana atmıştır.

Gerçekten, Prof. Nurullah Kunter'in raporundan anlaşıldığına göre, tarihsiz bir ihbar mektubu alan İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Başkanının istemesi üzerine, okulca seçilen Ord. Prof. Reşat Kaynar, Prof. Dr. Süleyman Barda ve Prof. Dr. Vakur Versan, soruşturma konusu olan ders kitabını incelemişler ve 22.5.1973 tarihinde, bu konuda bir rapor düzenlemişlerdir. Bu raporda eserin, konusu içinde kaldığı, bilimsel gerçekler dışına çıkılmadığı, herhangi bir ideoloji propagandası yapılmadığı belirtilmiştir.

Soruşturmacı, bu üç kişinin «bilirkişi» olduğunu kabul etmiştir. Oysa, bunlar, raporu, bilirkişi olarak düzenlemiş değillerdir. Bunların ödevi, idarî mahkemeye tâbi bir işde yapılan hazırlık soruşturmasının baş kısmında yardımcılıktan ibarettir. Daha başka bir deyimle, bir memur (burada akademi başkanı) vazife sırasında bir suçun işlendiğine muttali olduğunda durumu koğuşturma yapacak makamlara ihbarla yükümlüdür. Akademi Başkanı, boş yere ihbarda bulunmamak için, titizlik göstererek, yardımcılarından, konuyu incelemelerini istemiştir. Sonuçta da onların tuttuğu ışıktan faydalanarak koğuşturmaya gerektiren bir husus bulunmadığını kabul etmiştir. Sonuç olarak, bunları bilirkişi sayarak soruşturmacının onların yemin etmediklerini ileri sürmesi ve bu yüzden verdikleri raporun muallle olduğunu kabul etmesi yanlıştır. Hem akademi'de okutulan dersler konusunda bilgileri olan, hem de Profesör titrini taşıyan bu zevatın görüşlerine neden katılmadığını bildirmesi beklenirdi.

9 — Soruşturmacı, kitaptaki açıklamaların okutulmuş dersin çerçevesi dışında kaldığını ileri sürmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Şişli Siyasal İlimler Yüksek Okulunda görevli üç Profesör kitabın konusu içinde olduğunu belirtirken, bu okulda vazifeli olmayan, hayatında böyle bir ders vermiş bulunmayan bir Ceza ve Usul Hukuku Profesörü, eserin konusunu aştığını ileri sürmektedir ki, bu hem acaip kaçmakta hem de isabetsiz değerlendirmelere götürmektedir onu.

Örneğin, soruşturmacı, Doç. Server Tanilli'nin siyasi partilerle ilgili 1975'e kadar uzanan tahlil ve gözlemlerinin Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın (Siyasal Müesseseler ve Anayasa Hukuku) adlı eserinde bile yer almadığını belirtmektedir. Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya'nın eseri bir çerçeve eser değildir ve bu konu ile ilgili eser yazarları bağlamaz. Kaldı ki, Doç. Server Tanilli'nin eserinin içeriği dersin verildiği yüksek okulun yetkili organlarınca onaylanmıştır.

Soruşturmacı Prof. Nurullah Kunter'in bir yanlış delili de özet olarak şudur: «Kitabın önsözünde belirtildiği gibi, Uygarlık Tarihi dersinin 1972 - 1973 ders yılı başından itibaren Şişli İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu'nda okutulmasının sebebi, öğrencilerin liselerden kültür açığı ile gelmeleri olduğu halde, yukarıda özetlenen hususların hiç bir lisede okutulmayacağına göre, bir açık veya bir açığın kapatılması sözkonusu değildir.» Soruşturmacının bu mantığı yanlıştır; çünkü bu bilgilerin liselerde verilmesi sözkonusu olmasa da, öğrencinin çağdaş dünya hakkında tam bir görüşe sahip olması ve yüksek öğretimde daha sonra göreceği dersleri daha iyi değerlendirebilmesi için böyle bir ders görmesi gerekli olabilir. Kaldı ki, kitapta ele alınan konuların liselerde okutulamayacağı yargısı da infidir.

II. Savcılığın iddianamesi ile ilgili düşüncelerimiz

1 — İddianame, Savcının da bizzat belirttiği gibi, soruşturmacı Prof. Nurullah Kunter'in raporunu tekrarlamakta-
dır. Fakat şunu da belirtelim ki iddianame, soruşturmacının raporundan daha kısa olmasının yanı sıra daha ağırbaşlıdır.

2 — İddianame, Prof. Nurullah Kunter'in raporunu ilmi açıdan detaylı ve doyurucu gördüğü için, bilirkişi incele-

mesine bile lüzum görülmediği sonucuna varmıştır. Yukarıdaki açıklamalarımızda, Prof. Nurullah Kunter'in raporunun ilmi açıdan hiç de doyurucu olmadığını yeteri kadar ortaya koymuş bulunuyoruz. Bu bakımdan savcı, ilmi olmayan bir rapora aynen katılmakla yanılmakta; soruşturmacı Prof. Nurullah Kunter'in kararına hâkim olan «tek yanlılık» savcının iddianamesine de yansımaktadır.

III. Sonuç

Konuyla ilgili bu incelemelerden sonra vardığımız genel sonucu üç noktada özetlemek mümkündür.

1 — Savcılık iddianamesine esas olarak alınan Prof. Nurullah Kunter'in raporu, yukarıda verdiğimiz örneklerin de gösterdiği gibi, zorlama, yakıştırma, ekleme yoluyla Doç.

Sanık sendikaların partiler üstü olmasını savunmakta ve Türk - İş'in bir aldatmaca olduğunu söyliyerek marksist propaganda yapmaktadır.

Ve gene derslerinde kültürün her dalının komünizm propagandası yapması gerektiğini öğrencilerine telkin etmekte, Türk şiiri, mizahı, karikatürü, sineması, tiyatrosu, roman ve hikâyesini bu açıdan ele almakta, marksist görüşü benimsemeyen yazar, şiir ve karikatürlere mümkün olduğu kadar az yer verip aksine marksist olanları övmektedir. Bu nedenlerle liselerinden kopup gelen öğrencileri terk yönlü şartlandırmaya çalışmıştır demek suretiyle sanığın TCK. nunun 142/1-5-6 maddeleri gereğince tecziyesi istenmiştir.

Sanık Server Tanilli hakkında ilk şikâyet 31.1.1975 tarihli İ.T.T.A. Şişli Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu Milliyetçi, Ülkücü ve Atatürk Öğrencileri... Sıddık Akaryıldız ve Mustafa Demir imzalı dilekçe ile yapılmış ve bu dilekçede sanığın anarşistleri bir araya getirerek kanunsuz bir şekilde bir dernek kurduğu da iddia edilmiştir. Sıddık Akaryıldız ve Kâmil Yılmaz şahadetlerinde sanığın ders notlarının propaganda niteliğinde olduğunu ileri sürmüşler, dinlenen diğer şahitler Selim Araçoğlu, Rıfat Fırat, Neşe Gözem, Muharrem Yalçın, Erdal Mut, Yusuf Eryasun, Mete Özpolat ifadelerinde derslerinde sanığın propaganda yapmadığını, verdiği ders gereği bazı iktisadî görüşlerini anlattığını ve derslerinin ta-

mamiyle kültür tarihi ile ilgili ders niteliğinde olduğunu belirtmişlerdir.

Sanık savunmasında özet olarak uygarlık tarihi ders kitabının ilk çıktığında 3 kişilik profesör heyetine inceletirilmiş olduğunu, kitapta komünizm propagandası olmadığını ve tüm bahislerin ilmi bir ciddiyet içinde incelendiğinin bu şahıslarca tespit edildiğini ve binnetice kendisinin kitapta ve sair surette komünizim propagandasını yapmadığını ileri sürmüştür.

“Bilirkişi” Nurullah Kunter imzalı, 16 sayfalık raporda kitaptan bazı pasajlar alınıp bunlardan sonuçlar çıkarıldıktan sonra kanaat olarak sanığın ders kitabında bulunanları ders-te de okuttuğu kabul edileceğine, kitaptaki sözlerin bir bütün olarak incelenmesi sonunda ilerde mahkemece proleterya sınıfının diğer sınıflar üzerinde hakimiyetini zorla kurması ve burjuva sınıfının ortadan kaldırılması gerektiği fikrinin öğrencilere propagandasını yapmak veya övmek” şeklinde tavsifi mümkün bulunduğuna göre 142. nci maddede öngörülen suç unsurunun bulunduğu belirtilmiş ise de **görüldüğü gibi bu mütalâa dahi şarta muallak bir beyan olup suç unsurunun mevcudiyetinden kesin olarak bahsedilmemektedir.** Kaldı ki 22.5.1973 tarihli Prof. Reşat Kaynar, Süleyman Barda, ve Vakur Versan imzalı raporda “Server Tanıllı tarafından yazılan eserin tamamıyla konuyu kapsayan bilgileri Server Tanıllı’nın «Uygarlık Tarihi» adlı eserini ve dolayısıyla de yazarını «suçlu» gösterme eğilimindedir. Bu nedenle, iddianamenin 2 nci sahifesinde yer alan «... Prof. Dr. Nurullah Kunter’in karar raporu ise ilmi açıdan doyurucu ve detaylı görülmuş olup, ilmi, değeri olduğundan şüphe götürmeyen bu rapordan sonra bir bilirkişi tetkikatına dahi lüzum görülmemiştir» görüşünü benimsemek ve paylaşmak mümkün değildir. Dayanağı güven verici olmayan iddianamede, soruşturmacının görüşlerinin eleştiriye tâbi tutulmadan «aynen» benimsenmesi yanlış sonuçlara varmak gibi bir durum yaratmıştır.

2 — Eserin TCK. 142 nci maddesini ihlâl edip etmediği hususuna ge’ince...

Soruşturmacı, kitabın 93 üncü sahifesinde yer alan, proleteryanın ihtilâl yoluyla burjuvazinin sömürsüne son ve-

receği yolundaki açıklamaların, TCK'nın 142 nci maddesine aykırı olduğu görüşündedir. Oysa bu açıklamalar, proleteryanın Türkiye'de burjuva sınıfını ihtilâl yoluyla değiştirmesi gerektiği hususunda, Doç. Server Tanilli'nin tavsiye ve propagandası değildir. Bunlar marxizmi kuranların görüşlerini izahtır. Böyle bir izah bilimseldir. Anayasamız, 21 inci maddesinde bilimin öğrenilmesi ve öğretilmesini serbest bırakmıştır. Öyle olunca, yukarıdaki izahların eserde yapılmasında bir «hukuka uygunluk» sebebi bulunmaktadır. Suçlarda mevcut olması gereken hukuka aykırılık unsuru olayımızda eksik olduğu için, teknik bakımdan bu tür açıklamaların suç teşkil etmesi bahis konusu olamaz.

Soruşturmacı, aynı biçimdeki açıklamaları, eserin 136 ncı sahifesinde görerek gene TCK'nın 142 nci maddesinin ihlâl edildiği sonucuna varmaktadır. Oysa burada anlatılan Marx ve Engels'in fikirleri olup, bu düşüncelere göre, Türkiye'de bir ihtilâl yapılması konusunda Doç. Server Tanilli'nin tavsiyeleri değildir.

Soruşturmacı, işçi sınıfının iktidarı almasıyla, önce proleterya diktatörlüğünün kurulacağı, ikinci aşamada sosyalist rejimin gerçekleştirileceği, üçüncü aşamada da komünist topluma varılacağını gösteren açıklamaların, TCK'nın 142 nci maddesindeki suçu teşkil edeceğini sanmaktadır. Buradaki açıklamalar da Marx ve Engels'in düşüncelerinin açıklaması olup, Türkiye'de bu anlatılan aşamaların gerçekleşmesi yolunda Doç. Server Tanilli'nin istekleri veya propagandası değildir. Bu bakımdan, onları, Marx ve Engels'in düşünceleri değil de Doç. Server Tanilli'nin tavsiyeleri gibi göstermek suretiyle TCK'nın 142 nci maddesini ihlâl ettiğini söylemek yanlıştır.

3 — Doç. Server Tanilli'nin eseri, gerek kaynakları, gerekse vardığı sonuçlar bakımdan bilimsel objektiflik kurallarına uymuş bulunmaktadır. Gerçekten Doç. Server Tanilli'nin eserinde, örneğin Türkiye ile ilgili bölümde, örneğin edebiyat ve sanat konusunda öğrencilere kaynak kitap olarak gösterdiklerine bakarsak, bunların nasıl bir tarafsızlıkla ve objektiflikle seçildiğini görürüz. Rauf Mutluay, Metin And, Cemal Süreyya, Tahir Alangu, Konur Ertup, Ekrem Zeki Ün, Meydan Larousse, Türkiye (1923/1973) Ansiklopedisi, Meh-

met Fuat, Sevda Şener, Niyazi Akı, Zahir Güvemli, Ahmet Hamdi Tanpınar, Zühtü Bayar, Mehmet Ergün, Nijat Özön, Faruk Yener ve hatta Mehmet Kaplan'ın eserleri kaynak kitap olarak gösterilmiştir. (Bk. S. 362, 370, 381, 410).

Ele aldığımız kısımların yanı sıra, bütünü üzerinde de durduğumuz Doç. Server Tanilli'nin «Uygarlık Tarihi» adlı eseri, bize öyle geliyor ki, bir Üniversite hocası tarafından yazılmış değerli bir eserdir. Üniversite öğrenimi yapacak öğrencilere, Çağdaş dünya ve Türkiye hakkında çok yararlı bilgiler vermekte ve bilimsel nitelikte olduğundan propaganda unsuru da taşımamaktadır.

Sözlerimize son verirken, Türkiye'mizde anlamamakta halâ ısrar edilen şu önemli noktayı bir kez daha vurgulamak istiyoruz: Olayları bilimsel şekilde açıklama çabası ile TCK. M. 142 arasında hiçbir bağıntı yoktur. Bu yol bir kere açılırsa, sosyal bilimlere mensup hiçbir bilim adamı, sosyal olayları açıklamaya cesaret edemeyecek ve bizzat bu olay Türkiye'de ilmin gelişmesini önleyecek ve bu açıklamalar yapılmış olsaydı alınacak politik tedbirlerin gecikmesine yol açacaktır. Bundan zarar görecektir olan da toplumun kendisi olacaktır. Diğer yandan, bir Üniversite öğretim üyesi, bilimsel yöntemler karşısında dilediği biçimde seçim yapmakta özgürdür. Bilimsel objektiflik açısından eleştiriye açık olan taraf, seçilen yöntem değil, yöntemin uygulanmasının başarı derecesi olabilir ki, bu konu da yargı mercilerinin değil, akademik çevrelerin işidir.

Prof. Macit GÖKBERK
İst. Edebiyat Fakültesi
Felsefe Tarihi Profesörü

Prof. Dr. Berna MORAN
İst. Edebiyat Fakültesi
İngiliz Edebiyatı Prof.

Prof. Dr. C. O. TÛTENGİL
İst. İktisat Fakültesi
Sosyoloji Profesörü

Prof. Dr. Öztekin TOSUN
İst. Hukuk Fakültesi
Ceza Usul Hukuku Profesörü

Prof. Dr. Nuri KARACAN
İst. İktisat Fakültesi
İktisat Profesörü

T. C.
İ S T A N B U L

5. AĞIR CEZA MAHKEMESİ

Esas No. : 1977/294
Karar No. : 1978/62
C. Sav. Esas No. : 1976/1008

K A R A R

Başkan : Naci Tanverdi 10316
Üye : Lamia Onat 784
Üye : A. Nuran Tosun 15268
C. Sav. Yrd. : Mustafa Akduman 11569
Kâtip : Zerrin Özseren
Davacı : K. H.
Sanık : **SERVER BEDİİ TANILLI**, Server oğlu, 1931 doğumlu Erenköy, Şemşeddin Günaltay Cad. Afşar Sok. No : 5, Daire : 6'da oturur.
Suç : T. C. K. 141/6, 142/1, 5, 6 maddelerine muhalefet
Suç Tarihi : 14.4.1975

Devlet Güvenlik Mahkemesi C. Savcılığının Esas 1975/35 sayılı iddianamesiyle sanığın TCK'nun 142/1, 5 ve 6 ncı maddeleri gereğince tevziyesi için İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesine açılan davanın bu mahkemelerin iptali sebebiyle mahkememize gönderilmiş bulunmakla yapılan yargılama sonunda :

Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığının 30.11.1975 tarihli iddianemesinde sanık Server Tanilli'nin 1972 yılında Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okuluna "Uygarlık Tarihi" adlı ders için öğretim üyesi tayin edildiği bu dersin "Humanity"

adlı ders kitabı örnek alınarak yalnız Siyasal Bilgiler Yüksek Okulunda okutulduğu, sanığın bu dersi okutmağa başladığı anda aleyhine ihbarlar yapılması üzerine, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinden üç kişilik bir heyet sanığın “**Uygurluk Tarihi**” adlı eserinde suç unsuru görülmediğini bildirmiş ise de, bu tetkikat birinci bölüm ve ilk baskıya münhasır olup, bilahare tüm eseri Prof. Nurullah Kunter incelediğinde bu eserde komünizm propagandası olduğunu saptadığı;

Kitapta marksizm uzun uzun anlatılmakta onun “Tüm doğa ve insanla ilgili sorunun karşılığını veren eksiksiz bir dünya görüşü” olduğunu söyliyerek övmekte “marksist görüşün diğer görüşlerden doyurucu olduğu belirtilmekte, bilahare imtihanlarda da soru olarak bu görüşlerden hangisi doyurucudur demek suretiyle öğrenci tek yönlü bir cevaba zorlanmakta;”

“**Türk Halkı Ekonomik ve Siyasal bağımsızlığını yitirme pahasına Avrupalı olmayı kabullenecek kadar onursuz değildir...**” gibi cümlelerle batılılaşmayı yermekte ve sosyalist görüşü benimseyen her müesseseye karşı bu yolda propaganda yapmaktadır;

Kitapta “çoğalan, güçlenen proleteryanın nasıl olsa bir gün burjuvaziyi devireceği bunun kendiliğinden olmayıp zora baş vurmağa, yani ihtilâlle” olacağı ancak burjuva sınıfı anlayış gösterir ve insanların “İyiliği” adına gelişmeyi engellemezse parlamento yolu ile de iktidar değişiminin olabileceği... gibi marksist görüşleri ileri sürdüğü;”

Tarafsız görüşleri de anlatması görevi olduğu halde bunu yapmadığı;

Sanığın sosyal demokrasi anlayışına da karşı çıkmakta ve sosyal demokrasi anlayışında olanları revizyonist olarak nitelendirmekte olduğu;

Reformcuların Markstan yana görünüp marksist görüşü “saptırdıkları” “marksçılığı bozdukları görüşünü empoze etmeye çalıştığı;”

Sanık marksizm derken leninist marksizmi yani komünizmi kastettiğini de belirtmekte, sosyalist partileri reformcu yani marksçılığı bozucu partiler olarak yermekte ve sos-

yal devletın ıktısadı alana müdahalesiyle kapitalist sistemin ayakta durduğunu söylemekte;

Gene ders anlatışı sırasında siyasî partileri anlatırken C.H.P. nin işçi partisi olmadığını, C.H.P. nin sol tarafının bir süre sonra partiden ayrılacağını ve C.H.P. nin son gelişmelerinin sol kanadının ayrılmasıyle neticeleneceğini söyleyip marksist olmadığı için halen muhalefette olan bu partiyi derste yermekte Türkiye İşçi Partisinin övücülüğünü yapmakta;

Türkiye'nin yakın bir gelecekte komünist olacağını ve komünist partisi kurulması gerektiğini tekin etmekte ancak bazen de "eğer batı demokrasisi sözü ediliyorsa batı demokrasisinin ön şartının toplumdaki bütün sınıf ve zümrelerin özgürce teşkilatlanabilmesi bilinmelidir" cümlesi ile marksist görüşünü maskelemekte ve TCK'nun 141 ve 142. nci maddelerinden bahsederek böylece komünist partisinin kurulmasını Batı demokrasisinin bir şartı gibi göstermektedir. Bu suretle bilimselliğin ötesinde bir görüş lehine yapmış olduğu propagandayı bir yönlü de olsa teyid etmektedir.

Sanık sendikaların partiler üstü olmasını savunmakta ve Türk - İş'in bir aldatmaca olduğunu söyliyerek marksist propaganda yapmaktadır.

Ve gene derslerinde kültürün her dalının komünizm propagandası yapması gerektiğini öğrencilerine telkin etmekte, Türk şiiri, mızahı, karikatürü, sineması, tiyatrosu, roman ve hikâyesini bu açıdan ele almakta, marksist görüşü benimsemeyen yazı, şır ve karikatürlere mümkün olduğu kadar az yer verip aksine marksist olanları övmektedir. Bu nedenlerle liselerinden kopup gelen öğrencileri tek yönlü şartlandırmaya çalışmıştır demek suretiyle sanığın TCK. nun 142/1-5-6 maddeleri gereğince tecziyesi istenmiştir.

Sanık Server Tanilli hakkında ilk şikâyet 31.1.1975 tarihli İ.T.T.İ.A. Şişli Siyasal Bilgiler Yüksek Okulu Milliyetçi, Ülkücü ve Atatürk Öğrencileri... Sıddık Akaryıldız ve Mustafa Demir imzalı dilekçe ile yapılmış ve bu dilekçede sanığın anarşistleri bir araya getirerek kanunsuz bir şekilde bir dernek kurduğu da iddia edilmiştir. Sıddık Akaryıldız ve Kâmil Yılmaz şahadetlerinde sanığın ders notlarının propagan-

da niteliğinde olduğunu ileri sürmüşler, dinlenen diğer şahitler, Selim Araçoğlu, Rifat Fırat, Neşe Gözem, Muharrem Yalçın, Erdal Mut, Yusuf Eryasun, Mete Özpolat ifadelerinde derslerinde sanığın propaganda yapmadığını, verdiği ders gereği bazı iktisadi görüşlerini anlattığını ve derslerinin tamamıyla kültür tarihi ile ilgili ders niteliğinde olduğunu belirtmişlerdir.

Sanık savunmasında özet olarak uygarlık tarihi ders kitabının ilk çıktığında 3 kişilik profesör heyetine inceletirilmiş olduğunu, kitapta komünizm propagandası olmadığını ve tüm bahislerin ilmi bir ciddiyet içinde incelendiğinin bu şahıslarca tespit edildiğini ve binnetice kendisinin kitapta ve sair surette komünizm propagandasını yapmadığını ileri sürmüştür.

“Bilirkişi” Nurullah Kunter imzalı, 16 sayfalık raporda kitaptan bazı pasajlar alınıp bunlardan sonuçlar çıkarıldık-tan sonra kanaat olarak sanığın ders kitabında bulunanları derste de okuttuğu kabul edileceğine, kitaptaki sözlerin bir bütün olarak incelenmesi sonunda ilerde mahkemece proleterya sınıfının diğer sınıflar üzerinde hakimiyetini zorla kurması ve burjuva sınıfının ortadan kaldırılması gerektiği fikrinin öğrencilere propagandasını yapmak veya övmek” şeklinde tavsifi mümkün bulunduğuna göre 142. nci maddede öngörülen suç unsurunun bulunduğu belirtilmiş ise de **görüldüğü gibi bu müta’ala dahi şarta muvafık bir beyan olup suç unsurunun mevcudiyetinden kesin olarak bahsedilmemektedir.** Kaldı ki 22.5.1973 tarihli Prof. Reşat Kaynar, Süleyman Barda, ve Vakur Versan imzalı raporda “Server Tanilli tarafından yazılan eserin tamamıyla konuyu kapsayan bilgileri ihtiva etmekte olduğu, bilimsel gerçeklerin dışına çıkılmadığı ve herhangi bir ideoloji propagandası yapılmadığı görülmüştür” denme suretiyle kesinlikle bu kitabın bir ders kitabı olduğu açıklanmıştır.

Şikâyetçilerin sanık aleyhine ve tarafgirane ithamlarına rağmen diğer şahitlerin kesinlikle derslerde, ders saatlerinde sanığın komünizm propagandası yaptığına şahit olunmadıkları yolundaki beyanları, kitap hakkındaki üç kişilik profesör heyetinin ilmi bir eser olup okutturulmasında mahzur olmadığını bildirilmiş bulunmaları ve tüm dosyanın tetkikiy-

le test sualleri ve uygarlık tarihi isimli ders notları kitabının incelenmesinde, sanığın anayasanın 20 ve 21 nci maddenin sarahatine uygun şekilde bir ilmi eser hazırlayıp sıfatı ve Üniversitenin müsadresi ile bu kitabını derslerinde okuttuğu anlaşılmakta ve ilmi bir eserden dolayı bir üniversite öğretim görevlisinin kınanmasını icap ettirecek görüşler tevhit ettiği anlaşılmadığı, bir komünizm propagandası veya komünizmi övmek kastıyla hareket ettiği de anlaşılamadığından heyetimizce sanığın bereatine karar verilmesi icap etmiştir.

KARAR : Gerekticesi yukarda gösterildiği üzere Anayasa Doçenti olup Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulu Öğretim görevlisi bulunan sanığın, ders kitabı olarak yazdığı ve **Uygarlık Tarihi Ders Notları** isimli kitabın muhtevasının ve gene derslerde ve ders harici öğrencilere komünizm propagandası teşkil edecek veya övecek şekilde telkinli sualler sorup propaganda yaptığı ileri sürülen sanığın, TCK. nunun 141/6, 142/1-5-6 ve 80. inci maddeleri gereğince tecziyesi için anıme davası açılmışsa da, Anayasanın 20. inci maddesi de nazara alınarak öğretim üyesi olan sanığın ilmi mahiyette yazdığı eserin ve ders verdiği sırada ilmi görüşlerini açıklamasının komünizmi propaganda olarak kabulüne ve gene komünizmi övme fiili olarak kabulüne imkân görülemediğinden suçluluğu anlaşılamayan sanığın müsnet suçtan **BEREATİNE**, talep veçhile ve temyizi kabil olmak üzere oybirliğiyle verilen karar sanık Server Tanilli ve müdafileri Av. Gülçin Çaylıgil ve Av. Şeref huzuruyla C. Savcısının yüzüne karşı açıkça okunup anlatıldı. 31.3.1978

Başkan ;	Üye	Üye
Naci Tanverdi	Lâmia Onat	A. Nuran Tosun

BİLDİRİ *

Biz aşağıda imzaları bulunan kişiler, demokrasinin ve özgürlüklerin savunulmasında ortak sorumluluğumuz olduğu inancıyla,

— Anayasamızın demokrasiyi ve özgürlüklerin vatandaşların uyanık bekçiliğine emanet eden hükmünden ilham alarak,

— Ülkemizde demokrasi düşmanı çevrelerce öteden beri düşünce ve bilim özgürlüklerine ve demokratik düşünceye karşı yürütülen ve gittikçe yoğunlaşan saldırıları protesto etmek amacıyla,

— Server Tanilli'nin «Uygurluk Tarihi» ders notlarında ileri sürülen bütün düşünce ve tahlilleri aynen paylaşıp paylaşmadığımız meselesinden ayrı olarak, bu bilimsel eseri kendi eserimizcesine imzalamayı demokrasinin, düşünce ve bilim özgürlüklerinin ve akademik özgürlüklerin savunulması adına görev biliriz.

İMZA SAHİPLERİ

Ortak açıklamaya imza atanlar şunlardır :

PARLAMENTERLER

Oral Mavioğlu, Veli Bakırlı, Necati Cebe, Hüdaî Oral, Engin Ünsal, Hasan Güven, Nazif Arslan, Hasan Çetinkaya, Yılmaz Alpaslan, Kemal Okyay, Mehmet Sönmez, Zekai Altınay, Metin Tüzün, Neccar Türkcân, Osman Aykal, Hayrettin Uysal, Kadir Arpak, Ali Sanlı, Mehmet Can, Kemal Anadolu, İsmet Ağaoğlu, Cevat Sayın.

(*) Tanilli'nin yargılanmasını kınayan, değişik meslekten 774 aydın ve demokratik kitle örgütü temsilcilerinin imzaladığı bu bildiri 21 Mart 1976 tarihli Cumhuriyet gazetesinden alınmıştır.

Yaşar Kemal, Aziz Nesin, İlhan Selçuk, Can Yücel, Orhan Apaydın, Oktay Akbal, Melih C. Anday, Adnan Özyalçın, Hilmi Yavuz, Ece Ayhan, Adnan Binyazar, Sevgi Soy-sal, Erdal Öz, Fethi Naci, Selâhattin Hilav, Adalet Ağaoğlu, Kemal Sülker, Haşmet Zeybek, Tarık Dursun K., Tanju Gökçöl, Bedrettin Cömert, Hüseyin Atabaş, Fahri Alsoy, Onat Kutlar, Remzi İnanç, Vecihi Timuroğlu, Dumrul Cemgil, Demirtaş Ceyhun, Vasıf Öngören, Cengiz Bektaş, Ahmet Üstel, Umur Bugay, Kemal Özer, Yaşar Miraç, Tuğrul Kurşunlu, Berton Onaran, Tahsin Saraç, Orhan İyiler, Demir Özlü.

GAZETECİLER

Oktay Kurtböke, Hasan Yılmaer, Halûk Şahin, Fikret Otyam, Mustafa Ekmeççi, Turhan İgaz, Mustafa Gürsel, Bülent Dikmener, Engin Karadeniz, Mete Buharalı, Yalçın Çetin, Aydın Engin, Yalçın Küçük, Oya Baydar, Osman Arolat, Alpay Kabacalı, Hasan Cemal, Sami Karaören, Atilla Özsever, Mehmet Komşu, Güngör Gökten, Şevki Adalı, Güman Birincioğlu, Soner Girgin, Toros Tekeli, Şükran Kencici, Aykut Sağanak, Zeki Yücel, Medeni Akgül, Çetin Özbayrak, M. Lütfü Kıyıcı, Aydın Şenesen, Şeref Özgençil, Varlık Özmenek, İhsan Ünlüer, Meral Tamer, Ercan Arıklı.

TIYATRO - SİNEMA - TV

Fevzi Tuna, Dinçer Çekmez, Şerif Gören, Yılmaz Onay, Vecdi Sayar, Ahmet Çakaloz, Gülsen İrginkoç, Ulvi Alacakaptan, Macit Koper, Mahmut Tali Öngören, Çetin Öner. Nevzat Şenol, Genco Erkal, Ali Habip Özgentürk, Duygu Sağıroğlu, Mehmet Akhan, Türker Tekin, Çetin İpekkaya, Candan Teksoy, Başar Sabuncu, Tunca Yönder, Ege Ernar, Cengiz Yalvaç, Zihni Küçümen, Celile Toyon, Ersan Uysal, Ali Taygun, Güler Ökten, Meral Taygun, Taner Barlas, Oktay Sözbir, Hamit Akınlı, Tomris İncer, Burçin Oraloğlu, Nilgün Özhan, Nurten Tuç, Ali Tural, Nesrin Tokyay, Dursun Ali Sağıroğlu, Yusuf Elver, Bilsen Tuncer, Ömer Pekmez, Aydın Çetin Bostanoğlu, Ankara Sanat Tiyatrosu Oyuncuları.

RESSAM - KARİKATÜRİST - HEYKELTİRAŞ

Tan Oral, Turhan Selçuk, Ferruh Doğan, Mehmet Sönmez, Metin Deniz, Gürol Sözen, Polat Nakkaş, İmran İrçen, Metin Altıok, Şadi Çalık, Füreya Koral.

MÜZİSYEN

Ruhi Su, Timur Selçuk, Bora Ayanoglu, Sümeyra Çakır, Ahmet Yürür, Maksut Göksu, Kerem Güney.

AVUKAT

Doğan Akman, Türkan Uyar, Ali Yaşar, Gültekin K. Suvarlı, Uğur Uzer, Turgan Arınır, M. Şevket Karaosmanoğlu, Turgay Ünal, Kuray Anger, Cevat Ercişli, Enver Alptekin, Necati Ertürk, Yalçın Öztürk, Nizamettin Üstündağ, Şener Kartal, Ziya Nur Erün, Ayten Çelik, Hayri Çelik, Cafer Keskin, Salih Yüzeroğlu, Mehmet Uğurlu, Mehmet Korkutalp, Tuncay Atakan, Mehmetcan Köksal, Bozkurt Nuhoğlu, Taşkın Tanman, B. Sami Sertöz, Ömer Aslan, Gürkan Rışvanoğlu, Muammer Demirtaş, Bedrettin Ökten, Mehmet Özil, Besim Atalay, Ergun Öztürk, Erdal Üner, Kasım Öz, Aydil Kurtkaya.

D.P.T. UZMANLARI

Tevfik Çavdar, İcen Börtücene, Oktay Varlıer, Murat Karayalçın, Kutlay Ebiri, Mehmet Erik, Ali Gitmez, Çelik Arioba, Füsun Tayanç, Tunç Tayanç, Güler Uğurlu, Ömür Sezgin.

PROFESÖRLER

Haydar Kazgan, Cumhuriyet Ertekin, İstemi Nalbantgil, Hayriye Derin, Yıldız Erhan, Veli Lök, Selçuk Tuncer, Yavuz Aksu, Melih Tahsinoğlu, Mina Urgan, Metin Özbek, Özcan Köknel, Coşkun Özdemir, Muzaffer Aksoy, Füzruzan Emioğlu, Hikmet Koyuncuoğlu, Ünal Bengisu, Burhanettin Noyan, Nejat Harmancı, Orhan Ulutin, Halet Çambel, Cahit Tanyol, Rauf Nasuhoğlu, Ergün Er, Oğuz Arı, Ümit Doğanay, Aydın Aybay, Tarık Zafer Tunaya, Hıfzı V. Velidedeoğlu, Nahit Kumbasar, Muhidde Darga, Cevat Çapan, Özcan Başkan, H. Vehbi Eralp, Tahsin Yazıcı, M. Ş. İpşiroğlu, T. Men-

güšoğlu, Refia Semin, Vahit Turhan, Orhan Şahinler, Selmin Evrim, Nusret Hızır, Süleyman Barda, Gülten Kazgan, Sevim Görgün, Kenan Bulutoğlu, Bedia Akarsu, Cevat Geray, İbrahim Yasa, Fehmi Yavuz, Tuncer Bulutay, Mümtaz Soysal, Bahri Savcı, Nedime Ergenç, Ayhan Ulubelen, Suna Kili.

DOÇENTLER

Meral Alpay, Selçuk Erez, Nurettin Sözen, Ayla Aktulga, Özdemir İter, Günay Ezer, Gencay Gürsoy, Tatyana Moran, Kayıhan Aydoğmuş, Esat Eşkazan, Şenay Molvalılar, Nurten Usman, Ulviye Etaner, Hayrunnisa Çavuşoğlu, Maide Oruç, Cevat Kart, S. Askerî Baran, İlhami Yavuz, Mehmet Ayan, Zekeriya Aydın, Sadun Koşay, A. Gökdeniz, Oya Tuncer, Cevdet Arsan, Sevda Şener, Toktamış Ateş, Kurthan Fişek, Cem Eroğlu, Nejat Sabuncu, Özden Günel, Sezen Koray, Uçar Asena, Mahmut Ateş, Özet Baykaran, Erol Mavi, Altan Kayan, İsmet Daryavuz, Güngör Eren Omay, Alpaslan Işıklı, Korkut Boratay, Bilsay Kuruç, Türkkaya Ataöv, Mehmet Selik, Neclâ Arat, Öner Sözer, Yüksel Sarıkaya, Feriha Öz. Özdemir Altan, Ali T. Germaner, Acar Örnek, Serpil Demir, Esin Gürsu, Altan Gürman, Jale Baysal, Tahsin Yücel, Akşit Göktürk, Adnan Benk, Nezahat Baydur, Müzehher Erim, Beşir Hamitoğulları, Ahmet Taner Kışlalı, Üren Arsan, Kemal Yoğurtçugil, Işıl Oktaygil, Nazif Kuyucuklu, Önder Arı, A. Savaş Akat, Yüksel İnel, Berke Vardar, Refik Duru, Sina Akşin, Murat Sarıca, Ali Ülkü Azrak, Rona Serozan, Pertev Bilgen, Esin Örucü, Mete Tuncay, Merih İpek, Aysel Gürsoy, Metin Bara, Gülşen İskender.

ASİSTANLAR

Tanju Ataman, Ahmet Sivas, Müjdat Uysal, Bilge Yeğinsu, Sevil Bayülken, Lâle Közer, Birsen Yalçın, Nevin Berkarga, Atilla Yosmaoğlu, Erkan Sevinç, Ümit Gürsu, Aysel Öğüt. Birsen Kural, S. Özbakan, Hüseyin Özdağ, Osman Yılmaz, Aylâ Çalimli, Yusuf Saraç, Mürşit Pekin, Nesrin Emekli, Alhan Arguner, Akgün Evinç, Nurhan Gündem, Erhan Bayol, Ümit Bayol, Metin Öğüt, Sibel Özekmekçi, Ahmet Çakmak, Ekrem Yavuz, Gaye Erbatur, Hülya Güler, Oğuzhan Bölükbaşı, Mehmet Acet, Güner Uçar, Çiçek Bayındır,

İlkay Şimşek, Ferdane Kutlar, Fatma Karakullukçu, İnci Güven, Neclâ Binatlı, Güven Arıbük, Yücel Sayman, Sermet Akman, Pars, Esin, Gülsüm Önengüt, Alparslan Bilen, Ekrem Özyer, M. Kımıl, Yenger Aydos, Kurthan Özüğurlu, Güliden Gitmez, Emel Bayhan, Esat Karakaya, Tuncer Özdamar, Aysin Derwent, Musa Şahin Uğur, Ziyet Yolbaş, Fethi Pehlivan, Aşkın Türköz, Şeyda Günay, Ertuğrul Genç, Güler Yalçın, Müfit Akyüz, Mehmet Akgül, Serap Şenel, Raif Güleç, Necat Baştürk, Füsün Altıok, Gülşen Çoruh, Nejat Topçuoğlu, Ferruh Korkut, Şahika Yüksel, Füsün Doğu, Duran Çakmak, Celâlettin Kutcan, Turan Yardımcı, Barış Derwent, Naci Kepkep, Bülent Tanör, İzzettin Doğan, Güven Arıbir, Hasan Miri, N. Kumbal, Soniz Evren, İlker, Özsüt, Nural Yasin, İrfan Bayraktar, Saldıray İleri, Hasan Bayhan, Zeki Tez, Cemil Oğuz, Ümit Devrim, Engin Kanan, Erbil Gözükırmızı, Serdar Öngel, Mustafa Ulusoy, Emre Kapkın, Serpil Solaçın, Murat Çirik, Hikmet Bolu, Ahmet S. Kalın, Asuman Kalın, Nejla Murat, Nesrin Tokay, Olgun Güven, Hüseyin Tolunay, Halil Ergüven, Saliha Soydan, İbrahim Altuğ, Hülya Güven, Şenay Çavuş, Saniye Kangioğlu, Tamer Gürbüz, Nühket Özgüç, Aynur Köseoğlu, Emin Özyurt, Ümit Balasoy, Aysel İbrahim, Bala Balanbir, Ozanay Onur, Metin Gürses, Mümtaz Işingür, Gönül Güzey, Ayten Sürücü, Semra Kürküklü, Fethi Ülman, Ayşe Özoymak, Muzaffer Evingen, Osman Gürel, Ali Baykal, Ömer Yakalı, R. Kandiyoti, İnci Birdal, Gürel Kayan, Mecit Sivrioğlu, Mithat Akkaya, Mine Kuban, Fikri Altın, Suat Köprülü, Turan Özturan, Ahmet Çivi, Cevat Kumbasan, Aykut Toros, Nesrin Ercan, Gülsüm Kubilay, Halim Aksoy, Aydan Keskin, Nevzat Erselcan, Cihan Arın, İnci Tunçok, Hakkı Bahar, Engin Keskin, Cahide Aydın, İhsan Kaynar, Ertuğrul Sayın, Ali Çetin Sarıoğlu, Tennur Koyuncuoğlu, Mustafa Akgül, Fevzi Karakoç, Kemal Şen, Rahmi Güven, Nurten Ünansal, Tankut Öktem, Oktay Maral, Meral Toker, Fatma Karap, Ayşe Baysal, Ussal Çapan, Turan Durganoğlu, Metin Kunt, Salih Dinçer, Müfide Pekin, Hasan Gürkan, Burak Erman, Rıza Güven, İsmail Çelik, Perren Semi, İnci Şeker, Ömer Cerit, Suat Tunal, Hüsnü Akşit, Nural Uludamar, Saadet Ülker, Sevinç Yücesan, Lâle Taçkın, Can Kumbaracıbaşı, Ertuğrul Eriş, Halûk Gerçek, Muzaffer Erten, Necdet Soykan, Ayhan Tokbaş, Gülsüm Tok-

dağ, Mine Kınay, Aksin Pınar, Cengiz Kuday, Müzeyyen Çorapçıoğlu, Murat Belge, Erol Sezer, Halûk Tezener, Metin Şaınnoğlu, Meral Serdaroğlu, Şerimin Aryanak, Sinan Baykurt, Fatma Çam, Murat Işier, Öner Çiçeköz, Hüseyin Özdağ, Turan Özbey, İ. Ural, Ayşe Candan, İlsen Onsay, Hitay Yüksek, Gülden Özkul, Öktem Vardar, Murat Belen, Levent Soysal, Semih Koray, Yalçın Algon, Yusuf Kapça, Mete Gerçek, Cemal Aytınbaş, Fethiye Erdil, Ayşe Özcan, Nimet Karataş, Ayşe Şenel, Ziya Utkutu, Selçuk Abağ, Erkal Güngören, Aydoğan Güvençoğlu, Ersun Özker, Yalçın Özel, Çiler İnan, Atilla Ergür, Aykut Özben, Semâ Arıgil, Hüsamettin Koçan, Ayla Salman, Tayfun Akgüner, Ziya Soyuçok, Erol Uçdal, Kayıhan Özoğuz, Yüksel Gülmen, Nail Satlıhan, Nurhan Karadağ, Yahya Z. Tezel, Aydın Ulusan, Reşat Kaya, Kıvılcım Uyar, Metin Heper, Ayşe Öncü, Ümit Şenesen, Yeter Gürsu, Ali Kırgız, Aydın Gedikoğlu, Cavit Özsoy, Gülçin Enseven, Suat Karatay, Rezzan Şara Bahar, Refik Yiğit, Olcay Yazıcı, Mehmet Kurtoğlu, Deniz Eroder, Oktay Yeğinsu, Ersun Gedizlioğlu, Burhan Ünlü, Fehmi Demirel, Eser Eser Tezeren, Ali Bayrak, Günay Atalayer, Turgay Erem, Kadri Özayten, İsmail Türemar, Işık Gör, Suat Akdil, Fevzi Altuğ, Mehmet Genceli, Ömer Gökay, Şükran Efil, Nihat Fallay, Hasan Aşkan, İber Ortaylı, Sabri Sayar, Üstün Ergüder, Tansu Çiller, Ş. Kozanoğlu, Selim Sancaktar, Gülşen Karamustafa, Zafer Tunca, Mehmet Koca, Oğuzcan Özaltın, Gülçin Türker, Jale Salman, Mürteza Dilber, Ayşen Gökyiğit, Baria Öztaş, Yusuf Karakullukçu, Orhan Arıoğlu, Hasan Kence, Sacide Büke, Sedat Çöloğlu, Ali Monkul, Dursun Ali Şaşmaz, Mualla Arıca, Cemile Erkan, Naci İslimyeli, Niyazi Gündüz, Fevzi Karakoç, Cevat Demir, Mehmet Özer Hakkı Karaca, Fazıl Sağlam, Nergis Dolunay, Adnan Eksigil, Şirin Tekeli, Sungur Savran, Burhan Şenatalar, Alâaddin Şenel, Faruk Sağlam, Işık İnelbaş, G. Canan Cansever, Osman Bubik, Noyan Arsan, Devrim, Ulucan, Hakkı Egemen, Bülent Atuk, İsmail Hakkı Duru, Fevzi Köksal, Gülçin Aykoç, Özer Kabas, Yıldırım Uler, Artun Öncel, Ziya Ziyhan, Demir Tiryaki, Güray Tufan, Halil Azizlerli, Faruk Alagöl, Elif Akkçük, Süheyla Baykara, Aydın Salman, Sumru Özkırımlı, Eser Ayanoglu, Gönül Hakyemez, Saniye Gülhan, Seza Baştuğ, Jülide Akbuğa, Füsün Yetimoğlu, Betül Aran, Gökhan Ertan, Erden Güler, Sezer S. İslimyeli, Sıdika Sungur, İnci

Çetin, Aysel Öztunç, Lâle Ersoy, Gönül Kandemir, Ahmet Kurt, Münevver Açıkkal, Melda Biran, Nermin Okçuoğlu, Semiha Arayıcı.

DEMOKRATİK ÖRGÜTLER YÖNETİCİLERİ

TÖD, TUMAS, TMMOB, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara ve İstanbul Şubeleri, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şb., TMMOB Kimya Mühendisleri Odası İstanbul Şb. ve İzmir Şb., TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası İst. Şb. ve İzmir Şb., TMMOB Maden Mühendisleri Odası İst. Tems., TMMOB Makina Mühendisleri Odası İst. Şb. TÜTED, TUMDER, TÖBDER, TUSDER, TİB, Kimyagerler Derneği, MEMDER, İlerici Kadınlar Derneği, TUMADDER, Teknik Ormancılar Derneği, İstanbul Tabipler Odası, İzmir Tabipler Odası, İstanbul Hastane Asistanları Derneği yöneticileri; Teyyaz Öztürk, Ahmet Sönmez, Aydan Bulca, Çetin Ünalın, Ahmet Kaya, Beria Önger, Şeyda Takı, A. Hadi Sayın, Hüseyin Uysal, Gönül Taylan, Hüseyin Özlütaş, İhsan Karababa, Yücel Özel, Burhan Göbelez, Murat Gümrükçüoğlu, Engin Akon, Ahmet Varol, Osman Aybers, Erhan Tezgör, B. Öner, Armağan Anar, Uğur Akıcıer, Bilâl Sadi Oğuz, Metin Akın, Kudret Rodopman, Cihan Uğurlu, Mehmet Saysel, Kâzım Kaleağası, Nurhayat Özbayraç, Mert Uygun, Zeki Sümerli, Ertuğrul Tığlay, Ali Karagöz, Adem Birdal, Mete Akalın, Tezer Eraslan, Cihat Şar, Necdet Başciltci, Hasan Çakır, Sadeddin Uçkun, Ramazan Akyurtlaklı, Tahsin Vergin, Emine Şen, Muammer Çapın, Evin Kısakürek, Hulki Tanrıyar, Hüseyin Ay, İsmet Tok, Ali Uzun, Çölbay Gökdeniz, Metin Tanner, İsmet Koray, Kemal Parlak, Alkan Taşan, Atilla Baş, Abdullah Saraç, Muzaffer Sakarya, Osman Aslan, Halis Çimen, Kısmet Bilgin, Ali Şimşek.

BASIN,
“CIA, KONTR - GERİLLA VE TÜRKİYE”
ÜZERİNE NELER DEDİ?

Türkiyemizin içinde çırpındığı darboğazın bir sistem sorunu olduğunu bilmeyen yok gibidir. Atatürk'ün gösterdiği hedeften sapmanın başladığı 1950'ler ve sonraki yıllardan günümüze dek şöyle bir bakmakla bile, son otuz yılı aşan süreyi, emperyalizmin güdümünde ve kurulan tuzaklar içinde geçirdiğimiz görülür. ABD emperyalizminin öteki geri bıraktırılmış ülkeler gibi, Türkiye'mizi de, kendi sistemi içinde eritmek ve halkımızın iç dinamiğini körletmek amacıyla oynadığı oyunları bilmek ve ona göre durum saptamak gerektiği, aydınlarımızın 12 Mart sonrası uğraşı olmuştur.

ABD'nin başta, “Merkezi Haberalma Örgütü” -CIA— olmak üzere emperyalizmin öteki örgütleri eliyle geri bıraktırılmış, —Atatürk'ün deyişiyle mazlum— uluslarda sergilediği oyunların, Türkiye'mizde de oynandığı biliniyordu. 27 Mayıs sonrası olayları, Türkiye'de uyanan sol akımın, işbirlikçilerde yarattığı terdirginlikler ve halkımızın anti-emperyalist bir savaştan sonra kurulan Cumhuriyete aynı düşünceyle sahip çıkmasından duyulan kuşkular, CIA patentli oyunların, bizde 12 Mart öncesi ve sonrası açıkça oynanmaya başladığını gösterir.

“CIA, Kontr-Gerilla ve Türkiye” işte bu oyunun perde arkasını, oyunda, kimlerin, nasıl ve nerede görev aldığını, belgeleriyle göstermektedir. Uğur MUMCU’nun kitabın önsözünde belirttiği gibi “CIA oyunlarının suç üstü tutanağıdır.” bu kitap.

Yayınladığı ilk bir ay içinde, kitabın ikinci basımı yapılmış olup, bugünlerde beşinci basıma geçilmiştir. 1977 Genel Seçimleri sırasında ve terörist olayların kitlesel katliama yönelmeye başladığı günlerde yayımlanan kitap, basında geniş ilgi görmüş ve yankıları yabancı basına kadar uzanmıştır.

OKUMAK VATAN BORCUDUR.

İlhami Soysal, 25 Nisan 1977 günlü Vatan Gazetesinde, kitaptan uzun uzun sözetmekte ve emperyalizmin Türkiye’deki oyunlarının iç yüzünü öğrenmek için “*Alın, Emin Değer’in belgesel kitabını okuyun...*” demekte idi.

26 Nisan 1977 tarihli Milliyet’te Örsan Öymen, kitabın geniş bir özetini vererek “*Emin Değer’in CIA, Kontr-Gerilla ve Türkiye kitabını, seçim dönemine, bilinen koşullar altında girdiğimiz şu günlerde, dikkatle okumalıyız... Değer, Türkiye ile ABD arasındaki ilişkilerin bir cüzünü son derece ilginç belgelerle koyuyor ortaya... Birçok sorunun yanıtlarını araştırıyor belgelere dayanarak.*” diyordu. Aynı gün Milliyet’in köşe yazarlarından Refik Erduran “... sözünü ettiğimiz CIA, Kontr-Gerilla ve Türkiye adlı kitabı incelemeye vakit bulamazsanız bile, Örsan Öymen’in yazısını dikkatle okuyun lütfen. Hiç abartmadan söyleyim ki, bu bir vatan borcudur” sözleriyle kitabın önemini belirtiyordu.

Cumhuriyet'in dış politika yazarı Ali Sirmen, 4 Mayıs 1977 günlü yazısında kitaptan, alıntılarla söz ettikten sonra şunları yazıyordu: *"Değer, ilginç yapıtında CIA'nın ayaklanma kuramını gayet açık bir şekilde anlatmaktadır. David Galula adlı bir CIA görevlisinin kaleme aldığı, "Ayaklanmaları Bastırma Hareketleri Teori ve Tatbikatı" adlı kitaptan bölümleri yapıtına aktaran Değer... çalışmasında CIA ile Amerikan sermayesi arasındaki doğrudan bağıntıyı ya da örgütün varlık nedeni de hemen yakalıyor ve Rockefeller Grubu'nun ayaklanmalar ile ilgili daha ilginç bir raporuna dokunuyor."*

Prof. Türkiye Ataöv ise, 4 Mayıs 1977 günlü Vatan'daki köşesinde: *"...Emin Değer, Milli Savunma Bakanlığı Hukuk Danışmanlığı gibi yetkili koltuklardan yabancılarla olan ilişkilerimizi yakından izleyebilmiş ve Amerikan Emperyalizmi'nin bağımsızlık, egemenlik ve haklarımıza her saldırısında bir Türk subayına yaraşır biçimde tepki göstermesini bilmıştır. Emin Değer, Ortak Savunma'nın ulusal savunma olmadığını kanıtlıyor, çünkü Türkiye'deki üslerin Amerika tarafından hala kullanıldığını göstererek MC iktidarının sözcülerini de suçüstü yakalıyor, yabancı askeri görevlilere Mustafa Kemal'in yıllarca önce Amerikan Generali Harbur'a verdiği yanıt gibi karşılık veriyor."*

Emin Değer, emperyalizme de kendi ulusal çıkarlarımıza da bilimsel, yurtsever ve gerçekçi teşhisler koymuştur." diyordu.

Atila Aksoy, 10 Mayıs 1977 tarihli Cumhuriyet gazetesinde *"Bir Kitap-Bir sorun"* başlıklı yazıda, Dünya'nın geri bıraktırmış ülkelerindeki emperyalist oyunları, bu arada Allende'nin katlini, Guetamala, Brezilya, Vietnam, Gana ve benzerlerini ele alarak uygula-

nan oyunların sonuçlarıyla CIA arasında bağlantı kurmak zorunda kaldığını bunun için insan usunun zorlandığını yazdıktan sonra diyor ki; *“Bu kez bir yol göstericimiz var. Emin Değer, geçtiğimiz ay yayınlanan çalışması ile şu karartılmış günlerde uyanık tutuyor bizi. CIA’nın evrensel işlevi, 12 Mart ve yabancı parmağı ve dış politikamızın önemli kesitlerinin ele alındığı çalışmada... Emin Değer’in göstermeye çalıştığı ABD’nin çeşitli ülkelerde askerî güçlerle olan ilişkileri, o ülkelerin iç siyasetlerine müdahale yönünden kullanması olgusuna tam bir kanıt oluşturacak nitelikte... Emin Değer çalışmasını ilginç, düşündürücü ve öğretici kılmayı başarmış.”*

KAYNAK KİTAP

Türkiye’deki olaylar üzerine yorum yapan yabancı basın da kitabı, güvenilir kaynak olarak kullanmaktadır. Örneğin, Almanya’nın *Der Spiegel* Dergisi 8 Mayıs 1978 günlü 19 numaralı sayısında Malatya olaylarını yazarken diyor ki; *“1971 yılından bu yana Türk politikasında bu tür silahlı eylemlerin uygulandığını yazan Emin Değer, CIA, Kontr-Gerilla ve Türkiye adı ile yayınladığı kitabında, CIA kaynaklarından alıntı yaparak «Öyle eylemler gerçekleştirilmelidir ki, bu eylemler kamu oyununda ayaklanıcılar tarafından yapılmış gibi anlaşılsın» denildiğini yazıyor.”* Aynı dergi son olarak da Maraş olaylarını değerlendirirken, olaya yapıtın belirttiği açıdan bakmakta ve Ocak 1979 tarihli ve 1 numaralı sayısında yine yapıttan söz etmektedir.

David Galula ve ABD emperyalizmi açısından, geri bıraktırılmış ülkelerde ,halkın, sosyal, siyasal ve giderek ve sınıfsal bilince ulaşması yolundaki girişimle-

ri, partilerin bu yoldaki çabaları ayaklanma olarak nitelenmekte olup, Galula'ya göre *“dünyanın doğu ve batı olarak ayrıldığı bir dönemde ABD bu tür gelişmelere izin veremez.”*

“CIA, Kontr-Gerilla ve Türkiye” sadece geçmiş olaylara değil, içinde yaşadığımız günlerin olaylarına, ondan da öte bağımsızlığına kavuşma çabasındaki ülkelerde sergilenecek emperyalist oyunlara bu oyunların arkasındaki gerçeklere ışık tutan bir kitaptır.

Uğur MUMCU Kitabın önsözünde bu konuyu şöyle vurgular:

“Bu kitapta okuyacağımız satırlar ,bu “yediveren bağımsızlık gülü”nün kimlerin çizmeleri altında ezildiğini kanıtlamaktadır. Sömürgenlerin, kendi ülkemizdeki sürüngenlerle birlikte bu yediveren bağımsızlık gülünü nasıl dalından koparıp ezip yoketmek istediklerini okurken, çağımızın tek ve büyük suçlusu emperyalizmi ayak izleri ile çirkin soluğu ile yanbaşınızda duyacaksınız.

Devletimizin temelindeki ilk harç, bağımsızlık bilincidir demiştik. Bu bilinç nasıl yokedilmiş? İşte bunun yanıtlarını veriyor Emin Değer. Bu gerçekler sadece geçmiş olayları değil, ilerde yaşayacağımız CIA damgalı oyunları da sergilemektedir.”

M. EMİN DEĞER'İN YAPITLARI

Yayınlananlar

- 1 — Cia, Kontr - Gerilla ve Türkiye (4 ncü basım)
- 2 — Bir Bilim Adamının Savunması - Tanilli Dosyası (2 nci basım)

Basılmakta olan

Açıklamalı, Notlu Anayasa El Kitabı

Yayına Hazırlananlar

- 1 — Nato, Ambargo ve Ulusal Güvenlik Çıkmazı
- 2 — Emperyalizm ve Kültür Çıkmazı
- 3 — 12 Mart Hukuku ve Düzeni

12 Mart'tan bu yana, bilimsel
öğretisi nedeniyle iki üniversite
öğretim görevlisi yargılanmıştır.
Prof. Dr. Mümtaz Soysal ve Doç.
Dr. Server Tanilli. Ellibeş yıllık
Cumhuriyet tarihinde, koskoca
iki kara lekedir bu davalar.
Sosyal hukuk devleti'nde, bilimsel
eserlerinden ötürü, bilim adamları,
acaba neden yargılanıyorlar?..
Tanilli davasını anlayabilmek ve
Türkiye'mizin içinden geçtiği
darboğazı görebilmek için, bu
sorunun yanıtı verilmelidir.
Bu yapıt, Tanilli'nin neden
yargılandığını anlatma çabasının
ürünüdür. Amaç, Tanilli ve onun
gibi işçi sınıfı kavgasında yer
alanların unutulmayacağını
belgelemektedir. Amaç, işçi
sınıfının kavgasına tüm emekçileri
ve dostlarını katabilmektir.
Evet, kavgaya katılmak için,
Tanilli'lerin yargılanmıyacağı
bir düzeni kurmak için, soralım
ve yanıt arayalım, Tanilli neden
yargılandı?..

Ederi : 50 Lira